T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ MİLLİ EĞİTİM VE TÜRKÇE DERSİNİN GENEL AMAÇLARI BAĞLAMINDA TEMATİK ANALİZİ

Zehra DULULOĞLU

İzmir
2015

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ MİLLİ EĞİTİM VE TÜRKÇE DERSİNİN GENEL AMAÇLARI BAĞLAMINDA TEMATİK ANALİZİ

Zehra DULULOĞLU

Danışman
Yrd.Doç.Dr. Ömer İNCE

İzmir
2015

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarının Milli Eğitim ve Türkçe Dersinin Genel Amaçları Bağlamında Tematik Analizi" adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

16./06./2015

Zehra DULULOĞLU

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Programında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd.Doç.Dr.Ömer İnce

Üye : Yrd.Doç.Dr.Mehmet Akkaya

Üye : Yrd.Doç.Dr.Rabia Uçkun

Onay
Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

16/06/2015

Prof. Dr. Ali Günay BALIM
Enstitü Müdürü

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10079719
Yazar Adı / Soyadı	ZEHRA MAHMUTOĞLU
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 60610404988
Telefon	5532860615
E-Posta	lutfudululoglu@outlook.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarının Milli Eğitim ve Türkçe Dersinin Genel Amaçları Bağlamında Tematik Analizi
Tezin Tercümesi	Thematic Analysis of Secondary School Turkish Textbooks in the Context of National Education and Turkish Course's General Objectives
Konu	Eğitim ve Öğretim = Education and Training
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2015
Sayfa	363
Tez Danışmanları	YRD. DOÇ. DR. ÖMER İNCE 45919408066 YRD. DOÇ. DR. MEHMET AKKAYA 12631747438 YRD. DOÇ. DR. RABİA UÇKUN 12373494812
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	
Kısıtlama	Yok

Yukarıda bilgileri kayıtlı olan tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine ve internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.

07.07.2015

İmza:.....

ÖN SÖZ

Dil; iletişimi sağlayan duygu, düşünce, inanç ve değer yargılarını aktaran en önemli unsurdur. Bireyin kimlik ve kişilik kazanması, kültürel donanıma sahip olması, çevresindeki uyarıcıları doğru algılayıp yorumlaması ana dili becerisinin geliştirilmesiyle mümkündür.

Türkçe dersi dilin doğru kullanılmasını sistemli hâle getirip, istendik kurallar doğrultusunda geliştirilmesini sağlar. Bunu programlar aracılığı ile yapar. Programlarda yer alan hedef ve kazanımlarla elde edilen bilgi, beceri ve davranışlar biçimlendirilir.

Eğitim programları toplumsal ihtiyaçların karşılanması, eksik durumların giderilmesi üzerine hazırlanır. Çağımızın bilgi ve teknoloji çağı olması ve bilginin sürekli olarak üretilmekte ve hızlı bir şekilde değişebilmekte olması, toplumsal yaşamın birçok alanında da değişmeyi zorunlu hale getirmiştir. Bu durum eğitime de yansımış, en son 1981 yılında hazırlanmış olan programların gözden geçirilmesine sebep olmuştur ve 2005 yılında programlar değişime ve yeniliklere ayak uyduracak şekilde düzenlenmiştir.

Programların somut ögeleri olan ders kitapları hedefleri davranışa dönüştürmede etkin rol oynar. Araştırmamızda, ders kitaplarındaki metinlerin Milli Eğitimin Genel Amaçlarına ve 2005 yılı Türkçe Dersinin Genel Amaçlarına uygunluğu, tematik olarak analiz edilmiştir.

Çalışmamızda 5-6-7 ve 8. sınıflardan biri Meb diğeri de özel yayınevleri olmak üzere ikişer kitap incelenmiş olup metinlerin hem Milli Eğitimin hem de Türkçe dersinin amaçlarına uygun olup olmadığı belirtilmiştir.

Bu çalışmanın oluşması sürecinde bana baba sıcaklığıyla her türlü rehberliğini yapan ve desteğini hiç eksik etmeyen kıymetli hocam, danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ömer İnce'ye,

Çalışma süreci boyunca yardımını esirgemeyen Türkçe Öğretmeni Gizem Bircan'a, hep yardımcım olan Türkçe Öğretmeni Berna Yılmaz Gülgönül'e, kardeşime ve eşime teşekkür ve minnet duygularımı saygıyla sunuyorum.

Zehra DULULOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ i

TABLO VE ŞEKİL LİSTESİ vi

ÖZET vii

ABSTRACT ix

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu 11

1.2. Amaç ve Önem 2

1.3. Problem Cümlesi 3

1.4. Alt Problemler 3

1.5. Sınırlılıklar 4

1.6. Tanımlar 4

1.7. Kısaltmalar 5

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Dilin Tanımı 6

2.2. Eğitim 7

2.2.1. Geleneksel Eğitim 7

2.2.2. Çağdaş Eğitim 8

2.3. Yapılandırmacı Eğitim 10

2.4. Tematik Yaklaşım 12

2.5. 1981 Yılı Temel Eğitim Okulları Türkçe Dersi Eğitim Programı 21

2.5.1. Genel Amaçlar 21

2.6. 2005 Yılı İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı 22
2.6.1. Genel Amaçlar 22
2.6.2. Temel Beceriler 23
2.7. Programın Yenilenme Sebepleri ve Türkçe Dersine Yönelik Yansımaları 24
2.8. Ders Kitapları 29
2.8.1. Ders Kitaplarında Bulunması Gereken Nitelikler 30
2.8.2. Ders Kitabının Kullanılması ve Ders Kitabından Yararlanma Yolları 31
2.8.3. Etkili Bir Ders Kitabının Özellikleri 32
2.9. Metin 32
2.10. Temalar 37

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli 38
3.2. Evren ve Örneklem 38
3.3. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi 39

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Birinci Alt Probleme Dayalı Bulgular 42
4.1.1. 5.Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar 42
4.1.2. 5. Sınıf FCM Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar 45
4.2. İkinci Alt Probleme Dayalı Bulgular 47
4.2.1. Milli Eğitimin Genel Amaçları Açısından İnceleme 47
4.2.2. Türkçe Dersinin Genel Amaçları Açısından İnceleme 54
4.3. Üçüncü Alt Probleme Dayalı Bulgular 95
4.3.1. 6.Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar 95
4.3.2. 6. Sınıf Gizem Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar 96
4.4. Dördüncü Alt Probleme Dayalı Bulgular 98
4.4.1. Milli Eğitimin Genel Amaçları Açısından İnceleme 98

4.4.2. Türkçe Dersinin Genel Amaçları Açısından İnceleme 106
4.5. Beşinci Alt Probleme Dayalı Bulgular 160
4.5.1. 7. Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar 160
4.5.2. 7. Sınıf Cem Veb Ofset Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar 161
4.6. Altıncı Alt Probleme Dayalı Bulgular 163
4.6.1. Milli Eğitimin Genel Amaçları Açısından İnceleme 163
4.6.2. Türkçe Dersinin Genel Amaçları Açısından İnceleme 169
4.7. Yedinci Alt Probleme Dayalı Bulgular 234
4.7.1. 8. Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar 234
4.7.2. 8. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar 236
4.8. Sekizinci Alt Probleme Yönelik Bulgular 237
4.8.1. Milli Eğitimin Genel Amaçları Açısından İnceleme 237
4.8.2. Türkçe Dersinin Genel Amaçları Açısından İnceleme 260
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme Dayalı Bulgular 322
4.10. Onuncu Alt Probleme Dayalı Bulgular 329
4.11. Onbirinci Alt Probleme Dayalı Bulgular 333
4.12. Onikinci Alt Probleme Dayalı Bulgular 343

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç 354
5.2. Öneriler 358

KAYNAKÇA 360

TABLO VE ŞEKİL LİSTESİ

Tablo 1 Zorunlu Temaların Alt Temalara Göre Sınıflandırılması 15
Tablo 2 Seçmeli Temaların Alt Temalara Göre Sınıflandırılması 16
Tablo 3 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programından Alınmış Olan Ana Tema ve Bunlara Bağlı Alt Temalar 18
Tablo 4 1981 ile 2005 Türkçe Programlarının Karşılaştırılması 27
Tablo 5 5.Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları 43
Tablo 6 5.Sınıf FCM Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları 45
Tablo 7 6.Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları 95
Tablo 8 6.Sınıf Gizem Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları 97
Tablo 9 7.Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları 160
Tablo 10 7.Sınıf Cem Veb Ofset Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları 161
Tablo 11 8. Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları 235
Tablo 12 8. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları 236
Tablo 13 5. Sınıf Ders Kitaplarının Metin Türü İncelemesi 329
Tablo 14 6. Sınıf Ders Kitaplarının Metin Türü İncelemesi 330
Tablo 15 7. Sınıf Ders Kitaplarının Metin Türü İncelemesi 331
Tablo 16 8. Sınıf Ders Kitaplarının Metin Türü İncelemesi 332
Tablo 17 Ders Kitaplarında Kullanılan Metin Türleri ve Anlatım Türleri 333
Tablo 18 Metin Analizi Tablosu 343

Şekil 1 Temaların Kullanım Sayısı 328

İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ MİLLİ EĞİTİM VE TÜRKÇE DERSİNİN GENEL AMAÇLARI BAĞLAMINDA TEMATİK ANALİZİ

Zehra DULULOĞLU

ÖZET

Eğitim, bireylerde yaşantılar yoluyla kalıcı izli davranış değişikliği oluşturma sürecidir. Bu sürecin nitelikli olması iyi bir öğretim programının hazırlanmasına bağlıdır. Programlar öğretim sürecinin planlanarak doğru ve düzenli bir şekilde kullanılmasını sağlar. Öğretim sürecinde de en temel araç ders kitaplarıdır. Ders kitaplarının nitelikli olması eğitim ve öğretimin de kalitesini arttıracaktır.

Ders kitapları hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin ortak kullandıkları, öğrencilere öğretim programının hedeflediği davranışları kazandırmada etkili güce sahip önemli materyallerdir. Özellikle Türkçe ders kitapları içinde barındırdıkları metinler ile bu rolü en iyi üstlenebilecek materyallerdir. Ortaokul dönemi öğrencilerinin okumayı sevme ve okuma alışkanlığı kazanmasında çok önemli bir dönemdir. Bu dönemdeki ders kitaplarının hem öğretim programının hedeflerini iyi yansıtması hem de öğrencilerin temel becerileri de kazanarak okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak biçimde hazırlanması gerekmektedir.

Bu çalışmada "İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarının Milli Eğitim ve Türkçe Dersinin Genel Amaçları Bağlamında Tematik Analizi" yapılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde araştırma problemi, amaç, araştırmanın önemi ve sınırlılıklar gibi başlıklar işlenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde dil, eğitim, yapılandırmacı eğitim, tematik yaklaşım, ders kitapları, metin ve tema gibi araştırmanın konusuyla yakından ilgili olan kavramlar kuramsal bilgiler verilirmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın yöntemi açıklanmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde "Bulgular ve Yorumlar" başlığı altında Türkçe ders kitaplarındaki temalara yer verilmiş ve ders kitaplarında yer alan metinler hem Milli Eğitimin hem de Türkçe dersinin genel amaçları dikkate alınarak incelenmiştir.

Beşinci ve son bölümde de incelemelerle ilgili sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Çalışmanın sonucunda İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin genel olarak Milli Eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçlarına uygun olduğu belirlenmiştir. İncelenen metinlerde bazı eksiklikler de tespit edilip bu eksikliklerin giderilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Ders Kitabı, Tema, Metin.

THEMATIC ANALYSIS OF SECONDARY SCHOOL TURKISH TEXTBOOKS IN THE CONTEXT OF NATIONAL EDUCATION AND TURKISH COURSE'S GENERAL OBJECTIVES

Zehra MAHMUTOĞLU

ABSTRACT

Education is the process of creating a permanent behavioral change in individuals through life. Be qualified for this process depends on the preparation of a good curriculum. Curriculums provide accurate and orderly use of education planning process. The main tools in the teaching process are textbooks. Qualified textbooks will improve the quality of education and teaching process as well.

Textbooks are used by teachers and students commonly and they are important materials that have effective power for providing behaviors in the curriculum to the students. Especially with the texts in them, Turkish textbooks are the best metarials to undertake this role. Secondary school period is very important periods of students for earning love of reading and reading habits. Textbooks at this period must be prepared for showing aims of curriculum better and giving love of reading and reading habit to the students while they are gaining basic skills.

In this study "Thematic Analysis Of Secondary School Turkish Textbooks In The Context Of National Education And Turkish Course's General Objectives" was performed.

In the first part of the study; problem of study, purpose of study, the importance of study and limitations are mentioned.

In the second part of the study; concepts and theoretical knowledge which are closely related to the subject of the study such as language, education, constructivist education, thematic approach, textbooks, text, themes are given.

In the third part of the study; method is described.

In the fourth part of the study; under the title of "Results and Comments", themes in Turkish textbooks are given and the texts in textbooks are analyzed considering both the general objectives of the Turkish National Education and Turkish course.

In the fifth and final section, results and suggestions about the study are explained. As a result of the study, the text in Turkish textbooks of Turkish secondary school is determined to be appropriate to objectives of the Turkish National Education and Turkish course. Some deficiencies were identified in the texts and suggestions were made about them to overcome these deficiencies.

Keywords: Education, Textbook, Theme, Text.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Ders kitapları hem eğitim hem de öğretim amacıyla kullanılan materyal ya da kaynak kitaplardır. Öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış zengin metinlerden oluşan, öğretim programlarının esas aldığı ilkeler doğrultusunda hazırlanan, ihtiva ettiği bilgileri öğrenciye aktaran basılı eğitim ve öğretim materyalleridir (Çeçen ve Çiftçi, 2007: 39).

Eğitim, bireylerde yaşantılar yoluyla kalıcı izli davranış değişikliği oluşturma sürecidir. Bu sürecin nitelikli olması iyi bir öğretim programının hazırlanmasına bağlıdır. Programlar, öğretim sürecinin planlanarak doğru ve düzenli bir şekilde kullanılmasını sağlar. Öğretim sürecinde de en temel araç, ders kitaplarıdır. Ders kitaplarının nitelikli olması eğitim ve öğretimin de kalitesini arttıracaktır.

Ders kitapları hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin ortak kullandıkları, öğrencilere öğretim programının hedeflediği davranışları kazandırmada etkili güce sahip önemli materyallerdir. Özellikle Türkçe ders kitapları içinde barındırdıkları metinler ile bu rolü en iyi üstlenebilecek materyallerdir. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okumayı sevme ve okuma alışkanlığı kazanmasında çok önemli bir dönemdir. Bu dönemdeki ders kitaplarının hem öğretim programının hedeflerini iyi

yansıtması hem de öğrencilerin temel becerileri de kazanarak okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak biçimde hazırlanması gerekmektedir.

Türkçe dersi diğer bütün derslerle bağlantılıdır. Öğrencilerin Türçe dersindeki başarısı diğer derslerindeki başarıyı da doğrudan etkilemektedir. Türkçe dersinin amaçlarında yapıcı, yaratıcı, eleştirel, sorgulayıcı, bilimsel düşünme önemli bir yer tutmaktadır. Çağdaş dünyanın gereklerine göre hazırlanan programla entelektüel düşünen bireylerin yetişmesi ve bu bireylerin hayatı daha iyi anlaması, insanlarla iyi iletişim kurabilmesi, olaylara-durumlara sorgulayıcı bakabilmesi, yorumlayıp değerlendirmelerde bulunması ve daha pek çok beceriye sahip olması amaçlanmaktadır. Bu amaçları barındıran öğretim programının en önemli yardımcısı ders kitaplarıdır. Ders kitaplarının modern, çağdaş düşünce ve dünya anlayışına uygun hazırlanması öğrencilerin gelişimini doğrudan etkiliyecektir. Bu sebepten ötürü ders kitaplarının büyük bir titizlikle hazırlanması gerekmektedir.

Araştırmanın önemi de burada ortaya çıkmaktadır. Yapılan bu araştırmada her sınıf için iki farklı yayınevine ait toplam sekiz Türkçe ders kitabı incelenmiştir. Bu sekiz Türkçe ders kitabındaki metinler hem Milli Eğitimin hem de Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında analiz edilmiştir.

1.2. Amaç ve Önem

Ders kitabı; programda yer alan hedeflerle tutarlı konuların işlendiği, öğrencilere bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırıldığı temel bir kaynaktır. Dil öğretiminde en sık kullanılan temel kaynak ders kitabıdır. Dolayısıyla eğitimde çok önemli bir yere sahiptir. Bu sebepten ders kitaplarının hazırlatılıp okutulması dikkat edilmesi gereken bir husustur. Geçmiş yıllardan günümüze kadarki süreçte toplumsal hayatın değişmesi ders kitaplarının konularının da değişmesine yol açmıştır. Ders kitaplarındaki değişiklikler daha çok öğrenciyi hayata hazırlama ve dil becerisini geliştirme yönünde olmalıdır.

Araştırmanın amacı ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki, günün şart ve toplumsal ihtiyaçlarına göre değişen okuma parçaları üzerinde incelemeler yaparak ortaya çıkan farklılıkları tespit etmektir.

1.3. Problem Cümlesi

İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinleri incelendiğinde bu metinlerin Milli Eğitimin genel amaçlan ve Türkçe dersinin genel amaçları ile ilgili paralelliği nasıldır ?

1.4. Alt Problemler

1. Beşinci sınıf Türkçe ders kitaplarının tema ve alt temaları nelerdir?

2. Beşinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Milli Eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçlarına uygunluğu nasıldır?

3. Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarının tema ve alt temaları nelerdir?

4. Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Milli Eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçlarına uygunluğu nasıldır?

5. Yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarının tema ve alt temaları nelerdir?

6. Yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Milli Eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçlarına uygunluğu nasıldır?

7. Sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarının tema ve alt temaları nelerdir?

8. Sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Milli Eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçlarına uygunluğu nasıldır?

9. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki temaların Milli Eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçlarıyla paralelliği nasıldır?

10. Araştırmada hangi türden kaç metin incelenmiştir?

11. Çalışmada ele alınan ders kitaplarında yoğun olarak kullanılan metin türleri ve anlatım türleri nelerdir?

12. İncelenen metinler özgün mü yoksa kitap için mi yazılmıştır?
Metinlerde içerik başlık uyumu var mıdır?
Metinlerin uzunluğu sınıf düzeyine uygun mu?

1.5. Sınırlılıklar

"İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarının Milli Eğitimve Türkçe Dersinin Genel Amaçları Bağlamında Tematik Analizi" isimli çalışmamız ortaokul Türkçe ders kitaplarıyla sınırlı tutulmuştur.

Ortaokul Türkçe dersi için 2014-2015 eğitim öğretim yılında okullarda okutulan Meb yayınlarına ve özel yayınlara ait Türkçe ders kitapları incelenmiştir. 5. Sınıflarda Meb ve FCM yayınları, 6. Sınıflarda Meb ve Gizem yayınları, 7. Sınıflarda Meb ve Cem Veb Ofset yayınları, 8. Sınıflarda Meb ve Yıldırım yayınlarına ait Türkçe ders kitapları incelenmiştir.

1.6. Tanımlar

Eğitim: Bireyde yaşantılar yoluyla istendik yönde, kalıcı izli davranış değişikliği oluşturma sürecidir.

Ders Kitabı: Öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış zengin metinlerden oluşan, öğretim programlarının

esas aldığı ilkeler doğrultusunda hazırlanan, ihtiva ettiği bilgileri öğrenciye aktaran basılı eğitim ve öğretim materyalleridir (Çeçen ve Çiftçi, 2007: 39).

Tema: Bir metindeki olaylardan, çatışmalardan veya konuşmadaki ifadelerden çıkarılabilecek kavram, duygudur.

Metin: "Metin, belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür. Bir başka deyişle, bildirişim değeri taşıyan, eyleme yönelik devingen bir bütündür (Günay, 2003: 35).

1.7. Kısaltmalar

Meb: Milli Eğitim Bakanlığı.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Dilin Tanımı

Sosyal bir varlık olan insan, duygu ve düşüncelerini başkalarına aktarmak ister. Duygu ve düşüncelerini aktarırken dile başvurur. Dil aracılığıyla insanlarla iletişim kurar. Dil, TDK Türkçe Sözlükte (2005); İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban biçiminde tanımlanır. Dili pek çok dilci, edebiyatçı, dilbilimci, yazar farklı bakış açılarıyla tanımlamaya çalışmışlardır.

Saussure'e göre dil, "Hem dil yetisinin toplumsal ürünüdür, hem de bu yetinin bireylerce kullanılabilmesi için toplumun benimsediği zorunlu bir uzlaşımlar bütünüdür.", "Dil, konuşan kişinin bir işlevi değildir, bireyin edilgen bir biçimde belleğine aktardığı üründür. Hiç önceden tasarlama gerektirmez.", "Dil, kavramları belirten bir göstergeler dizgesidir." (Saussure, 2001: 38-45).

Aksan'a göre, "Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü çok gelişmiş bir dizgedir." (Aksan, 2007: I, 55). *Ergin*'e göre, "Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabiî bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir." (Ergin, 2007: 3).

Onan'a göre, "Dil; son derece karmaşık bir sistem olan beyinde oluşup, insan zihnini, zamanın üç boyutunda mevcut olan her şeye doğru, onu kullanan bireylerin uzlaşımlarıyla oluşturulan ses, anlam ve biçimlerden örülmüş yapısal birimler eşliğinde; okuma, yazma, dinleme ve konuşma yoluyla tetikleyebilme gücüne sahip her yönüyle sistematik, insani bir yetidir." (Onan, 2005: 9).

2.2. Eğitim

Eğitim, yaşantılar yoluyla bireyde istendik yönde davranış değişiklikleri oluşturma süreci olarak tanımlanabilir. Ailede başlayıp ölene kadar devam eden eğitimin önemi gün geçtikçe daha da artmaktadır. Toplumun bir yapı olduğu düşünülürse bu yapının temelinin ise eğitimin olması kaçınılmaz bir gerçektir. Okulda verilen eğitimin niteliği ve verimliliği ne denli artarsa toplumun ilerlemesi ve sağlam adımlarla geleceği yürümesi o denli hızlanır.

Değişen sosyal, ekonomik ve kültürel değişimler eğitim anlayışlarında da değişikliklerin, gelişmelerin ve yeniliklerin meydana gelmesine ortam hazırlamıştır. Geleneksel eğitim ve öğretimden çağdaş eğitim ve öğretime geçilmiştir. Öğretmen merkezli bir eğitimden öğrenci merkezli bir eğitim-öğretime geçilmiştir. Yapılandırmacı anlayış benimsenerek öğretimde tematik yaklaşıma geçilmiştir. Eğitimin bir aşaması, öğretimin en önemli araçlarından olan ders kitaplarındaki metinler değişen şartlara ve değişen öğretim programına uygun olarak hazırlanmıştır.

2.2.1. Geleneksel Eğitim

Geleneksel eğitim denildiğinde akla gelen ilk şey "öğretmen merkezli eğitim"dir.

Geleneksel eğitimde öğretmen kendisinde var olan bilgileri öğrencilere sunum şeklinde öğrencilere aktarır, öğrenciler de bu bilgileri sormadan-sorgulamadan olduğu gibi kabul edip ezberler. Bu ezber bilgileri aklında tutanlar başarılı olurken, aklında tutamayanlar başarısız kabul edilmektedir.

Geleneksel eğitim anlayışının hâkim olduğu sınıflarda öğretmen otoritedir, sunum ve ezber yöntemlerini kullanarak bilgiyi aktarır. Öğrenci pasif alıcıdır, süreçte edilgendir. Yapıcı, eleştirel, yaratıcı, bilimsel, ilişkisel düşünme ve akıl yürütmenin olmadığı bir ortamda kuru bilgilerle yetinilmektedir. Öğrencinin aktif olmadığı bu sistemde gerçek anlamda eğitimin yapıldığından ise söz etmek mümkün değildir.

Öğrencinin gerçekçi, modern, gelişimsel bir eğitim alabilmesi için eğitimin çağdaşlaştırılması gerekmektedir. Ülkemizde eğitimin daha çağdaş hale getirilmesini gerektiren nedenler şunlardır(Özden, 2003:88-89);

1. Öğretmen merkezli yöntemler,
2. Bilgi aktarıcısı rolündeki öğretmenler,
3. Demokratik davranışlar sergilemeyen öğretmenler,
4. Sınavlara hazırlayan okullar,
5. Ezbere dayalı eğitim,
6. Not alma, sınıf geçme amaçlı eğitim,
7. Düşünmeye, eleştirel olarak düşünmeye ve düşünceleri ifade etmeye yeterince olanak tanımayan eğitim.

2.2.2. Çağdaş Eğitim

Geleneksel eğitimin çağdaş dünya koşullarına yetmediği, eksik kaldığı aşikârdır. Gelişmelere ayak uydurmak, bilimsel, yaratıcı, yapıcı, eleştirel, entelektüel becerilerin gelişmesine imkân vermeyen; öğrencilerin ezberden kurtulamadığı; gelişime uygun olmayan eğitim sistemine yeni donanımların eklenmesi gerekmektedir. Değişen toplum ve insan tipine göre eğitim sisteminin de değişmesi zorunludur.

İşte değişen toplum yaşamıyla birlikte eğitimde de zamanla değişiklikler meydana gelmiştir. Düşünme becerilerini ele alan, yapıcı-verimli kişiliklerin gelişmesine imkân veren, öğrenci merkezli bir eğitim oluşturulmuştur. Öğretmenin

sorumluluğunu azaltan, öğretmeni pasifleştiren bir eğitimin aksine hem öğretmenin hem de öğrencinin aktif olacağı, bilgi alışverişinin sağlanacağı, yoğun düşünme faaliyetlerinin gerçekleşebileceği etkin bir eğitim-öğretim ortamı için çağdaş eğitime geçilmiştir.

Öğrencilere maksimum düzeyde zihinsel gelişme olanağı sağlaması ve demokratik tutum ve davranışların kazanılmasındaki etkileri nedeniyle düşünme becerilerini kazandırma eğitimin özü olmalıdır. Kalkınmanın ancak ülkenin bütün insanlarının kapasitelerinin değerlendirilmesiyle sağlanabileceği gerçeği, gelişmiş ülkelerde eğitimde yeniden yapılanmanın özünü oluşturmaktadır (Özden, 2003: 92).

Çağdaş öğretmen konu alanına hâkim olmalı ve konusu hakkındaki gelişmeleri yakından izleyebilmelidir. Öğrenci gelişimi boyutunda; öğrenciyi tanıma becerisine sahip olmalı, bireysel farklılıkları görebilmeli, öğrenci gelişimi ile öğrenmesi arasında bağ kurabilmeli, öğrenciyi güdüleyici etkinliklerde bulunabilmeli, sempatik olmalı, öğrencinin problemlerinin çözülmesinde yardımcı olabilmeli, fiziksel ve zihinsel yönden farklılığı olan öğrencilerin eğitim öğretimlerine devam edebilecekleri tedbirleri ve çevrenin öğrenciyi olumlu yönde etkilemesini sağlayıcı tedbirleri alabilmelidir. Öğretimi plânlama boyutunda; ders etkinliğini nasıl plânlayacağını bilmeli, plânlarını hazırlarken diğer öğretmenlerle bilgi alış verişinde bulunabilmeli ve olası değişik durumlara karşı plânlarını esnek tutabilmeli, eğitim öğretim araçlarından yeterince yararlanmalıdır. Çağdaş bir öğretmen, öğrencilerine bilimsel yöntemi öğretmeli ve onları, karşılaştıkları problemleri bilimsel yolla çözebilecek duruma getirebilmelidir. Sınıf içi etkinliklerde çağdaş bir öğretmen öğrencileri ile sağlıklı iletişim kurabilmeli, öğrenme ortamını öğrencilerin ve konuların özelliklerine uygun hale getirebilmeli, öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayabilmelidir. Ayrıca, ders sırasında etkili ve akıcı bir konuşmaya sahip olmalı, zamanı, tahtaya ve eğitim öğretim araç-gereçlerini verimli ve etkili bir biçimde kullanabilmeli, jest, mimik ve vücut hareketlerinde ölçülü olabilmelidir (EARGED, 2001: 498).

2.3. Yapılandırmacı Eğitim

Yapılandırmacılık, bilginin birey tarafından duyular vasıtasıyla edilgin olarak alınmadığını, tam tersine öğrenenler tarafından yapılandırıldığını, üretildiğini öne süren bir öğrenme kuramıdır (Ün Açıkgöz, 2005: 60-61).

2005 yılında İlköğretim Türkçe Öğretim Programı son yıllarda geliştirilen eğitim felsefelerini ve eğitim yaklaşımlarını temel alarak yeniden düzenlenmiştir. Önceki programda öğretmenler öğretimde başroldeydi, tüm yükümlülükler öğretmendeydi. Sınıfta en etkin olan kişi öğretmendi. Öğretmen sürekli verici, anlatıcı, öğretici konumundaydı.Fakat yapılandırmacı yaklaşımla bu anlayış değişti. Öğretmen, âdeta bir orkestra şefi gibi bilginin elde edilmesinde öğrencilere rehberlik eder konuma geçti. Tuttuğu balıkla öğrencilerini besleyen değil olta takımıyla balık tutmayı öğretir duruma geldi. Bilgiyi hazır vermek yerine öğrencileri düşündürerek ve öğrencilerin aktif bir katılımla bilgiye ulaşmalarını sağlayacak bir anlayış sahibi oldu.

Yapılandırmacı yaklaşımla ezberci öğrenci değil; araştıran, sorgulayan, düşünen, yorumlayan, eleştiren kısacası eğitim-öğretime aktif katılan bir öğrenci profili oluştu. Öğrenci, kendisine verilen metni ezberleyen bir oyuncu değil doğaçlamaları ve yaratıcılığıyla metne hayat veren, oyunu canlandıran hatta yeri geldiğinde kendi oyununu oynayan bir oyuncu oldu.

2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programına göre öğrenciler ilkokulun birinci basamağında öğrendikleri bilgileri yeniden yapılandıracaktır. Öğrencilerin bu yeni oluşturulan programla önceden edindikleri birikimleri üzerine yenilerini inşa etmeleri, karşılaştıkları sorunlara çözümler üretebilmeyi, yaratıcı ve yapıcı düşünmeyi, yeni bir şeyler üretebilmeyi, grup içerisinde beraber çalışma ve cesaretine ulaşmaları, tartışma etkinliklerine katılmaları, olay ve durumları doğru anlamaları "Türkçe Dersi Öğretim Programı"nın temel amaçlarını oluşturmaktadır.

Yapılandırmacılık yaklaşımı bir ses kayıt cihazı ile daha iyi anlaşılabilir. Ses kayıt cihazı sesleri kaydeder ve gerektiğinde bu sesleri çıkarır. Yapılandırmacılığa göre öğrenciler bir ses kayıt cihazı gibi algılanamaz. Onlar bilgileri depolamaktan çok bilgiyi deneyimleri vasıtasıyla değiştirir ve öğrenmeleri için gerekli olan bilgiyi kendileri oluşturur. Öğretmenin görevi, deneyimlerine ve problem çözmeye dayanarak öğrenmeye çalışan öğrencilerin çabasına aktif öğrenme çevresini oluşturarak destek olmaktır. Bu destek; öğrencinin bilgiyi aramasına, kararlar vermesine, eleştirel düşünmesine, öğrendiklerini yeni durumlara uygulamasına olanak sağlamalıdır (Doğanay (Ed.), 2007: 216-217).

Yukarıda görüldüğü üzere öğrencinin var olan bilgiden hareketle yeni bilgileri kendisinin eklemesini temel alan yaklaşım, yapılandırmacılıktır.

Koç ve Demirel (2004)'e göre, yapılandırmacılığa göre öğrenen bireyler bilgiyi bireysel olarak yaratır ve yeniden organize eder. Ancak aynı zamanda öğrenme sosyal bir etkinliktir. Önceki bilgiler ve yaşantılar öğrenme için temeldir. Öğrenci diğer öğrencilerle sürekli bir etkileşim halindeyken aynı zamanda kendi bilgisini de değerlendirmektedir. Bu yaklaşımın eğitimde uygulanması, çeşitli farklılıkları da beraberinde getirmektedir. Önceki anlayışlara göre, eğitim ortamı öğretmene göre düzenlenmekteydi. Çünkü dersi işleyen, aktif halde olan öğretmendi. Yapılandırmacı anlayışa göre ise, ders işleyen, beyninde yapılandıran, anlamlandıran ve aktif halde olan öğrencidir. Bu nedenle öğrenme ortamı ve derste yararlanılan kitapların içeriği öğrencinin ilgisine göre belirlenmeli, etkinlikler, öğrenciyle birlikte yapılmalı ve değerlendirilmelidir. Yapılandırmacı anlayışı benimseyen öğretmenler, "Öğrenciye nasıl öğretirim?" sorusundan çok, "Öğrenci nasıl öğrenir?" sorusunu sormalıdırlar. Yapılandırmacılar arasında görüş ayrılıkları olsa da, çoğu aynı ilkeler etrafında toplanmaktadırlar. Öğrenci öğrenme işini kendisi yapmaktadır. Öğrendiği yeni bilgileri, eski bilgilerinden hareketle anlamlandırmaktadır. Sosyal varlıklar olan öğrenciler, öğrenme işini yine sosyal ortamda gerçekleştirmektedirler. Her birey farklıdır, bu nedenle de her bireyin öğrenme stili kendisine özgüdür.

Çağdaş dünyanın kabul ettiği birey; bilgiyi tüketen değil, bilgi üreten olmalıdır. Kendisine aktarılan bilgileri aynen kabul eden değil, yorumlayarak anlamın yaratılması sürecine aktif olarak katılandır. Değişen dünya şartlarıyla beraber kendisi de bu değişim ve gelişmelere ayak uyduran kendisini geliştiren, yeniliklerle dolu yeni şartlara kendisini yenileyerek katkıda bulunandır.

Yapılandırmacı eğitimin önemli özelliği, öğrenenin bilgiyi yapılandırmasına, oluşturmasına, yorumlamasına ve geliştirmesine fırsat vermesidir. Alışılmış yöntemde öğretmen bilgiyi verebilir ya da öğrenenler bilgiyi kitaplardan veya başka kaynaklardan edinebilirler. Ama bilgiyi algılamak, bilgiyi yapılandırmak ile eş anlamlı değildir. Öğrenen, yeni bir bilgi ile karşılaştığında, dünyayı tanımlama ve açıklama için önceden oluşturduğu kuralları kullanır veya algıladığı bilgiyi açıklamak için yeni kurallar oluşturur.

Yapılandırmacı yaklaşımla geleneksel eğitim yerini çağdaş eğitime bırakmış olup eski düzenin getirdiği düzensizlik ve aksaklıklar yavaş yavaş giderilmeye başlanmıştır. Bu anlayışla sadece öğretmen ve öğrenciler için değil aynı zamanda da öğretim programlarına ve ders kitaplarına da yenilikler gelmiştir.

Yapılandırmacı anlayışın araştırmaya alınmasının nedeni, 2005 yılında düzenlenen " İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı"nın benimsediği anlayışlardan birisi olmasıdır.

Yeni programın benimsediği bir diğer yenilik, tematik anlayıştır.

2.4. Tematik Yaklaşım

Geleneksel eğitim anlayışında ağırlıklı olarak davranışçı yaklaşım hâkimdir. Doğal olarak ders kitapları da bu anlayışa bağlı olarak ortaya çıkıyordu. Geleneksel eğitim anlayışına göre kuralların ve katı bir anlayışın hâkim olduğu bir yapı söz konusuydu. Kitaplar, üniteler şeklinde hazırlanır ve kitaplar da hangi dersle ilgili ise o dersin konularına yer verilirdi.

Tematik yaklaşımda dersler arasında kesin çizgiler yoktur. Derslerin birbiriyle ve ara disiplinlerle ilişkili olduğu, kitapların temalarla oluşturulduğu ve kesin, katı kuralların olmadığı görülmektedir. Bu yaklaşımda bireysel farklılıklar dikkate alınır. Her birey ve her bireyin öğrenmesi önemsenir. Bu nedenle dersler daha gelişimsel ve rahattır.

Saban'a göre "Öğretimde tematik yaklaşım, sınıfta ele alınacak konuyla çeşitli öğrenme etkinliklerinin çeşitli disiplinler arası bir anlayışla planlanmasını ve uygulanmasını gerektirir."

"Bu sayede, öğrenciler bir alanda öğrendiklerini diğer alanlarla ilişkilendirerek bütüncül bir görüş elde ederler. Çünkü "tema" birden çok disiplin arasındaki geleneksel sınırları ortadan kaldırır, çeşitli disiplinlere ilişkin dış dünyada bir arada bulunan bütün bilgileri ve becerileri birbiriyle ilişkilendirir ve öğrencilerin kendi zekâ alanlarını pratik bir biçimde kullanmalarına fırsat tanır" (Saban, 2002: 73).

Tematik yaklaşıma göre hazırlanan ders kitabında sadece o dersin konuları değil aynı zamanda o dersle ilgili olan derslerle de bağlantı kurulur. Örneğin, Türkçe dersinde " zaman ve mekân" teması işlenirken aynı zamanda Sosyal Bilgiler dersiyle bağlantı kurulabilmektedir. Sayısal verilerin yer aldığı bir metinle Matematik dersiyle, bitkiler veya hayvanlar alemiyle ilgili metinlerde Fen Bilgisi dersiyle bağlantı kurulabilmektedir. Dersler arası bu etkileşime disiplinler arası yaklaşım denilmektedir.

Tema kavramı yapılandırmacı anlayışla oluşturulmuş kitaplarda yer alırken, ünite kavramı davranışçı yaklaşımla oluşturulmuş kitaplarda bulunurdu.

Tematik yaklaşımda işlevsellik ön plandadır. Bu yaklaşımda öğrenciler, yaşantılarından yola çıkarak konuyu daha iyi anlayabilmekte ve öğrendiklerini hayata daha kolay transfer edip öğrendikleri bilgileri yaşamlarında daha rahat kullanabilmekteler.

"Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı"nda temalarla ilgili özellikler şu şekilde sıralanmıştır:

Türkçe Dersi 5. Sınıf Öğretim Programı'nın hazırlanmasında şu hususlara dikkat edilmektedir:

1. Türkçe Dersi 5. sınıf Öğretim Programı'nın hazırlanmasında düşünme, anlama, sorgulama, inceleme, araştırma, keşfetme, günlük hayatla ilişkilendirme ve değerlendirme gibi çalışmaları içeren tematik yaklaşım benimsenmiştir. Temalar öğrencilerin öğrendikleri bilgi ve becerileri genişletme, düzenleme, zihninde yapılandırma ve günlük hayata aktarma olanakları sağlar. Böylece öğrenilen bilgi ve becerilerin uygulanabilirliği artar. Tematik yaklaşımdan hareketle Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda zorunlu ve seçmeli temalar belirlenmiştir.

2. Türçe Dersi 5. sınıf Öğretim Programı çerçevesinde bir eğitim-öğretim yılı içerisinden ele alınacak tema sayısı sekiz olarak belirlenmiştir. Bu sekiz temanın dördü zorunlu, dördü ise seçmelidir.

3. Zorunlu Temalar: Atatürk, Değerlerimiz, Sağlık ve Çevre, Birey ve Toplumdur.

4. Seçmeli Temalar: Güzel Ülkem Türkiye, Yenilikler ve Gelişmeler, Oyun ve Spor, Dünya'mız ve Uzay, Üretim-Tüketim ve Verimlilik, Hayal Gücü, Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler, Kurumsal ve Sosyal Örgütler, Doğal Afetler, Güzel Sanatlardır.

5. Temaların tamamında verilen konular zorunlu değildir. Aynı tema kapsamında farklı konular da seçilebilir.

6. Her temada üç farklı türden; öyküleyici metin, bilgilendirici metin ve şiir olmak üzere dört metin işlenmelidir. Bu metinlerden üçü ders kitabında, birisi de

dinleme metni olarak öğretmen kılavuzunda yer almalıdır (İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2009: 142-143).

Tablo 1 Zorunlu Temaların Alt Temalara Göre Sınıflandırılması

ZORUNLU TEMALAR	İÇERİK ÖNERİLERİ
Atatürk	Atatürk'ün Hayatı ve Eserleri (Hayatı, Ailesi, Öğrenim Hayatı, Askerlik Hayatı, Fikir ve Siyasî Hayatı, Atatürk ve Milli Mücadele) Atatürk'ün Kişilik Özellikleri, Atatürkçü Düşünce Sisteminde Yer Alan Konular (Milli Eğitim, Atatürk ve Güzel Sanatlar, Türkiye Cumhuriyetinin Temel Amaç ve Görevleri, Milli Kültür, Türk Kadını, Çevre Bilinci, Planlı Çalışması, Türk Dış Politikası, Diğer Din, Örf ve Âdetlere Hoşgörülü Olma) Atatürk ve Cumhuriyet Eğitimi, Milli Bayramlar vb.
Değerlerimiz	Türkçemiz, Türk kültürü (bayramlar ve törenler, türkü, halk oyunları, vatan, kahramanlık, bayrak vb.), Türk büyükleri (Atatürk, Fatih Sultan Mehmet, Mevlânâ, Hacı Bektaş-ı Velî, Yunus Emre, Mimar Sinan, Nasrettin Hoca vb.)
Sağlık ve Çevre	Ağız, diş ve vücut sağlığı, temizlik, sağlık alanında çalışanlar (doktor, hemşire, eczacı...), sağlık hizmetleri, beslenme, yaşadığımız yer (köy, kasaba, şehir) çevre bilinci, toprak, su, hava olayları, bitkiler, hayvanlar vb.
Birey ve Toplum	Duygular (mutluluk, sevgi, üzüntü.), beğeniler, büyümek, aile, ev, okul, misafir, engelliler, yaşlılar, demokrasi, dayanışma, barış, hoşgörü, kurallar vb.

Tablo 2 Seçmeli Temaların Alt Temalara Göre Sınıflandırılması

SEÇMELİ	İÇERİK ÖNERİLERİ
Güzel Ülkem Türkiye	Tarihî ve turistik yerler, coğrafya, iklim, ürettiklerimiz, şehirler, akarsular vb.
Yenilikler ve Gelişmeler	Bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler (telefon, bilgisayar vb.), sosyal değişimler, keşifler, buluşlar vb.
Oyun ve Spor	İzcilik, takım sporları, bireysel sporlar, yüzme, oyunlar, başarılı sporcular, oyuncaklar vb.
Dünyamız ve Uzay	Gökyüzü, yıldız, ay, gezegen, güneş, bulut, volkanlar, okyanus, iklim, kıta,
Üretim, Tüketim ve Verimlilik	Meslekler, reklâm, alışveriş, iş yaşamı, giysiler, yiyecekler, tasarruf vb.
Hayal Gücü	Düşler, rüyalar, kurgular, tasarımlar, uzaya yolculuk, gökkuşağı vb.
Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler	Sinema, tiyatro, gezi, kutlama, sirk, lunapark, kamp, sınıf ve okul seçimleri, tatil vb.
Kurumsal ve Sosyal Örgütler	TBMM, belediyeler, valilik, kaymakamlık, güvenlik kurumlan, dernekler, üniversiteler, yardım kurumlan vb.
Doğal Afetler	Deprem, sel, çığ, kasırga, arama ve kurtarma, doğal afetlere karşı alınacak
Güzel Sanatlar	Resim, ebru, tezhip, hat, bale, seramik, heykel, müzik, Âşık Veysel, Barış Manço, ozanlar vb.

Türkçe Dersi 6.,7.,8. Sınıf Öğretim Programı'nın hazırlanmasında şu hususlara dikkat edilmektedir:

1. Her temada farklı türlerden en az üç okuma, bir dinleme/izleme metnine/materyaline yer verilir. Dinleme metinleri öğretmen kılavuz kitabında yer almalıdır.

2. Seçilen konu veya temanın farklı yönlerinin ele alındığı metinler işlenir.

3. Dinleme/izleme metni, okuma metinlerinde ele alınan alt temalardan biriyle bağlantılı olabilir.

4. Her sınıfta bir zorunlu Atatürkçülük teması olmak üzere altı ana tema ele alınır.

5. 6. sınıfta "Sevgi", 7. sınıfta "Milli Kültür", 8. sınıfta "Toplum Hayatı" zorunlu ana temalardır. Zorunlu temalar diğer sınıflarda da işlenebilir.

6. Ana temalar altında belirtilen alt temalar zenginleştirilebilir.

Aşağıda, Ortaokul 6,7,8. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programından alınmış olan ana tema ve bunlara bağlı alt temalar yer almaktadır (MEB, 2006: 58-61)

Tablo 3 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programından Alınmış Olan Ana Tema ve Bunlara Bağlı Alt Temalar

TEMALAR	
ANA TEMA	**ALT TEMALAR**
Sevgi	İnsan sevgisi
	Aile sevgisi
	Vatan sevgisi
	Millet Sevgisi
	Bayrak sevgisi
	Dil sevgisi
Milli Kültür	Geleneksel sanatlarımız
	Türk büyükleri
	Türk müziği
	Zanaatlar
	Seyirlik oyunlar
	Spor
	Oyunlar
	Bayramlar
Toplum Hayatı	Medeniyet
	Birey ve toplum
	Yardımlaşma
	Komşuluk ilişkileri
	Küreselleşme
	Dayanışma
	Dostluk
	Konukseverlik
Okuma Kültürü	Okuma sevgisi
	Okuma alışkanlığı
	Kitaplar
	Süreli yayınlar
	Kütüphaneler
İletişim	İnsanlarla iletişim
	Uluslararası iletişim
	Kültürel iletişim
	Bilgi iletişimi
	Aile iletişimi
	Öğrenci öğretmen iletişimi
	Diğer canlılarla iletişim
	Kitle iletişim araçları
	İletişim becerileri

Hak ve Özgürlükler	Bireysel haklar
	İnsan hakları
	Eğitim hakkı
	Çocuk hakları
	Hasta hakları
	Özgürlükler
Kişisel Gelişim	Kendini tanıma
	Kendine saygı
	Kişilik tipleri
	Empati
	Sorumluluk
	Sosyal gelişim
	Olumlu düşünme
	Meslek seçimi
	Karar verme
	Başarı
	Girişimcilik
	Öz eleştiri
Bilim ve Teknoloji	İletişim araçları
	Bilgisayar
	Buluşlar
	Teknoloji ve hayat
Alışkanlıklar	Alışkanlık ve insan
	İyi alışkanlıklar
	Kötü alışkanlıklar
	Sağlıklı yaşama
	Spor
Zaman ve Mekân	Odamız
	Evimiz
	Sınıfımız
	Okulumuz
	Şehirler
	Ülkeler
	Zaman planlaması
	Geçmiş, şimdi, gelecek
	Çevremiz
Duygular	Umut
	Mutluluk
	Heyecan
	Korku
	Kaygı
	Üzüntü
	Yalnızlık
	Özlem

Duygular	Kıskançlık
	Bağışlama
	Takdir etme
	Beğenme
	Mizah
Doğa ve Evren	Mevsimler
	İklim
	Doğa olayları
	Canlılar
	Doğadaki fiziksel değişiklikler
	Doğal afetlerden korunma
	Çevrenin korunması
	Manzaralar
	Kar
	Yağmur
	Yıldızlar
	Renkler
	Gezegenler
	Dünya
	Yeryüzü ve uzay
Güzel Sanatlar	Sinema
	Tiyatro
	Resim
	Müzik
	Fotoğraf
	Mimarî
	Heykel
	Dans
Kavramlar ve Çağrışımlar	Rüya, düş, hayal
	Oyun ve eğlence
	Harfler ve sayılar
	Estetik zevk
	Güzellik
	Zıtlıklar
	Önce, şimdi, sonra

2.5. 1981 Yılı Temel Eğitim Okulları Türkçe Dersi Eğitim Programı

2.5.1. Genel Amaçlar

İlköğretim okullarında Türkçe öğretiminin amacı, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Öğrencilere; görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini, düşündüklerini ve tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak,

2. Onlara; görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak,

3. Öğrencilere; Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları Türkçeyi gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yöneltmek,

4. Onlara; dinleme okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak,

5. Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek,

6. Onların ulusal duygusunu ve ulusal coşkusunu güçlendirmede kendi payına düşeni yapmak,

7. Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı ve hayatı, insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak,

8. Onlara; bilimsel, eleştirici, doğru, yapıcı ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin payına düşeni gerçekleştirmektir (Girgin, 2011: 21).

2.6. 2005 Yılı İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı

2.6.1. Genel Amaçlar

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

1. Dilimizin, Milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,

2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,

3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,

4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,

5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,

6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,

7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,

8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,

9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla Milli ve evrensel değerleri tanımaları,

10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

11. Milli,manevive ahlâki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır. (Durukan, 2008: 151-152).

2.6.2. Temel Beceriler

Temel beceriler, öğrencilerin öğrenme alanlarındaki gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları temel becerilerdir. Türkçe öğretim programı içerdiği kazanımlarla bu temel becerilerin gelişmesini sağlayacaktır. Programla ulaşılması beklenen temel beceriler şunlardır (Kızılkuş, 2009: 19):

1. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
2. Eleştirel düşünme
3. Yaratıcı düşünme
4. İletişim kurma
5. Problem çözme
6. Araştırma
7. Karar verme
8. Bilgi teknolojilerini kullanma
9. Girişimcilik
10. Kişisel ve sosyal değerlere önem verme
11. Estetik zevk kazanma
12. Milli,manevive evrensel değerlere duyarlı olma

2.7. Programın Yenilenme Sebepleri ve Türkçe Dersine Yönelik Yansımaları

Çağdaş toplum, çağdaş birey olabilme süreci; etkili iletişim becerilerini kazanabilmekle olanaklıdır. Etkili iletişimci olabilme sürecinde anadili araçtır. Anadilinde yetkinleşme, bireyin sosyal bir varlık olarak toplumda yer edinebilmesini, çevreyi algılama ve yorumlamasını, bağımsız ve eleştirel düşünebilmesini sağlar. Bu, uzun bir süreçtir. İşte bu uzun süreç içerisinde Türkçe öğretim programı önemli sorumluluklar üstlenmektedir.

Eğitim; ekonomik, sosyal ve kültürel yönden gelişmenin ve kalkınmanın en etkin aracıdır. Dünyada bilgi, teknoloji ve iletişim alanlarında meydana gelen temel değişimler eğitim sistemlerini yakından ilgilendirmektedir.

Çağımızın bilgi ve teknoloji çağı olması ve bilginin sürekli olarak üretilmekte ve hızlı bir şekilde değişebilmekte olması, toplumsal yaşamın birçok alanında da değişmeyi zorunlu duruma getirmiştir. Bu durum, insanlarda yaşam boyu öğrenmeyi gerekli kılmıştır. İnsanların üzerinde duracağı en önemli kavramlar arasında kişisel ve mesleki gelişim kavramları yer edinmiştir. Bu durum eğitime de yansımış ve en son 1981 yılında hazırlanmış olan programların gözden geçirilmesine sebep olmuştur (Kızılkuş, 2009: 22).

Yenilenen ilköğretim programının eğitim anlayışı ve ilkeleri programda şu maddelerce belirlenmiştir (Kızılkuş, 2009, 21):

1. Her çocuk öğrenebilir.

2. Öğrenmeyi öğrenme, kişinin sorunlara nasıl yaklaştığını fark etmesi, bilgiyi nasıl alıp işlediğini öğrenmesidir.

3. Öğrenciler düşünme, sorgulama, iletişim ve etkileşimde bulunma becerileri edinebilir.

4. Öğrenciler, Milli kimliklerini koruyarak evrensel değerleri içselleştirebilir.

5. Öğrencilerimiz örf, âdet ve geleneklerimiz çerçevesinde ruhi, ahlâki ve kültürel yönlerden gelişebilir.

6. Sorumluluk bilinci geliştirilen öğrenciler bağımsız karar verebilir.

7. Öğrencilerin sosyal duyarlılıkları geliştirilebilir.

8. Yaparak ve yaşayarak, deneyime dayalı bir öğrenme ortamı oluşturulabilir.

9. Öğrenme-öğretme sürecinde her türlü öğretim yöntem ve tekniği kullanılarak öğrenme gerçekleştirilebilir.

10. Öğrenme öğrenci merkezlidir. Öğrenme bireyin sosyal, biyolojik, duygusal gelişimi ile doğrudan ilgilidir.

11. Öğrenme durumsaldır ve çevresel şartlara göre şekillenir.

Mevcut programın terk edilip yeni bir program oluşturma çabalarının nedeni, mevcut programın çağın ihtiyaçlarına cevap verememesi ve çağdaş öğretim yöntemleri yerine geleneksel paradigmalar doğrultusundaki eğitim anlayışını ortaya koymasıdır. Geleneksel yöntemle işlenen derslerde öğretmen merkezdedir. Öğretmen bilgi aktarıcıdır. Dersi öğretmen yönlendirir. Oysa yeni programla bu durum değişmiş, öğretmen yerine öğrenci merkeze çekilmiştir. Öğretmen öğrenciye yön gösterecek bir rehber görevini üslenmiştir. Geleneksel anlayışta davranışçı yaklaşım söz konusudur. Davranışçı yaklaşımda bilişsel ve duyuşsal süreçler gözlenemediği için yok sayılır ve zihinsel beceriler geliştirilemediği için ezbere dayalı bir öğretim yapılır. Öğretimde süreçten çok ürün üzerinde durulmuştur. Süreci değerlendirecek bir ölçüt ortaya konmamıştır.

Öğrencilerin araştırma yapmaları, yılda bir defa verilen ve sadece bir dersten alınabilen dönem ödevleriyle kısıtlı kalmıştır.

2005 programında genel amaçlar, temel beceriler, temel dil becerileri (dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma, dil bilgisi), kazanımlar, etkinlikler ve Atatürkçülük yer almıştır. Bu program tema esaslıdır. Belirlenen bir temaya yönelik olarak okuma parçaları belirlenmiştir. Kazandırılacak temalar sınıflara göre belirlenmiştir. Temalar öğrencilere etkinlikler yoluyla kazandırılmaktadır. Programa göre üç kitap esastır. Bunlar öğretmen kılavuz kitabı, öğrenci ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabıdır. Öğretmenler kılavuz kitaplarıyla yeni programı daha kolay algılayabilme olanağına sahiptirler ve kılavuz kitaplar öğretmen için iyi bir yol göstericidir. Öğrenciler de çalışma kitabında bulunan etkinlikleri kitabın üzerinde gerçekleştirme imkânı bulabilmektedir. Böylece öğrenciler öğrendikleri konuları hemen pekiştirme olanağına sahip olabildikleri gibi bilginin sezdirilmesi özelliği taşıyan etkinliklerle bilgiye kendileri ulaşabilmektedirler (Kızılkuş, 2009: 25).

Programda belirtilen yaklaşımın temel hedefi; öğrencinin öğretmen rehberliğinde etkili iletişim kurması, grup çalışmalarına katılması, öğrendiklerini aşamalı bir biçimde inşa etmesidir. Türkçe öğretiminin daha verimli olabilmesi için, öğrencinin derse etkin olarak katılmasının sağlanması, motivasyonunun sürekli olarak desteklenmesi gerekir.

2005 Türkçe Programı yapılandırmacı öğrenme kuramı temel alınarak hazırlanmıştır. Özden (2003, 55)'e göre yapılandırmacılık bilginin öğrenci tarafından yapılandırılmasını ifade eder. Her öğrenci öğrenirken anlamı, bireysel ve sosyal olarak yapılandırır. Esasen öğrenme dediğimiz şey, bu anlamlandırma ya da anlam yapılandırma sürecidir.

Tablo 4 1981 ile 2005 Türkçe Programlarının Karşılaştırılması

1981 Türkçe Eğitim Programı	2005 Türkçe Öğretim Programı
• 1981 yılında uygulamaya konulması ve bilimsel teknolojik gelişmeler çerçevesinde yenilenmemesi, • Beş yıllık zorunlu temel eğitim anlayışına göre hazırlanması ve 4306 sayılı sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim yasası sonrasında yeniden düzenlenmemesi, • 1997 yılında yayınlanan yazı öğretim programı ile bütünleşmemiş olması, • Geleneksel yaklaşım temelinde öğretmen merkezli öğretim modeline göre hazırlanması, • Bazı hedef davranışlarının 1- 5.sınıflara kadar öğrenci gelişimini dikkate almaksızın tekrarlanması, • Hedef davranışlarının hangi özel ve genel amaçları gerçekleştirmek üzere belirlendiğinin açık olmaması,	• Günümüz bilimsel gelişmeleri ile eğitim alanındaki çağdaş yaklaşım, anlayış ve modeller yansıtılmıştır. • Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim anlayışına göre düzenlenmiştir. • Yazı öğretim programı ile Türkçe eğitimi programı arasında gerekli bütünlük sağlanmıştır. • Bilgiyi ezberlemeye değil, bilgi üretmeye dayalı yaklaşım ve modellere göre hazırlanmıştır. (Bunlar; çoklu zekâ yaklaşımı, yapılandırmacı yaklaşım, beyin temelli öğrenme, öğrenci merkezli öğrenme, bireysel farklılıklara duyarlı öğretim olarak sıralanabilir. • Eğitim alanındaki son bilimsel gelişmeler ve yaklaşımlar çerçevesinde öğrencinin dil ve zihinsel becerilerini geliştirmesi ve etkili kullanması temel alınmıştır. • Öğrenme alanları günümüz dil eğitim anlayışına uygun olarak; dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu başlıkları altında yeniden düzenlenmiştir. • Dinleme ve konuşma becerileri her düzeyde zenginleştirilmiştir. • Programda eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma, problem çözme, bilgi ve beyin teknolojilerini kullanma, girişimcilik, Türkçeyi doğru etkili ve güzel kullanma, metinler arası okuma, kişisel ve sosyal değerlere önem verme gibi üst düzey becerilerine yer verilmiştir. • Anlama ve anlam kurma becerileri ağırlıklı olarak ele alınmış; özellikle metin içi, metin dışı ve metinler arası okuma yoluyla anlam kurmaya önem verilmiştir.

1981 Türkçe Eğitim Programı	2005 Türkçe Öğretim Programı
• Dinleme ve konuşma becerilerine yeterince yer vermemiş olması, • Anlama becerilerinin nasıl kazandırılacağına açıklık getirmemesi, • Dil bilgisi konularına 4 - 5.sınıflarda ağır ve yoğun bir şekilde yer vermesi, • Ölçme ve değerlendirme anlayışının geleneksel olması; öğrenci gelişimini izlemeye ve değerlendirmeye dönük bulunmaması olarak belirlenmiştir.	• Yazı öğretimine birinci sınıftan itibaren bitişik eğik yazıyla başlanması ve bütün yazı çalışmalarının bitişik eğik yazı harfleriyle yapılması için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. • Çağımızın bilgi teknolojilerine ve öğrencinin gelişim sürecine uygun olarak görsel okuma-sunu ayrı bir öğrenme alanı olarak programa yerleştirilmiştir. • Dilbilgisi ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmamış diğer öğrenme alanları içinde verilmiştir. • Amaç ve kazanımlar öğrenci gelişim sürecine uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. • Öğrenme amaçları ayrı ayrı verilerek her öğrenme amacının altına ilgili kazanımlar yerleştirilmiştir. • Her öğrenme alanına ilişkin kazanımlar sınıf düzeylerine göre düzenlenmiştir. • Öğrencilerin dil ve zihin becerilerini geliştirme amacıyla her öğrenme alanında ve sınıf düzeyinde etkinlik örnekleri verilmiştir. • Kazanımların edinîlmesi iki aşamalı olarak verilmiştir. İlk aşama bir becerinin tanıtımı, öğretimi ve uygulanmasıdır. İkinci aşama anılan becerinin gözlem, sınav vb. tekniklerle değerlendirilmesidir. • Bireysel farklılıkları da dikkate alarak her öğrenme alanı için ayrı ayrı değerlendirme yöntem ve teknikleri belirlenmiştir.

2.8. Ders Kitapları

Ders kitapları hem eğitim hem de öğretim amacıyla kullanılan materyal ya da kaynak kitaplardır. Öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış zengin metinlerden oluşan, öğretim programlarının esas aldığı ilkeler doğrultusunda hazırlanan, ihtiva ettiği bilgileri öğrenciye aktaran basılı eğitim ve öğretim materyalleridir (Çeçen ve Çiftçi, 2007: 39).

Ders kitabı, programda yer alan hedeflerle tutarlı konuların işlendiği, öğrencilere bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırıldığı temel bir kaynaktır. Ders kitabı öğrencilerin ilgi, yetenek ve öğrenme hızlarını dikkate almaktan çok, o dersin programında yer alan hedeflere ve işlenecek konulara göre hazırlanır (Demirel, 1996, Kaya ve Güleç, 2014: s. 162'deki alıntı).

Eğitim-öğretimin bir parçası olan ders araç-gereçlerinin başında ders kitapları gelmektedir. Hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin ortak materyal olarak kullandıkları ders kitapları öğrencilere davranış kazandırmada etkili bir güce sahiptir. Özellikle Türkçe ders kitapları içinde barındırdıkları metinler ile bu rolü en iyi üstlenebilecek materyallerdir. Bu materyallerin bilişsel beceri ve duyuşsal özellik kazandırmada nasıl bir güce sahip oldukları, öğrencilerin metinlere olan ilgisi, seçilen metinlerin niteliğinin hangi kriterlere göre belirlendiği birtakım gerçeklere dayandırılarak yapılmalıdır. Özellikle de bilişsel beceri ve duyuşsal özellik kavramları dikkatle incelenmeli, gözlemlenmeli ve somut gerçeklere dayalı olarak davranış kazandırma yoluna gidilmelidir (Güleryüz, 2000, Sanlı, 2006: s . 12'deki alıntı).

Eğitim, bireylerde yaşantılar yoluyla kalıcı izli davranış değişikliği oluşturma sürecidir. Bu sürecin nitelikli olması iyi bir öğretim programının hazırlanmasına bağlıdır. Programlar, öğretim sürecinin planlanarak doğru ve düzenli bir şekilde kullanılmasını sağlar. Öğretim sürecinde de en temel araç ders kitaplarıdır. Ders kitapları nitelikli olması öğretim ve eğitimin de kalitesini arttıracaktır.

Türkçe dersi diğer bütün derslerle bağlantılıdır. Öğrencilerin Türçe dersindeki başarısı diğer derslerindeki başarılarını da doğrudan etkilemektedir. Türkçe dersinin amaçlarında yapıcı, yaratıcı, eleştirel, sorgulayıcı, bilimsel düşünme önemli bir yer tutmaktadır. Çağdaş dünyanın gereklerine göre hazırlanan programla entelektüel düşünen bireylerin yetişmesi ve bu bireylerin hayatı daha iyi anlaması, insanlarla iyi iletişim kurabilmesi, olaylara-durumlara sorgulayıcı bakabilmesi, yorumlayıp değerlendirmelerde bulunması ve daha pek çok beceriye sahip olması amaçlanmaktadır. Bu amaçları barındıran öğretim programının en önemli yardımcısı ders kitaplarıdır. Ders kitaplarının modern, çağdaş düşünce ve dünya anlayışına uygun hazırlanması doğrudan öğrencilerin gelişimini etkiliyecektir. Bu sebepten ötürü ders kitaplarının büyük bir titizlikle hazırlanması gerekmektedir.

2.8.1. Ders Kitaplarında Bulunması Gereken Nitelikler

Ders kitapları ile eğitim araçlarının incelenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin 2589 sayılı yönergede, ders kitaplarında olması gereken niteliklere yer verilmiştir (Korkmaz, 2009: 13).

Madde 5- Ders kitapları, Yönetmelikte belirtilenlerle birlikte aşağıdaki nitelikleri taşır: Ders Kitapları;

1. Öğrencileri; Milli, ahlakî, insani,manevive kültürel değerler bakımından besleyen; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösteren ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdiren okuma metinlerini içerir.

2. Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri ile kitabın hitap ettiği eğitim kurumunun amaçlarına uygun olur.

3. Atatürk İlke ve İnkılâpları ile ilgili konulara, öğretim programlarına ve Kurulca alınan kararlara uygun olur.

4. Demokrasi ve insan hakları ile kültürel ve evrensel değerleri kapsar.

5. Bilginin nasıl üretileceğine ilişkin vurgu yapar.

6. Bilişim teknolojisinin etkin ve verimli kullanımını teşvik eder.

7. Öğretim programının kazandırmayı amaçladığı değer, tutum ve yeterlikleri kapsar. Türk toplumunun sosyal, ahlakî, kültürel ve tarihî değerlerini geliştirerek yaşatır.

8. Ön yargı ve normatif önermelerden uzak olarak konuyla ilgili farklı bakış açıları içerir.

9. Kişi, kurum ve kuruluşları yıpratıcı unsurları taşımaz.

10. Her türlü etkinlikte öğretmenin rehberliğinde öğrenciyi merkeze alır.

11. Konuların hazırlanması ve düzenlenmesinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulur.

2.8.2. Ders Kitabının Kullanılması ve Ders Kitabından Yararlanma Yolları

Ders kitabı, eğitim ve öğretim sürecinde öğretmen ve öğrencinin sınıf içi ve sınıf dışında yararlandığı yardımcı kaynaklardan biridir. Bu aracın doğru ve etkili bir şekilde kullanılması nitelikli bir şekilde tasarlanmış olmasına bağlıdır. Bu araç, nitelikli öğretim etkinlikleriyle birlikte yerinde kullanıldığında öğrencilerin öğrenme ve araştırma becerilerini geliştirebilir. Öğrenci için karmaşık olan bilgilerin düzenlenip önceki bilgilerle anlamlı bir bağ kurdurarak ve işlenen konular arasında birliktelik sağlayıp öğrencilerin anlama becerilerini geliştirebilir. Bu nedenle öğretmen bir ders kitabından nasıl yararlanacağını bilmelidir. Konunun işleme sırası, kitapta yer alan tablo, şema, grafik gibi açıklayıcı unsurların hangi amaçla verildiği

ve öğrencilere nasıl verilmesi gerektiği öğretmenin bilmesi gerekmektedir. Öyleyse öğretmen ders kitabından yararlanırken dersin içeriğini belirlemede ve programı izlemede etkili bir şekilde yararlanabilir. Ders kitabının yanında öğretim programının konularını destekleyen değişik kaynaklardan yararlanarak dersin içeriğini zenginleştirebilir. Bunun yanında ders kitabının kullanımı öğrencilere de yarar sağlamaktadır. Öğrencilerin eski konularla işlenen konular arasında anlamlı bir ilişki kurmalarına yardım eder, öğrencinin kendi kendine çalışmasına ve işlenen konuları tekrar etmesine, ödev çalışmalarında öğrenciye kaynaklık eder. Böylece hem öğretmen hem de öğrenci kısa bir zamanda özet bilgiye ulaşarak, bilgi yığınları arasında kaybolmaları engellenmektedir (Şahin ve Yıldırım, 1999: 47; Gökdere ve Keleş, 2004: 24).

2.8.3. Etkili Bir Ders Kitabının Özellikleri

Bir ders kitabının etkili olabilmesi için bazı önemli özellikler taşımalıdır. Etkili bir ders kitabı, öğretmenin bir konuyu anlatma sırasında anlatamadıklarını tamamlar, bilgiler arasında bağlantı kurdurur, geçmiş bilgilerin tekrarlanmasını ve öğrencilerin bir konuya farklı açılardan bakmasını sağlar, öğrencinin bireysel çalışması sırasında karşılaşabileceği sorunlara çözüm bulmada, öğrencinin öğretmenden bağımsız olarak çalışmasına, sınıfta işlenecek konulara hazırlıklı gitlmesine yardım eder (Dane ve diğer., 2004: 3).

2.9. Metin

Metin; bir kişinin duygu, düşünce, hayal ve isteklerini okura, dinleyiciye aktarmasını sağlayan yazılı bir araçtır.

"Metin, belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür. Bir başka deyişle, bildirişim değeri taşıyan, eyleme yönelik devingen bir bütündür. Bildirişim işlevi olmayan yazılı ya da sözlü bir belge, metin değildir. Kısaca metin, başı ve

sonu ile kapalı bir yapı oluşturan dilsel göstergelerin art arda geldiği anlamlı yapı olarak tanımlanabilir" (Doğan, 2003: 35).

"Metin kelimesi bir kitabın içindeki kısımları, başlı başına tek bir konuyu, makaleyi veya birkaç paragraftan oluşan ve bir ana fikre sahip olan yazıları anlatmak için kullanılmaktadır" (Akyol, 2006: 203).

Metinler yoluyla öğrencinin dilin tadına varması, dilin -gerek ses ve kelime gerekse söz dizimi bakımından- en güzel kullanılışlarını görerek dili en iyi şekilde edinmesi beklenir (Çeçen ve Çiftçi, 2007: 40).

Metinler aracılığı ile okur ve yazar arasında iletişim kurulur, yazar düşünce, duygu, hayallerini okura metin aracılığı ile ulaştırır. Okur da metin aracılığı ile yazarın iletmek istediklerini alır. Ders kitaplarındaki metinler eğitim sürecinin öğretim basamağının en önemli ögelerindendir. Metinler, hem öğrencinin okuma zevki ve alışkanlığı kazanmasını sağlamalı hem de Türkçe dersinin amaçlarına ulaşılabilecek nitelikte olmalıdır. Hem öğretmen için hem öğrenci için eğitim-öğretimde fayda sağlamalı, eğitim sürecinin kalitesini arttıracak nitelikte olmalıdır.

Sağır (2002: 45), dilbilgisi öğretimi hakkındaki görüşlerini ifade ederken, dilbilgisi öğretiminde metnin önemli olduğunu şu sözlerle vurgulamıştır. Metin, dil yönünden yeterli olmalıdır. Çocuk; dünyaya gözünü dil ile açar, dünyayı dil ile algılar, kavrar, dünyaya dil ile katkıda bulunur. Dil düşüncenin, düşünce dilin yaratıcısı olduğuna göre, çocuğun kişiliği de dille biçimlenmiş olacaktır. Bu yüzden, çocuğa verilecek metinlerdeki dilin; ana dilin zenginliklerini, olanaklarını yansıtacak yeterlikte olması gerekir. Metin ile ana dilin mecaz gücü, gerçekçi anlatımı, akıcılığı, yalınlığı, deyimleme gücü, düşünce ve duygu değeri tam olarak yansımalıdır. Türkçe gerek yapı yönünden, gerekse anlatım olanakları yönünden hiçbir dilden aşağı kalmaz. Olanakları zengin bir dildir. Dil yetkinliğinden yoksun, dünyayı çocuğa açmayan kuru metinlerin yerini, ancak; seçkin, yeterli metinler aldığında çocuğun düşünce, duygu eğitimi gerçekleştirilmiş olacaktır. Bu da çocuğun anlayabileceği, çağdaş yazarların başarılı metinleriyle gerçekleşebilir.

Türkçe Dersi Öğretim Programına (MEB, 2006: 56–57) göre okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler şunlardır:

1. Metinler, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.

2. Metinlerde Milli, kültürel ve ahlâki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

3. Metinlerde ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

4. Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. ögeler yer almamalıdır.

5. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere aykırı ögeler yer almamalıdır.

6. Metinler, dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.

7. Metinler kitapların yanı sıra, dergi, gazete, ansiklopedi, ansiklopedik sözlük, resmî internet siteleri ile basılı materyallerin çevrim içi sunumlarından seçilebilir. Aynı kaynaktan ikiden fazla metin alınmamalıdır.

8. Metinler, öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.

9. Metinler, işlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.

10. Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.

11. Metinler; dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.

12. Şiir türündeki metinler öğrenci seviyesine uygun, şiir dilinin özelliklerini yansıtan, söz varlığını zenginleştiren, türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.

13. Metinlerde tutarlılık ve bütünlük olmalıdır.

14. Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.

15. Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.

16. Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımalıdır.

17. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.

18. Metinler, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacına yönelik olarak farklı yazar ve şairlerden seçilmelidir.

19. Metinler, yazar ve şairlerin yalnızca edebî yönlerini ön plana çıkarmalıdır.

20. Metinler, öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olmalıdır.

21. Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin 1/2'si bütün hâlinde alınmalıdır. şiirlerin bütün hâlinde alınması esastır. şiir dışında bütün hâlinde alınan

metinlerde eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler varsa -metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla bir cümle, cümlelerin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla beş kelime- çıkarılmalıdır.

22. Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin 1/3'ünde metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.

23. Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve söz gruplarına yer vermeli; ancak bu oran metni oluşturan kelimelerin yüzde beşini geçmemelidir.

24. Yıl içinde -dinleme metinleri de dâhil olmak üzere- bir yazardan ikiden fazla metin işlenmemelidir.

25. Tek yazarlı ya da birden çok yazarlı ders kitaplarında yazarlar tarafından yazılan ya da hazırlanan metin sayısı ikiyi geçmemelidir.

26. Ders kitabındaki metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyaller (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.) in yanı sıra atasözü, özdeyiş, duvar yazısı veya sloganlarla desteklenebilir.

27. Ders kitabında temaları destekleyen serbest okuma metinlerine yer verilebilir.

28. Romandan, tiyatro metninden, biyografik ve otobiyografik eserlerden alınan bölüm kendi içinde bütünlük taşımalıdır.

2.10. Temalar

Bir eser sadece yazarının ya da şairinin duygu ve düşüncelerini anlatmaz ya da sadece anlatılanla sınırlı değildir metinde yazılı olanlar. Eser, aynı zamanda yazılmayan fakat metinden çıkarılan mesaj ya da anlatılanın altında yatan anlamla da bir bütündür. Bu buz dağının görünen ve görünmeyen yüzeyleri gibi de düşünülebilir. Suyun altında kalan kısmı görülmez fakat görünen yüzeyinin bir parçasının olmadığı da denilemez. Bu durum eserlerde bir bütünlük içerisindedir.

Tema, bir sanat eserinin merkezinde yer alan temel duygu ve düşünce, hikâyenin konusu altında yatan anlam veya mesaj olarak tanımlanabilir (Akyol, 2008: 155).

Tema, ders kitaplarına alınacak metinlerin ana konusunu ifade etmektedir. Tema merkezli dil eğitiminde öğretmen ve öğrenciler belli bir konu veya metin üzerinde çalışmaktansa birkaç konuyu veya metni içinde barındıran bir tema çerçevesinde çalışırlar (Çeçen ve Çiftçi, 2007: 42).

Bu tanım, edebî metinler için kullanılan "tema" kavramıyla ilişkilidir. Burada aynı temayı işleyen metinlerin bir arada bulunması söz konusudur. Öğrencilerin değişik türde metinler tanıması kadar farklı temalarda metinler işlemesi de önemlidir

Tema kavramından hareketle ortaya çıkan tematik eğitim ise Çeçen ve Çiftçi'ye (2011: 446) göre "öğrencilerin belirli bir tema üzerinde etraflıca çalışmasını öngören bir eğitim modeli olarak ortaya çıkmıştır. Belirlenen temanın derinlemesine çalışılması ve ilgili konuların ayrıntılı bir biçimde araştırılması, bu modelin en belirgin yönü ve yararı olarak ifade edilebilir."

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada doküman inceleme tekniği kullanılacaktır. Doküman incelemesi, çalışılacak konular ile ilgili olarak yazılı ve basılı belgelerin analizini içerir (Yıldırım & Şimşek, 2006). Duverger (1973)'in "belgesel gözlem" diye adlandırdığı bu yöntemi, Rummel (1968) ve birçok araştırmacı "doküman metodu" olarak adlandırmışlardır. Best (1959) ise bu yöntemi "mevcut kayıt ya da belgelerin, veri kaynağı olarak, sistemli incelenmesi" olarak tanımlamıştır (Karasar, 2007).

Bu tekniğin kullanılmasının nedeni var olan bir durumun mevcut belge ve dokümanlarla uygun olarak ortaya konulmasının istenmesidir. Doküman incelemeleri, büyük ölçüde hedef dokümanın taranmasına dayanır. Bu çalışmada da benzer bir yaklaşım izlenerek ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin incelenmesi amaçlandığı için uygun olduğu düşünülmektedir. Araştırmada elde edilen bulgular betimsel yöntemle değerlendirilecektir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, dördü Milli EğitimBakanlığına ait dördü özel yayınevlerine ait olmak üzere sekiz adet Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır.

5. sınıflarda: Meb ve FCM,
6. sınıflarda: Meb ve Gizem,
7. sınıflarda: Meb ve Cem Veb Ofset,

8. sınıflarda: Meb ve Yıldırım yayınlarınca hazırlanan Türkçe ders kitapları kullanılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Çalışmada, konu alanı ders kitapları başta olmak üzere araştırma ile ilgili temel kaynaklar taranmıştır. 1981 yılı Türkçe Eğitim Programı ve 2006 ile 2007 yıllarında yapılan değişiklikleri de kapsayan 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı incelenmiştir. Çalışmada metinler, hem Milli Eğitimin hem de Türkçe dersinin genel amaçlarına uygunluğu incelenmiştir.Toplanan veriler, öncelikle incelenen ders kitabının kendi içinde değerlendirilmiş daha sonra sonuca gidilmiştir.

BÖLÜM IV

Çalışmamızda 2014-2015 eğitim-öğretim yılında okullarda okutulan 5.,6.,7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Milli Eğitimve Türkçe dersinin genel amaçlarına uygunluğu incelenmiştir. Meb yayınlarının 5.,6.,7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları; özel yayınlardan da 5. sınıflarda FCM, 6. sınıflarda Gizem, 7. sınıflarda Cem Veb Ofset, 8. sınıflardan da Yıldırım yayınlarına ait Türkçe ders kitapları incelenmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Türk Milli Eğitiminin genel amacı Türk milletinin bütün fertlerini;

MADDE 1- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlâki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

MADDE 2- Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

MADDE 3- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

MADDE 1- Dilimizin, Milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,

MADDE 2- Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,

MADDE 3- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,

MADDE 4- Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,

MADDE 5- Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,

MADDE 6- Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,

MADDE 7- Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,

MADDE 8- Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,

MADDE 9- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla Milli ve evrensel değerleri tanımaları,

MADDE 10- Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

MADDE 11- Milli,manevive ahlâki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.

4.1. Birinci Alt Probleme Dayalı Bulgular

4.1.1. 5.Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar

Meb yayınlarına ait Türkçe ders kitabında " Atatürk, Değerlerimiz, Sağlık ve Çevre, Birey ve Toplum" zorunlu temalara yer verilmiştir. Seçmeli temalardan da "Güzel Ülkem Türkiye, Yenilikler ve Gelişmeler, Dünya'mız ve Uzay, Güzel Sanatlar" temalarına yer verilmiştir.

Tablo 5 5.Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları

TEMA	ALT TEMA	METİN ADI
Birey ve Toplum	Mutluluk	Uçurtma
	Toplum Anlayışı	Pireyi Deve Yapmak
	Hoşgörü	Öğretmenim
	Yaşlılar	Şeker Dede
	Hayal	Semender Toplantısı
Atatürk	Atatürk'ün Askeri Hayatı	Merhaba Asker
	Atatürk'ün Siyasî Hayatı	Atatürk'ün Çalışmaları
	Atatürk Sevgisi	Atatürk'le Doğuş
	Atatürk'ün Türk Dili'ne Verdiği Önem	Atatürk ve Türk Dili
	Atatürk ve Milli Mücadele	O Mustafa Kemal'di
Sağlık ve Çevre	Çevre Bilinci	Çöp Ev
	Hayvanlar	Tırtıldan Kelebeğe
	Doğa Sevgisi	Orman Konuşuyor
	Beslenme	Yeterli ve Dengeli Beslenme
	Hayvanlar	Kanatlı Bal Kutusu
Değerlerimiz	Türkçemiz	Dilim Dilim Güzel Dilim
	Vatan	Türkiye
	Türk Büyükleri	Karagöz Baba ile Hacivat Usta
	Türk Kültürü	Tekerlemeci Dayı

Dünya'mız ve Uzay	İklim	Küçük Kar Tanesi
	Uzay	Uzayda Yaşam
	Gökyüzü	Ay'da Bir Küçük Serçe
	Bulut	Güzel Bulut
	Bilim Adamı	Uzay Teleskobu ve Edwın PowellHubble
Güzel Ülkem Türkiye	Şehirler	Burada Dur
	Tarihi ve Turistik Yerler	Dört Mevsimde Dört Güzellik: Abant
	Anadolu Coğrafyası	Güzel Yurdum Türkiye'm
	Ülke Sevgisi	Anadolu Sevgisi
	Coğrafya	Bin Pınarlı İda Dağının Etekleri: Zeytindağı
Yenilikler ve Gelişmeler	Buluşlar	Her Şey Bir Uçurtmayla Başladı
	Bilgisayar	Bir Tıkla Elektronik Posta
	Teknolojik Gelişmeler	Bilgi Çağı
	Bilim ve Teknoloji	Bilim ve Teknoloji
	Keşifler	Güneş'in Doğduğu Her Yerde
Güzel Sanatlar	Mimarî	Çocuk Doğru Söyledi
	Heykel	Şu Heykellere Bak
	Sinema	Sinemaya Gitme Günü
	Ebru	Küçük Ebru Ustası
	Sanat Bilinci	Sanat Eğitimi

4.1.2. 5. Sınıf FCM Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar

FCM yayınlarına ait 5. sınıf Türkçe ders kitabında " Atatürk, Değerlerimiz, Sağlık ve Çevre, Birey ve Toplum" zorunlu temalara yer verilmiştir. Seçmeli temalardan da "Güzel Ülkem Türkiye, Yenilikler ve Gelişmeler, Üretim, Tüketim ve Verimlilik, Güzel Sanatlar" temalarına yer verilmiştir.

Tablo 6 5.Sınıf FCM Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları

TEMA	ALT TEMA	METİN ADI
Birey ve Toplum	Okul	Okulumuz
	Dayanışma	Üzüntü Paylaşınca Azalır
	Engelliler	Herkese Güzel Bir Dünya
	Saygı	Kiraz Ağacındaki Çalıkuşu
	Hoşgörü	Tatlı Dil
Atatürk	Yurt Sevgisi	Bugün
	Atatürk ve Milli Mücadele	Bu Milletle Neler Yapılmaz
	Atatürk'ün Millet Sevgisi	Atatürk'ün Gözyaşları
	Atatürk ve Cumhuriyet	Ülkemizde Cumhuriyet
	Türk Dış Politikası	Kırk Asırlık Türk Yurdu
Sağlık ve Çevre	Çevre Bilinci	Orman Tükenirse
	Hayvanlar	Derinliklerde Yaşam
	Rüzgar	Rüzgar
	Hayvan Sevgisi	Son Martı
	Toprak	Kara Toprak
Değerlerimiz	Türk Kültürü	Söyleşerek Öğrenme
	Kahramanlık	Keloğlan'ın Diliyle

	Vatan Sevgisi	Vatan
	Türk Büyükleri	Oğuz Kağan Destanı
Güzel Ülkem Türkiye	Ülke Sevgisi	Türkiye'm
	Ürettiklerimiz	Anadolu'da Kilim Demek
	Şehirler	İstanbul Dünyam
	Şehirler	Edirne
	Şehirler	Bursa
Yenilikler ve Gelişmeler	Buluşlar	Telefonun Bulunuşu
	Keşifler	Uçak Yolculuğu
	Teknolojik Gelişmeler	Ayça'nın Günlüğü
	Bilimsel Gelişmeler	Esrarlı Ada
	Buluş	Adını Göklere Yazdıran Çocuk
Üretim, Tüketim ve Verimlilik	Tasarruf	Enerji Birikimi
	Çalışmak	Çalışan Halkım
	Geri Dönüşüm	Geri Kazanım
	Üretim	Ekmek
	Mutfak Araçları	Pişirme Araçları
Güzel Sanatlar	El işlemeleri	El İşlemeleri
	Ebru	Ebru Sanatı
	Bayram	Bugün Bayram
	Resim	Masal Ülkesinde Irmaklar
	Sanatkârın Değeri	Sanatkârlar El Öpmez

4.2. İkinci Alt Probleme Dayalı Bulgular

Beşinci sınıflarda Meb ve FCM yayınlarına ait Türkçe ders kitapları incelenmiştir.

4.2.1. Milli Eğitimin Genel Amaçları Açısından İnceleme

MADDE 1- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlâki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek.

(1) Meb Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Ağacı, yağmuru, doğan güneşi
Yerde karıncayı, yanan ateşi
Toprağı, bayrağı ve memleketi
Vatanı sevmeyi öğrettin bana. (17.Sayfa)

"Öğretmenim" adlı şiirden alınan yukarıdaki dörtlükte, öğretmenlerin vatan ve millet sevgisini öğrencilere öğrettiği görülmektedir.

b) O, "Askerî zaferler, tek başına Milli kurtuluşu sağlamaya yetmeyecektir." düşüncesindeydi. Bunun için Atatürk, "Memleketimizi, toplumumuzu gerçek hedefe, mutluluğa eriştirmek için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin geleceğini yoğuran kültür ordusu.

Bu iki ordu da yüce ve saygıdeğerdir. Bir millet kültür ordusuna sahip olmadıkça savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin sürekli sonuçlar vermesi; sizin ordularınızın zaferi için sadece zemin hazırladı. Gerçek zaferi siz kazanacaksınız." diyerek kültür ordusuna verdiği değeri vurgular. (32.-33.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta; Atatürk'ün yurt sorunlarına duyarlı bir anlayış göstermiş ve bununla ilgili çözümler üretmiş olduğu görülmektedir. Bu durum yukarıdaki paragrafın Türkçe dersi genel amaçlarının onuncu maddesiyle de uyumlu olduğunu göstermektedir.

c) Bu ilkeler uğruna, çalışma saati diye bir kavram tanımamış; yapacağı işi bitirinceye kadar dinlenmeden, yirmi dört saat çalışmıştır. Her zaman çok sevdiği milletine hizmet etmekten büyük bir zevk duymuştur. (36. sayfa)

ç) Atatürk insan emeğinin üstünlüğünü kabul eder, sadece kişisel değil ulusal açıdan da bencil olmamayı öğütlerdi. Bu konuda: "Elbet kendimiz için gerekli şeyleri düşüneceğiz, gerekeni yapacağız. Fakat bundan sonra bütün dünya ile ilgileneceğiz. Unutmamak gerekir ki dünya milletlerinin mutluluğuna çalışmak, diğer bir yoldan kendi huzur ve mutluluğunu sağlamaya çalışmak demektir." demişti. (37. sayfa)

Atatürk'ün bu düşüncelerinin gerçekleşmesi "Yurtta barış, dünyada barış." özleminin gerçekleşmesine bağlı olmuştur. (37.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda vatan, millet, insan sevgisi işlenmiştir. Aynı zamanda topluma karşı sorumluluk duyan, milletini daima yüceltmeye çalışan, geniş bir dünya görüşüne sahip olan bir karakter de çizilerek öğrencilerin bu karakterleri örnek almaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Türkçe ders kitapları, Türkçe dersinde öğrencilerin en çok yararlandığı kaynaklardır. Bu nedenle ders kitaplarındaki metinler ne denli özenli seçilirse, ne

denli programın hedeflerini yansıtacak şekilde hazırlanırsa metni okuyan öğrencilere de amaçlar o denli kolay, disiplinli ve gerçekçi bir şekilde ulaşır. Yapılan çalışmalar da başarıyla sonuçlanır

Metinden alınan örnek parçalar; vatan, millet, insan sevgisi gibi yukarıda da belirtilen özellikleri içerisinde barındırdığından dolayı Milli Eğitimin birinci maddesiyle uygunluk göstermektedir.

"Atatürk'ün Çalışmaları" adlı metinden alınan yukarıdaki dördüncü ve beşinci paragraflarda; Atatürk'ün hoşgörülü ve insan haklarına saygı duyan bir insan olduğu görülmektedir ki zaten bu anlayışın sonucu olarak "Yurtta barış, dünyada barış." anlayışı hakimdir. Bu nedenden ötürü bu paragraflar, Türkçe dersi genel amaçlarının onuncu maddesiyle de uygunluk göstermektedir.

Yukarıdaki paragraflarda Atatürk'ün çeşitli konularla ilgili yapıcı ve akılcı düşünceleri içeren konuşmaları yer almaktadır. Bu düşüncelere derste örnek olarak verilmesi işlenmesi öğrencilerin de bu becerilerinin gelişmesine katkıda bulanacaktır. Bundan dolayı yukarıdaki paragraflar, Türkçe dersi genel amaçlarının yedinci maddesiyle de uygunluk göstermektedir.

d) Vurulmuşum toprağına, taşına,
Yerde gezen, gökte uçan kuşuna;
Baharına, yazına, kara kışına,
Vurulmuşum.
Eli kalem, eli kazma, eli kürek tutan,
Yüzü toprak kokan,
Sınırlarında omuz omuza yatan
İnsanlarına...
Benim iyi yürekli kardeşlerim,
Hep senin dostlarındır,
Benim çiğdem kokulu memleketim. (70.Sayfa)

"Türkiye" isimli şiirden alınan yukarıdaki bent; vatan, millet, insan sevgisini ele alan unsurları içerisinde barındırmaktadır.

e) Yeni kuşaklara, tez öğretelim,
"BİLGİ ÇAĞI"ndayız, bunu bilelim;
Aziz yurdumuzu, hep yüceltelim
Çağdaş uygarlığa, tez erişelim. (117.Sayfa)

Yukarıdaki dörtlük Milli Eğitimin genel amaçlarının birinci maddesinde yer alan "Ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan" ifadesine uygunluk göstermektedir.

(2) FCM Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Cumhuriyete kavuşmak için nasıl bir yol izlenecekti? Neler yapılacaktı? Atatürk, bu soruların yanıtını halk içinde, halkla birlikte aradı. Bu amaçla kongreler düzenledi. Kongrelere katılanların düşüncelerini dinledi. Onlara, kendi görüşlerini açıkladı. Cumhuriyete giden yolu, halkla birlikte kararlaştırdı. (26.Sayfa)

Paragrafın, Milli Eğtim genel amaçlarının birinci maddesinde yer alan "Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesi bulunan Atatürk milliyetçiliğine bağlı" ifadesine uygun olduğu görülmektedir.

b) "Zafer, zafer benimdir diyebilenin; başarı, başaracağım diye başlayanın ve başardım diyebilenindir." (30.Sayfa)

Atatürk, askerî zaferleri amaç değil araç olarak görmüştür. "Hiçbir zafer gaye değildir. Her büyük zaferin kazanılmasından sonra yeni bir dünya doğmalıdır, doğar. Yoksa başlı başına zafer, boşa gitmiş bir gayret olur." sözü ile bunu çok güzel ifade etmiştir.

c) Atatürk, bir yandan Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasına çalışıyordu. Diğer yandan da eğitim ve iktisat alanlarında yaptığı yeniliklerle toplum hayatımızı yeni baştan düzenlemeye uğraşıyordu. (32.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafların Milli Eğitim genel amaçlarının birinci maddesinde yer alan "topluma karşı sorumluluk duyma; yapıcı, yaratıcı, verimli kişiler yetiştirme" ifadesine uygun olduğu görülmektedir.

ç) Mustafa Kemal, okumayı, araştırmayı, incelemeyi çok severdi. Kültürlü ve aydın bir kişiydi. Hayatta gerçek yol göstericinin ilim ve fen olduğuna inandı. Toplumsal konulara ilgi duydu. Devlet ve toplum hayatıyla ilgili konulardaki görüşlerini, hep bu bilimsellik temeline oturttu.

O, bize ışık oldu, yol gösterdi. Bu yolda Atatürk'ün düşünce hayatını oluşturan temel ilkelerden biri akılcılık ve bilimselliktir. (35.Sayfa)

Bu ilke; kişisel, toplumsal ve toplumlararası sorunlarımızı aklımızdan ve bilimsel bulgulardan yararlanarak çözebileceğimizi vurgulamaktadır.

d) Bir diğer temel ilke dayanışma ve barışlçılıktır. Böylece güç sağlanmış olacak, güç de güvencelerden birini oluşturacaktır. Barış ise mutlu yaşamak, gelişmek ve üretmek için ilk şarttır.

Atatürk'ün fikir yaşamını oluşturan üçüncü bir temel ilke ise insan sevgisi ve evrenselliktir. Bu ilkeler doğrultusunda ulusu yanısıra bütün insanlığı da kucaklamış, yurtta ve dünyada barışın sevgi ve saygıyla oluşabileceğine inanıp Türk ulusuna da bu düşünceyi aşılamıştır. (36.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda, "Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı" ve "hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer

veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek." amaçlarına uygun olduğu görülmektedir.

e) Atatürk, Türk ulusu için en iyi yönetim şeklinin cumhuriyet olduğuna inandı ve bu konudaki kararlarını, Kurtuluş Savaşı sırasında ve sonrasında uyguladı. Ulus egemenliğine dayanan yeni Türk devletini kurma çalışmalarına başladı. TBMM'nin açılmasına ve yeni bir hükûmetin kurulmasına önder oldu. En iyi yönetim şekli olması sebebiyle cumhuriyetin ilan edilmesini sağladı.

Atatürk, cumhurbaşkanı olarak kurduğu cumhuriyeti her alanda yüceltmeyi bildi. "Yurtta barış, dünyada barış." ilkesi ile bölge ve dünya barışına katkıda bulundu. O; büyük bir asker, üstün nitelikli bir devlet ve siyaset adamıydı.

Atatürk'ün gece gündüz çalışarak kazandığı askerî, siyasî, toplumsal ve kültürel zaferler onun adını ebedîleştirmiştir. (34.Sayfa)

Bu ilkeler uğruna, çalışma saati diye bir kavram tanımamış; yapacağı işi bitirinceye kadar dinlenmeden, yirmi dört saat çalışmıştır. Her zaman çok sevdiği milletine hizmet etmekten büyük bir zevk duymuştur.

Atatürk insan emeğinin üstünlüğünü kabul eder, sadece kişisel değil ulusal açıdan da bencil olmamayı öğütlerdi. Bu konuda: "Elbet kendimiz için gerekli şeyleri düşüneceğiz, gerekeni yapacağız. Fakat bundan sonra bütün dünya ile ilgileneceğiz. Unutmamak gerekir ki dünya milletlerinin mutluluğuna çalışmak, diğer bir yoldan kendi huzur ve mutluluğunu sağlamaya çalışmak demektir." demişti.

Atatürk'ün bu düşüncelerinin gerçekleşmesi "Yurtta barış, dünyada barış." özleminin gerçekleşmesine bağlı olmuştur. (37.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda; "Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı", "hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer

veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek." ve "Ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan" amaçlarına uygun olduğu görülmektedir.

f) Atatürk:

— Kırk asırlık Türk yurdu yabancı elinde kalamaz! dedi.

On altı yıl sonra Hatay davasının en heyecanlı günlerinde hasta ve bitkin olmasına ve doktorların mutlak istirahat önerisine karşın, Hatay'a yakın olmak için tekrar Adana'ya gitti...

Dört saat ayakta durmak ve çalışmak gibi olağanüstü bir dayanıklılık gösterdi. Hatay kurtuldu.

Hatay, Türk yurdudur ve Atatürk için oldukça önemlidir. Milli değerlerini benimseyen, Türklük bilincinin en zirve ismi olan Atatürk için Hatay'ın alınması gerekiyordu ve gösterilen çabalardan sonra nihayet vatan toprağı tekrardan kazanılmış oldu. (35. sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda "Türk milletinin Milli, ahlâki, insani, manevive kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren" maddesinin yer aldığı görülmektedir. Hatay, Türk yurduydu fakat zamanın siyasal koşulları gereği elden çıkmak üzereydi. Atatürk'ün çalışmalarıyla tekrar Türk yurdu olarak kalmaya devam etti. Hatay, tarihte vatan sevgisinin, Milli değerlere sahip çıkılmanın güzel örneklerinden birini temsil etmektedir.

4.2.2. Türkçe Dersinin Genel Amaçları Açısından İnceleme

MADDE 1- Dilimizin, milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri.

(1) Meb Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) O, "Askerî zaferler, tek başına Milli kurtuluşu sağlamaya yetmeyecektir." düşüncesindeydi. Bunun için Atatürk, "Memleketimizi, toplumumuzu gerçek hedefe, mutluluğa eriştirmek için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin geleceğini yoğuran kültür ordusu. Bu iki ordu da yüce ve saygıdeğerdir. Bir millet kültür ordusuna sahip olmadıkça savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin sürekli sonuçlar vermesi; sizin ordularınızın zaferi için sadece zemin hazırladı. Gerçek zaferi siz kazanacaksınız." diyerek kültür ordusuna verdiği değeri vurgular. (32.-33.Sayfa)

"Merhaba Asker" adlı metinden alınan yukarıdaki paragrafta kültürün öneminden bahsedilmektedir. Bir toplum kültür ordusuna sahip olursa ancak diğer devletlere karşı her zaman bir adım daha önde olur. Kültürün en önemli taşıyıcısı ise kuşkusuz dildir. Kültürün korunup gelecek kuşaklara aktarılması ancak dil ile mümkündür. Bu nedenle yukarıdaki paragrafta yer alan bilgiler Türkçe dersi genel amaçlarının birinci maddesine uygunluk göstermektedir.

b) Atatürk'ün dil ve kültür alanında gerçekleştirdiği ilk büyük atılım ise 1928 yılında yapılan harf devrimidir. Türk aydınları arasında yıllardır tartışılan ve bir türlü çözülemeyen yazı sorunu, birkaç aylık çalışma sonucunda yapılan harf devrimi ile çözülmüştür. Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılda tartışılmaya başlanan ve çeşitli girişimlere rağmen bir türlü sonuç alınamayan yazı konusu Atatürk'ün kararlı ve isabetli uygulamasıyla sonuca ulaşmıştır. Harf devrimi müjdesini verirken söylediği

şu sözler yazının yanı sıra Türkçeye bakışı ve Türkçeye verdiği değeri göstermesi bakımından son derece önemlidir:

"Güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim ahenktar, zengin lisanımız yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir."

Yeni Türk harflerinin halka öğretilmesinde Atatürk bir öğretmen gibi yazı tahtasının önünde elinde tebeşirle kadına, erkeğe, çocuğa, gence, yaşlıya yeni harfleri tanıtmıştır.

Kimilerinin beş on yılda, kimilerinin on beş yılda yapılabileceğini söylediği harf devrimini Atatürk "Ya üç ayda ya da hiç!" diyerek, gerçekten de üç aydan daha kısa sürede tamamlamıştır.

Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır." diyen Atatürk, uluslaşmanın dil birliği ile gerçekleşeceği düşüncesindeydi. Bu sebeple millet olmanın gereğini ortak bir dile sahip olmakta görmüştür.

Atatürk "Vatandaş İçin Medeni Bilgiler" kitabına Türk dili için şu sözleri yazdırır:

"Türk milletinin dili Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olan dillerden biridir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili, Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felâketler içinde ahlâkının, ananelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin kısacası bugün kendi Milli birliğini oluşturan her şeyin dili sayesinde muhafaza olunduğunu görüyor. Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir. Milli bilincin ayakta kalabilmesi ve uyanık bulunması için dil ve tarih uğrunda çalışmaya mecburuz." diyerek dil ve tarih konusundaki duyarlılığını her zaman dile getiren ve dil konusuna önem veren Atatürk, Birinci Türk Tarih Kurultayı'nın son günü, dil

konusunda çalışmalar yapmak üzere Türk Dili Tetkik Cemiyetinin kurulması için talimat vermiştir. (40.Sayfa)

Cemiyetin kurucuları ve yapacağı işler o gece belirlenmiş, ertesi gün 12 Temmuz 1932 günü daha sonra adı Türk Dil Kurumu olarak değiştirilecek olan Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulmuştur. Türk Dil Kurumunun çalışmalarıyla birlikte Atatürk'ün öncülüğünde ülkede bir dil seferberliği başlamıştır.

Türk Dil Kurumunun kurulmasının ardından kuruma gösterdiği ilgi ve verdiği önem Türkçeye verdiği önemle eşdeğerdedir. Kurumun kurucu ve koruyucu başkanlığını aramızdan ayrıldığı güne kadar sürdüren Atatürk, yoğun devlet işlerinden zaman ayırarak Türkçeye layık olduğu değeri ve önemi her zaman vermiştir. Terim konusuna gereken önemi veren Atatürk, bilim terimlerini türetme çalışmalarına bizzat katılmış ve 12 Mart 1937 günü Türk Dil Kurumuna gelerek altı saat süreyle kurumun terim kolu uzmanlarıyla gece yarısına kadar çalışmıştır. Bugün matematikte, geometride kullandığımız "üçgen, dörtgen, açı, bölü, artı, eksi, çarpım, boyut" gibi pek çok terimi Atatürk'e borçluyuz. (41.Sayfa)

Atatürk, bütün devlet kurumlarının Türkçeye vermesi gereken önemi bir vasiyet niteliğindeki şu sözüyle vurgulamaktadır:

"Türk dilinin kendi benliğine, aslındaki güzellik ve zenginliğine kavuşması için, bütün devlet teşkilâtımızın dikkatli, alâkalı olmasını isteriz."

Atatürk'ün Türkçeye verdiği önemin bir başka göstergesi de, Türk dili üzerine çalışmalar yapan Türk Dil Kurumuna mirasından pay ayırmasıdır. Ulu önder, vasiyetnamesinin 6. maddesinde İş Bankasındaki hisselerinin gelirlerinden Türk Dil Kurumu ile Türk Tarih Kurumunun yararlanmasını sağlamıştır. Türkçeye ve Türk Dil Kurumuna her zaman manen destek olan Ulu Önder Atatürk, aynı zamanda maddi olarak da Türkçeyi ve Türk Dil Kurumunu desteklemiştir.

Atatürk, sadece günlük çalışma saatlerinde değil, gece geç saatlere kadar süren yemek sohbetlerinde de dil konuları üzerinde çalışırdı. Atatürk'ün sofrası âdeta bir bilim kürsüsüydü. Bilim insanı ve sanatçıların çoğunlukta olduğu sofrada, dil tartışmaları yapılırdı. Bu yemekleri Atatürk, "sofra dil dersleri" olarak adlandırmaktaydı. Son yetmiş dört yılda dilimizde yaşanan gelişme, zenginleşme ve özleşme, Ulu Önder Atatürk'ün Türkçeye verdiği önem, gösterdiği ilgi sayesindedir. Kullanılışından kaynaklanan güncel sorunlarına karşılık Türkçe, bugün gelişmiş, zengin bir edebiyat, kültür, sanat ve bilim dilidir. Türkçenin sorunlarının aşılmasında izlenecek yol da, Atatürk'ün Türkçe ile ilgili sözlerinde açıkça belirtilmektedir. Türk Dil Kurumu, Atatürk'ün dilimiz konusundaki sözlerini kendisine ilke edinerek Türkçenin geliştirilmesi, zenginleştirilmesi, özleştirilmesi yolundaki çalışmalarını sonsuza kadar sürdürecektir. (42.Sayfa)

"Atatürk ve Türk Dili" adlı metinden alınan yukarıdaki bölümlerde, dilimizin Milli birlik ve bütünlüğümüzün ayrılmaz bir parçası olduğu anlayışı görülmektedir. Yukarıdaki paragraflarda Atatürk'ün güzel Türkçemize verdiği öneme, Türk dilinin gelişmesi için yaptığı çalışmalara, konuşmalara, sohbetlere yer verilmiştir. Dilin bir toplum için en önemli unsur olduğunu bilen Atatürk'ün, harf devrimi yapmasının sebebi de budur. İnsanların zor öğrendiği bir alfabeden gelişmelere açık, toplumun ilerlemesine imkan tanıyan ve daha kolay öğrenilen latin alfabesine geçiş yapılmıştır.

Bu tür konular; dilimizin çok önemli olduğunu, bir milletin diliyle var olduğunu ortaya serer. Bu durum yukarıda yer alan paragrafların, Türkçe dersi genel amaçlarının birinci maddesine uygun olduğunu göstermektedir

Paragraflarda dil ile ilgili toplumda bazı sorunlara değinilmiş ve bununla ilgili çözümlere yer verilmiştir. Türk Dil Kurumunun kurulması, yeni bir alfabenin kabul edilmesi, çalışmaların yapılması yukarıdaki paragraflarda yer alan çözümlerdendir. Bu nedenle paragraflar, Türkçe dersi genel amaçlarının onuncu maddesiyle de uygunluk göstermektedir.

(2) FCM Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

Kuleli Lisesi öğrencileri, öteki lise öğrencileri, gençler vapurlara doluşmuş, Dolmabahçe Sarayı'nın önüne gelmişlerdi. Ata'yı görmek istiyorlardı. "Yaşasın Atatürk, Yaşasın Cumhuriyet!" sesleri ortalığı inletiyordu. Bir ara hep birlikte Onuncu Yıl Marşı'nı söylemeye başladılar. Türk'üz, cumhuriyetin göğsümüz tunç siperi! Türk'e durmak yaraşmaz, Türk önde Türk ileri! Gençler coşmuşlardı. "Atatürk! Atatürk! Atatürk!" diye bağrışıyor, onu görmek istiyorlardı. Sesler dalga dalga yükseliyor, Atatürk'ün yattığı odayı dolduruyordu. Odaya, Atatürk'ün doktoru Neşet Ömer Bey ile yaveri Salih Bozok girdiler. Atatürk, onlara baktı. Yüzünde tatlı bir ifade belirdi. Sonra yanına çağırdı. Onlara:

— Duyuyor musunuz, diye sordu.

— Duyuyoruz Paşam, dediler.

— Bunlar bizim gençlerimiz, bizim gençlerimiz, dedi.

— Evet Paşam, bizim gençlerimiz, dediler.

— Cumhuriyeti emanet ettiğim gençlerimiz, dedi.

— Evet Paşam, dediler.

— Ne gür sesleri var!.. Güçlü, inançlı bir nesil yetişiyor. Bu neslin heyecanı, yurt ve bayrak aşkı köreltilmemelidir. Böyle olursa dünyanın en büyük, en mutlu ülkesi biliniz ki Türkiye olacaktır, dedi.

Milli birlik ve bütünlüğün en önemli yansımalarından biri Milli marşlardır. Marşlar da önemli dil ürünlerindendir. Bu nedenle "Atatürk'ün Gözyaşları" adlı metinden alınan yukarıdaki bölüm Türkçe dersi genel amaçlarının birinci maddesine uygunluk göstermektedir.

MADDE 2– Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri.

(1) Meb Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

Türkçe ders kitaplarında bu madde incelenirken duygu ve düşüncelerin etkili bir şekilde ifade edildiği şiirlerden, masallardan, hikâyelerden ve diğer yazı türlerinden faydalanılmıştır.

a) Ben sizin, dağım sizin, yeşil kucağım sizin
En güzel çiçeklerim, en körpe çağım sizin.
Güneşin sıcağını süzüp veren yer, benim.
Evi, damı, harmanı serinleten yer, benim.
Menekşe, o mine, o sarı, pembe güller,
Güllerin dalında coşup duran bülbüller,
Çiğdemler, o otlar, o yanıklar pınarı,
Böcekler, o kuşlar, o bal taşıyan arı,
Benim bağrımda doğar, gelişir, bollaşırlar. (52.Sayfa)

Şairin doğayla ilgili duygularını etkili bir şekilde ifade ettiği bu parçada öğrencilerin de Türkçe dersinde duygu ve düşüncelerini etkili bir şekilde ifade edebileceği düşünülmektedir.

Metinler, öğrencilere ulaştırılmak istenen amaçlar için model teşkil ederler. Bir konu, sorun, duygu, düşünce, hayalle ilgili kişinin aktardıklarının etkili olabilmesi için etkili ifade edilmiş metinleri önce okuması gereklidir. Yukarıdaki parçada ve aşağıdaki diğer parçalarda Türkçe dersinin genel amaçlarının ikinci maddesine ilişkin duygu ve düşüncelerin dile getirilmesi söz konusudur.

b) Bir zamanlar gökyüzünde küçük bir kar tanesi yaşardı. Ailesi ve diğer kar taneleri ile renkli bir hayatı vardı. Herşeye rağmen küçük kar tanesinin yüzünden

hüzün ve mutsuzluk eksik olmuyordu. Kar taneleri gökyüzünden yeryüzüne inmek için uygun zamanı ve sıralarının gelmesini beklerlerdi. Küçük kar tanesi bu durumun farkındaydı. Ancak o biraz aceleciydi. Hiç sabrı yoktu. Onun bütün hayali yeryüzüne inmekti.Yeryüzünü ve insanları çok merak ediyordu. Mutsuzluğunun nedeni de buydu. Annesi kar tanesine sabırlı olmasını, bir gün diğer kar taneleri gibi ona da sıra geleceğini söylerdi. Ancak annesinin tatlı sözleri dahi küçük kar tanesini rahatlatamazdı.

Yeryüzüne inme arzusu küçük kar tanesi için dayanılmaz bir hâle geldi. Başka bir şey düşünemez olmuştu. Annesi de artık ona engel olamayacağını hissediyordu. Küçük kar tanesinin, yeryüzüne inmek için kendisine yalvardığı bir gün ona, "Benim küçük kar tanem, madem yeryüzüne inmek senin için bu kadar önemli, inebilirsin. Seni gökyüzünde daha fazla tutamayacağımı hissediyorum. Daha fazla üzülmeni de istemiyorum." dedi. Minik kar tanesinin sevinci görülmeye değerdi. Onu hiçbir şeybu kadar mutlu edemezdi. O gün kar tanesinin içi içine sığmıyordu. Onun yeryüzüne inmesi için en uygun zamandı. Aniden kendisini bırakıverdi. Kayar gibi ama tarif edilemez bir hafiflik duygusu içinde, dans edercesine aşağıya doğru iniyordu. Kuşlar gibi özgürdü. Etrafında yüzlerce, binlerce kar tanesi kendisi gibi nereye indiklerini umursamadan yol alıyordu. Bu güzel yolculuğun bitmesini hiç istemiyordu. Sonsuza dek gökyüzü ile yeryüzü arasında kayabilirdi. (80.Sayfa)

Kar tanesinin yolculuğu parçada fen bilgisindeki gibi bilimsel yollarla değil hayali ögeler katılarak etkili bir ifade edildiği için bu parçanın Türkçe dersi genel amaçlarının ikinci maddesine uygun olduğu görülmektedir.

c) Sonunda başarmıştı.
Ay, olanca parlaklığı ile karşıladı küçük serçeyi.
Tüm yıldızlar küçük serçeden önce toplanmışlardı Ay'ın çevresine.
Dans ediyor, şölen yapıyorlardı.
Küçük serçe için yanıp sönüyor,
Göz kırpıyorlardı yeryüzüne,

Selam söylüyorlardı küçük serçenin küçük dostlarına.
Serçe mutluydu.
Ay mutluydu.
Yıldızlar mutluydu.

Hep birlikte gülümsediler sevinçle.
Hatta bazı yıldızlar kayarak,
İndiler yeryüzüne.
Gökyüzünden selam götürdüler. (90.Sayfa)

"Ay'da Bir Küçük Serçe" adlı şiirden alınan bölümlerde şairin doğayla ilgili duygularını düşsel ögeleri de katarak anlatması, anlatımı etkili kılmıştır.

ç) Etrafı çeşitli ağaçlarla kaplı olan Abant Gölü, Bolu ilimizin güney batısında, Abant Deresi vadisindedir. Çevresindeki çam ormanları, çiçek ve yemyeşil bitki örtüsüyle eşsiz güzelliklerin bulunduğu bir tatlı su gölüdür. Tertemiz havası ve doğal güzelliğiyle büyük kentlerin kargaşasından alabildiğine uzak, gönlünüzce soluklanabileceğiniz bir tatil merkezi. Ünü tüm Türkiye'ye hatta yurt dışına bile yayılmış olan ve dört mevsimde dört ayrı güzelliği sergileyen Abant Gölü, kış ayları gelip de üstüne beyazlarını giymeden önce, sararan yaprakların gölgesinde sonbaharı da bir başka yaşıyor. Her mevsim kışkırtıcı güzelliğiyle konuklarını etkisi altına alıp kendisine hayran bırakıyor. Altın sarısına bürünen yapraklar ile çamların yeşilliği, muhteşem bir renk armonisi oluşturuyor. Kışın atların çektiği kızaklarla göl kenarında dolaşırken, çocuklar da kızaklarıyla karda kayarak gönüllerince eğlenebiliyorlar. Bütün yılı çalışıp çabalamakla geçirmiş ve bulduğu tatil fırsatını nasıl değerlendirebilirim diye düşünen insanlara, Abant her mevsim çeşitli seçenekler sunuyor. Ulaşımın çok kolay olduğu Abant Gölü ve çevresi, kışın karlarla örtülü ormanları, baharın gelmesiyle çiçeklerle bezeniyor. Sonbaharla birlikte sararan, kızaran bitkilerin renk cümbüşü ve tertemiz dağ havasıyla insanları kendine çekiyor. (100.Sayfa)

Doğa, kendi başına bir ahenktir. Fakat, eğer doğa etkili bir şekilde yukarıdaki parçada anlatıldığı gibi anlatılırsa ahenkten daha öte bir ahenkle karşılaşılır. Yukarıdaki parçada yazar, Abant Gölü ile ilgili izlenimleri etkili bir şekilde anlatılmıştır.

(2) FCM Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Kötü bir adamın dökeceği tatlı dil, tilkinin kargaya döktüğü tatlı dil gibidir. İnsanı belki kısa bir zaman için aldatır ama cabucak da foyası meydana çıkar. Hakiki tatlı dil iyi insanda olur. Yüreği merhametle, sevgi ile dolu insanın dili de kendiliğinden tatlılaşır. İnsan bu geçici dünyada gönül yıkmanın, kalp kırmanın boşluğunu sezmeli ki en küçüğünden en büyüğüne kadar tatlı dille, güleryüzle seslenebilsin. (21.Sayfa)

Yazar güzel konuşmayı, tatlı dilli olmayı benzetme sanatını da kullanarak etkili bir biçimde ifade ettiği görülmektedir.

b) Şimdi bir rüzgâr geçti buradan,
Koştum ama yetişemedim.
Nerelerde gezmiş tozmuş,
Öğrenemedim.

Besbelli, denizden çıkıp
Kıyılar boyunca gitmiştir,
Tuz kokusu, katran kokusu, ter kokusu,
Yüreğini allak bullak etmiştir.

Sonra başlamış tırmanmaya dağlara doğru,
Bulutları koyun gibi gütmüştür.
Okşayıp otları yaylalarda,
Büyütmüştür. (43.Sayfa)

"Rüzgâr" adlı şiirden alınan yukarıdaki dörtlüklerde şair, rüzgârı kendi duygu ve hayal dünyasındaki tabloyla aktarmıştır.

c) İnsanlar, bu denizin sularını kirlettiler. Balık ve yosunların tümü öldü. Şimdi, onunla ilgilenen yalnız ben varım. Günde iki kez, ölgün suların üzerinde, şöyle bir uçuyorum. Uçarken yaşlı gövdemi, bir kez asitli sularına değdiriyorum. Bu kanatlarıma çok acı veriyor. Ama ona hiç bir şey belli etmemeye çalışıyorum. Çünkü, bu ona, az da olsa bir yaşama sevinci veriyor. Eğer bundan acı duyduğumu anlarsa bu küçük mutluluğunu da yitirir. İşte benim öyküm bu. Günlerdir bu parka geliyorum ve akasyaya söylediğin o güzel şarkıları dinliyorum. Kim olduğunu, ne iş yaptığını bile bilmiyorum. Ama seni seviyorum. (46.Sayfa)

Fakat büyüdüğümde uçurtmacılıkla ilgili bir okulun olmadığını öğrendim. Sonra doktor oldum. Artık, uçurtma yapmayı da unuttum. Şimdi yazar olmak ve bu kentin çocukları için bir masal kitabı yazmayı düşünüyorum. Masallarla büyümüş çocukların, bir gün bu denize eski mavi rengini vereceklerine; güzel bir dünya kuracaklarına inanıyorum. İşte o gün, çocukların söylediği şarkıların konusu değişecek; ağaçların yeniden dirilip, çiçeklendiğini göreceğiz. Sen, artık benim dostumsun. Bu güzel günler için birlikte çalışalım. Birçok şey duydun, bir çok şeye tanık oldun. Bunları bana anlat, ben de yazayım. Masallarımız, onlara güzel bir dünyanın varlığını duyursun. (46.Sayfa)

İlk paragrafta yazar, doğanın kirletişine dair düşüncelerini düşsel unsurlardan yararlanarak etkili bir şekilde anlatmaktadır.

İkinci paragrafta masallarla ilgili bilgiler verilmiş ve masalların güzel bir dünyanın varlığını duyurduğundan bahsedilmiştir. Öğrencilerin derste gördükleri farklı metin türleri de onların duygu, düşünce ve hayallerini farklı ve etkili şekilde anlatmalarını sağlayacaktır. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini masal türünde de anlatabilecekleri düşüncesini ortaya koyan paragraf Türkçe dersi genel amaçlarının ikinci maddesiyle uyumludur.

ç) Dost dost diye nicesine sarıldım,
Benim sadık yârim kara topraktır.
Beyhude dolandım boşa yoruldum,
Benim sadık yârim kara topraktır.

Nice güzellere bağlandım kaldım,
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum,
Her türlü isteğim topraktan aldım,
Benim sadık yârim kara topraktır.

Adem'den bu deme neslim getirdi,
Bana türlü türlü meyva yetirdi,
Her gün beni tepesinde götürdü,
Benim sadıkyarim kara topraktır. (48.Sayfa)

Âşık Veysel, şiirde "kara toprak"la ilgili hislerini etkili bir şekilde ifade ettiği görülmektedir.

d) Bir erik ağacının üstünde şiirler okudu arkadaşlarına.
Hayallerini anlattı onlara.
Ay'ın yanına nasıl gideceğini paylaştı onlarla
Güldü tüm küçük serçeler:
"Sen daha yeni öğrendin uçmayı,
Nasıl gidersin o kadar uzaklara" dediler.
Küçük serçe bu, hiç pes eder mi, vazgeçer mi hayallerinden?
Dinlemedi hiç birini, yanıt bile vermedi onlara
Gün boyunca düşler kurdu, planlar yaptı.
Ve sonunda gün batımıyla birlikte geldi Ay tüm parlaklığıyla.
Küçük serçe hazırdı işte.
Artık uçabilirdi Ay'a...
Uçtu küçük serçe. (88.Sayfa)

"Ay'da Bir Küçük Serçe" adlı şiirden alınan yukarıdaki bölümde bir küçük serçenin hayali düşsel ögeler kullanılarak anlatılmıştır.

MADDE 3– Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları.

Türkçe ders kitaplarında yer alan bütün metinler öğrencilerin konuşma ve yazma kurallarını doğru bir şekilde öğrenmelerini sağlamaktadır.

Konuşma kurallarına uygun olarak öğrencinin Türkçeyi doğru kullanması ders esnasında ve okuma sırasında öğreneceği beceridir.

Yazma kuralları da gerek okuma esnasında gerekse ders esnasında öğrencilerin edineceği becerilerdendir. Dil bilgisi eski programda ayrı bir ders olarak ele alınmaktaydı fakat yeni programla beraber metin içinde sezdirerek öğretilmektedir. Yazma kuralları da metinlerin içinde, metinle beraber öğrenilmektedir. Bundan dolayı çalışmamızda bu madde ayrıntılı olarak ele alınmamıştır.

Bunun yanı sıra metinlerin yazma kurallarına aykırı unsurlar bulundurmadığı da görülmektedir.

MADDE 4– Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri.

(1) Meb Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Öğrenci dersten kırık not almış. Alır elbette. Öğrencilik yaşamını kırık not almadan bitiren kaç yetişkin var acaba dünyada? Önemli olan öğrencinin belirli bir çalışma düzenini geliştirerek önceden zayıf almamaya çalışmasıdır. Eğer öğrenci,

buna rağmen zayıf alıyorsa bunun nedenlerini ana-baba, öğrenci ve eğitimciler bir araya gelerek araştırmalıdırlar. (15.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta öğrencinin kırık not almasıyla ilgili sorgulamalarda bulunulmuş ve değerlendirmeler yapılmıştır.

b) Yeterli ve dengeli beslenen kişiler sağlıklıdırlar. Hareketli ve esnek bir bedene, düzgün bir cilde, canlı, parlak saçlara ve gözlere sahiptirler. Kuvvetli, gelişimi normal kasları, çalışmaya istekli kişilikleri, boy uzunluğuna uygun vücut ağırlıkları ve normal zihinsel gelişimleri vardır. Sık sık hasta olmazlar. Yetersiz ve dengesiz beslenen kişiler ise yavaş hareket ederler, isteksiz ve sağlıksızdırlar. Şişman veya zayıf bir vücuda, iştahsız, yorgun, isteksiz bir yapıya sahiptirler. (54.Sayfa)

Parçada sağlıklı ve dengeli beslenen kişilerle beslenmeyen kişiler karşılaştırılmış ve beslenme durumlarıyla fiziksel ve psikolojik durumları arasında ilişki kurulmuştur.

c) "Bir yazarımız şöyle diyor çocuklar. 'Kişinin yarısı dil, öteki yarısı kalbidir.' İçinizden birine dil kirlenmesi konusunda bir ödev vermek istiyorum. İşin çığrından çıktığını, ödevi alacak olan arkadaşınızın çalışmaları sonucunda da göreceksiniz." (60.Sayfa)

Donald Amca, Mistik Pizza, Moderno Music Centrum, FUNNY!, Aquapark, free, magazin forever, talk-show, Galeria SHOW Tekstil Shopping (Galerya fiov Tekstil fioping) , sale, 'megastar', (60.-61.-62.-63.-64.-65.Sayfa)

"Dilim Dilim Güzel Dilim" adlı metinde öğretmen öğrencilere dilin önemini anlamaları ve hatalı kullanımları araştırmalarını istemiştir. Araştırmayı üstlenen bir öğrenci araştırma sonucunda yukarıda yer alan sözcüklerin kullanımına dikkat çekmiş ve sonra da yorumlar yapmış, değerlendirmelerde bulunmuştur. Gerçekten de dilimize çok fazla yabancı unsurların girdiği, dilimizin kirletildiği sonucuna ulaşılmıştır.

ç) Ben bu dünyada yaşamıyor muydum; yaşıyordum tabii. Ama dilini severek kullanan insanların olduğu bir dünyada yaşamak isterdim. Çağlardan bu yana türkülerle, masallarla, manilerle kültürümüzün taşıyıcısı olmuş anadilimizden utanıyor muyduk? Bir yerlerde birileri İngilizce, Fransızca ya da başka bir dilden sözcükler bulup kullanıveriyor; kısa bir süre sonra ilginç olsun diye, havalı olsun diye diğer insanlar da kullanmaya başlıyor. Sonra Türkçeye girdi bu, Türkçe sayılır diyorlar. Derken yeni bir sözcük avına çıkılıyor. Hava atmak uğruna dilimizi öldürüyoruz. (64.Sayfa)

Bu paragrafta, dille ilgili sorgulamalar yapılmış ve yorumlarda bulunulmuştur.

d) Bundan yaklaşık 20 yıl önce yazılı olarak haberleşmek için mektup kullanıyorduk. Bu yolla mektupların yerine varması günler, bazen haftalar sürüyordu. Hatta uzaktaki tanıdıklarımıza mektupların aylar sonra ulaştığı bile oluyordu. Ancak 1990'lı yılların sonunda mektup, yerini elektronik postaya (e-posta) bırakmaya başladı. Bugün ise haberleşmek için çoğunlukla elektronik posta kullanıyoruz. İnternet sayesinde yaygınlaşan elektronik posta, yazılı haberleşmenin çok daha hızlı ve kolay gerçekleşmesini sağlıyor. Üstelik bugün elektronik postayla yalnızca yazılı iletileri değil, fotoğraf ya da ses kayıtları gibi farklı dosyaları da gönderebiliyoruz. Elektronik posta sayesinde iletilerimizi sevdiklerimize, arkadaşlarımıza ulaştırmak için haftalarca beklemek zorunda kalmıyoruz. Tam tersine, iletilerimizi "tek tık"la anında sevdiklerimize ulaştırabiliyoruz. Üstelik gönderdiğimiz kişinin dünyanın neresinde olduğu da hiç fark etmiyor. Peki nasıl oluyor da iletilerimiz, saniyeler içinde dünyanın çok farklı yerlerine ulaşabiliyor? (112.Sayfa)

Diyelim ki bir sergiye gittiniz. Bu sergide birçok heykel var. Bu heykellerin arasında dolaştığınızı düşünün. Her birini tek tek inceleyin. Heykeller ne anlatıyor? Heykeller, size bir şey çağrıştırıyor mu? Örneğin, bir hayvanı, bir bitkiyi ya da bir insanı? Yani gerçek yaşamda var olan bir şeyi mi anlatıyorlar? Yoksa bunlar birer düş ürünü mü? İlk anda ne olduklarını anlamak zor mu?

Müzik, resim gibi heykel de bir sanat dalı.

Heykel, ilk insanlardan beri var olan bir sanat dalı. İlk insanlar, etkilendikleri, beğendikleri, saygı duydukları, onurlandırmak ya da anlamak istedikleri varlıkların heykellerini yaptılar. Böylece kendilerini ifade ettiler. Üstelik bu hâlâ devam ediyor. Heykeltıraşlar yine aynı nedenlerle heykel yapıyorlar. Bu yolla düşünce ve gözlemlerini bize aktarmaya çalışıyorlar. Bunu yaparken de bilgilerini, deneyimlerini ve yaratıcılıklarını kullanıyorlar. (126.Sayfa)

Yukarıdaki parça mektup ve e-posta karşılaştırılmıştır. Heykel sanatıyla ilgili sorgulamalarda bulunulmuş ve yazarın yorumuyla değerlendirmeler yapılmıştır.

(2) FCM Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Biliyor musunuz, dedi. Benim fakültedeki öğretmenlerimden biri görme engelliydi. Mithat Bey... Hiç unutamam, onun çok güzel bir sözü vardı: "Herkes bir gün engelli olabilir." (15.Sayfa)

Paragrafta yer alan söz anlama ve sorgulama, sınıflama amaçlarını içermektedir.

b) Parkta yalnız bu ağaç vardı. İnsanlar ağaçları önemsememeye başlayınca ağaçlar da birer birer hastalandılar. Artık kimse onlara güzel sözler söylemiyordu. Sevilmediklerini ve istenmediklerini düşünmeye başladılar. Unutulmanın acısıyla daha fazla yaşayamadılar. Kurudular ve öldüler. (44.Sayfa)

Akasyanın tozlu yaprakları vardı. Her yeni gelen bahar, dallarını daha geç yeşillendiriyordu. Hep, bir sonraki baharda, onun kurumuş olabileceğini düşünerek korkuyordum. Zayıf ve çelimsizdi. Tek dostu bendim. Her akşam üzeri onu görmeye gidiyor, ona şarkılar söylüyordum. Onu seviyordum ve yaşamasını istiyordum. Eğer o da kurursa bu kentteki çocukların sonsuza değin, akasya ağacı göremeyeceğini

düşünüyordum. Bu beni çok korkutuyordu. Söylediğim şarkılarla, onun yalnızlığını ve umutsuzluğunu gidermeye çalışıyordum. (44.Sayfa)

İnsanlar, bu denizin sularını kirlettiler. Balık ve yosunların tümü öldü. Şimdi, onunla ilgilenen yalnız ben varım. Günde iki kez, ölgün suların üzerinde, şöyle bir uçuyorum. Uçarken yaşlı gövdemi, bir kez asitli sularına değdiriyorum. Bu kanatlarıma çok acı veriyor. Ama ona hiç bir şey belli etmemeye çalışıyorum. Çünkü, bu ona, az da olsa bir yaşama sevinci veriyor. Eğer bundan acı duyduğumu anlarsa bu küçük mutluluğunu da yitirir. İşte benim öyküm bu. Günlerdir bu parka geliyorum ve akasyaya söylediğin o güzel şarkıları dinliyorum. Kim olduğunu, ne iş yaptığını bile bilmiyorum. Ama seni seviyorum. (46.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda ağaçların ölmesi, doğanın yok olmaya başlaması anlatılmıştır. Düşünceler dile getirilirken anlama, sorgulama, yorumlama ve değerlendirme düşünme becerilerinden yararlanıldığı görülmektedir.

c) Petrol tükeniyor hızla
Aman biraz yavaşla!
Korkarım ki arabamız,
Kalıverecek yolda. (88.Sayfa)

İnsan nasıl olur da
Zamana önem vermez!
Para kazanılır ama
Zaman geriye gelmez.

Çağdaş insan emeğini
Harcamamalı boşa.
Unutma ki birikim,
Olmaz yalnız parayla. (89.Sayfa)

"Enerji Birikimi" adlı şiirden alınan yukardaki dörtlükler anlama, sorgulama, yorumlama gibi düşünme becerilerini içermektedir.

MADDE 5– Seviyesine uygun eseri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları.

(1) Meb Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Fakat büyüdüğümde uçurtmacılıkla ilgili bir okulun olmadığını öğrendim. Sonra doktor oldum. Artık, uçurtma yapmayı da unuttum.Şimdi yazar olmak ve bu kentin çocukları için bir masal kitabı yazmayı düşünüyorum. Masallarla büyümüş çocukların, bir gün bu denize eski mavi rengini vereceklerine; güzel bir dünya kuracaklarına inanıyorum. İşte o gün, çocukların söylediği şarkıların konusu değişecek; ağaçların yeniden dirilip, çiçeklendiğini göreceğiz. Sen, artık benim dostumsun. Bu güzel günler için birlikte çalışalım. Birçok şey duydun, bir çok şeye tanık oldun. Bunları bana anlat, ben de yazayım. Masallarımız, onlara güzel bir dünyanın varlığını duyursun. (46.Sayfa)

Masal masal mat atar

Dil okur damak tadar!

Öyle hoşuma gitmişti ki bu tekerleme! Özellikle son bölümde geçen "Dil okur damak tadar."söyleşisi masal dinlemenin insana büyük bir zevk verdiğini öyle güzel anlatıyor ki gerçekten de ben küçüklüğümden bu yana dinlediğim bütün masallardan çok tatlı bir yiyeceği tadıyormuş gibi zevk alırdım.

Şimdi ben de diğer çocukların; hatta büyüklerin ağzı tatlansın diye masallar, tekerlemeler, hikâyeler, fıkralar topluyorum. Bilgisayarların ışığıyla kamaşan zihnimizin gözü dinlensin, sıcak ve telaşlı yaşantılarımız geçmişin dinginliğiyle serinlesin diye. (78.Sayfa)

Yukarıdaki parçalarda masal, tekerleme, hikâye ve fıkra gibi farklı türlere yer verilmiştir. Metinlerde farklı türlere yer verilmesi, bu türlerle ilgili bilgiler verilmesi

öğrencilerin de bu türlere ilgi duymasına ve onlarda okuma zevkinin oluşmasına yardımcı olacaktır.

Türkçe ders kitaplarında hikâye, şiir, tiyatro, fıkra, deneme, mektup, anı gibi farklı türlerde metinlere yer verilmiştir. Bu şekilde farklı türlere yer verilmesi öğrencilerin ilgisini çeker ve onların okuma zevki kazanmasına yardımcı olur.

b) Yastığa koyup başımı
Gözlerimi kapadığımda
Yağmur, gülümseme, hüzün
Bir nehir gibi aktı art arda
O zaman anladım
Eğlence değil, bir hayatmış sinema (129.Sayfa)

Yukarıdaki parçada bir sanat dalı olan sinema örneklendirilmiştir. Metinlerde bu şekilde farklı sanat dallarına ya da farklı metin örneklerine yer verilmesi öğrencilerin seviyelerine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmalarına yardımcı olacaktır.

(2) FCM Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Güzel kitaplar burada,
Birçok arkadaş burada,
İnsan nasıl sevinmez,
Böyle yerde okur da? (11.Sayfa)

Fakat büyüdüğümde uçurtmacılıkla ilgili bir okulun olmadığını öğrendim. Sonra doktor oldum. Artık, uçurtma yapmayı da unuttum. Şimdi yazar olmak ve bu kentin çocukları için bir masal kitabı yazmayı düşünüyorum. Masallarla büyümüş çocukların, bir gün bu denize eski mavi rengini vereceklerine; güzel bir dünya kuracaklarına inanıyorum. İşte o gün, çocukların söylediği şarkıların konusu

değişecek; ağaçların yeniden dirilip, çiçeklendiğini göreceğiz. Sen, artık benim dostumsun. Bu güzel günler için birlikte çalışalım. Birçok şey duydun, birçok şeye tanık oldun. Bunları bana anlat, ben de yazayım. Masallarımız, onlara güzel bir dünyanın varlığını duyursun. (46.Sayfa)

b) Hacivat: Karagöz'üm, iki gözüm, sen hiç fabl okudun mu? (51.Sayfa)

Karagoz: Ay, valla çok hoşuma gitti. Ben de Ezop Masalları adlı kitabı alıp okuyayım. Hatta bizim hanıma, çocuğa da okuyayım.

Hacivat: Sen dur, hele bir de Akşehir'de yaşamış Nasrettin Hoca'mız vardır. Fıkralarını tüm Anadolu hatta tüm dünya bilir. (53.Sayfa)

c) Ne televizyon, ne radyo, ne gazete... Kitap bile okumuyorum. Kapattım dünyaya kapılarımı. Tam bir Robenson olmak istiyorum derken... Her akşamüstü yaptığım gibi yine balkona çıktım. Ege'nin mavi suları yakamozlar içindeydi. Birden yan yolların birinde, bir adamın boyanıp süslenmiş bir koçu çekerek götürdüğünü gördüm. Eyvah, ne yaptım ben! İki gün sonra Kurban Bayramı. Hiç kimseye ne bir kart, ne bir mektup gönderdim. Hiçbir arkadaşım benim burada olduğumu bilmiyor. Kim bilir ne kadar kızacaklar bana? (77.Sayfa)

d) Bir masal ülkesinde üç ana renkte, üç ırmak akarmış. Biri kırmızı, diğeri sarı ve üçüncüsü de mavi renkteki bu ırmaklar suladıkları yerleri kendi renklerinde gösterirmiş. Ülkenin geri kalan yerleri bembeyazmış. (106.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda altı çizili sözcükler, farklı türde eserleri temsil etmektedir. Metin içerisinde geçen öğrencinin seviyesine uygun olan eserler, öğrencilerin okuma alışkanlığı ve zevki kazanmalarında önemli rol üstlenmektedirler. Hem Meb hem de FCM yayınlarında bu konuya dikkat edildiği görülmektedir.

Dikkat edilmesi gereken önemli bir husus da metinlerde verilen eser örnekleri beşinci sınıf öğrencilerinin seviyesine uygun olmasıdır.

MADDE 6– Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri.

(1) Meb Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Sevgili Oğlum,

Her toplumun deneyimlerinden süzüp çıkardığı çok güzel sözler vardır. Bizim "pireyi deve yapmak" deyimimiz de bunlardan biridir. Pire deve olur mu hiç? Olmaz elbette. Küçük, önemsiz şeyleri "abartmak" anlamında kullanıyoruz bu sözü. Bir ders dışında tüm derslerden zayıf alan öğrencinin başarılı olduğu ders için övünmesi karşısında demiyoruz da, yalnızca bir dersi zayıf öğrencinin hayıflanması karşısında "Pireyi deve yapıyorsun." diyebiliyoruz. Kısacası bu sözü, kolayca çözülecek bir sorunu içinden çıkılmaz hâle getirmek karşılığında kullanıyoruz. (14.Sayfa)

— Semender ne?

— Semender, semender...

Babam hemen ansiklopediye uzandı.

— Kertenkeleye benzeyen bir çeşit sürüngen... Akvaryumda da yaşayabilen... (24.Sayfa)

Yukarıda altı çizili sözcük ve sözcük grupları metin içerisinde kullanılan deyimler ve anlamı bilinmeyen sözcüklerdir. Metinlerde yeni sözcüklerin öğretilmesi ve deyimlerin kullanılması öğrencilerin söz varlığını zenginleştirme amacına yöneliktir.

b) "Bu köşe yaz köşesi!"

"Bir berber bir berbere!"

"Kartal kalkar dal sarkar; dal sarkar kartal kalkar!"

"Çıktım tavan arasına, bir kırık sandık buldum. Açtım baktım: İçinde bir kırık altın. Almayacaktım ama aldım, sarıdır diye. Oradan gittim İstanbul'a, bir kâse

yoğurt aldım, durudur diye. Dokuz yüz doksan dokuz testi su kattım, koyudur diye. Tophane güllelerini cebime doldurdum, darıdır diye. Akdeniz'e girdim kıyıdır diye. Ortasına bastım, kurudur diye. Ahır Dağı'na bir tekme vurdum, geri dur diye."

"Değirmene girdi köpek. Değirmenci vurdu kötek. Hem kepek yedi köpek, hem kötek yedi köpek."

"Bir tarlaya kemeken ekmişler. İki kürkü yırtık kel kör kirpi dadanmış. Biri dişi kürkü yırtık kelkör kirpi, biri erkek kürkü yırtık kel kör kirpi. Dişi kürkü yırtık kel kör kirpinin yırtık kürkünü, erkek kürkü yırtık kel kör kirpinin yırtık kürküne, erkek kel kör kirpinin yırtık kürkünü, dişi kürkü yırtık kel kör kirpinin yırtık kürküne yamamışlar."

Masal masal mat atar
Dil okur damak tadar

Öyle hoşuma gitmişti ki bu tekerleme! Özellikle son bölümde geçen "Dil okur damak tadar."söyleşisi masal dinlemenin insana büyük bir zevk verdiğini öyle güzel anlatıyor ki gerçekten de ben küçüklüğümden bu yana dinlediğim bütün masallardan çok tatlı bir yiyeceği tadıyormuş gibi zevk alırdım. ! (74-78.Sayfalar)

Yukarıda yer verilen tekerlemeler öğrencilerin söz dağarcığını zenginleştirmeye yöneliktir.

Aynı zamanda "pireyi deve yapmak" deyimi açıklanmış ve "semender" sözcüğünün de anlamı verilmiştir. Bu tür açıklamalar öğrencilerde dil zevki oluşmasını sağlayacak ve onların duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerine yardımcı olacaktır.

c) Sultan, rüyasındaki uyarıyı hatırlar. Atını durdurup orada konaklamaya karar verir. Çadırlar kurulur, bir oba oluşur. Orası artık yeni bir yerleşim birimi olmuştur. Adını önceleri "Burada dur!" şeklinde söylemişler. Bu ad söylene söylene bugünkü şeklini almış, "Burdur" olarak söylenir olmuş. Ama bizim

insanımız bu hikâye ile yetinir mi, Burdur'umuza bir hikâye daha yakıştırıvermişler. (99.Sayfa)

d) Bir eceyse Anadolu'm
Gerdanlığı İstanbul'um
Bir kolun Çanakkale'deyse
İstanbul'da öbür kolum.

Çok uzunsun Kızılırmak
Ötekiler cüce mi ki?
Gerek değil bunu sormak
Yarısıdır Yeşilırmak

Çuval çuval sarı buğday
Üşenmezsen durmadan say
Mısırımız altın sarısı
Arpası, mercimeği darısı
Anadolu'm ürün anası

Zonguldak'ta çıkar kömür:
Kara inci, kara inci.
Saymaya yetmez ömür
Pamuğumuz beyaz inci.(102.-103.Sayfa)

Altı çizili sözcük gruplarında çeşitli benzetmelere yer verilmiştir. Bu benzetmeler öğrencilerin dil zevki ve bilinci kazanmalarına bir basamak teşkil etmektedir.

(2) FCM Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) "Çunkü ameliyat için çok para gerek. Bizim hiç paramız yok. İki aydır evin kirasını bile veremiyoruz. Babamın bütün kazancı, ilaç parasına ancak yetiyor. Babam da iyice zayıfladı. O da hastalanacak diye, ödum patlıyor." (12.Sayfa)

O dakika yer yarılsa yerin içine girecektim. Yüzüm kim bilir ne renklere girmişti? Ağaçtan düşme tehlikesine rağmen, ellerimi göğsümün üzerine kavuşturdum. Hafifçe boynumu büktüm. (17.Sayfa)

—Çok teşekkür ederim kızım, dedi. Yalnız ben şimdi mendilinizi nasıl geri vereceğim?

—Ziyanı yok... Size hediyem olsun! (18.Sayfa)

Mağaza vitrinlerindeki mankenleri bilirsiniz. Hepsi güleryüzlüdur. İçlerinde pek de güzelleri vardır. Ama dilleri olmadığı için soğukturlar. Onlar her ne kadar insan benzeri iseler de sahici insanları güzel yapan, sıcak yapan dildir. Ama her dil değil. Dilin de tatlısı olmalı. Bir insan, her şeyi tatlı; ama dili acı konuşuyor ise ne yapsa kar etmez. Öylesinin sevimli, cana yakın olmasına imkân yoktur. Çünkü o dil ağzın içinde her dönüşünde can yakar, kalp kırar, gönül devirir. Üstelik acı dilin zararı yalnız karşısındakine değildir; kendi sahibini de dünya güzeli olsa çirkinleştirir. Nice güzel insanlar vardır ki dilleri yüzünden sevilmezler. (19.Sayfa)

Ama tatlı dil oyle mi ya? Yılanı deliğinden çıkarır, derler. (19.Sayfa)

Yukarıdaki parçada atasözü ve deyimlerin kullanılmış ve "dil"sözcüğü farklı anlamlar ve anlatımlarla anlatılmıştır. Bu tür anlam olaylarının da yer aldığı ifadelere yer verilmiş olması öğrencilerin dil zevki ve bilinci kazanmalarına yardımcı olacaktır.

b) Sonra başlamış tırmanmaya dağlara doğru,
Bulutları koyun gibi gütmüştür.
Okşayıp otları yaylalarda,
Büyütmüştür. (43.Sayfa)

Dost dost diye nicesine sarıldım,
Benim sadık yârim kara topraktır.
Beyhude dolandım boşa yoruldum,
Benim sadık yârim kara topraktır. (48.Sayfa)

Yukarıdaki dörtlüklerde benzetme ve kişileştirmeler yapılmıştır. Sözcükler arasında değişik anlam ilgileri kurmak öğrencilerin dili daha doğru ve etkili kullanmaları ve dil zevki kazanmaları için önemlidir.

c) Aradan yıllar geçti. Anamı, köyümü özledim. Köyümün dağları, toprakları burnumda tüter oldu. "Varayım, köyümü, anamı bir yol daha göreyim." diyerek yönümü ülkemden yana çevirdim. Kervanlardan birine katıldım, kona göçe yol almaya başladık. (54.Sayfa)

Birden padişahın askerleri beni gördüler, aman zaman dememe fırsat bırakmadan yaka paça alana sürüklediler. Kel yiğidin yanında, küçücük kaldım. Halk gülmekten kırıldı geçti. Peşrevden sonra yiğit üstüme yürüdü, sıksa suyumu çıkaracakmış gibi geliyordu. Beni tutmak isterken iri bacaklarının arasından sıyrıldım, kaçtım. Belimdeki uçları düğümlü kuşağımı hemen çıkardım, savurdum. Kuşağın düğümleri kel kafalının bacaklarına dolaştı, onu düşürdü. Uzun kuşağı, adamın boynundan geçirdim, bir kördüğüm attım, üstüne çıkıp oturdum. (54.-55.Sayfa)

Benzinliğin önünde yüksekçe bir kaideye oturtulmuş Nasrettin Hoca heykeli görürsünüz. (59.Sayfa)

Yukarıdaki parçalarda öğrencilerin söz varlıklarının zenginleşmesine yardımcı olan hem deyimlerden hem de anlamı bilinmeyen sözcüklerden yararlanılmıştır.

ç) Anadolu halkı düşüncelerini ve duygularını şekillerle anlatır. Bunlara çeşitli renkleri katarak her birine ayrı bir anlam verir. Bu anlamlı şekilleri, çizgileri; halısına, kilimine, çorabına varıncaya kadar işler. Bu ürünlere el işleri denir. (65.Sayfa)

İstanbul için "Yedi tepeli, iki yakalı şehir..." diyorlar. Bir de "Taşı, toprağı altın..." diyorlar. (67.Sayfa)

Sınırları gözetleyen,
Kartalların yuvasıdır.
Kem gözlere olur diken,
Yurdun kopmaz meyvesidir. (69.Sayfa)

Kısa boylu ve sakallı İskoçyalının ağzından dökülen bu sözcükler, insanlık tarihinde yeni bir çığır açacaktır. (73.Sayfa)

Tüm hazırlıkları son bir kez daha gözden geçirdik. Heyecandan elim ayağım dolaşıyor. (76.Sayfa)

Dışarda sicim gibi yağmur yağıyor. İstanbul'daki hava durumunu merak ediyorum. Teleteksi açıyorum. İstanbul'da sıcaklık 36 derece, hava açık. Bir ışınlanma olsa da bir an önce yurduma varsam diyorum. (76.Sayfa)

Kaoru on iki yaşına doğru, okulun kitaplığına dadandı. (82.Sayfa)

Eski yıllarda odunla ısıtılan ocak, tandır ve kuzine kullanılırdı. Yemekler, topraktan, bronzdan, bakırdan, demirden yapılmış tencere ve tavaların içerisinde

pişirilirdi. Günümüzde ise havagazı, bütan gazı, elektrikle çalışan ocaklar, ocaklı fırınlar, kuzine, ocak ve tandırın yerini almış bulunmaktadır. (96.Sayfa)

Taşlara veya geniş tabaklara (servis tabaklarına) konulan yemekler "sini" adı verilen büyük bir tepsi (genellikle kalaylı bakırdan yapılmış) üzerine yerleştirilir. (97.Sayfa)

Ebru; kıvamlı suyun üzerine, gül dalı ve at kılından elde edilen fırçalar yardımıyla sığır ödü ilave edilerek ayarlanmış, suda erimez boyaların serpilip kâğıda alınmasıyla oluşan kâğıt bezeme sanatıdır. (103.Sayfa)

Yukarıdaki parçalarda öğrencilerin yeni öğreneceği sözcüklere ve deyimlere yer verilmiştir. Aynı zamanda "el işi" kavramı da açıklanmıştır. Bu unsurların parçalarda kullanılması öğrencilerin söz varlığının zenginleşmesine onlarda dil zevki ve bilinci oluşmasına katkı sağlayacaktır.

MADDE 7– Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık haline getirmeleri.

(1) Meb Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Herkes hayretle birbirine bakarken bir genç, elindeki dosyalarla girdi salona. Oradakileri selamladıktan sonra anlatmaya başladı:

— Efendim, insanlar en çok suya ve enerjiye gereksinim duyarlar. Ben de bu ikisi üzerinde çalıştım. Enerjiyi araştırırken gördüm ki bazı enerji kaynakları bitmek üzere. Bitmeyen bir enerji var mı, diye düşünürken güneş geldi aklıma. Ben de güneş enerjisiyle su ısıtma ve elektrik elde etme teknikleri üzerinde yoğunlaştım. Ürünümüz on yıl garantili olacak.

Davut Bey merakla:

— İyi, güzel de evladım, bu garanti, maliyeti artırmayacak mı, dedi.

— Onu da düşündüm efendim. Her ürüne bir kod numarası vereceğiz. O numaradan ürünü hangi ustanın yaptığını bileceğiz. Eğer ürünümüz arıza yaparsa ücretini yapan ustanın maaşından keseceğiz. Yok, arıza yapmazsa her yıl o ustaya pirim vereceğiz.

Yukarıdaki parçada kardeşlerin yaratıcı bir çözümle, ellerindeki imkânlardan en yüksek kârı elde etmeleri gerekmektedir. En küçük kardeş yukarıda da yer aldığı üzere yaratıcı bir çözümle daha fazla kâr elde etmiştir.

b) — Bu böyle olmaz, dediler. Bu iş böyle gitmez. Bu bizim köy, bahtsız bir köy. Çünkü iki dağ arasında. Yağmur boşandı da sel indi mi her şeyimizi sele veriyoruz. Bir şey yapmamız gerek. Şimdi yapacağımız bir iş var. Köyü ağaçlandıracağız. Dağlara, tepelere, bayırlara bol bol ağaç dikeceğiz. Başka çaremiz yok.

Koca Hasan sustu. Herkes ona hak verdi. Ertesi gün bütün köylü ağaç dikmeye başladı. (38.-39.Sayfalar)

c) Bilim insanları araştırmalarının birinde, bir su kaplumbağası yakalayıp üzerine kamera yerleştirmişler. Bu kaplumbağaya da bir ad vermişler: Yeşil. Yeşil'in yolculuğunu kamera aracılığıyla izleyerek sudaki yaşamın ve denizaltı dünyasının kimi ilginç yönleri hakkında bilgi edinmeyi hedeflemişler. İncelemelerini bir rapora dökmüşler. (40.Sayfa)

Yukarıdaki parçalarda, sorun olan bir duruma çözümler üretilmiştir. Metinlerde farklı düşünme becerilerine yer verilmesi ve derste bu becerilerin daha aktif bir şekilde işlenmesiyle öğrencilerin de hayatlarında bu becerileri kullanmasına katkı sağlayacaktır.

ç) Fakat büyüdüğümde uçurtmacılıkla ilgili bir okulun olmadığını öğrendim. Sonra doktor oldum. Artık, uçurtma yapmayı da unuttum. Şimdi yazar olmak ve bu kentin çocukları için bir masal kitabı yazmayı düşünüyorum. Masallarla büyümüş çocukların, bir gün bu denize eski mavi rengini vereceklerine; güzel bir

dünya kuracaklarına inanıyorum. İşte o gün, çocukların söylediği şarkıların konusu değişecek; ağaçların yeniden dirilip, çiçeklendiğini göreceğiz. Sen, artık benim dostumsun. Bu güzel günler için birlikte çalışalım. Birçok şey duydun, birçok şeye tanık oldun. Bunları bana anlat, ben de yazayım. Masallarımız, onlara güzel bir dünyanın varlığını duyursun. (46.Sayfa)

Yukarıda yer alan paragrafta yazar; denizin eski rengine kavuşmasının, güzel bir dünyanın masallarla büyümüş çocuklar sayesinde olacağını düşünmektedir. Yazarın gördüğü karamsar tablo yapıcı, yaratıcı bir düşüncenin ürünü sonucunda aydınlığa kavuşacaktır.

(2) FCM Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Parkta yalnız bu ağaç vardı. İnsanlar ağaçları önemsememeye başlayınca ağaçlar da birer birer hastalandılar. Artık kimse onlara güzel sözler söylemiyordu. Sevilmediklerini ve istenmediklerini düşünmeye başladılar. Unutulmanın acısıyla daha fazla yaşayamadılar. Kurudular ve öldüler. (44.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta insanların ilgisizliği ve ağaçların ölmesi arasında ilişki kurulmuş ve durum eleştirilmiştir.

MADDE 8– Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları.

(1) Meb Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Bundan yaklaşık 20 yıl önce yazılı olarak haberleşmek için mektup kullanıyorduk. Bu yolla mektupların yerine varması günler, bazen haftalar sürüyordu. Hatta uzaktaki tanıdıklarımıza mektupların aylar sonra ulaştığı bile oluyordu. Ancak 1990'lı yılların sonunda mektup, yerini elektronik postaya (e-posta)

bırakmaya başladı. Bugün ise haberleşmek için çoğunlukla elektronik posta kullanıyoruz. İnternet sayesinde yaygınlaşan elektronik posta, yazılı haberleşmenin çok daha hızlı ve kolay gerçekleşmesini sağlıyor. Üstelik bugün elektronik postayla yalnızca yazılı iletileri değil, fotoğraf ya da ses kayıtları gibi farklı dosyaları da gönderebiliyoruz. Elektronik posta sayesinde iletilerimizi sevdiklerimize, arkadaşlarımıza ulaştırmak için haftalarca beklemek zorunda kalmıyoruz. Tam tersine, iletilerimizi "tek tık"la anında sevdiklerimize ulaştırabiliyoruz. (112.Sayfa)

b) Tüm dünyayı kapladı
Artık internet ağı,
Ekrandan hepimizi
Selamlar bilgi çağı. (114.Sayfa)

Altı çizili olan mektup, elektronik posta, fotoğraf, ses kayıtları ve internet ağı metinlerde yararlanılan kitle iletişim araçlarına örnek olarak gösterilmiştir.

(2) FCM Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Dışarda sicim gibi yağmur yağıyor. İstanbul'daki hava durumunu merak ediyorum. Teleteksi açıyorum. İstanbul'da sıcaklık 36 derece, hava açık. Bir ışınlanma olsa da bir an önce yurduma varsam diyorum. (76.Sayfa)

Ne televizyon, ne radyo, ne gazete... Kitap bile okumuyorum. Kapattım dünyaya kapılarımı. Tam bir Robenson olmak istiyorum derken... Her akşam üstü yaptığım gibi yine balkona çıktım. Ege'nin mavi suları yakamozlar içindeydi. Birden yan yolların birinde, bir adamın boyanıp süslenmiş bir koçu çekerek götürdüğünü gördüm. Eyvah, ne yaptım ben! İki gün sonra Kurban Bayramı. Hiç kimseye ne bir kart, ne bir mektup gönderdim. Hiç bir arkadaşım benim burada olduğumu bilmiyor. Kim bilir ne kadar kızacaklar bana? (77.Sayfa)

Bir aydır doğru dürüst gazete bile okumadım. Dünyada olan bitenden haberim yok. Dinlenmesine dinlendim, ama bu çağda Robenson olmak çok zor. İnsan dünyada olan biteni izlemezse kendisini yapayalnız hissediyor.

Merhaba gazeteler, dergiler, kitaplar, radyolar, televizyonlar dünyası... Merhaba bilgisayarım. (78.Sayfa)

Yastığa koyup başımı
Gözlerimi kapadığımda
Yağmur, gülümseme, hüzün
Bir nehir gibi aktı art arda
Zamananladım
Eğlence değil, bir hayatmış sinema (129.Sayfa)

Yukarıdaki altı çizili olan mektup,elektronik postaya (e-posta), internet, teleteksi, televizyon, radyo, gazete, kart, dergiler, bilgisayar ve sinema metinlerde yer alan kitle iletişim araçlarına örnektir.

MADDE 9– Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla Milli ve evrensel değerleri tanımaları.

(1) Meb Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Birkaç yıl sonra Hoca Ahmet Yesevî, eğitimini tamamlayan Bektaş'a:

— "Oğul, biz sana öğretebileceklerimizi öğrettik. Artık biz yaşlandık. Bundan sonra toplumu aydınlatmak görevi senindir. Var git Anadolu'da birliğin ve dirliğin meşalesini yak." dedi

b) Sütüven'e kadar araçla gelinebiliyor. Ancak Hasan Boğuldu'ya çıkmak için biraz yürümeniz gerekiyor. Burası Sabahattin Ali'nin aynı adlı

romanında anlattığı yer. Romanında anlattığı Hasan, Zeytinli'nin henüz "köy" olduğu zamanlarda burada yaşayan bir Türkmen delikanlısı. (107.Sayfa)

c) Böylece uzun çalışmalardan sonra, usta mimar, düşünü gerçekleştirmiş, yıllar önce gözüne kestirdiği tepeyi ulu bir yapıyla ölümsüzleştirmişti. Caminin bittiği sabah, Mimar Sinan, bütün ustalarını, işçilerini, ırgatlarını avluda topladı. Hepsi de el birliğiyle gerçekleştirdikleri yapıyı övünçle seyre koyuldular. (124.Sayfa)

d) Ünlü bir ressam olarak bilinen Picasso (Pikasso)'nun heykel yapmış olması sizi şaşırtmasın. Birçok ressam aynı zamanda heykel de yapıyor. Belki de ressamların heykel yapmalarında, sanatlarını iki boyuttan üç boyuta taşıma istekleri var. Çünkü bir heykelin önemli özelliği üç boyutlu olması. Bu durumda sanatçı, heykelinin boşlukta kaplayacağı yeri, önünü, arkasını, dokusunu iyi düşünmek zorunda! (127.Sayfa)

Yukarıdaki örneklerde Sabahattin Ali edebiyatımızda önemli bir sanatçı, Mimar Sinan ise Türk toplumunda çok kıymet verilen mimarımızdır. Bir toplumun önemli kişilikleri o toplumun Milli varlıklarındandır. Burada Milli değerlerlere ilişkin örnekler verilmiştir.

Metinde Picasso'dan ve onun sanatından bahsedilmiş olmasıysa evrensel değerlere örnek gösterilmiştir.

(2) FCM Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Taşlara veya geniş tabaklara (servis tabaklarına) konulan yemekler "sini" adı verilen büyük bir tepsi (genellikle kalaylı bakırdan yapılmış) üzerine yerleştirilir. (97.Sayfa)

İşlemecilik, insanların süsleme arzusundan doğan çok eski sanatlardan biridir. Memleketimizde işlemeciliğe yüzyıllardan beri önem verildiği bilinmektedir. İşleme saraylarda kaftanlardan pabuçlara kadar her eşyaya uygulanmış, halk arasında da çok yayılmıştır. Eskiden, gelin olacak kızların en kıymetli çeyizlerini el işlemeleri oluştururdu. Bir kız, yatak takımından kışlık torbasına kadar eşyalarının tümünü işleyerek süslerdi. Bunlar bazı şehirlerimizde, düğün günü, bir köşede sergilenirdi.

Türk işlemelerindeki motifler arasında en çok lale, sümbül, karanfil, gül, menekşe gibi çiçekler vardır. Motiflerde selvi, çınar, meşe, asma gibi ağaçlar; üzüm, armut, kayısı gibi meyveler; ay, güneş, bulut gibi doğa varlıkları ve köşk, saray gibi yapılar görülür. (101.Sayfa)

Müzelerimizde, Türk işlemeciliğinin sanat ve zevk bakımından ne büyük başarılara erişmiş olduğunu gösteren pek çok eser vardır. Bunlar arasında inci, zümrüt ve yakut ile işlenmiş olanlarına birer sanat harikası diyebiliriz. (102.Sayfa)

Ebru; kıvamlı suyun üzerine, gül dalı ve at kılından elde edilen fırçalar yardımıyla sığır ödü ilave edilerek ayarlanmış, suda erimez boyaların serpilip kâğıda alınmasıyla oluşan kâğıt bezeme sanatıdır. (103.Sayfa)

Yukarıda altı çizili olan "işlemecilik", "sini" "müze" ve "ebru" Türk toplumunun Milli-manevî unsurlarındandır. Metinlerde bu tür unsurlara yer verilmesi, metinlerin Türkçe dersi genel amaçlarının dokuzuncu maddesiyle uygun olduğunu göstermektedir.

MADDE 10– Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri.

(1) Meb Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Birkaç yıl sonra Hoca Ahmet Yesevî, eğitimini tamamlayan Bektaş'a:

— "Oğul, biz sana öğretebileceklerimizi öğrettik. Artık biz yaşlandık. Bundan sonra toplumu aydınlatmak görevi senindir. Var git Anadolu'da birliğin ve dirliğin meşalesini yak." dedi.

HacıBektaş Anadolu'da gezmeye başladı. Her tarafta kıtlık, yoksulluk, güvensizlik ve ümitsizlik hâkimdi. Bunları gören Hacı Bektaş, hocasının ne demek istediğini daha iyi anlamıştı.

Birçok yeri gezdikten sonra yolu Suluca Karahöyük denilen yere düştü. Burada dinlenmek için konakladı. Orada da halkın durumu diğer yerlerden farklı değildi.

Hacı Bektaş, burada oturanlara: "Sıkıntılı günler birlik ve beraberlikle aşılabilir. El ele verince güzel günler çabuk gelir."dedi. Halka öğüt vererek onların moralini yükseltti. Hacı Bektaş Velî, ümitsizlik ve çaresizlik içindeki Anadolu insanına hep destek olmaya çalıştı. Dergâhında yetiştirdiği Alperen adı verilen öğrencilerini ülkenin her tarafına gönderdi. Onlar da gittikleri yerlere yeni dergâhlar kurdular. Bu dergâhlar Anadolu'da fikir ve kültür birliğini oluşturdular.

Böylece Osmanlı Beyliği, Anadolu'da Türk birliğini sağladı. Hacı Bektaş Velî, Anadolu insanına en zor zamanında destek oldu. Herkesi sevgi ile kucakladı. Onun sayesinde Anadolu'da birlik sağlandı.

Hacı Bektaş Velî:

"Bir olalım, iri olalım, diri olalım." sözüyle yüzyılları aşarak milletimizi aydınlatmaya hâlen devam etmektedir.

Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesinde bulunan Hacı Bektaş Velî türbesini her yıl milyonlarca insan ziyaret etmektedir. (67-69.Sayfa)

Yukarıdaki parçada görüldüğü üzere Hacı Bektaş-ı Veli Türk toplumun zor zamanlarında yetiştirdiği öğrencileriyle Anadoludaki insanlara yardım etmiştir. Sorunlara duyarsız kalmamış, elinden gelenin fazlasını yapmıştır.

b) Herkes sanat eğitimi aldığı takdirde sosyal hayat bugünkünden bambaşka ve pek güzel bir manzara kazanır. Zira ince zevk sahibi insanların dünyasında, hayattaki ve ahlâktaki çirkinliklere ve çarpıklıklara tahammül de azalmış olacaktır. (133.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta hayattaki sorunlara, insanlara verilen sanat eğitiminin önemli ölçüde çözüm getireceği ve yarar sağlayacağı vurgulanmıştır.

(2) FCM Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Atay'ın sıra arkadaşı Hüseyin, ders boyunca hıçkırdı durdu. Öğretmenin anlattıklarını dinlemiyordu, bütün gece ağlamış gibiydi. Dersin bittiğini belirten zil çaldı. Öğrenciler birer ikişer çıkıp koridora döküldüler. Atay dışarı çıkmadı. Sınıfta kalarak Hüseyin'e yaklaştı.

—"Ne oldu sana Hüseyin? Neyin var?" diye sordu.

Hüseyin karşılık vermedi. Sıranın üstüne kapanarak ağlamaya başladı.

Atay, elini arkadaşının omzuna koydu. "Ne olursun ağlama!" dedi. "Neye üzüldüğünü sööylersen belki bir yardımım dokunur sana." (12.Sayfa)

Bir birey üzüldüğünde,yanında onu teselli edecek, onun sorununa duyarlılık gösterip yardım edecek birilerini arar. Yukarıdaki parçada da bu durum görülmektedir.

b) Az sonra yeşil ışık yandı ve tüm yayalar yürümeye başladılar. Bu sırada Atila "Ah!" diyebir ses duydu. Hemen sesin geldiği yöne baktı. Bir de ne görsün? Yürüme engelli adam arabasıyla yola devrilmişti.

Atila koştu. Birkaç kişi daha gelmişti. Engelli adamı arabasıyla kaldırdılar. O, bir yandan teşekkür ediyor, diğer yandan da yakınıyordu:

— Kaldırımlar bu kadar yüksek yapılır mı? Engelliler niçin düşünülmez? (14.Sayfa)

Engelli vatandaşlara gösterilen duyarlılık, yukarıdaki parçada yer almaktadır.

Yukarıda yer alan parçanın, engelli vatandaşlara yapılanlarla ilgili eleştiriler bulundurduğundan dolayı Türkçe dersi genel amaçlarının yedinci ve dördüncü maddeleriyle de uyumlu olduğu görülmektedir.

c) — Biliyor musunuz, dedi. Benim fakültedeki öğretmenlerimden biri görme engelliydi. Mithat Bey... Hiç unutamam, onun çok güzel bir sözü vardı: "Herkes bir gün engelli olabilir." (15.Sayfa)

Engelliler icin neler yapılabileceğini tartıştılar. (15.Sayfa)

Yukarıdaki bölümler, engelli bireylere saygı duyulması ve onlara karşı sorumlulukların yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

ç) Cumhuriyete kavuşmak için nasıl bir yol izlenecekti? Neler yapılacaktı? Atatürk, bu soruların yanıtını halk içinde, halkla birlikte aradı. Bu amaçla kongreler düzenledi. Kongrelere katılanların düşüncelerini dinledi. Onlara, kendi görüşlerini açıkladı. Cumhuriyete giden yolu, halkla birlikte kararlaştırdı. (26.Sayfa)

— Hayır Paşam, Çukurova cennet gibi bir yer. Bir eken yüz biçiyor. Bize tarla da verdiler, çayır da. Allah'a şükür, çocuklarım çalışkandır da. Nerede olursa olsun ekmeklerini çıkarırlar. Geçimimiz çok iyiydi. Rahattık. Hiçbir sıkıntımız yoktu. Yalnız, şu son günlerde işittik ki düşmanlar Erzurum'u almak istiyorlarmış. Kimin malını kimden alıyorlar? (28.Sayfa)

d) — Bu böyle olmaz, dediler. Bu iş böyle gitmez. Bu bizim köy, bahtsız bir köy. Çünkü iki dağ arasında. Yağmur boşandı da sel indi mi her şeyimizi sele veriyoruz. Bir şey yapmamız gerek. Şimdi yapacağımız bir iş var. Köyü ağaçlandıracağız. Dağlara, tepelere, bayırlara bol bol ağaç dikeceğiz. Başka çaremiz yok.

Koca Hasan sustu. Herkes ona hak verdi. Ertesi gün bütün köylü ağaç dikmeye başladı. (38.-39.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda sorunlar ve bu sorunlara karşı duyarlılı bir eğilim, davranış görülmektedir.

e) Akasyanın tozlu yaprakları vardı. Her yeni gelen bahar, dallarını daha geç yeşillendiriyordu. Hep, bir sonraki baharda, onun kurumuş olabileceğini düşünerek korkuyordum. Zayıf ve çelimsizdi. Tek dostu bendim. Her akşam üzeri onu görmeye gidiyor, ona şarkılar söylüyordum. Onu seviyordum ve yaşamasını istiyordum. Eğer o da kurursa bu kentteki çocukların sonsuza değin, akasya ağacı göremeyeceğini düşünüyordum. Bu beni çok korkutuyordu. Söylediğim şarkılarla, onun yalnızlığını ve umutsuzluğunu gidermeye çalışıyordum. (44.Sayfa)

Bu parçada kaybolup gitmeye yüz tutan bir doğa ve bu doğa karşısında zarif bir duyarlılık gösterip şarkılarla yalnızlık ve umutsuzluk bulutlarını dağıtmak isteyen birey vardır.

f) Hayır, diye tekrarladı. Çünkü sanatkârlar el öpmez. Biz hepimiz mebus oluruz, vekil oluruz, reisicumhur oluruz, ama sanatkâr olamayız. İşte bunun içindir ki sanatkâr el öpmez ama onun eli öpülür. Bu sözler hepimizi şaşırttı ve hatta ağlattı. Hiç birimizde ona cevap verecek bir hâl kalmamıştı. (108.Sayfa)

Yukarıdaki parçada bir sanatkâr Atatürk'ün elini öpmek istemiş ve Atatürk bu durum için sanatkâr el öpmez demiş ve hoşgörülükle sanatkârı övmüştür.

MADDE 11– Milli,manevive ahlâki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri.

(1) Meb Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Ağacı, yağmuru, doğan güneşi
Yerde karıncayı, yanan ateşi

Toprağı, bayrağı ve memleketi
Vatanı sevmeyi öğrettin bana. (17.Sayfa)

b) Ogün, sınıfa vardığı zaman öğretmeni derse girmiş, yoklamayı yapmıştı bile.

— "Nerede kaldın evladım?" dedi, "Sen kolay kolay geç kalmazdın."

— "Özür dilerim." dedi Ogün.

Mazeretini söylese miydi? Şeker veren dedenin sevimli yüzü gözlerinin önünde belirdi. O karganın sesi de kulaklarında yankılandı. Her ikisi de söyle der gibiydi!

— "Yaşlı, görme engelli bir dede ışıklarda karşıya geçemeyince ona yardım ettim." dedi,

— "Bu nedenle de geç kaldım öğretmenim."

Öğretmeni kızmadı. Tersine, sesini daha bir yumuşattı:

— "Şeker Dede olmalı." dedi, "Yakın bir yerde küçük bir tezgâhı vardır onun. Sakız satar. Her sabah da işine gider. Demek bu gün sana denk geldi."

Öğretmeni hemen ardından şu soruyu sordu:

— "Peki, şeker verdi mi sana?"

Ogün şaşırdı. Öğretmeni bunu nereden biliyor olabilirdi?

— "Verdi." dedi gülümseyerek. (22.Sayfa)

Yukarıdaki parçada yaşlı birine yardım etmesinden ötürü derse geç kalan bir öğrenci ve bu sebepten ötürü ona kızmayan ve onu anlayan bir öğretmen vardır. Başkalarına, özellikle yaşlılalara yardım etmek Türk toplumunun önemlimanevideğerlerindendir.

Aynı zamanda dedenin çocuklara şeker vermesi de Türk toplumunda yaşayan bir ananedir.

c) Eniştem otobüs şirketini arayıp görevlileri iyice azarladı.

— Utanmıyor musunuz, yaşlı kadına yanlış valiz vermeye? İnsan biraz dikkat eder. Ne yapalım gözleri iyi görmüyorsa, kendi valizini iyi seçemiyorsa? Doğru valizi teslim etmek sizin görevinizdi! (27.Sayfa)

Paragrafta yaşlılara yardım etme konusu ele alınmıştır.

(2) FCM Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Yurt için savaşmak bir şanlı düğün,
Yaşamak duygusu her şeyden üstün,
İstiklal sevdası ufkumuzda gün,
Yurdumun en büyük bayramı bugün! (24.Sayfa)

Tarihe sığmayan şanlar Türk'ündür,
Ölümden korkmayan canlar Türk'ündür,
Bayrağa renk veren kanlar Türk'ündür,
Yurdumun en büyük bayramı bugün! (25.Sayfa)

Bayrağın altında yatanımız var,
Destanlar kaynağı vatanımız var,
Kanını toprağa katanımız var,
Yurdumun en büyük bayramı bugün! (25.Sayfa)

Türk toplumunda bayrak çok önemli Milli bir unsurdur. Yukarıda " Bugün" adlı şiirden alınan dörtlüklerde bayrağın çok önemli olduğu görülmektedir.

b) Erzurumluların eski ve güzel bir adeti vardı. Şehre gelen konukları, Erzurum'un şirin göründüğü nokta olan Ilıca'da karşılarlar, yoldaşlık ederlerdi. O gün de böyle oldu. Mustafa Kemal Paşa, arkadaşlarıyla birlikte Ilıca'ya gelmişti. (26.Sayfa)

Ata'yı görmek istiyorlardı. "Yaşasın Atatürk, Yaşasın Cumhuriyet!" sesleri ortalığı inletiyordu. Bir ara hep birlikte Onuncu Yıl Marşı'nı söylemeye başladılar.

Türk'üz, cumhuriyetin göğsumüz tunç siperi! (29.Sayfa)

— Ne gür sesleri var!.. Güclü, inançlı bir nesil yetişiyor. Bu neslin heyecanı, yurt ve bayrak aşkı köreltilmemelidir. Böyle olursa dünyanın en büyük, en mutlu ülkesi biliniz ki Türkiye olacaktır, dedi. (30.Sayfa)

(29 Ekim 1923'te Büyük Millet Meclisi toplandı ve Anayasa'mızın birinci maddesine, "Türkiye Devleti'nin hükümet şekli cumhuriyettir." fıkrası eklendi ve oylanarak kabul edildi.) (32.Sayfa)

O günden beri, 29 Ekim ülkemizde ulusal bayram olarak kutlanıyor. (33.Sayfa)

Mustafa Kemal Atatürk, yurdumuzu düşmanlardan kurtaran, devletimizi kuran ve bizlere cumhuriyeti armağan eden en büyük devlet adamı ve Türk halkının önderidir. "Cumhuriyeti biz kurduk, onu yaşatacak sizlersiniz." diyen Mustafa Kemal Atatürk, vasiyeti olarak cumhuriyeti, Türk gençlerine emanet etmiştir.

Biz, Türk ulusu olarak Atatürk'un bize verdiği bu mesajı hiçbir zaman unutmayacağız. Cumhuriyeti korumak ve kollamak, her zaman bizim en kutsal görevimiz olacaktır. (33.Sayfa)

Yukarıdaki parçada Türk halkının kendi değerlerine nasıl sahip çıkıp değerlerini nasıl benimsediği görülmektedir.

c) Hacivat: Karagöz'üm, iki gözüm, gel seninle söyleşelim.

Karagöz: Ne var Hacivat? (50.Sayfa)

Hacivat: Sen dur, hele bir de Akşehir'de yaşamış Nasrettin Hoca'mız vardır. Fıkralarını tüm Anadolu hatta tüm dünya bilir. (53.Sayfa)

ç) Beni rezil ettin Keloğlan, en yiğit adamımı oyuna getirdin, diyerek atını üzerime sürdü. (55.Sayfa)

d) Ey Oğuz, senin ömrün hoş olsun. Şunu bilmelisin ki Allah bütün yeryüzünü ve gökyüzünü sana ve senden sona gelecek olan nesline bağışladı. Sen düşmanların hilesine kanıp birbirine düşmüş halkı derleyip toparladın, bir araya getirdin. Türk milleti senden gördüğü ve öğrendiği dürüstlüğü, mertliği bütün insanlara öğretecek gittiği her yere götürecektir. Sana gelince artık Allah'a sığınma zamanın yaklaşmaktadır. (57.Sayfa)

e) Benzinliğin önünde yüksekçe bir kaideye oturtulmuş Nasrettin Hoca heykeli görürsünüz. (59.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda adı geçen karakterler Türk toplumunun önemli, unutulmaz sîmalarıdır. Bu karakterlere yer verilmiş olması halkın Milli-manevi değerlerine sahip çıktığını göstermektedir.

f) Anadolu halkı düşüncelerini ve duygularını şekillerle anlatır. Bunlara çeşitli renkleri katarak her birine ayrı bir anlam verir. Bu anlamlı şekilleri, çizgileri; halısına, kilimine, çorabına varıncaya kadar işler. Bu ürünlere el işleri denir.

El işlerinde çizgiler, şekiller, renkler konuşur. Yeşil murattır, mavi umuttur. Beyaz mutluluğu, siyah üzüntüyü, pembe bozuntuyu dile getirir. "Al giyenin gönlü dolu, mor giyenin çoktur malı." derler. (65.Sayfa)

g) Kilim, Anadolu'da gönül dolusu türküdür, yardımlaşmadır, dostluktur. Sevgidir. (66.Sayfa)

ğ) İstanbul'da bir sürü kocaman yapı var. Öyle de güzeller ki... Camiler, saraylar, çeşmeler ve surlar... Anamla babam bize Dolmabahçe Sarayı'nı, Topkapı Sarayı'nı, çeşmeleri, surları, Ayasofya'yı ve daha birçok camiyi gezdirdi. (68.Sayfa)

h) Parıldar ta uzaklardan,
Dört asırlık Selimiye.
Sevinç duyar, her bir insan,
Yaklaşırken Edirne'ye.

İnce boylu dört minare,
Sinan'ın dört genç kızıdır.
Ufuklarda gönüllere,
Akan Çobanyıldızı'dır. (69.Sayfa)

ı) Dün Sultan Ahmet Camisi'ni, Topkapı Müzesi'ni, Ayasofya'yı gezdik. (76.Sayfa)

Yukarıdaki parçalarda altı çizili el işi, kilim, camiler, Sinan, müze, Ayasofya , Sultan Ahmet Türk toplumunun önemli değerleridir. Parçadan da anlaşılacağı üzere bu unsurlar yaşatılmaya devam etmektedir.

i) İki gün sonra Kurban Bayramı. Hiç kimseye ne bir kart, ne bir mektup gönderdim. Hiçbir arkadaşım benim burada olduğumu bilmiyor. Kim bilir ne kadar kızacaklar bana? (77.Sayfa)

Kurban Bayramı da Türk toplumunun önemli manevi değerlerindendir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme Dayalı Bulgular

4.3.1. 6.Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar

Meb yayınlarına ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında "Sevgi, Atatürk" zorunlu temalara yer verilmiştir. Seçmeli temalardan da "Okuma Kültürü, Duygular, Zaman ve Mekân, Doğa ve Evren" temalarına yer verilmiştir.

Tablo 7 6.Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları

TEMA	ALT TEMA	METİN ADI
Okuma Kültürü	Kütüphane	Kütüphane
	Kitaplar	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması
	Kitap Sevgisi	Canım Kitap
		Simyacı
Atatürk	Atatürkün Hayatı-Atatürk ve Milli Mücadele-Atatürk İnkılapları	Mustafa Kemal Atatürk
	Atatürkün Düşünce Dünyası	Atatürk'ün Fikir Dünyası
	Atatürkün Sanata Verdiği Değer- Atatürkün Vatan ve Millet Sevgisi	Atatürk'ten Anılar
	Atatürkün Türk Folklorüne Verdiği Önem	Atatürkün Türk Folklorüne Olan İlgisi
Sevgi	Öğretmen Sevgisi	Soylu Bilgi Ağacı
	Dil Sevgisi	Eskici
	Vatan Sevgisi	Anadolu
	Hayvan Sevgisi	Kuğular

Duygular	Kibir	Meşe ile Saz
	Özlem-Hasret	Dijon'dan Trabzon'a
	Kurnazlık	Nasrettin Hoca
	Anne Sevgisi	Anne
Zaman ve Mekân	Mevsimler	Anadolu'da Bahar
	Geçmiş Zaman	Bayram Yeri
	Şehirler	Hoşgörüler Diyarı Mardin
	Zamanın Planlanması	Momo
Doğa ve Evren	Çevre Bilinci	Boş Arsa
	Hayvan Sevgisi	Kınalı Keklik
	Ekolojik Denge-Çevrenin Korunması	Orman Küstü Bize
	Uzay	Uzay

4.3.2. 6. Sınıf Gizem Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar

Gizem yayınlarına ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında "Sevgi, Atatürk" zorunlu temalara yer verilmiştir. Seçmeli temalardan da "Toplum Hayatı,Kişisel Gelişim, Zaman ve Mekân, Doğa ve Evren" temalarına yer verilmiştir

Tablo 8 6.Sınıf Gizem Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları

TEMA	ALT TEMA	METİN ADI
Sevgi	Vatan Sevgisi	Türkiye'm Türkiye'm
	İnsan Sevgisi	Nilüfer Prenses
	Aile Sevgisi	Karamelli Akede Şekeri
	Dil Sevgisi	Eskici
Atatürk	Atatürkün Hayatıyla İlgili Olaylar-Atatürkün Fikir Hayatı-Atatürkün Kişiliği ve Özellikleri	Atatürk'ün Hayatı
	Atatürkle İlgili Anılar-Atatürkün Kişiliği ve Özellikleri- Vatandaşlık Görevleri	Atatürk'ten Anılar
	Atatürkün Milli Tarihimize Verdiği Önem	Atatürk'ün Yeni Tarih Anlayışı
	Atatürkün Müzik ve Halk Biliminin Geliştirilmesine Verdiği Önem	Atatürk ve Müzik Devrimi
Toplum Hayatı	Komşuluk İlişkileri	Komşuluk
	Dostluk	Dostluğun Değeri
	Dayanışma	Erzurum'u Böyle Savunduk
	Yardımlaşma-Paylaşma	İki Kardeş
Kişisel Gelişim	Kendini Tanıma	Pulsuz Dilekçe
	Sorumluluk-Başarı	Kırmızı Pabuçlar
	Gençlik Sorunları- Öz eleştiri	Ah Şu Gençler
	Büyüme-Başarı	Gelecek Senin Çocuğun

Zaman ve Mekân	Evimiz- Çevremiz	Mor Salkımlı Ev
	Şehirler	İstanbul
	Ülkeler	Arjantin
	Zaman Planlaması	Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek
Doğa ve Evren	Mevsimler- Çevrenin Korunması	Leylekler
	Doğa Olayı (Rüzgar)	Rüzgâr
	Uzay ve Yeryüzü	Yer Çekimsiz Yaşam
	Manzara	Güz Patikaları

4.4. Dördüncü Alt Probleme Dayalı Bulgular

Altıncı sınıflarda Meb ve Gizem yayınlarına ait Türkçe ders kitabı incelenmiştir.

4.4.1. Milli Eğitimin Genel Amaçları Açısından İnceleme

MADDE 1- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlâki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek.

(1) Meb Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Mustafa Kemal, yönetimin millete ait olduğuna inanıyordu. Bunun için henüz Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcında 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisini açtı. TBMM'nin açılması, cumhuriyet idaresine giden yolun ilk

adımlarıydı. Bununla birlikte saltanat devam ediyor ve bu durum ulusal egemenliğin önünde önemli bir engel olarak duruyordu. 1 Kasım 1922'de, Türkiye Büyük Millet Meclisinde alınan kararla saltanat kaldırıldı. Mustafa Kemal, Mecliste yaptığı konuşmada bundan sonra ülke yönetiminin Türkiye Büyük Millet Meclisi eliyle olacağını ilanetti. 13 Ekim 1923'te Ankara, TBMM kararı ile başkent seçilirken 29 Ekim 1923'te de Cumhuriyet ilan edildi. (29. sayfa)

Kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik kanunlar düzenlendi. Kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı. Harf inkılâbı gerçekleştirilerek günümüzde kullandığımız "Yeni Türk Harfleri" kabul edildi (1 Kasım1928). 1934 yılında Soyadı Kanunu çıkarıldı. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa'ya Türk milleti adına TBMM tarafından "Atatürk" soyadı verildi. (30. sayfa)

Sonunda Atatürk:

— Dünyada kadınlar, seçmek ve seçilmek hakkını kazanmak için çok mücadele etmişlerdir. Biz, size hiç mücadele etmeden bu hakkı veremezdik. Fakat büyük Türk tarihi boyunca analarınız bu mücadeleyi yapmışlardır. Siz de onların hakkı olan seçmek ve seçilmek hakkına ereceksiniz. (35.sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda TBMM'nin açılması, Cumhuriyet'in ilan edilmesi, saltanatın kaldırılması, harf inkılâbının yapılması, kadınlara seçme ve seçilme hakkının getirilmiş olması metnin " Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı" amacına uygun olduğu görülmektedir.

b) "Mimar Sinan, her şeyden önce bir insan olduğu, kelimenin tam anlamıyla bir insan olduğu için emsalsizdir." dedi. Sonra da şu yargısını açıkladı: "Mimar Sinan, Türk kültürünün doğurduğu ve Türk kültürüne hizmet etmekten başka birşey düşünmeyen bir deha idi." (36.sayfa)

Atatürk'ün Mimar Sinan hakkındaki yukarıdaki görüşleri kültürel değerlere sahip çıkıldığının göstergesi olduğundan dolayı yukarıda yer alan paragraf Milli Eğitim genel amaçlarının birinci maddesiyle uyumludur.

c) Ninem bayramın birinci gününden tutturdu: "Beni bayram yerine götür." diye. "Aslan nineciğim, pamuk nineciğim, sen büyüksün, bayramın birinci günü evde oturmalısın, konu komşu elini öpmeye gelecekler." dedim. Onun için bayramın ikinci sabahı, bindirdim ninemi bir otobüse, bayram yerine götürdüm. Yolda bana ne dualar etti ne dualar: "Ah yavrum, inşallah seni de yavruların bayram yerlerine götürür." dedi. (84. sayfa)

Ninemle yola düştük. Bir ağacı tanıdı ninem. "Bu ağacın altında sakızcılar olurdu." dedi,

"Yayla sakızlarını ipe dizerlerdi. Hani o keten helvacılar, hani o kırık leblebiler?"

"Yüreğim yandı, bana bir kızılcık şerbeti al gel."

"Ay, demir hindi de mi yok?"

"Madem buraya kadar geldik, bir Karagöz'e girelim."

"Yavrum, bir sor hele, at koşusu ne zaman başlayacak?" o zaman şuradan bir fayton tut da sağı solu seyrede seyrede eve gidelim." (85-86. sayfalar)

Yukarıda bayramları özleyen, eski bayramları arayan bir nine, eski bayramlarda neler yapıldığını anlatıyor. Böylece, aslında manevi-kültürel değerler metinle beraber yeniden işlenmiş oluyor.

ç) Mardin'de Süryani kiliseleriyle camilerin, medreselerin iç içe geçtiği kent dokusu içinde değişik zamanlarda kilise çanının sesiyle ezan sesi birbirine karışır. Süryani papazla cami imamının bir sokak başında güneydoğu lehçesiyle derin sohbete daldığını görürsünüz.

Mardin âdeta bir açık hava müzesi görünümündedir. Kapıların üzerindeki taşlara çizilmiş resimler (Eğer sahibi hacca gitmişse Kâbe resmi vardır.), işlemeler, kuş gagasını andıran kapı tokmakları, bir evin altından geçen sokağın devamı kemerli tüneller... Yapılardaki taşlara işlenmiş çeşitli hayvan ve meyve kabartmaları, sizi günümüzden geçmiş yıllara düş yolculuğuna çıkarır. Kalenin eteklerinden 1385 yılında yaptırılmış Zinciriye Medresesi'nin kubbesiyle Şehidiye

Camisi minaresi ve Ulu Cami'nin ovayla iç içe görünümü eşsiz bir panoramadır. Bu panoramaya sahip olan renk genelde sarıdır. Mardin'e damgasını vurmuştur sarı ve tonları...

Zinciriye Medresesi ve caminin giriş kapısındaki detaylardan sıyrılıp Şehidiye Camisi'ne nazır çay bahçesindeki küçük bir moladan sonra 12. yüzyılda, Artuklular döneminde yapıldığı sanılan, Akkoyunlu ve Osmanlılar döneminde onarım görmüş Ulu Cami'de soluklanmak ayrı bir keyiftir... Ve ya başka bir Mardin panoraması içinde Mor Petrus ve Pavlus Kilisesi'nin avlusunda papazın ikram ettiği kahveyi yudumlamak, ardından Akkoyunlular dönemi eseri Kasımiye Medresesi'nin avlusuna uzanmak, çeşmesinden akan suyu doya doya yudumlamak...

1600 yıla yakın geçmişi olan ve kent merkezine 8 kilometre uzaklıkta Eskikale köyü yakınlarında, Süryani başpiskoposluk merkezine bağlı Deyrulzafaran Manastırı gezinize ayrı bir tat katacaktır.

Kümbetleri, kervansarayları, camileri, mescitleriyle Kayseri eski bir şehirdir. Sokakları, caddeleri de öyle... Kayseri'ye girince yedi yüzyıl öteye gidiyorsun. Bizans o kadar değil de Selçuklu Devleti'nin havası öylesine sinmiş ki Kayseri'ye, daha asırlar geçse de çıkmayacağa benziyor.

Halit Doral, yıllar yılı o kadar çok Erciyes resmi yapmıştır ki kendisi de sayısını unutmuştur. Değerli bir ressam arkadaşım der ki: "Şu Halit Doral, bir Erciyes sergisi açsa da cümle âlem görse hünerini.

Oya gibi işlenmiş. Döner Kümbet duruyor, Honat Hatun Türbesi, camisi öyle, hele türbe daha dünkü gibi duruyor.

Kerem ile Aslı hikâyesi, rivayete göre Kayseri'de son bulur. Bu hikâyeyi hemen hemen bilmeyen yok gibi. (90-95. sayfalar)

Yukarıdaki paragraflarda Mardin ve Kayseri şehirleri anlatılırken medrese, ezan sesi, cami imamı, Ulu Cami, Şehidiye Camisi minaresi, Kasımiye Medresesi, kümbet, kervansaray, mescit gibi manevî, kültürel; Halit Doral, Kerem ile Aslı hikâyesi kültürel ögelere yer verilmiştir. Bu parçalar Milli eğitimin " Türk milletinin Milli, ahlakî, insani,manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren" maddesine uygundur.

(2) Gizem Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Çiftlik hayatı sebebiyle Mustafa'nın öğrenim hayatı bir süre aksadı ancak Mustafa'nın en büyük isteği eğitim hayatına devam etmek, ülkesi ve milletine hizmet edecek bir genç olarak yetişmekti. (27. Sayfa)

Osmanlı Devleti'ni parçalayarak toprak elde etmek isteyen İtalyanların Libya'ya saldırması üzerine orada vatanı kahramanca savundu.

Birinci Dünya Savaşı'nda bir lider olarak tanınmasını sağlayacak Çanakkale Savaşları'na katıldı ve bu savaşta büyük başarılar gösterdi. Mustafa Kemal Paşa, Çanakkale Savaşları'nda, emrindeki askerlerine şöyle söylemiştir: "Ben size taarruzu değil, ölmeyi emrediyorum." (28.Sayfa)

Mustafa Kemal, 13 Kasım 1918 tarihinde İstanbul'a geldi. Burada İtilaf Devletlerinin donanmasıyla karşılaşınca yanındaki yaverine dönerek "Geldikleri gibi giderler." dedi. (28. sayfa)

Mustafa Kemal Paşa müfettişlik göreviyle Samsun'a hareket ederek burada Kurtuluş Hareketini başlattı. Milli Mücadele ruhu etrafında Türk milletini düşmana karşı birleştirdi. Samsun'da başlayan Milli Mücadele hareketi kısa bir zaman içinde tüm ülkeye yayıldı. Mustafa Kemal Paşa, Kurtuluş Savaşı'na önderlik ederek Türk milletini bu savaşta zafere ulaştırdı. Kurtuluş Savaşı başarıyla sonuçlanmıştı. (29. sayfa)

Vatanını ve milletini çok seven Atatürk, bu uğurda canını feda etmekten kaçınmazdı. Ülkesi ve milleti için girdiği savaşlarda hep ön safta olması bunun en güzel örneğidir. Çanakkale Savaşları'nda Anafartalar Grubu Komutanı olan Mustafa Kemal Atatürk'ün vücuduna bir şarapnel parçası isabet etmiş, sağ cebinde taşıdığı saat kendisini ölümden kurtarmıştı. Sakarya Meydan Savaşı devam ederken talihsiz bir şekilde atından düşmüş, bunun üzerine kaburga kemiği kırılmıştı. Milleti için her türlü zorluğa katlanan Mustafa Kemal Atatürk, bu olay sonrasında cepheden ayrılmamış, sedye üzerinde bile olsa savaşı yerinde yönetmeye devam etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı olan Mustafa Kemal Atatürk, başarılı bir lider olarak bütün dünyaca tanınmış, onun barışçı kişiliği ve lider karakteri diğer milletlere örnek teşkil etmiştir. (30. Sayfa)

Mustafa Kemal Atatürk'ü başarılı kılan en önemli özelliklerinden biri de milletine olan sonsuz güvenidir. Ona göre Türk milletinin karakteri; bağımsızlık, kahramanlık, cesaret, çalışkanlık ve vatan sevgisi ile örülüdür.

Türk milletini çağdaş medeniyetler seviyesine yükseltmeyi hedefleyen Atatürk, attığı her adımda milletinden aldığı destekle, milleti ile beraber hareket etmiştir. O, milletine olan inancını ve güvencini Onuncu Yıl Nutku'nda şu sözlerle ifade eder: "Türk milletinin karakteri yüksektir, Türk milleti çalışkandır, Türk milleti zekidir. Çünkü Türk milleti Milli birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir." (30. Sayfa)

Yukarıda yer alan paragraflarda Atatürk'ün vatanını ve milletini ne kadar çok sevdiği, ulusu için hiçbir fedakârlıktan kaçınmadığı, ülkesi için var gücüyle uğraş verdiği, topluma karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirdiği görülmektedir. Bu nedenle metinlerden alınan yukarıdaki bölümler Milli eğitimin "Vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye

Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek." amacına uygun olduğu görülmektedir.

b) Nasılsın anne? Sarı oğlun seni o kadar arıyor ki! Azıcık soğuk alsam, nezle olsam hemen anneciğim sevecen çehresiyle karşıma geliyor. Anne, insan annesine "başım ağrıyor" dediği zaman başının ağrısı biraz geçer. Bazen elbiselerimin düğmeleri düşüyor. O zaman onları kendi elimle dikerken anne, öyle bir azap hissediyorum ki. Bunları sana diktiremediğim için değil anne, senin yokluğunu hissediyorum da onun için. Bedir vasıtasıyla bana demişsin ki, "Teyzelerine, hısım akrabaya mektup yaz." Anneciğim, emin ol yazamıyorum. Süreyya teyzeme ancak bir defa yazabildim. Babama yazdığım mektupları okuyor musun anneciğim? Ne kadar meşgulüm. Hepsinin ellerinden hürmet ve hasretle öper, aflarını dilerim. (66. Sayfa)

Zannediyorum ki biraz şişmanladım bile. Büyükannemin ellerinden öperim. Hafız teyzemin abisinin, Belkıs ablalarımın, Müzeyyen, Hafız teyzelerimin, artık hepsinin ellerinden öperim. Hiçbirini unutmadım. Fakat hiçbirine mektup yazamadım. Anneciğim sana çok uzun yazmak isterdim. Fakat bu mektubum kısa oldu. Kardeşlerim seni öpünce sen de onları benim için öp anneciğim. Beni büyüten sevecen ellerinden, yüzünden bütün kalbimle hasretle öperim canım anneciğim. (66.-67. sayfalar)

Yukarıdaki paragraflarda aile sevgisi görülmektedir. Mektubu yazan kişinin annesine, akrabalarına duyduğu özlem dile getirilmiştir. Bu nedenle bu paragrafların Milli eğitimin " Ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan" amacının içinde yer aldığı görülmektedir.

c) Osmanlı Devleti'ni parçalayarak toprak elde etmek isteyen İtalyanların Libya'ya saldırması üzerine orada vatanı kahramanca savundu. Birinci Dünya Savaşı'nda bir lider olarak tanınmasını sağlayacak Çanakkale Savaşları'na katıldı ve bu savaşta büyük başarılar gösterdi. Mustafa Kemal Paşa, Çanakkale Savaşları'nda, emrindeki askerlerine şöyle söylemiştir: "Ben size taarruzu değil, ölmeyi emrediyorum." Çanakkale Savaşları'ndaki başarıya rağmen Osmanlı Devleti

Birinci Dünya Savaşı'ndan mağlup ayrıldı. Savaşı kazanan ülkeler ile Osmanlı Devleti arasında yapılan antlaşmanın sonucunda ülkemiz işgal edilmeye başlandı. Antlaşmadan sonra cephedeki görevi son bulan Mustafa Kemal, 13 Kasım 1918 tarihinde İstanbul'a geldi. Burada İtilaf Devletlerinin donanmasıyla karşılaşınca yanındaki yaverine dönerek "Geldikleri gibi giderler." dedi. (28.Sayfa)

Vatanını ve milletini çok seven Atatürk her durumda milleti için çabalamıştır. Yukarıdaki paragrafta Çanakkale Savaşı zamanlarında Atatürk'ün vatanı kurtarmak için gösterdiği azim, mücadele ve kararlılık dile getirilmiştir.

Parçanın Milli eğitimin "Vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek." amacına uygun olduğu görülmektedir.

ç) "Sinan'ın heykelini yapınız. 2/08/1935. Saat 22:50." Atatürk, ne bir mimar ne de sanatın herhangi bir dalında uzmanlık sahibi bir kişiydi. Fakat o, sanatçının ve sanatkârın bir ülkenin gelişmesindeki itici gücünü çok iyi bilen, sanata ve sanatçıya saygılı bir "aydın" dı. Onun, Mimar Sinan'ın heykelinin yapılması için emir vermesi ise bir devlet adamlığı sorumluluğu yanı sıra bir aydın saygısının da sonucuydu. (36.Sayfa)

Atatürk, sanatı ve sanatçıyı her zaman korumuştur. Sanatın ilerlemesi için pek çok gelişmelere imza atmıştır. Yukarıda da Mimar Sinan'ın heykelinin yapılma emrini vermesi de bu duruma sadece bir örnektir. Bu parçanın "kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesi" amacına uygun olduğu görülmektedir.

d) Mayıs ayında Savarona gemisinde, dinlenmeye çekilmek zorunda kaldı. Orada zamanının çoğunu yatakta geçiriyor ve tedavisine devam ediliyordu. Bu durumda iken de yurt işleri ile uğraşmaktan geri kalmıyor, kendi başkanlığında

Bakanlar Kurulu toplantısı yaptırıyor, çalışmaları yönetiyor ve düşüncelerini söylüyordu. (37.Sayfa)

Hastalığının ağır olduğunu üzüntü ile anlattı. Teselli edecek söz bulamadım. Birdenbire kendini toplayarak Hatay'ı mutlaka kurtarmamızı söyledi. Bunları söyledikten sonar rahatlamış göründü. Bu örnekle onun yatakta hastayken bile vatan işleriyle uğraştığını belirtmek istedim. (37. Sayfa)

Yukarıdaki parçalar; Atatürk'ün zor şartlarda bile ülkesine hizmet etmekten, ülkesi için çalışmaktan bir an bile vazgeçmediğini göstermektedir. Bu parçaların Milli eğitimin "Vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek." amacına uygun olduğu görülmektedir.

4.4.2. Türkçe Dersinin Genel Amaçları Açısından İnceleme

MADDE 1- Dilimizin, milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri.

(1) Meb Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Fakat vapur şuraya buraya uğrayıp bir sürü yolcu bıraktıktan sonra sıcak memleketlere yaklaşınca kendisini bir durgunluk aldı. Kalanlar bilmediği bir dilden konuşuyorlardı ve ona İstanbul'daki gibi "Hasan gel!", "Hasan git!" demiyorlardı; ismi değişir gibi olmuştu. Hassen şekline girmişti:

— Taalhunya Hassen, diyorlardı, yanlarına gidiyordu.

— Ruhya Hassen, derlerse uzaklaşıyordu.

Hayfa'ya çıktılar ve onu bir trene koydular. Artık ana dili büsbütün işitilmez olmuştu. Hasan köşeye büzüldü, birşeyler soran olsa da susuyordu, yanakları pençe pençe, al al olarak susuyordu. (46.Sayfa)

Asıl konuşan Hasan'dı, altı aydan beri susan Hasan... Durmadan, dinlenmeden nefes almadan, yanakları sevincinden pembe pembe, dudakları taze, gevrek, billur sesiyle biteviye konuşuyordu. Aklına ne gelirse söylüyordu. Eskici hem çalışıyor hem de arasıra "Ha! ya? Öyle mi?" gibi dinlediğini bildiren sözlerle onu söyletiyordu; artık erişemeyeceği yurdunun bir deresini, bir rüzgârını, bir türküsünü dinliyormuş gibi hem zevkli hem yaslı dinliyordu; geçmiş günleri, kaybettiği yerleri düşünerek benliği sarsıla sarsıla dinliyordu. Daha çok dinlemek için de elini ağır tutuyordu. (50.Sayfa)

— Ağlama diyorum sana! Ağlama. Bunları derken onun da katı, nasırlanmış yüreği yumuşamış, şişmişti. Önüne geçmeye çalıştı amma yapamadı, kendisini tutamadı; gözlerinin dolduğunu ve sakallarından kayan yaşların, Arabistan sıcağıyla yanan kızgın göğsüne bir pınar sızıntısı kadar serin, ürpertici döküldüğünü duydu. (51.Sayfa)

"Eskici" adlı metinden alınan yukarıdaki bölümlerde Türk dilinin önemi vurgulanmıştır. Dilin öneminin dile getirildiği yukarıdaki paragraflarda bir çocuğun kendi dilini kullanmamasının nasıl bir duygu olduğu, bir adamın dilini kullanan bir çocuğu gördüğünde ve onu dinlediğinde nasıl mutlu olduğu metinden görülebilmektedir.

Bu nedenle metnin Türkçe dersi genel amaçlarının "Dilimizin Milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlardan biri olduğunu benimsemeleri" maddesiyle uyumlu olduğu görülmektedir.

(2) Gizem Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Türk Tarih Kurumunun çalışmaları, 9 Ocak 1936'da kurulan Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi aracılığıyla dil, coğrafya, arkeoloji, etnoloji, antropoloji gibi bir çok ilmî araştırma ve öğretimle destekleniyordu. Burada hedeflenen amaç, Türk gençlerine dil, tarih ve coğrafya konularında kendi özkaynaklarını bütün yönleriyle araştırma ve öğrenme imkânı sağlamaktır. (37.Sayfa)

Paragrafta Türk gençlerine dili bütün yönleriyle araştırma ve öğrenme imkânını sağlamak amacıyla Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin de yardımıyla Türk Tarih Kurumunun üstlendiği görevden bahsedilmiştir. Burada da dile önem verildiği görülmektedir.

MADDE 2– Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri.

(1) Meb Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Keşke param yetse de alabilsem. Her akşam sana okurdum. Bu sözleri özlem dolu bir burukluk ile söylemiştim. Küçük kardeşimin merhamet duyguları iyice kabarmış olacak ki ani bir hareketle elindeki yirmi beş kuruşu bana uzattı.

— Hadi öyleyse, dedi. Horoz şekerlerinden vazgeçtim. Girip alalım. O andaki sevincimi bir görmeliydinîz. Küçük kardeşimi üç kere kucaklayıp öptüm. Daha sonra onu da yanıma alıp içeri daldım. (23.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda kitap almak isteyen ama parası yetmeyen iki kardeşten büyük olanının, küçük kardeşinin yardımıyla istediği kitabı alabileceği zamanki duygu durumu anlatılmıştır.

b) Ova elleri çiçek, yayla omuzları kar,
Devrimleri önünde yok oldu karanlıklar.
Devcesine dineldi çağı yenileyerek,
Görüntüsü ulaştı tutsak uluslara dek.

Umutlar yeşerince ilk yazı kışla açan,
Kördüğümü kılıçla değil bakışla açan.
Toplum gizini çözdü: Çoğulda hep, tekte hep,
Usu, yüreği demir çift sürdü gerçekte hep. (37.Sayfa)

Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü…
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım.
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.
Sana benim gözümle bakmayanın
Mezarını kazacağım.
Seni selamlamadan uçan kuşun
Yuvasını bozacağım.

Dalgalandığın yerde ne korku ne keder...
Gölgende bana da, bana da yer ver!
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar;
Yurda ay yıldızının ışığı yeter.
Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün

Barışın güvercini, savaşın kartalı...
Yüksek yerlerde açan çiçeğim;
Senin altında doğdum,
Senin dibinde öleceğim. (56.-57.Sayfalar)

Şiirler, özellikle duyguların etkili bir şekilde anlatılmasını sağlayan yazı türleridir. Yukarıda şiirlerden seçilen örneklerde, Atatürk ve bayrak sevgisi etkili bir şekilde anlatılmıştır.

Yukarıdaki parçalar aynı zamanda Milli eğitimin genel amaçlarının birinci maddesiyle de uygunluk göstermektedir.

c) Acıyorum sizlere, Tanrı haksızlık etmiş sazlara.
— İyi yüreklisin, demiş saz meşeye;
Eksik olma, ama bizim için üzülme.
Benden çok sen kork rüzgârdan:
Ben eğilirim, kırılmam.
Doğru, bu güne kadar dayanmışsın,
Dimdik durmuş, boyun eğmemişsin.
Ama sertin serti var,
Bir gün, bakarsın sana da çatar.
Demeye kalmamış rüzgâr çıkmış,
Bir karayel, bir karayel ki…
O güne dek kimseler rastlamamış
Böyle belalısına.
Rüzgârlar anası Kuzey,
En azgın oğlunu salmış dünyaya.
Saz eğilmiş, meşe dayanmış,
Derken karayel arttıkça artmış.
Sonunda birdenbire gelmiş meşenin hakkından:
Göklere değen başını sermiş yere,
Köklerini çıkarmış yedi kat yerden. (65.Sayfa)

"Meşe ile Saz" adlı metinde böbürlenmenin, kibirli olmanın ve kendini beğenmenin sonunun hüsran olacağı açıklanmıştır. Bu duygular metinde başarılı bir

şekilde işlenmiştir. Bu tür metinler, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini dile getirirken kendilerine örnek alabilecekleri metinlerdir.

ç) Nasılsın anne? Sarı oğlun seni o kadar arıyor ki! Azıcık soğuk alsam, nezle olsam hemen anneciğim sevecen çehresiyle karşıma geliyor. Anne, insan annesine "başım ağrıyor" dediği zaman başının ağrısı biraz geçer. Bazen elbiselerimin düğmeleri düşüyor. O zaman onları kendi elimle dikerken anne, öyle bir azap hissediyorum ki. Bunları sana diktiremediğim için değil anne, senin yokluğunu hissediyorum da onun için. Bedir vasıtasıyla bana demişsin ki, "Teyzelerine, hısım akrabaya mektup yaz." Anneciğim, emin ol yazamıyorum. Süreyya teyzeme ancak bir defa yazabildim. Babama yazdığım mektupları okuyor musun anneciğim? Ne kadar meşgulüm. Hepsinin ellerinden hürmet ve hasretle öper, aşarını dilerim. (66.Sayfa)

Bir gencin ailesine yazdığı bir mektup metninden alınan yukarıdaki bölümlerde özlem, hasret, sevgi, saygı duygularına yer verilmiştir.

d) Her zaman hüzün kokar kapıyı üzerine çekip artık boş evi kilitlemenin bir anlamı kalmadığı anda. Gözleriniz dolu dolu olur ama ağlayamazsınız; gözyaşlarınız, bir tek siz bilirsiniz, içinize dökülüverir. Evet, yaşam sürer. Bir yenisine, renklerin belki bir yenisine kavuşacak, belki de çok mutlu olacaksınızdır. Ne var ki o köşelerde mutlu anılar kalmışsa ve bir daha geri gelmeyecekse sokak kapısından son kez çıkarken buruk bir sesle "işte hayat" demekten kendinizi alamazsınız.

Burada bir terk ediş ve bir terk ediliş vardır. Siz evi bırakıp bir başka eve yol alırken terk etmişsinizdir ama aslında anılar da sizi terk etmiş ve yalnız kalmışsınızdır... Belki o sırada yapılacak tek iş, mor ampullü lambayı yakıp bakmaktır. Olan olmuş, anılar, eviniz bir kez daha gelmemek üzere geride ve geçmişte kalmıştır. (77.Sayfa)

Bir denemeden alınan yukarıdaki bölümlerde, insanın oturduğu evden ayrılmanın onun duygu dünyasında nasıl etkiler yaratacağı anlatılmıştır.

e) Bu olaylardan sonra yıllar geçti. Mercan'ın, bir sokak köpeğinin eski sahibini görünce bacaklarına sürtünüşünü, ağlayıp sızlanışını hiç unutamadım. Ah, biz insanlar da köpekler kadar vefalı olabilsek. Vefa, erdemlerin en güzelidir çünkü. (80.Sayfa)

Paragrafta, bir hayvanın sahibine duyduğu sevgi anlatılmıştır. Aynı zamanda vefa duygusuna da yer verilmiştir.

(2) Gizem Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Türkiye'm benim içli memleketim.
Kalplerde bir kor gibi yanan,
Benim sonsuz hurriyetim.

Ağrıların, Torosların, Kazdağların vardır,
Ulu rüzgarlarla dövüşen.
Altın akıtır toprağa Seyhanların Ceyhanların.
Ya senin insanların Türkiye'm,
Ya senin insanların candır. (8.Sayfa)

Dokuz çocuklu babalar gördüm,
Kalbi gibi sofrası bütün yurda açık. (10.Sayfa)

Yukarıdaki şiir, şairin memleketiyle ilgili duygularını anlatmaktadır.

b) Bir varmış, bir yokmuş. Buralardan çok uzakta küçük bir ülke varmış. Yanı başında uçsuz bucaksız bir orman uzanırmış. Ormanda dereler akarmış şırıl şırıl. Yüzyıllık ağaçların kocaman gövdelerini yalayan serin sular, derin bir yardan atlayarak masmavi bir buğette dinlenirmiş. Gümüş renkli balıklar oynaşırmış buğette. At kuyruğu saçlar gibi dökülen suların gündüz oluşturduğu gökkuşağı, nilüferlerin

rengine renk katarmış. Geceleyin çağıltılarla uyurmuş orman mışıl mışıl. Yalnız orman mı? Ülkenin sakinlerinin de ninnisiymiş çağıltılar. (12.Sayfa)

Masallarda hayal gücünün sınırları yoktur. Yukarıda hayal edilen bir orman ve bu ormanla ilgili olması istenen özellikler verilmiştir. Bu nedenle yukarıdaki parça öğrencilerin hayallerini, düşüncelerini etkili anlatmalarına model teşkil etmektedir.

c) Kabı mutfak tezgahının üzerine koydu ve dikkatle kapağı açtı. Kabın içine bakmaktan adeta korkuyordu. Kabın içine baktığında Ben'in gözleri faltaşı gibi açıldı. (20.Sayfa)

Yukarıdaki parçada korku duygusu "gözleri faltaşı gibi açıldı" ifadesiyle etkili bir şekilde ifade edilmiştir.

ç) Bir bahçıvanım şimdi
Toprakta fidanlarım var.
En iyi biçimde yetişmeli
Benim fidanlarım.
Kurumasına izin veremem
Cılız olanların. (22.Sayfa)

Cılız fidanlarımda kıpırdanışlar seziyorum.
İçimde, bir şeyler kanat çırpıyor.
Ayaklarım, yerden kesiliyor. (23.Sayfa)

Yukarıdaki bentlerde bir bahçıvanın fidanlarıyla ilgili, baktığı emek verdiği toprağıyla ilgili duygularının etkili anlatılışı vardır.

d) Baktı ki okul yenidir,
Siz yenisiniz düşünceler yeni,
Atatürk gülümsedi öğretmenim,
Saklayamadı sevincini. (38.Sayfa)

Baktı ki gençsiniz bilgili,
Eğitiyorsunuz yolunca yöntemince
Atatürk gülümsedi öğretmenim.
Sevindi onca. (38.Sayfa)

Yukarıda hem Atatürk hem de Atatürk 'ün öğretmen sevgisi anlatılmıştır.

e) Top Dağı'nın ilerisinde bulunan Aziziye Tabyası'nda kopan kızıl kıyametin serpintisi şehre kadar gelmişti. Halk top sesleri ile uykusundan uyanmış, kışladaki taburlar silah başı etmişti. Tan yeri ağarırken Top Dağı'na çıkan Ahmet Muhtar Paşa korkunç bir durumla karşı karşıya kalmıştı. Aziziye Tabyaları'nın ancak bir tanesinde savaş oluyordu. Diğer ikisi çoktan susmuştu. Dürbünle iyice inceledikten sonra sessiz duran tabyalarda Türklerden kimse kalmadığı, düşmanın duruma hâkim olduğu anlaşıldı. Felaketli anlar geçiriyorduk. Erzurum istihkamları aslında Top Dağı ile Kiremitlik'ten ibaretti. Bu istihkamlar şehre bir perde vazifesi görüyordu. Top Dağı'nı kaybettiğimiz gün, Erzurum da kaybedilmiş sayılırdı. Bu sırada Kaymakam Bahri Bey'den gelen mektup işi bütün acilliği ile ortaya koydu. Erzurum düşüyordu. Onu kurtarmak lazımdı.

Gazi Ahmet Muhtar kılıcını çekmiş, halkın önüne düşmüştü. Kars Kapısı'na doğru yürüyordu. Bu ne yürüyüştü, ya Rabbi! Bu iman karşısında hangi ordu durabilirdi! Hangi düşman bu cesareti gösterebilirdi? Sanki Erzurum ayağa kalkmıştı. On sırada saçı sakalı bembeyaz olmuş bir ihtiyar çapasını kapmış, bir yanında altmışlık karısı, öteki yanında kocasını şehit vermiş yirmilik gelini, arkalarında su taşıyan on iki yaşlarında bir yavru vardı. Paşalar, askerler halkla omuz

omuza gidiyor, analar, babalar, kızlar ve delikanlılar hep beraber Kars Kapısı'ndan çıkıyorlardı. Kapıdan ilk çıkanlar arasında Fatma **a**dında genç bir Türk kadını ile aynı yaşlarda uç kız arkadaşı vardı. (52.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda bir savaş tablosuna yer verilmiştir. Savaş ortamında insanların duyguları, şehre sinen hava, halkın mücadele inancı gibi duygular etkili bir biçimde anlatılmıştır.

f) Deneme ile öğrenirim. Bana ayak uydurmakta güçlük çekebilirsiniz. Oyunda, arkadaşlıkta ve uğraşlarımda özgürlük tanıyın. Beni her yerde, her zaman koruyup kollamayın. Davranışlarımın sonuçlarını kendim görürsem daha iyi öğrenirim. Bırakın kendi işimi kendim göreyim. Büyüdüğümü başka nasıl anlarım?

Bana kesin ve kararlı davranmaktan çekinmeyin. Yoldan saptığımı görünce beni sınırlayın. Koyduğunuz kurallar ve yasakların hepsini beğendiğimi söyleyemem. Ancak hiç kısıtlanmayınca ne yapacağımı şaşırıyorum. Tutarsız davrandığınızı görünce hem bocalıyor hem de bundan yararlanmadan edemiyorum.

Öğütlerinizden çok davranışlarınızdan etkilendiğimi unutmayın. Beni eğitirken ara sıra yanlışlar yapabilirsiniz. Bunları çabuk unuturum. Ancak birbirinize saygı ve sevginizin azaldığını görmek beni yaralar ve sürekli tedirgin eder. (57-58.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda bir gencin anne-babasına kendi büyümesi ve onların bu büyüme, gelişme aşamasında nasıl davranmasını istediği ile ilgili düşüncelerine yer verilmiştir. Kendini anlatan ve anlaşılmak istenen gencin kendini ifade etmesi öğrencilerin düşüncelerini etkili bir şekilde ifade etmelerine model olacaktır.

g) Oku benim cici yavrum.
Okul cennet meyvesidir.
Okuldadır türlü sanat
Medeniyet membasıdır.

Yürü yavrum okuluna,
Altın bilezik koluna,

Hem kızına hem oğluna
İlim irfan yuvasıdır. (86-88.Sayfa)

Yukarıdaki parçada okulla ilgili duygular anlatılmıştır.

ğ) Besbelli denizden çıkıp
Kıyılar boyunca gitmiştir.
Tuz kokusu, katran kokusu, ter kokusu
Yüreğini allak bullak etmiştir.

Sonra başlamış tırmanmaya dağlara doğru,
Bulutları koyun gibi gütmüştür.
Okşayıp otları yaylalarda
Büyütmüştür. (97.Sayfa)

"Rüzgâr" adlı metinden alınan yukarıdaki dörtlüklerde şairin rüzgâr ile ilgili hayalleri, düşünceleri anlatılmıştır.

MADDE 3– Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları.

Türkçe ders kitaplarında yer alan bütün metinler öğrencilerin konuşma ve yazma kurallarını doğru bir şekilde öğrenmelerini sağlamaktadır.

Konuşma kurallarına uygun olarak öğrencinin Türkçeyi doğru kullanması ders esnasında ve okuma sırasında öğreneceği beceridir.

Yazma kuralları da gerek okuma esnasında gerekse ders esnasında öğrencilerin edineceği becerilerdendir. Dil bilgisi eski programda ayrı bir ders olarak ele alınmaktaydı fakat yeni programla beraber metin içinde sezdirerek öğretilmektedir. Yazma kuralları da metinlerin içinde, metinle beraber öğrenilmektedir. O nedenden ötürü çalışmamızda bu madde ayrıntılı olarak ele alınmamıştır.

Bunun yanı sıra metinlerin yazma kurallarına aykırı unsurlar bulundurmadığı da görülmektedir.

MADDE 4– Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri.

(1) Meb Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Kaplumbağanın biri bıkmış, usanmış yaşadığı yerden. Uzak ülkelerin özlemini çekmeye başlamış. Derdinî iki ördeğe açmış: "İstersen seni dünyanın öbür ucuna uçururuz." demiş ördekler. "Hem gezer hem bilgini, görgünü artırırsın". "Olur." demiş kaplumbağa. İki ördek bir değnek almışlar ağızlarına: "Haydi, tutun bakalım." demişler. "Ama sakın ağzımı açayım deme." Kaplumbağa söz vermiş konuşmamaya. Ağzıyla tutunmuş değneğe. Uçmaya başlamışlar. Aşağıdan görenler şaşırmış: "Şuna bakın, kaplumbağa uçuyor." demişler. Kaplumbağa geveze mi geveze... Bir parça da övüngen. "Elbette uçuyorum." der demez, ağzından kaçırmış değneği. Düşüp karpuz gibi kırılıvermiş. (14. sayfa)

Yukarıda kaplumbağanın ördeklerin sözünü dinlememesinden ötürü başına gelenler anlatılmıştır. Sebep –sonuç ilişkisinin yer aldığı paragrafta anlama, ilişki kurma, yorumlama ve değerlendirme düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik ifadeler yer almaktadır.

Parça aynı zamanda Türkçe dersinin genel amaçlarının ikinci maddesine de dahil edilmektedir. Çünkü, söz dinlememeyle, gevezelik yapmayla ilgili düşünceler fabl türüyle etkili bir şekilde ifade edilmiştir.

b) Nasrettin Hoca, geriye döndü, kendine gülenlere seslendi.
— "Eşeğime ters bindiğim için gülüyorsunuz değil mi?" dedi.
— "Evet" diye bağırdılar. "Onun için gülüyoruz." dediler.

Nasrettin Hoca: "Bunu otomobil mi sandınız? Üstüne bindiğim bir eşek. Otomobiller gibi dikiz aynası olsa arkamı görürdüm. Olmadığına göre, elbette ki ters bineceğim." (15.-16.Sayfalar)

Fıkralar anlama, sorgulama, ilişki kurma, yorumlama becerilerini geliştirir. "Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması" adlı metinde fıkralara yer verilmesi öğrencilerin bu becerilerinin gelişmesine yardımcı olacaktır.

c) Nedir insanların kitaplara olan bu düşkünlüğü? Kitaplar, hele romanlar ve şiir kitapları, neden insanların hayatında bu kadar büyük bir yer alıyor? "İnsan niçin okur?" (18. Sayfa)

Kitap, bizi avuttuğu gibi yükseltir de. Kısa hayatında insanın edindiği tecrübeler ne kadar azdır! Oysaki şiirler ve romanlar, yaratıcılarının türlü iç tecrübeleriyle kaynaşır. Onlarla zenginleşir, onlarla eksiklerimizi gideririz. Bir şeyler öğrenmek için roman veya şiir okunduğunu sanmıyorum. Sanatçı bir şeyler öğretmek, bazı doğruları göstermek için yazmamıştır ki okuyucu öğrenmek için okusun! Fikir eseri ile sanat eserinin ayrıldığı nokta burada! (19.Sayfa)

"Canım Kitap" adlı metinden alınan bu bölümde fikir ve sanat eseri hakkında ilişki kurulmuştur. Kitaplarla ilgili çeşitli sorular sorularak öğrencilerin sorgulama becerilerine yönelik unsurlara yer verilmiştir.

Aynı zamanda metin anlama, yorum yapma ve değerlendirmelerde bulunma gibi becerileri de içinde alan unsurları barındırmaktadır. Metnin tamamında anlama, kitaplarla ilgili yazarın düşüncelerini aktardığı bölümlerde yorumlama ve değerlendirme becerilerine yönelik cümleler yer almaktadır.

ç) Çoğu zaman çocukların ellerinden ders kitapları dışındaki kitaplar alınmaya çalışılmış; çocuğa, "Dersini çalış, o sana göre değil..." denilmiştir. Çocuk, bellemek ve sınıf geçmek zoruyla okunacak kitaplarla baş başa bırakılmıştır. Böyle bir kimse ileride kitapları sevmeyecek, korkacaktır onlardan. Kitaplar zararlı olabilir mi? Kötü kitaplar var mıdır? Kitaplarda bizim düşündüklerimizin, inandıklarımızın

tamamen aksi olan şeyler yazılabilir. Eğer kendi düşüncelerimiz, okuduğumuz başka yazarlara baskın çıkıyorsa onun da düşüncesine saygı göstermekle birlikte eski düşüncelerimizi sürdürürüz. Ancak geniş görüşlü olmayan kimseler kitaplardan korkarlar, onlara yenilirler.

Kitapları olup da okumayanlar vardır bir de. Sayfaları okunmak için açılmamış kitaplarını camekânlı kitaplıkların karşısında seyredenler vardır. Kitaplar süstür onlar için. "Ne çok kitabı var." diyecektir eş dost. Tozlarının alınması okunmalarından daha önemlidir. (20.Sayfa)

" Kitap" adlı metinden alınan yukarıdaki bölümlerde kitap okuma kavramı sorgulayıcı bir yaklaşımla ele alınmıştır.

d) "Futbol seyircisi kadar kitap okuyucusuna kavuştuğumuz gün, uygarlık savaşını kazanacağız." diyor Oktay Akbal. (20.Sayfa)

"Deneme" metninden alınan yukarıdaki cümlede öğrencilerin yorumlama becerilerini geliştirmeye yöneliktir.

e) İlkbahar rüzgârları esmeye başlayınca dükkânın çehresi birden değişiverirdi. Artık orayı bir oyuncakçı sanırdınız. Özel hazırlanmış renkli uçurtmalar, fileler içerisinde sarkan naylon toplar, uçan balonlar, kavrulmuş çekirdek, kabuklu fıstık ve cam kavanozlar içerisinde sarılı kırmızılı leblebi şekerleri sergilenirdi.

Gerek okula gidip gelirken gerekse küçük kardeşimi gezdirmeye çıkardığımda, bu dükkânın önünde beş on dakika oyalanırdık. Benim asıl dikkatimi çeken şey, sol taraftaki tozlu vitrine konulmuş bir masal kitabıydı. Kapağındaki renkli resimlere bayılıyordum. Kim bilir, içinde daha ne güzel şeyler vardı.

"Vitrindeki Masal Kitabı" metninden alınan yukarıdaki bölümde, bir çocuk kırtasiyenin önünden geçer. Orada renkli renkli oyuncaklar ve kuruyemişler görür. Fakat onun ilgisini bunlar değil de rafta olan tozlu bir masal kitabı çeker. Normalde

çocukların ilgisi oyuncaklara, şekerlemelere yöneliktir ancak bu metinde çocuk için kitaplar çok daha önemlidir.

Metinde anlama, sorgulama, ilişki kurmayla, yorumlamayla ilgili beceriler oldukça fazla yer almaktıdır. Hatta metnin tamamında anlama, sorgulama, ilişki kurma, yorumlama becerilerine ait unsurlar hakimdir.

f) Fikir ile kültür arasında sıkı bir ilişki vardır. Çünkü kültür, yüksek fikirlerin ürünüdür. Atatürk'ün ifadesiyle "Kültür; okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden anlam çıkarmak, ders çıkarmak, ders almak, zekâyı terbiye etmektir." Bu cümleden anlaşılıyor ki okuyarak, dinleyerek, görerek, araştırarak, gördüklerinden ve araştırdıklarından anlam çıkararak kısaca zekâyı terbiye ederek kültürlü olunabilir. Bu sebeple onun fikir dünyasında kültürün apayrı bir yeri vardır: "Kültür işlerimiz üzerine milletçe gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz. Bu işlerin başında da Türk tarihini doğru temeller üzerine kurmak, öz Türk diline değeri olan genişliği vermek için candan çalışmakta olduğumu söylemeliyim." (33.Sayfa)

Yukarıdaki parçada ilişki kurma, yorumlama becerilerine yönelik unsurlar mevcuttur. Fikir ile kültür arasında ilişki kurulmuş ve yorumlarda, değerlendirmelerde bulunulmuştur.

g) Acaba önemli ve anlamlı olan, yeni renkler mi bulmaktır yoksa var olanı yitirmemek midir? Belki her ikisinin de verdiği haz ve mutluluk başka başkadır ama, yitirilen bir şeyin ardında hep hüzün vardır. Hüzün ise belki mordur, belki de mavi… (77.Sayfa)

Paragraf, sorgulama becerisine yöneliktir.

ğ) Ninem bakındı, bakındı: "Hani o alan?" dedi. " Ne alanı nine?" "Koskocaman alan oğlum, ulu ulu ağaçlar, ağaçların altında kıyma kebap satanlar?" Ağaçları ne ninem görebildi ne de ben. Apartmanların arkasına geçtik, yine yığınla apartmanlar... Bayram yeri yok. (85.Sayfa)

"Yüreğim yandı, bana bir kızılcık şerbeti al gel." dedi. "Nine" dedim, "Ne arar kızılcık şerbeti, kola var, gazoz var." "Ay, demirhindi de mi yok?"

"Tüh, tüh, tüh!" dedi ninem. Demek şu çocuklar demirhindi içmiyorlar ha?" Ötekiler bitmiş, nineme kola almak zorunda kaldım. Ninem, bir içti, bir buruşturdu yüzünü, bir içti, bir buruşturdu yüzünü: "Bu ne ki?" dedi. "Kola." dedim. "Tüh, tüh, tüh!" dedi ninem. "Çocuklar bunu mu içiyorlar şimdi?" "Hı, nine..." Ninem kıyma kebap aradı, şöyle ekmeğin arasına bol biberli... Aradım, öyle kebap satan falan yoktu. İki tane tost yaptırıp getirdim. Ninem kâğıt gibi şeyi görünce:

"Bu ne?" diye sordu. "Tost, nine." dedim. Ağzına aldı: "içine makine yağı mı konmuş?" dedi. "Bilmem ki nine?" dedim.

"Ay çocuklar eğlenmek için şimdi faytona binip şarkı söylemiyorlar mı?" "Nerede nine." "Vah, vah, vah! Ben de durup durup sizlere 'Ah çocuklar, biz bir şey mi gördük?' derdim. Bundan sonra 'Vah, vah çocuklar! Siz de bir şey mi gördünüz?' diyeceğim."(86-89.Sayfalar)

Yukarıda değişen bayram anlayışı sorgulayıcı bir yaklaşımla ele alınmıştır.

Parça aynı zamanda Türkçe dersinin genel amaçlarından dokuzuncu maddeye ve Milli eğitimin birinci amacının kültürler değerleri benimseme, koruma ve geliştirme bölümüne dahil edilmektedir. Çünkü metin değişen bayram anlayışını ele alıyor fakat eski bayramlarımızı, eski bayramların güzelliklerini anlatıyor, o bayramları hatırlatıyor.

(2) Gizem Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Her biriniz konuştunuz, fikirlerinizi söylediniz. Hepinizi dinledik. Efendiler, siz kimin malını kime peşkeş çekiyorsunuz? Bu memleketi korumak için bu milletin özgür yaşaması için yüzyıllardan beri kanını akıtmış, canını vermiş; bu milletin gerçek sahiplerine, kahramanlar kahramanı Anadolu'ya bir şey sordunuz

mu? Anadolu halkını dinledinîz mi? Bir de onlara sorun efendiler, bir de onları dinleyin! (33.Sayfa)

Yukarıdaki paragraf anlama, sorgulama becerilerini içermektedir. Aynı zamanda Atatürk'ün vatan, millet sevgisi de parçada yer aldığı için Milli eğitim genel amaçlarının birinci maddesine de dahil edilmektedir.

b) Amazonlar'ın yurdu Sinop'tur. Tarihsel ilişkileri olan memleket de Kırım'dır. Bu iki memleket de tarihten çok önceki yıllardan beri Türk memleketleridir. Türklerden başka hiçbir ulus, "asker kadın" geleneğini sürdürmemiştir. Türk kadını her zaman cesurdur, gözü pektir. Kısacası, erkeğinde var olan bütün iyi nitelikler her Türk kadınında da vardır. (34.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflar ilişki kurma, anlama becerilerine yöneliktir.

c) Bugün bankalarımız vatandaşları ev sahibi etmek için birbirleriyle yarış halindedirler. Fakat komşu meselesini hiç kimse düşünmüyor. Mevduat sahiplerine ev veren bu kadar bankanın arasından bir banka da çıkıp ihtiyacı olanlara iyi komşular dağıtsaydı kim bilir ne kadar büyük bir ilgi görürdü! (46.Sayfa)

Paragraf, komşuluk meselesini sorgulayıcı bir yaklaşımla ele almıştır.

ç) Evet, ne diyorduk, konuk odalarında konuğun önune dizi dizi yemekler geldikten, kahveler, çaylar içildikten sonra anlatıldığı söz sohbet faslı başlar. Konuğun başından geçmiş, ya da duyduğu ilginç bir olay varsa dinlenir, konuk susuyorsa en yaşlı biri söze başlar. Birçok köyun köy odasında Aşık Garip, Kerem ile Aslı, Hazreti Ali Cengi gibi halk hikâyelerinin anlatıldığı bilinir. Anadolu'daki eski Ahi geleneklerine uygun olarak kimi yörelerdeki köy odası toplantılarında yüzük fincan oyunu, tuğra oyunu gibi eğlenceler düzenlendiği, toplu olarak pişmaniye çekildiği, geç saatlerde helvalar yendiği ya da "soğukluk" denen yaş meyveler ikram edildiği görülmüştür. Ne var ki bu geleneklerden çoğu bugün

yaygınlığını yitirmek üzeredir. Köy odaları giderek kapanmakta, kahvehanelere dönüşmektedir. (54.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta anlama, yorumlama, ilişki kurma becerileriyle ilgili unsurlar yer almaktadır.

Paragraf aynı zamanda Türkçe dersinin "Milli, manevi ve ahlakî değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri" maddesine de dahil edilmektedir. Çünkü eskiden Anadolu'da konuk odaları ve köy odalarının önemli bir yeri vardı. Paragrafta da eskiden Türk toplumunda önemli bir yeri olan bu unsurlara yer verilmiştir.

d) OSMAN: Peki. Modern fiziğin kurucusu olan Aynştayn çok kötü bir öğrenciymiş, ünlü bilgin Darvin de. Hatta bir gün babası Darvin'e şoyle bağırmış öğretmenim: "Fare kovalamaktan başka bir iş yaptığın yok, ailemizin yüz karasısın." Dahi besteci Vagner, büyük ozan Baudelaire (Bodler), ünlü hikâyeci Edgar Allen Poe (Edgır Allen Po) da tembel, başarısız öğrencilermiş. Gelmiş geçmiş romancıların en büyüğü olan Balzac (Balzak) için de gençliğinde şöyle demişler. "Tembel, uyuşuk, dalgacının biri." Ünlü mimarlardan...

ÖĞRETMEN: Ne sonuca vardın evladım?

OSMAN: Öğrencilik yıllarımız birbirine bu kadar benzediğine göre, belki ben de dahiyimdir. (68.Sayfa)

Paragrafta bir zamanlar tembel, uyuşuk olarak nitelendirilen insanların bilim adamı oldukları sorgulayıcı bir yaklaşımla ele almaktadır.

e) Gelecekte, uzun süreli uzay uçuşlarının yapılması kaçınılmaz. Şimdilik Ay'dan öteye insanlı uçuş yapılmadı. Ancak yakın bir gelecekte Mars'a gidilmesi düşünülüyor. Bu da yalnızca gidişi bile en azından 6 ay sürecek bir yolculuk demek. İnsan bedeninin bunun gibi bir yolculuğa dayanıp dayanamayacağı sınanıyor. Bu nedenle astronotlar, Dünya'nın yörüngesindeki uzay istasyonlarında

uzun süre yaşıyorlar. Uzayda kalma rekoru şimdilik Rus kozmonot Valeri Polyakov'a ait. Polyakov, 1995 yılında gittiği Mir Uzay İstasyonu'nda 428 gün kalmıştı. Bu deneyimlerin ışığında, geleceğin Mars yolculuğu biraz sıkıntılı da olsa yapılabilir gibi görünüyor. (101.Sayfa)

Paragraf anlama, tahmin etme düşünme becerilerine yöneliktir.

MADDE 5- Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları.

(1) Meb Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Kitaplara eyle nazar,
Cahil mezarını kazar,
Her satırda sevgi yazar,
Kütüphane aynam benim.

Hikâyede çatık kaşlar,
Romanda dökülür yaşlar,
Hayat kitaplarla başlar,
Kütüphane sılam benim. (11.Sayfa)

"Okuma Kültürü" adlı şiirden alınan yukarıdaki dörtlüklerde şair kitap okumanın öneminden bahsetmiş. Kitapların insanları bilgili, kültürlü yapacağından söz etmiş, hikâye ve romanlarla farklı bir hayatı daha öğreneceğinden ve kitaplara olan sevgisinden bahsetmiş. Bu durumun öğrencilerde kitap okuma zevki kazanmalarında önemli bir yeri vardır..

b) Dünyada hiçbir dost, insana kitaptan daha yakın değildir. Sıkıntımızı unutmak, donuk hayatımıza biraz renk katmak, biraz ışık vermek, daracık dünyamızda bulamadığımız şeyleri yaşamak için tek çaremiz kitaplara sarılmaktır…

Herhangi bir yolculuğa çıkarken hangi okuryazar yanına bir iki roman, bir iki şiir kitabı almayı düşünmez. Yolculukta, çoğu zaman olduğu gibi çevremize bakıp dalmaktan yanımıza aldığımız kitapları okuyamazsak bile onları yine de elimiz altında bulundurmak isteriz. Çünkü onların can yoldaşı olduğunu biliriz. (18.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta kitaplarla ilgili güzel düşüncelere yer verilmesi öğrencilerin kitaplara sıcak bakmalarına ve kitap okuma zevkini kazanmalarına yardımcı olacaktır.

(2) Gizem Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Fransızcayı öğrenince Voltaire (Volter), Jean Jacques Rousseau (Jan Jak Ruso), M. De Robespierre (Robespiyer) gibi Fransız düşünürlerin kitaplarını da okumaya başladı. Bu kitaplardan Fransız Devrimini öğrendi. Özellikle Fransız Devrimini öğrenmesi, onu düşünce yönünden çok etkiledi. (27.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta yabancı yazarlara yer verilmesi öğrencilerin kitap okuma zevki kazanmalarında önemli bir yer tutmaktadır.

b) Mustafa Kemal, Manastır Askerî İdadisini 1899'da bitirdi. 13 Mart 1899 günü İstanbul'da Harp Okuluna girdi. Bu yıllarda Fransızcasını daha da ilerletti. Kendisinde özgürlükçü düşüncelerin uyanmasında ve gelişmesinde büyük etkisi olan Namık Kemal'in eserlerini de okumayı sürdürdü. 1902 yılında Harp Okulunu üstün başarıyla bitirerek teğmen oldu. Aynı yıl Harp Akademisine başladı. Derslerine yine iyi çalışıyordu. Ders kitaplarıyla yetinmiyor, bol bol ders dışı kitaplar da okuyordu. Merak ettiği konular hakkında araştırmalar yapıyor, arkadaşlarıyla görüş alışverişinde bulunuyordu. Öğrendiği yeni bilgilerin etkisiyle bilime ve akla uygun düşünmenin önemini kavradı. Bilgi ve düşünceleri geliştikçe vatan sorunlarıyla daha çok ilgilenmeye başladı. (28.Sayfa)

Ders kitaplarındaki metinlerde, kitap okuma zevki kazandırmada model olacak kişinin seçimi oldukça önemlidir. Yukarıda da Atatürk'ün kitap okuma konusunda örnek olması öğrencilere okuma zevk ve anlayışı kazandıracaktır.

c) Sait Faik "Hişt hişt" diye bir ses duyduğunu yazar kırlarda yürürken. Başını çevirir bakar, kimse yok. Yine yürür yine o ses "Hişt hişt". Sanki şakacının biri saklanmış ağaçların ardına, oynuyor kişiyle. Nerden gelir o ses? Bir şeyler hatırlatırcasına. Yaşıyorsun, soluk alıyorsun, yıldızları görüyorsun, sevdiğinin yüzüne bakıyorsun, elini tutuyorsun, duygularını sözcüklerle anlatıyorsun, başkalarına iletiyorsun. Budur "Hişt hişt" diye bizi uyaran. Uyan, kendine gel, duy varlığını, doğayı, yaşamı, evreni, yaratıkları, insanları... "Bir hişt hişt sesi gelmedi mi fena!" diyordu Sait. Çünkü insanın kendi içinden gelen bir sestir o. Evrenin bir küçücük parçacığı olan insanoğlunun kendini uyarması, yaşama bağlanma coşkusudur... (104.Sayfa)

Edebiyatımızın önemli sanatçıların bilinen hikâyelerine, metinlerine yer verilmesi öğrencilerde okuma zevki kazandırmada önemli bir rol üstlenmektedir.

MADDE 6- Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri.

(1) Meb Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Candan özge candır bana,
Kitaplar dostluktan yana,
Yol gösterir tüm cihana,
Kişileştirme
Kütüphane dünyam benim.
Benzetme

Ana sevgisinden sıcak,

İnsanlığa açar kucak,
Kişileştirme
Raflarda bin bir çiçek,
Kütüphane yuvam benim.
benzetme

Dört tarafı inci, mercan,
Her sayfada bir heyecan,
Ruhumuza can verir can,
Kütüphane deryam benim.
Kişileştirme

Kütüphane aynam benim.
Kütüphane sılam benim.
Kütüphane sevdam benim. (11.Sayfa)

Yukarıdaki dörtlüklerde çeşitli sanatlara başvurularak duyguların ifade edilmiştir.Bu da öğrencilerde dil zevki oluşmasına katkı sağlayacaktır.

b) Yaşlandığım için mi nedir, şu mikiler bile posta koymaya başladılar bana. (13.Sayfa)

Örneğin 'Kibritçi Kız' sımsıcak bir masaldır, değil mi? Danimarka'nın karına, buzuna, fırtınasına karşı koyan o küçük kızın kibritlerinin alevi değil, yüreğinin sıcaklığıdır. (16.Sayfa)

Ne kadar dil döktüysem fayda vermedi. (22.Sayfa)

Yüreğim küt küt vuruyordu. (23.Sayfa)

Sanki tepemden aşağı kaynar sular boşaldı. Bütün umutlarım yok olmuştu. Nerdeyse dükkânın ortasında düşüp bayılacaktım. Küçük kardeşim aval aval suratıma bakıyordu.

c) Fransız İhtilali ile ortaya çıkan "Milliyetçilik" akımı, Osmanlı Devleti içindeki ulusları etkiledi. Bu uluslar, Osmanlı topraklarına göz diken devletlerin de kışkırtmasıyla isyan edip bağımsızlık çabası içine girdiler.

Onun şahsiyetinin şekillenmesinde ve fikir hayatının oluşmasında Osmanlı Devleti'nin içine düştüğü sıkıntıların önemli payı olduğu muhakkaktır.

Mahalle mekteplerinden farklı olarak bu okulda yeni öğretim metotları uygulanmakta, okumayı ve yazı yazmayı kolaylaştıracak araç ve gereçler kullanılmaktaydı. Mustafa, asker olmak için Selanik Askerî Rüştiyesi (ortaokul) sınavlarına girdi ve sınavı kazandı. Mustafa Kemal, Selanik Askerî Rüştiyesini bitirdikten sonra Manastır Askerî İdadisine (lise) girdi. Atatürk, askerî lisenin ardından İstanbul'da Harp Okulunu ve Harp Akademisini bitirerek 1905 yılında askerlik görevine başladı. İlk olarak Şam'a tayin edildi.

Çanakkale Savaşları'ndaki başarıya rağmen Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'ndan mağlup ayrıldı.

Burada İtilaf Devletlerinin donanmasıyla karşılaşınca yanındaki yaverine dönerek "Geldikleri gibi giderler." dedi. Bununla birlikte saltanat devam ediyor ve bu durum ulusal egemenliğin önünde önemli bir engel olarak duruyordu.

Her yıl 10-16 Kasım Atatürk Haftası'nda onun hayatını, başarılarını, ülkemize yaptığı hizmetleri hayır ve iyilikle anar, ona olan şükranlarımızı içtenlikle dile getiririz. (26.- 31.Sayfalar)

Gönlümüzde sevgi bağın,
Yıldızısın al bayrağın.
Güneş tuğlu gül şafağın,

Şavkı sensin öğretmenim. (44.Sayfa)
benzetme

Yukarıdaki parçalarda öğrencilerin yeni öğrenecekleri sözcüklere, deyimlere, benzetmelere yer verilmiştir. Bu unsurların metinlerde yer alması öğrencilerin söz varlıklarının zenginleşmesini sağlayacak, onlarda dil zevki oluşmasına katkıda bulunacaktır.

ç) Bunlar da bitti; göz alabildiğine uzanan bir düzlüğe çıkmışlardı, ne ağaç vardı ne dere ne ev! Yalnız ara sıra kocaman kocaman hayvanlara rast geliyorlardı; çok uzun bacaklı, çok uzun boylu, sırtları kabarık, kambur hayvanlar trene bakmıyorlardı bile... Ağızlarında beyazımsı bir köpük çiğneyerek dalgın ve küskün arka arkaya, ağır ağır, yumuşak yumuşak, iz bırakmadan ve toz çıkarmadan gidiyorlardı. (47.Sayfa)

Asıl konuşan Hasan'dı, altı aydan beri susan Hasan... Durmadan, dinlenmeden nefes almadan, yanakları sevincinden pembe pembe, dudakları taze, gevrek, billur sesiyle biteviye konuşuyordu. Aklına ne gelirse söylüyordu. Eskici hem çalışıyor hem de ara sıra "Ha!ya? Öyle mi?" gibi dinlediğini bildiren sözlerle onu söyletiyordu; artık erişemeyeceği yurdunun bir deresini, bir rüzgârını, bir türküsünü dinliyormuş gibi hem zevkli hem yaslı dinliyordu; geçmiş günleri, kaybettiği yerleri düşünerek benliği sarsıla sarsıla dinliyordu. Daha çok dinlemek için de elini ağır tutuyordu. (50.Sayfa)

Yukarıdaki iki paragrafta, durumu anlatmak için kullanılan sıfatlar öğrencilerin dil zevki ve bilinci kazanmalarını sağlayacaktır.

d) Dağ perileri de mermer taş, mermer direk getirmişler dağlardan. Bir saray kurmuşlar şehrin orta yerinde. Bahçenin içinde köşk, köşkün içinde bahçe. Hiç solmayan çiçekler açarmış bu bahçelerde. Bülbüller gece gündüz ötermiş... Süleyman Peygamber'in iki veziri de bu şehri çok sevmiş. Büyük vezir, "Doğrusu cennet

burası." demiş. Küçük vezirin kulağı az işitirmiş "Cennet burası." Sözünü "Cennet Bursa" diye anlamasın mı! O gün bu gündür, bu şehrin adı Bursa kalmış. (53.Sayfa)

e) Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü…
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım.
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.
Dalgalandığın yerde ne korku ne keder...
Gölgende bana da, bana da yer ver!
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar;
Yurda ay yıldızının ışığı yeter.

Ey şimdi süzgün, rüzgârlarda dalgalı;
Barışın güvercini, savaşın kartalı...
Yüksek yerlerde açan çiçeğim;
Senin altında doğdum,
Senin dibinde öleceğim. (56.-57.Sayfalar)

Şiirden alınan yukarıdaki bentler şairin bayrak sevgisini dile getirmektedir. Bayrak ile ilgili yapılan benzetmeler öğrencilerin dil zevkini kazanmalarına yardımcı olacaktır.

f) Tarık Boğazı'nı geçmiş, poyraza doğru haftalarca, aylarca, kenar kıyı görmeden gitmiş, rast geldiği ücra adalardan cizyeler almış, irili ufaklı donanmaları tek başına hafif gemisiyle berbat etmişti. O vakitler Türk ilinde namı dillerde destandı.

İhtiyar esir, bu viran bağın içindeki harap kulübeyi buldu, içeri girdi. (58.-62. Sayfalar)

Yukarıdaki bölümlerde yer alan anlamı bilinmeyen sözcükler, deyimler öğrencilerin söz dağarcığını geliştirmede önemlidir.

g) Milattan önce 8000'lere değin uzanan geçmişinde birçok uygarlığın yeşerip solduğu, farklı kültürleri ve dinleri içinde harmanlamış, yoğurmuş şiir gibi bir kent Mardin... Romalılar döneminde Maride, Persler döneminde Marde, Bizanslılar döneminde Mardia, Süryanilerin Merdo ya da Merdi, Arapların da Maridin adını yakıştırdıkları gizemler kenti Mardin... Nice isimler takılıp tanımlamalar yapılabilir Mardin üzerine. Türküler yakılabilir, şiirler ve efsaneler söylenebilir.

Parçada "Mardin" kentinin adının ne anlama geldiğiyle ilgili çeşitli bilgilerin yer alması öğrencilerin söz dağarcığının zenginleşmesini sağlayacaktır.

ğ) Eskiden bir "mahalle komşuluğu" vardı. Yeri geldiğinde akrabalıktan öte bir yakınlık, birlik ve beraberlik demekti bu. Zaten onların oluşturduğu bu bütünlüğe "mahalleli" denirdi.

"Ev komşusu", "kapı komşusu", "bahçe komşusu" bütün bu yakınlıkların farklı adları olmuştur hep. Bu toplumda "komşu komşunun külüne muhtaç" idi bir zamanlar. Ev almadan önce komşu alınırdı aynı şekilde. Hatta öyle ki "Komşunun iti bile komşuya ürümez." idi. Bu ilişkiler o kadar saygıdeğer idi ki yabancılar "komşuyu komşudan sorarlardı." Çünkü o mahalledeki "komşuluk kardeşlikten ileri"ydi. Mesela "komşu kapısına çevirmek" deyimi; komşusunun evini kendi evi gibi bilmenin ve zamanlı zamansız, olur olmaz vakitlerde "çat kapı" komşuya uğramanın diğer adıydı aslında. Bunun adı sadece "samimiyet" ve "yakınlık" idi. "Komşu ekmeği komşuya borçtu." o zamanlar "Komşu hakkının Tanrı hakkı olduğu" na inanılırdı her zaman. Bu yüzden "komşuda pişenin komşuya düşmediği" pek nadirdi. Zira o komşuluklarda herkes, Peygamber'in "Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir!" uyarısıyla diken üstünde yatar kalkardı.

Şimdi farklı bir komşuluktan, "ateş komşuluğu"ndan söz etmek istiyorum sizlere, tabii özellikle gençlere. Eskiden kibrit, çakmak gibi ateş yakacak aletlerin bulunmadığı zamanlarda o gün yanmış olan ateşin bir kısmı, ertesi gün için ocaklarda küllenip saklanırdı. Ertesi sabah odunlar akşamdan kalma bu ateşle tutuşturulurdu. Eğer akşamdan bu ateş saklanamamışsa ya da saklanan bu ateş sönmüş olursa hemen en yakın komşudan ateş istenirdi. İşte ateş istenen bu komşuya denirdi "ateş komşusu" zaman gelir "hatırının kırk yıl unutulmadığı" bir fincan kahvenin keyifle yudumlandığı yerler olurdu.

Zamanla bu odaların yerini "mahalle kahvehaneleri" aldı belki ama onlar bu yardımlaşma fonksiyonunu ne kadar icra edebildiler, orası tartışılır herhâlde.

Yaşanan mekânların, buradaki sohbet toplantılarının gürültü frekansı biraz yükselirse bunun adı da ortamı "mahalle kahvesine döndürmek" idi. Ufacık bir meselede ortalığı velveleye vermenin bu mahalledeki adı "mahalleyi ayağa kaldırmak" idi. Bu gibi durumlar da "dünya yansa hasırı tütmeyecek" olan yeni apartman hayatının gamsız sakinlerine ithaf olunur! (98-100. Sayfalar)

Yukarıdaki paragraflarda komşulukla ilgili deyim ve atasözlerine yer verilmiştir. "Komşuluk" kavramının Türk toplumundaki yeri ve önemi deyim ve atasözlerinin yardımıyla açıklanmıştır. Bu tür metinler; öğrencilerde dil zevki ve bilincinin oluşmasını, onların söz varlıklarının zenginleşmesini sağlayacaktır.

(2) Gizem Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Irgatları gördüm dumanlı toprağın başında
Saban süren.
Kaderine boyun eğen.
Köylüleri gördüm yiğit mi yiğit,
Yağız mı yağız. (9.Sayfa)

b) Martha nasıl becerdiyse becerdi, otuz yıllık evlilikleri boyunca o baharatı kullandı ve her yemeği ağızlara layık oldu. (19.Sayfa)

Kabı mutfak tezgahının üzerine koydu ve dikkatle kapağı açtı. Kabın içine bakmaktan adeta korkuyordu. Kabın içine baktığında Ben'in gözleri faltaşı gibi açıldı, kap bomboştu... Sadece dibinde katlanmış bir kağıt parçası duruyordu. (20.Sayfa)

c) Cılız fidanlarımda kıpırdanışlar seziyorum.
İçimde, bir şeyler kanat çırpıyor.
Ayaklarım yerden kesiliyor. (23.Sayfa)

Yukarıdaki parçalarda deyimlere yer verilmiştir.

ç) Bu özellikleri nedeniyle matematik öğretmeni Yüzbaşı Mustafa Efendi, ona "olgun, yetkin" anlamına gelen "Kemal"adını verdi. (27.Sayfa)

d) Edebiyatı bırak, gördün işte, tüm olasılıklar, olanaklar gözden geçirildi. Günlerden beri aynı konuüstünde çalışıyoruz. "Manda"dan başka çare olsaydı elbette biz de görürdük. Yok işte, yok! (32.Sayfa)

e) "Cumhuriyet, yüksek ahlakî değer ve niteliklere dayanan bir idaredir. Cumhuriyet fazilettir." (40.Sayfa)

f) "Sizler, yani yeni Türkiye'nin genç evlatları! Yorulsanız dahi beni takip edeceksiniz... Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler, asla ve asla yorulmazlar. Türk Gençliği gayeye, bizim yüksek idealimize durmadan, yorulmadan yürüyecektir. Tarihi yaşadığımız gibi yazdık, fakat geleceği cumhuriyete inananlara, onu koruyanlara ve yaşatacaklara emanet etmek lazımdır. Gençler cesaretimizi takviye ve idame eden sizlersiniz. Siz, almakta olduğunuz terbiye ve

irfan ile insanlık ve medeniyetin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli timsali olacaksınız. Yükselen yeni nesil, istikbal sizsiniz. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve yaşatacak sizsiniz." (40.Sayfa)

g) Bir yazarın dediği gibi dostlarımız, akrabalarımızdan daha mühimdir. (42.Sayfa)

Dostunuzla darılmanız kabildir. (42.Sayfa)

Üstünüzün kaval, altınızın şişhane olduğunu söyleyecek bir kişi varsa o da komşunuzdur. (42.Sayfa)

Sizi isterse tefe koyar, itibarınızı kırar, ipliğinizi pazara çıkarır. (42.Sayfa)

"Bakalım bizim komşunun derdi nedir, Allah'tan ne istiyor?" diyerek kulak kabartmış. (43.Sayfa)

Adam hayretler içinde kalmış. Bu kadın kendi ineğinden ne ister? Her sabah ona da bir maşrapa süt vermiyor mu? (43.Sayfa)

Birbirimizin hayatını güçleştirmemekle, birbirimizin rahatını kaçırmamakla vazifemizi yapabiliriz. Mesela üst kattaki kiracının alt kattaki ailede hasta olduğunu bilmesi ve ona göre hayatını biraz daha sessiz geçirecek şekilde tanzim etmesi, sağdaki komşunun radyoyu yüksek perdeden bağırtmayarak kendi duyacağı kadar açmaya ihtimam göstermesi, üst kattakinin pencereden su dökmemesi veya öteberi silkelerken aşağıdakinin halini düşünmesi, komşudan beklediğimiz ilk yardım, bugün bunlardan ibarettir. Yani sadece kötü bir şey yapmamak bile büyük bir nimet yerine geçecektir. (45.Sayfa)

ğ) Ev sahibi olmak gündelik hayatımızda tek endişe gibi görünüyor. Halbuki ev sahibi olmanın pek öemli sayılmadığı devirlerde iyi bir komşuya sahip

olmanın önemi çok iyi takdir ediliyordu. Onun için atalarımız, "Ev alma, komşu al!" derlerdi. (46.Sayfa)

h) Kars, Erzurum ve Ardahan istihkamlarının durumu iyi değildi. Bununla beraber ilk savaşlar bizim için ümit verici oldu. (50.Sayfa)

Ahmet Muhtar Paşa halkın da vatanperverliğine müracaat ederek istihkamlarını kuvvetlendirmek için gece gündüz çalışıyordu. (50.Sayfa)

ı) Anadolu'da konuk ağırlamak önce hoşbeşle başlar. Konuğun hal ve hatırı, nereden gelip nereye gittiği sorulur. Bu kısa sohbetten sonra, ayran, çay, kahve ikram edilir. Sıra gelir yemeklere... Konuk, konuk odasına ayak bastığı andan itibaren, ev sahibinin ocağı tütmeye başlar. Eğer konuk, köyun ortak malı olan konuk odasında kalırsa ikram sırası gelen evin ocağı tütmeye başlar. Mutfağında, ambarında ne varsa ortaya dökülür. (53.Sayfa)

i) Evvela yürüttün baştan çorbayı,
Sarımsaklı terbiye olmuş paçayı,
Domatesle pişirmeli bamyayı,
Midemizi açsın, hoş misal olsun. (53.Sayfa)

Mıkla, çılbır, mantı, kaygana gelsin,
Makarnayla keşkeş, kuskus çekilsin.
Şalga pişip gelir iken dökülsün,
Kalan yemekler de istimal olsun. (53.Sayfa)

Kahvenin faydası çoktur bedene,
Minnetim var onu icat edene.
İtibar etmeli gelen gidene,
Misafire dosta, eşe, akrana... (54.Sayfa)

Çayı günde birkaç bardak içmeli,
Fazlası hatadır tez vazgeçmeli.
Her hususta kanaati seçmeli,
İsrafta sinirler geçer isyana. (54.Sayfa)

j) Kural kuraldır, uyulmak zorundadır. Maymun, kral seçilir. Herkes boyun eğer yeni kral karşısında, bir tek tilki gururuna yediremez yeni kralı kabullenmeyi. Tilki, dil ucundan kutlar maymunu ve ardından şöyle der:

Boynumun borcu olduğu için de bildiriyorum şimdi
Yeni kralı faka bastıran tilki (55.Sayfa)

Benden yaşımın üstünde olgunluk beklemeyin. Bütün kuralları birden öğretmeye kalkmayın; bana süre tanıyın. Yüzde yüz dürüst davranmadığımı görünce ürkmeyin. Beni köşeye sıkıştırmayın; yalana sığınmak zorunda kalırım. Sizi çok bunaltsam bile soğukkanlılığınızı yitirmeyin. Kızgınlığınızı haklı görebilirim, ama beni aşağılamayın. Hele başkalarının yanında onurumu kırmayın. Unutmayın ki ben de sizi yabancıların önünde güç durumlara düşürebilirim. (59.Sayfa)

Programda çeşitli parodiler, şiirler, şarkılar, taklitler vardı. (61.Sayfa)

Gecemi gündüzüme katmış çalışıyordum. Hepimiz çok başarılıydık. Provaları seyreden arkadaşlar gülmekten kırılıyorlardı. (61.Sayfa)

"Çok şükür ki çalışkan ve tokgözlü bir evladımız var. (61.Sayfa)

Atletim, jimnastikte giydiğim şortum ve çorabım tamamdı. Papyon yerine kırmızı bir kurdele boynuma bağlanıp fiyonk yapılacaktı. Ama "Şimdi hapı yuttum!" diye düşündüm. (62.Sayfa)

k) Mor salkımlı ev, mahallemizin en güzel, biricik iki katlı eviydi. Her iki katta toplam sekiz oda bulunuyordu. Odaların tavanlarını ve duvarlarını, rengarenk oyma resimler süslüyordu. Hemen her odada, kristal avizeler ve gece

lambaları vardı. Oyma dolapların içindeki yemek ve kristal reçel takımları, insanın gözlerini kamaştırıyordu. (75.Sayfa)

İlk kez gördüğüm icin bilhassa antika eşyaları cok ilginç gelmişti. Bana gül reçeli ikram etti. Hayatımda ilk kez gül reçeli yiyordum. Tadını hala damağımda duyuyorum. (77.Sayfa)

Çok şükür, kör kurşunlara hedef olmadan, sağlıkla uçağa döndük. (83.Sayfa)

l) Oku benim cici yavrum.
Okul cennet meyvesidir.
Okuldadır türlu sanat
Medeniyet membasıdır. (86.Sayfa)
Benzetme

Yürü yavrum okuluna,
Altın bilezik koluna,
Ad aktarması
Hem kızına hem oğluna
İlim irfan yuvasıdır. (86.Sayfa)
Benzetme

m) Yollara vururdum kendimi. Dere tepe demeden yürürdüm bilmediğim ülkelere. Gerçekte yollar götürür bizi istediği yerlere ama düşlerde biz sürükleriz yolları özlediğimiz ülkelere... (88.Sayfa)

Ekmek aslanın ağzındaydı. (88.Sayfa)

Amcam neden sattı evini? Hem de taracasıyla o kadar övünürken. Bilemem, çocuktum o zaman. Ama bir "ipotek" sözcüğü sık sık geçer dururdu babamla konuştuklarında. Anlamını bilmediğim bir sözcük. (89.Sayfa)

n) Besbelli denizden çıkıp
Kıyılar boyunca gitmiştir.
Tuz kokusu, katran kokusu, ter kokusu
Yüreğini allak bullak etmiştir. (97.Sayfa)

Sonra başlamış tırmanmaya dağlara doğru,
Bulutları koyun gibi gütmüştür.
Okşayıp otları yaylalarda
Büyütmüştür. (97.Sayfa)

Yukarıda metinlerden alınan parçalarda anlamı bilinmeyen sözcüklere, deyimlere ve çeşitli sanatlara yer verilmiştir. Türkçenin bu şekilde söz varlıklarının metinlerde yer alması öğrencilerde hem dil zevki ve bilinci oluşturacak hem de söz varlıklarını zenginleştirecektir.

MADDE 7- Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri.

(1) Meb Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Atatürk, düşünmeye önem veren bir liderdi. "Bütün ilerlemeler, insan fikrinin eseridir. Fikri harekete geçirmek birinci işimiz olmalıdır." cümleleri, onun bu konudaki görüşlerini özlü bir şekilde yansıtmaktadır. Fikir üretebilmek için akıl yürütmek gerekir. Bu sebeple o, fikir üretebilmenin temeli olarak akıl ve bilimi görmüştür: "Dünyada her şey için, maddiyat için, manevîyat için, başarı için en hakiki yol gösterici ilimdir, fendir." özdeyişi onun bu yönünü açıkça ortaya koymaktadır.

"Atatürk'ün Düşünce Hayatı" adlı metinden alınan yukarıdaki metinde düşünce ve düşünmeye verilen önem anlatılmaktadır. Parçada akılcı düşünmenin öneminden söz edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli ismi olan Atatürk'ün sözleri bu konuda öğrenciler için önemli bir örnek teşkil etmektedir.

b) AYŞE — Pekâlâ. (Çıkar sonra yerine girer.) Hoca Efendi, eşek çok lazım, diyor. (Ahmet Ağa girer.)

AHMET HOCA — Etme Hoca Efendi, şu eşeği ver de bir yol değirmene gidip geleyim.

HOCA — Ahmet Ağa, eşeği bizim oğlanla yolladım, eşek evde yok.

(Bu sırada eşeğin ahırdan anırması duyulur.)

AHMET HOCA — Şimdi de eşek evde yok, demezsin ya!

HOCA — Tövbe estağfurullah, be adam, şu sakalı ağartmış adamın sözüne inanmadın da gittin ahırdaki eşeğin tek lafına inandın, yazıklar olsun sana be.

AHMET HOCA —Kusuruma bakma Hoca, biz cahil insanlarız, kusura bakma, hadi eyvallah. (Çıkar.) (69.Sayfa)

KOMŞU KADIN — Aman komşu, Hoca Efendi de kimseye bir şey kaptırmaz oldu.

HOCA'NIN KARISI — İftira atma komşu. Geçen gün kazanınızı almıştık. Geri verirken size güzelim tencereyi, "Kazan doğurdu!" diye vermişti, unuttun mu?

HOCA'NIN KARISI — Nasıl unuturum! Ama sonra ne yaptı? Sen yoktun. Kazanı tekrar istedi. Bir gün sonra kazanı almaya gittiğimizde de bize, "Kazana Allah rahmet eylesin, öldü!" demez mi?

HOCA'NIN KARISI — Tabii ne zannettin ya! Kazan doğurmaya gelince doğuruyor da ölmeye gelince niçin ölmesin?

KOMŞU KADIN — Hiç de böylesini görmemiştim. Ne ise hoşça kalın. Sizinle çene yarıştırmak mı? Hele Hoca ile Allah göstermesin. (Çıkar.) (71.Sayfa)

Nasrettin Hoca fıkrasından alınan yukarıdaki bölümlerde bir durum farklı bir bakış açısı ve üslupla ele alınmıştır. Fıkralar nükteli, mizah kokan, güldürürken düşündüren bir yazı türüdür. Öğrenciler; fıkralarda yaratıcı, eleştirel, akılcı düşünme yollarını öğrenebilmekteler.

(2) Gizem Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Çocukluğuma dair ilk hatırladığım şey, okula gitmek konusuna aittir. Annem ilahilerle mektebe başlamamı, mahalle mektebine gitmemi istiyordu. Gümrükte memur olan babam, o zaman yeni açılan Şemsi Efendi Okuluna gitmemi ve yeni yöntemlere göre öğrenim görmemi yeğ tutuyordu. Sonunda babam işi ustaca çözdü. Önce geleneksel törenle mahalle mektebine başladım. Böylece annemin gönlü yapılmış oldu. Birkaç gün sonra mahalle mektebinden çıktım, Şemsi Efendi Okuluna yazıldım. (25.Sayfa)

Paragrafta bir sorunun yapıcı, akılcı çözümü mevcuttur.

b) Vatan uğruna savaşmak istemeniz güzel bir davranış. Fakat giysileriniz askerî okul öğrencisi olduğunuzu gösteriyor. İleride iyi yetişmiş subaylara daha çok gereksinim olacak. Önce okulunuzu bitirmelisiniz, dedi. Kadının doğru sözleri üzerine iki arkadaş okula döndüler. (28.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta eleştirel, akılcı düşünme ürünü olan cümleler yer almaktadır. Henüz askeri okulda okuyan öğrencilerin savaşa katılmaları yerine ileride onların iyi yetişmiş subay olarak görev yapmaları ve o zaman savaşa gitmemeleri gerektiği düşüncesi hem eleştirel hem de akılcı düşünce sonucudur.

c) Mustafa Kemal, Manastır Askerî İdadisini 1899'da bitirdi. 13 Mart 1899 günü İstanbul'da Harp Okuluna girdi. Bu yıllarda Fransızcasını daha da ilerletti. Kendisinde özgürlükçü düşüncelerin uyanmasında ve gelişmesinde büyük etkisi olan Namık Kemal'in eserlerini de okumayı sürdürdü. 1902 yılında Harp Okulunu üstün başarıyla bitirerek teğmen oldu. Aynı yıl Harp Akademisine başladı. Derslerine yine iyi çalışıyordu. Ders kitaplarıyla yetinmiyor, bol bol ders dışı kitaplar da okuyordu. Merak ettiği konular hakkında araştırmalar yapıyor, arkadaşlarıyla görüş alışverişinde bulunuyordu. Öğrendiği yeni bilgilerin etkisiyle bilime ve akla uygun düşünmenin önemini kavradı. Bilgi ve düşünceleri geliştikçe vatan sorunlarıyla daha çok ilgilenmeye başladı. (28.Sayfa)

Atatürk, cumhuriyeti ve geleceğin Türkiye'sini sağlam temellere oturtmak için hayatı boyunca akla, bilime ve mantığa uygun olarak hareket etti. Bağnaz, çağ dışı, boş inançlara hiçbir zaman ödün vermedi. (30.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda Atatürk'ün akla, bilime, doğru ve akılcı düşünmeye verdiği önemin yer alması öğrencilerde düşünme bilincinin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

ç) Bugün bankalarımız vatandaşları ev sahibi etmek için birbirleriyle yarış halindedirler. Fakat komşu meselesini hiç kimse düşünmüyor. Mevduat sahiplerine ev veren bu kadar bankanın arasından bir banka da çıkıp ihtiyacı olanlara iyi komşular dağıtsaydı kim bilir ne kadar büyük bir ilgi görürdü! (46.Sayfa)

Farklı ve eleştirel bir bakış açısıyla komşuluk kavramıyla ilgili bilgiler yer almaktadır.

d) Felakete karşı gelebilmek için aramızdaki el birliğini kaybetmeyin. Hiçbiriniz, kendi canını arkadaşının canından üstün tutmasın. Hepimiz birlikte harekete geçerek tek kuş gibi uçalım; bu sayede hep birlikte kurtulalım, dedi. (47.Sayfa)

Avcı peşimizdedir, böyle açıkta uçarsak bizi görür, nereye konacağımızı anlar. Kapalı yerlerde uçarsak bizi izleyemez, peşimizi bırakmak zorunda kalır. Biz de benim en yakın dostum farenin ülkesine gider, orada ağdan kurtuluruz. (48.Sayfa)

Kapana sıkışan güvercinler akılcı bir yolla kapandan kurtulmuşlardır.

Metinlerdeki hikâyeler ve hikâyelerde anlatılanlar öğrenciler için önemli bir örnek teşkil etmektedir. Farklı düşünme yollarını ele alan metinlerin okunması öğrencilerde hem bir farkındalık oluşturacak hem de hayatlarında da öğrendikleri bu düşünme becerilerini kullanmalarını sağlayacaktır.

e) Evet, ne diyorduk, konuk odalarında konuğun önune dizi dizi yemekler geldikten, kahveler, çaylar içildikten sonra anlatıldığı söz sohbet faslı başlar. Konuğun başından geçmiş, ya da duyduğu ilginç bir olay varsa dinlenir, konuk susuyorsa en yaşlı biri söze başlar. Birçok köyun köy odasında Aşık Garip, Kerem ile Aslı, Hazreti Ali Cengi gibi halk hikâyelerinin anlatıldığı bilinir. Anadolu'daki eski Ahi geleneklerine uygun olarak kimi yörelerdeki köy odası toplantılarında yüzük fincan oyunu, tuğra oyunu gibi eğlenceler düzenlendiği, toplu olarak pişmaniye çekildiği, geç saatlerde helvalar yendiği ya da "soğukluk" denen yaş meyveler ikram edildiği görülmüştür. Ne var ki bu geleneklerden cçoğu bugün yaygınlığını yitirmek üzeredir. Köy odaları giderek kapanmakta, kahvehanelere dönüşmektedir. (54.Sayfa)

Yukarıdaki parçada değişen bir anlayış vardır ve bu eleştirilmektedir.

Parça içerisinde öğrencilerin bilmediği bazı sözcükleri öğrenmesini sağladığı için Türkçe dersinin genel amaçlarının altıncı maddesine, eskiden yapılan bir geleneğin metinde yer verilip öğrencilerin bildilendirilmesi sağlandığı için de Türkçe dersinin genel amaçlarının on birinci maddesine de dahil edilmektedir.

f) Sonra birden aklıma geliveren şeyle yerimden fırladım. Müthiş bir fikirdi. Olabilirdi, denemeye değerdi. Yatağımın altındaki plastik çamaşır sepetini çıkarıp eskimeye yüz tutmuş bir çift beyaz çorap buldum, giydim. Kırmızı keçe uçlu kalemimle çorapların üzerini ayakkabı modelinde boyadım. İşte kan kırmızısı ayakkabılarım hazırdı. Sahneye en yakın oturan kişiyle bile aramda üç metre mesafe olacaktı. Fark etmeleri olanaksızdı. Buluşumla gurur duyuyordum. (63.Sayfa)

g) Okul bilir doğru yolu,
Okuldur yurdun temeli,
Mürşit ilimdir, bilmeli,
Bu ses Ata'nın sesidir. (86.Sayfa)

MADDE 8- Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları.

Bu maddeyle ilgili sadece Gizem yayınlarına ait Türkçe ders kitabında bilgilere ulaşılmıştır. Fakat Gizem yayınlarında da çok az örneklerle karşılaşılmıştır.

(1) Gizem Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) "Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti sonsuza dek yaşayacaktır." diyen Atatürk, 10 Kasım 1938'de hayata gözlerini yumdu. Atatürk'ün ölüm haberi, yalnız Türk milletini acıya boğmakla kalmadı; haber bütün dünyada büyük bir acıyla karşılandı. Dünya basını, günlerce Atatürk'ten ve başarılarından söz eden yazılar yazdı. (30.Sayfa)

Uzayda, ağırlıksız ortamda bulunmak hepimize çok çekici gelir. Belgesellerde, bir duvardan ötekine zıplayan, hiç zorlanmadan çeşitli akrobatik hareketler yapan astronotlara imreniriz. Bunların hepsi bize eğlenceli görünür. Aslında durum tam olarak düşündüğümüz gibi değil. İnsanlı uzay uçuşlarının başladığı 1960'lı yıllardan bu yana, bilim adamları uzayda ağırlıksız ortamda

bulunmanın zorluklarını da keşfettiler.Bu, Superman (Supermen) gibi oradan oraya uçmaya benzemiyor. (99.Sayfa)

MADDE 9- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla Milli ve evrensel değerleri tanımaları.

(1) Meb Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Güneş, ufuktan kulağını daha yeni göstermişti ki Walt Disney (Volt Disney)'in mikileri uyandı, kitapların üstünde atlayıp zıplamaya başladı. Mikilerin sesini duyan diğer kitaplar da gözlerini açtı.

"N'oluyor?" diye gür sesiyle bağırdı Don Kişot:

"Her sabah sizin gürültünüzle mi uyanacağım Allah aşkına!" Don Kişot yine atının üstündeydi. Kılıcını sağa sola sallıyordu. Mikilerin çoğu korkmuştu. Biri cesaretini toplayıp konuştu: "Sen herkesi korkutsan da beni korkutamazsın şövalye dostum. O cılız atınla tahta kılıcının forsu Orta Çağlarda kaldı. Yel değirmenleriyle savaşır gibi davranma bizlere. Biraz kibar olmasını öğren bakalım." (12.Sayfa)

Aynı zamanda dünyanın en çok okunan kitabıyım. Zamanla yarıştım âdeta. Zaman eskidi, ben eskimedim…" Daha konuşacaktı ki orta sıralardan Güliver'in Gezileri sözünü kesti: "Bir kez senin çocuk romanı olup olmadığın hâlâ belli değil, Don Kişot kardeş." dedi. "Ayrıca özetlenip kısaltılmışsın. Çocuklar daha kolay anlayıp sevsinler diye mi yapıyorlar bunu? Doğrusu senin durumuna düşmeyi hiç istemezdim, olduğum gibi çıkardım okurlarımın karşısına. Sen çocuklar için yazılmadığından yapıyorlar bunu. Senin yerinde olsam çıkıp giderim şu çocuk kitaplarınınarasından." "Kim diyor çocuk romanı olmadığımı?" dedi Don Kişot: "Bütün dünya çocukları okumuyor mu beni? Okuyor. Bütün dünya çocukları zevk duymuyor mu? Duyuyor. Öyleyse ben bir İspanyol olduğum kadar dünyalıyım da. Büyüklerin olduğu kadar çocukların da dostuyum."'Senin de pek özelliğin yok." dedi Fransalı Küçük Prens.

"Evet, La Fontaine herkesi güldürebilir, düşündürebilir. Ama Nasrettin Hoca'nın güldürüp düşündürmesinin ayrı bir tadı vardır. İnsanları güldürüp düşündürenler biraz Nasrettin Hoca'dır.

"Uzun zamandır sizleri dinliyorum." dedi Andersen: "Bakıyorum da herkes kendini övmeye çalışıyor. Hepiniz övünürken Danimarkalı Andersen'in masallarını unutup gidiyorsunuz. Örneğin 'Kibritçi Kız' sımsıcak bir masaldır, değil mi? Danimarka'nın karına, buzuna, fırtınasına karşı koyan o küçük kızın kibritlerinin alevi değil, yüreğinin sıcaklığıdır. Bütün Danimarkalıların o soğuklara benim masallarımla direnip karşı koyduklarını hiç düşündünüz mü? (12.-17.Sayfalar)

b) Bu kitabın adı ne abi?

— Binbir Gece Masalları.

— Yani o kadar çok masal mı var içinde?

— Sadece masal mı? Aynı zamanda birbirinden güzel renkli resimlerle dolu.

— Keloğlan da var mıdır?

— Olmaz olur mu? Alaaddin'in Lambası bile var. (23.Sayfa)

"Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması" adlı metinden alınan yukarıdaki bölümlerde Türk ve dünya kültür –sanatına ait önemli eserlere yer verilmiştir.

Türk ve dünya sanatına ait yukarıdaki çocuk kitaplarında sadece eser isimleri verilmekle yetinilmemiş aynı zamanda da o eserlerin filizlendiği toplum yaşamına ve o çocuk kitaplarının da içeriğine yer verilerek öğrencilerin bu eserleri tanımaları sağlanmıştır.

Metin çocuk kitaplarıyla ilgili bilgi verdiği için metin "Türkçenin Genel Amaçları" bağlamında beşinci maddeyi (Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevkikazanmaları) de kapsamaktadır.

Metinde, çocuk kitaplarındaki kahramanların birbirleriyle konuştukları ve kendi kitaplarıyla ilgili çeşitli bilgiler verdikleri görülmektedir. Yazar düşüncelerini basit bir şekilde dile getirebilirdi fakat bunu yapmamış. Çocuk kitaplarının kahramanları aracılığıyla düşünce ve duygularını dile getirmiştir. Bu durum da öğrencilerde duygu, düşünce ve hayallerini etkili biçimde ifade anlayışı kazanmalarında önemli bir unsurdur. Bu nedenle metin aynı zamanda "Türkçenin Genel Amaçları"ndan üçüncü maddeyi (Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri) içerisinde barındırmaktadır.

c) "Mimar Sinan, her şeyden önce bir insan olduğu, kelimenin tam anlamıyla bir insan olduğu için emsalsizdir." dedi. Sonra da şu yargısını açıkladı: "Mimar Sinan, Türk kültürünün doğurduğu ve Türk kültürüne hizmet etmekten başka bir şey düşünmeyen bir deha idi."

Yunus Emre, bu toprağın dili, bu toprağın yanık yürekli âşığı olmuş. Porsuk Çayı'nın kenarına gittiğinde bir yeşil sazın dibinde oturuver. Sana Yunus'u anlatsın sevgi kelimeleriyle.

Saymakla biter mi bu toprağın gülleri, Söğüt Yaylası'nda Osman Gazi'nin ak sevdası.

Konya'da Mevlâna inanmışa sevgi olur, dostluk olur. Bir masal şehridir İstanbul. Fatih Sultan Mehmet Han'ın kutlu rüyası ile bizim olur bin dört yüz elli üç yılından beri. Uzanır Anadolu Güneşi'nin ışık dalı Erzurum'a.

Bir çiçek solar açmadan. Nene Hatun, daha on sekizinde taze gül gibi. Bebeciğine sütünü emziremeden koşar cepheye. Eşi yaralı, kendi al kanlar içinde. Aziziye Tabyası'nda emziremediği yavrusunun hasretini çekiyor şimdi.

Sütçü İmam derler bir Maraşlı yiğit, Kurtuluş Savaşı'mızın ilk kurşununu attığında, Akşehir'de yatan Nasrettin Hoca dedemi düşün! Kimbilir neler söylemek istemiştir cepheye koşanlara.(50-53. Sayfalar)

Yukarıdaki paragraflarda, Türk kültürünün önemli isimleri yer almıştır. Türk toplumunun önemli karakterleri onun Milli ve kültürel varlıklarıdır. Bu nedenle yukarıdaki parçalar, Türkçe dersi genel amaçlarının dokuzuncu maddesiyle uygunluk göstermektedir.

ç) Eğri yollar yaylaların kuşağı,
Çayır, çimen sevgililer döşeği,
Horon teper Sürmene'nin uşağı,
Dadaşların oynadığı bar şimdi.

Durgun çayı köpüklendi Daday'ın,
Palmiyeler zümrüt tacı Hatay'ın,
Çukurova cennetidir bu ayın,
Aydın ili efelere dar şimdi.

Gönül dile gelir kaval sesinde,
Boz martılar düğün yapar Mersin'de,
Isparta'nın renk renk gül bahçesinde,
Bülbüllerin neşesini gör şimdi. (83.Sayfa)

Yukarıdaki dörtlüklerde illerimize ait önemli değerler verilmiştir.

Türk kültürünün Milli-manevi ögelerine de yer verildiği için yukarıdaki parça aynı zamanda Türkçe dersinin genel amaçlarının on birinci maddesine dahil edilmektedir.

d) Mardin'de Süryani kiliseleriyle camilerin, medreselerin iç içe geçtiği kent dokusu içinde değişik zamanlarda kilise çanının sesiyle ezan sesi birbirine karışır. Süryani papazla cami imamının bir sokak başında güneydoğu lehçesiyle derin sohbete daldığını görürsünüz. Mardin âdeta bir açık hava müzesi görünümündedir.

Kapıların üzerindeki taşlara çizilmiş resimler (Eğer sahibi hacca gitmişse Kâbe resmi vardır.), işlemeler, kuş gagasını andıran kapı tokmakları, bir evin altından geçen sokağın devamı kemerli tüneller... Yapılardaki taşlara işlenmiş çeşitli hayvan ve meyve kabartmaları, sizi günümüzden geçmiş yıllara düş yolculuğuna çıkarır. Kalenin eteklerinden 1385 yılında yaptırılmış Zinciriye Medresesi'nin kubbesiyle Şehidiye Camisi minaresi ve Ulu Cami'nin ovayla iç içe görünümü eşsiz bir panoramadır. Bu panoramaya sahip olan renk genelde sarıdır. Mardin'e damgasını vurmuştur sarı ve tonları...

Zinciriye Medresesi ve caminin giriş kapısındaki detaylardan sıyrılıp Şehidiye Camisi'ne nazır çay bahçesindeki küçük bir moladan sonra 12. yüzyılda, Artuklular döneminde yapıldığı sanılan, Akkoyunlu ve Osmanlılar döneminde onarım görmüş Ulu Cami'de soluklanmak ayrı bir keyiftir... Veya başka bir Mardin panoraması içinde Mor Petrus ve Pavlus Kilisesi'nin avlusunda papazın ikram ettiği kahveyi yudumlamak, ardından Akkoyunlular dönemi eseri Kasımiye Medresesi'nin avlusuna uzanmak, çeşmesinden akan suyu doya doya yudumlamak...

1600 yıla yakın geçmişi olan ve kent merkezine 8 kilometre uzaklıkta Eskikale köyü yakınlarında, Süryani başpiskoposluk merkezine bağlı Deyrulzafaran Manastırı gezinize ayrı bir tat katacaktır.

Mor Yakup Manastırı ise Deyrulzafaran'ın 1 kilometre kuzeyinde bulunuyor. Farklı kültürlerden ve dinlerden insanların yan yana dostluk ve barış içinde yaşadığı bu gizemli güneydoğu kenti her mevsim gezilebilir.

Yukarıdaki paragraflarda Türk kültüründe önemli bir yeri olan Mardin ve Mardin ilinin önemli kültürel ve mimarî değerleri yer almaktadır.

Parça aynı zamanda öğrencilerin bilmediği sözcükleri de içermektedir. Bunların da metinde yer alıp öğretilmesi öğrencilerin söz dağacıklarının zenginleşmesini sağlayacaktır.

e) Kümbetleri, kervansarayları, camileri, mescitleriyle Kayseri eski bir şehirdir. Sokakları, caddeleri de öyle... Kayseri'ye girince yedi yüz yıl öteye gidiyorsun. Bizans o kadar değil de Selçuklu Devleti'nin havası öylesine sinmiş ki Kayseri'ye, daha asırlar geçse de çıkmayacağa benziyor.

Vangvang Gölü diyorlar adına. Adı da ne güzel yakışmış. Gerçekten ıpıssız bir göl... Boş su kabağı gibi rüzgârda ötüyor.

Halit Doral, yıllar yılı o kadar çok Erciyes resmi yapmıştır ki kendisi de sayısını unutmuştur. Değerli bir ressam arkadaşım der ki: "Şu Halit Doral, bir Erciyes sergisi açsa da cümle âlem görse hünerini."

Oya gibi işlenmiş. Döner Kümbet duruyor, Honat Hatun Türbesi, camisi öyle, hele türbe daha dünkü gibi duruyor.

Kerem ile Aslı hikâyesi, rivayete göre Kayseri'de son bulur. Bu hikâyeyi hemen hemen bilmeyen yok gibi. (90.-95.Sayfalar)

Kayseri de gerek mimarî gerek siyasî gerekse coğrafî açıdan Türkiye için önemli yerlere ve değerlere sahip bir şehirdir. Yukarıdaki altı çizili unsurlar öğrencilere Türk kültürü ve değerleriyle ilgili bilgiler kazandıracaktır.

(2) Gizem Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Fransızcayı öğrenince Voltaire (Volter), Jean Jacques Rousseau (Jan Jak Ruso), M. De Robespierre (Robespiyer) gibi Fransız düşünürlerin kitaplarını da okumaya başladı. Bu kitaplardan Fransız Devrimini öğrendi. Özellikle Fransız Devrimini öğrenmesi, onu düşünce yönünden çok etkiledi. (27.Sayfa)

Metinlerde öğrencilerin evrensel değerleri kazanmaları da sağlanmaktadır. Özgürlüğün, bağımsızlığın önemli temsilcilerinin metinde yer alması öğrencilerin kültürel bilgilerinin zenginleşmesini sağlayacaktır.

b) Kurum, Gazi Mustafa Kemal'in özel ilgisi ve yönlendirmesi ile yoğun bir çalışmaya girer. Eski Çağ, Orta Çağ ve Yakın Çağ Tarihi üzerinde değerli araştırmalar yapar, eserler yayınlar. Ayrıca arkeolojik kazılardan çıkan eserlerle de ilgilenerek tarihî kökenleri araştırır ve onları müzelerimize kazandırır. Kurum, Türk ve Türkiye Tarihi yanında İslam ve Türk İslam devrine de yönelerek yazıtları ve eserleri değerlendirir, her dönem için geniş bir kaynak araştırması yapar. Ayrıca yaptığı Milli ve milletlerarası kongrelerle Türk Tarih tezini geliştirmeye ve bütün dünyaya açıklamaya çalışır. Türk milleti, dünyadaki birçok medeniyetin kurulup gelişmesini olumlu yönde etkilemiş ve pek çoğuna da katkılarda bulunmuştur. (37.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta da Türk Tarih Kurumu aracılığıyla Milli değerlerin öğrenilmesi sağlanmıştır. Müzeler sayesinde Türk kültürü adına önemli bilgiler öğrenilir.

c) Hükümdar Debşelim, filozof Beydeba'ya sordu.(47.Sayfa)

ç) On dokuzuncu yuzyıl sonlarında yaşamış Konya'nın kadın ozanlarından Şerife Hatun'un uzun bir "Yemek Destanı" var ki bir nefeste kırk türlü yemeği sıralar. (53.Sayfa)

Şerife Hatun bir bir saydığı yemekleri kahveyle bağlarken Şavşatlı Aşık Kamber de yazdığı uzun "Yemek Destanı"nda sözü kahveye getirir. (54.Sayfa)

d) Ne var ki rehberimiz mezar gezisine katılmaktan kaçındı. Nedenini sordum. Gülerek şu açıklamayı yaptı: Arjantinlilerin pek çok batıl inancı var. Belli günlerde mezara gitmek, onlara uğursuzluk getiriyormuş. Arjantinliler nazara da inanıyorlar. Bizde nazara karşı mavi boncuk takılır ya! Arjantin'de nazardan

korunmak için insanın üstünde, kırmızı bir şey taşıması gerekiyor. Ayrıca, kara kediyi uğursuz sayıyorlar. Onlara göre, sayıların da uğurlusu ve uğursuzu var. (83.Sayfa)

Tango müziği ve dansı ilk kez, yüzyılın başlarında, Buenos Aires'te başlamış. Gemiciler mahallesinden kente yayılmış. Daha sonra Avrupa'da da benimsenmiş. (85.Sayfa)

Yukarıda yer alan son iki paragrafta da evrensel değerlerle ilgili bilgiler yer almaktadır.

MADDE 10- Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri.

(1) Meb Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Hayatı boyunca birçok savaşın içinde bizzat yer alan Atatürk, savaşın ülke halklarına getirdiği zorluk ve sıkıntıları çok iyi bildiğinden "Yurtta barış, dünyada barış!" ilkesini benimsemiş bir devlet adamıydı.

Paragrafta Atatürk'ün geniş bir dünya görüşüne ve hoşgörülü oluşuna yer verilmiştir.

b) Bu sırada bizim tayinimiz çıktı. Yol hazırlığına başladık. Mercan'ı götürecek miydik? Hayır. Gideceğimiz kent hem büyük hem de uzaktı. Onu ortada bırakmaya da gönlümüz razı değildi. "Ne yapsak, ne etsek?" diye düşünürken aklımıza Emin Efendi geldi. Ona gittik: "Köpeği sana bırakacağız ama ona iyi bakacaksın." dedik

"Hay hay!" dedi. "Benim de zaten o köpekte gözüm vardı. Hiç merak etmeyin. İyi bakarım ona.". (79.-80.Sayfalar)

Günümüzde sokaklar, taşınan insanların yanlarında götürmediği hayvanlarla doludur. Bu durum özellikle tatil ülkemizin tatil beldelerinde çok büyük bir sorundur. Fakat yukarıdaki parçada köpeğin sahiplerinin köpeklerini yakın komşularına bırakmayı tercih ettikleri görülmektedir.

(2) Gizem Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Genç bilge daha sözünü tamamlamadan prens atılmış, "Yüce kralım, sevgili babacığım, izin verin ben gideyim! Prensesi ve masum insanları kurtarayım!" demiş. (15.Sayfa)

Yukarıda ülkesinin insanlarının tutsak edildiği yerden kurtaran bir prens vardır. Bu tür metinler öğrencilerde yurt sorunlarına duyarlı olmaları konusunda farkındalık yaratır.

b) Yıllar sonra "Ben gerektiği zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim." diyecek olan on altıyaşındaki Mustafa Kemal ve bir arkadaşı okuldan kaçıp askerlik şubesine gittiler. (28.Sayfa)

Mustafa Kemal, Manastır Askerî İdadisini 1899'da bitirdi. 13 Mart 1899 günü İstanbul'da Harp Okuluna girdi. Bu yıllarda Fransızcasını daha da ilerletti. Kendisinde özgürlükçü düşüncelerin uyanmasında ve gelişmesinde büyük etkisi olan Namık Kemal'in eserlerini de okumayı sürdürdü. 1902 yılında Harp Okulunu üstün başarıyla bitirerek teğmen oldu. Aynı yıl Harp Akademisine başladı. Derslerine yine iyi çalışıyordu. Ders kitaplarıyla yetinmiyor, bol bol ders dışı kitaplar da okuyordu. Merak ettiği konular hakkında araştırmalar yapıyor, arkadaşlarıyla görüş alışverişinde bulunuyordu. Öğrendiği yeni bilgilerin etkisiyle bilime ve akla uygun düşünmenin önemini kavradı. Bilgi ve düşünceleri geliştikçe vatan sorunlarıyla daha çok ilgilenmeye başladı. (28.Sayfa)

Atatürk'ün daha on altı yaşındayken ülkesini düşünmesi, ülkesi için çalışmalarda bulunmasını anlatan metinden alınan yukarıdaki parçalarda öğrencilerin yurt sorunlarına daha duyarlı olmaları sağlanacaktır.

Yukarıdaki parçalar aynı zamanda Milli eğitim genel amaçlarının birinci maddesine de uygunluk göstermektedir.

c) "Biz kimsenin düşmanı değiliz! Yalnız insanlığın düşmanı olanların düşmanıyız." (40.Sayfa)

"Savaş zaruri ve hayati olmalıdır. Milletin hayatı tehlikeye maruz kalmadıkça savaş bir cinayettir." (40.Sayfa)

İnsan haklarına saygı duyulmasının gerektiği bu parçalarda verilmiştir.

ç) Birbirimizin hayatını güçleştirmemekle, birbirimizin rahatını kaçırmamakla vazifemizi yapabiliriz. Mesela üst kattaki kiracının alt kattaki ailede hasta olduğunu bilmesi ve ona göre hayatını biraz daha sessiz geçirecek şekilde tanzim etmesi, sağdaki komşunun radyoyu yüksek perdeden bağırtmayarak kendi duyacağı kadar açmaya ihtimam göstermesi, üst kattakinin pencereden su dökmemesi veya öteberi silkelerken aşağıdakinin halini düşünmesi, komşudan beklediğimiz ilk yardım, bugün bunlardan ibarettir. Yani sadece kötü bir şey yapmamak bile büyük bir nimet yerine geçecektir. (45.Sayfa)

İnsanların birbirlerine saygı duyması gerektiğini anlatan parça öğrencilerin de bu tür sorunlara duyarlı olmalarına örnek teşkil etmektedir.

d) Savaş sırasında korku ve telaş olacağından bu günden itibaren Erzurum halkının şehri terk etmesi lazımdır." Fakat Erzurum halkı buna razı olmadı. (51.Sayfa)

Hayır, dediler. Vatanımızın uğrunda biz de asker kardeşlerimizle beraber dövüşeceğiz. (51.Sayfa)

Erzurum yürüyordu; işte Aziziye Tabyaları'na böyle girdik. O gün akşama kadar hiçbir milletin tarihinde rastlanmayan cesaret ve fedakarlıkla kadını, erkeği, genci, ihtiyarı hep birlikte dövüştük. Tüfeğe karşı kılıç, bombaya karşı balta ile saldırdık. Ah!.. Orada Fatma'yı görmeliydinîz. Siyah saçlarını rüzgarda savurarak siperlerin üzerinden öyle bir atlıyordu ki... (52.Sayfa)

Ülkenin en buhranlı olduğu dönemlerde insanlar yurtlarını terk etmek yerine ülkeleri için savaşmayı göze almışlar, ülkelerini kurtarmaya çalışmışlardır.

Yukarıdaki paragrafta aynı zamanda Milli değerlere yer verdiği için metin Türkçe dersinin genel amaçlarının on birinci maddesiyle de uygunluk göstermektedir.

e) Ertesi gün, mahallenin yaşlı başlı kişileri bir araya gelip bu zavallı aileye ne gibi yardımların yapılabileceğini konuşmaya başladılar. İlkin evlerden eşya toplandı; daha sonra maddi durumları iyi olan ailelerden para yardımı istendi. Onlara yardım etmek icin herkes birbiriyle yarışıyordu adeta. (75.Sayfa)

Her ülkede maddi sıkıntı yaşayan, zor durumda olan insanlar, yaşlılar, engelliler vardır.Yukarıdaki parçada bu durumda olan insanlara, insanların yaklaşım tarzı ortaya konmuştur. Bu gibi metinler, sadece var olan durumu anlatmaz aynı zamanda öğrencilerin de duygu, düşüncelerini ve eylemlerini de harekete geçirir.

MADDE 11- Milli, manevi ve ahlâki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri.

(1) Meb Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Kazan, camın önünde durduğu için altında kısık bir ateşin yandığını görürdük. Salep kazanının iki kulpu da gövdesi gibi süslüydü. Hatta kulplarının iki yanında, yeni Türk harfleriyle yazılmış küçük birer "Besmele" levhası asılı dururdu.

Türk kültüründe besmele, karınca duası gibi manevi, dini unsurlar önemli bir yer tutar. Eskiden de günümüzde de hala besmelenin dükkânlarda ya duvarlara yapıştırılmış biçimde ya çerçeve halinde ya masanın üzerinde ya da ahşaba kazılı şekli görülmektedir.

b) Bir bayrak dalgalanır göklerimizde: Bu bayrak dündür, bugündür, yarındır... Ay'dan almış nazlı hilalini. Yıldızlardan en nazlı yıldız konmuş hilalin kundağına. Hürriyeti temsil eder al rengi. (51.Sayfa)

c) Ninemle yola düştük. Bir ağacı tanıdı ninem. "Bu ağacın altında sakızcılar olurdu." dedi, "Yayla sakızlarını ipe dizerlerdi.

"Hani o keten helvacılar, hani o kırık leblebiler?"

"Yüreğim yandı, bana bir kızılcık şerbeti al gel."

"Ay, demirhindi de mi yok?"

"Madem buraya kadar geldik, bir Karagöz'e girelim."

"Yavrum, bir sor hele, at koşusu ne zaman başlayacak?"

O zaman şuradan bir fayton tut da sağı solu seyrede seyrede eve gidelim."

.

Eskiden bayramlarda, yukarıdaki cümlelerde yer alan durumlar gerçekleştirilirmiş. Bayramların Türk kültüründe önemli bir yeri vardır. Metinlerde

eski bayramlara yer verilmesi bu manevi değerin yaşatılmak istenmesindendir. Öğrenciler, okudukları metinlerle manevi değerlerini öğrenmektedirler.

ç) Kahvenin faydası çoktur bedene,
Minnetim var onu icat edene.
İtibar etmeli gelen gidene,
Misafire dosta, eşe, akrana... (54.Sayfa)

Misafirin Türk toplumunda ayrı bir yeri ve önemi vardır. Misafir her zaman baştacı edilir, başköşeye oturtturulur.

(2) Gizem Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Büyük destanlarla çalkalanan. (8.Sayfa)

Destanlar bir toplumun milli özelliklerini yansıtan en önemli unsurlardandır. Eski anlayışların, gelenek-göreneklerin, siyasî yapının, toplum yaşamının öğrenildiği parçalardır.

b) Ekmeğim, suyum, hayatım
Her şeyim sensin.
Türkiye'm Türkiye'm ana toprak.
Şehit kanlarıyla yıkanmış,
Düşman ateşiyle yanmış,
Atalar mirası bayrak. (11.Sayfa)

Bayrak, bir milletin en önemli milli değerlerinin başında yer alır. Şiirlerde bu şekilde milli değerlere yer verilmesi öğrencilerin milli değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmelerini sağlayacaktır.

c) Kurtuluş Savaşı'nı,
Vatan sevgisini anlatıyorum.
Bağrımıza basıyoruz Mustafa Kemal'i. (22.Sayfa)

Atatürk, gözlerime bakıyor:
"Öğretmenler,
Yeni nesil sizin eseriniz olacaktır!" diyor.
Beni, kafes arkasından çıkarıp
Türkiye'mi avuçlarıma verdiği,
Beni, bu denli yücelttiği,
Beni, bu denli onurlandırdığı için
Onu nasıl seviyorum
Ona nasıl saygı duyuyorum. (23.Sayfa)

Vatan, millet gibi milli kavramlar ve eğitim, öğretmen gibi bir toplumun önemli unsurlarına şiirde yer verilmiştir. Bu durum öğrencilerin milli, manevi, ahlaki değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmelerine örnek teşkil etmektedir.

ç) "Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti sonsuza dek yaşayacaktır." diyen Atatürk, 10 Kasım 1938'de hayata gözlerini yumdu. Atatürk'ün ölüm haberi, yalnız Türk milletini acıya boğmakla kalmadı; haber bütün dünyada büyük bir acıyla karşılandı. Dünya basını, günlerce Atatürk'ten ve başarılarından söz eden yazılar yazdı. (30.Sayfa)

Rica ederim, siz neler söylüyorsunuz? Türk milleti bir başka devletin sığıntısı, uşağı hâline nasıl getirilir? Şanlı geçmişi zaferlerle dolu... (32.Sayfa)

"Ne mutlu Türk'üm" (33.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda yer alan ifadeler öğrencilerin Milli duygu ve düşüncelerini güçlendirecektir.

d) "Benim yaratılışımda fevkalade olan bir şey varsa Türk olarak dünyaya gelmemdir. Her Türk ferdinîn son nefesi, Türk milletinin nefesinin sönmeyeceğini onun ebedî olduğunu göstermelidir." (40.Sayfa)

e) Ev sahibi olmak gündelik hayatımızda tek endişe gibi görünüyor. Halbuki ev sahibi olmanın pek önemli sayılmadığı devirlerde iyi bir komşuya sahip olmanın önemi cok iyi takdir ediliyordu. Onun için atalarımız, "Ev alma, komşu al!" derlerdi. (46.Sayfa)

f) Gazi Ahmet Muhtar kılıcını çekmiş, halkın önüne düşmüştü. Kars Kapısı'na doğru yürüyordu. Bu ne yürüyüştü, ya Rabbi! Bu iman karşısında hangi ordu durabilirdi! Hangi düşman bu cesareti gösterebilirdi? Sanki Erzurum ayağa kalkmıştı. On sırada saçı sakalı bembeyaz olmuş bir ihtiyar çapasını kapmış, bir yanında altmışlık karısı, öteki yanında kocasını şehit vermiş yirmilik gelini, arkalarında su taşıyan on iki yaşlarında bir yavru vardı. Paşalar, askerler halkla omuz omuza gidiyor, analar, babalar, kızlar ve delikanlılar hep beraber Kars Kapısı'ndan çıkıyorlardı. Kapıdan ilk çıkanlar arasında Fatma adında genç bir Türk kadını ile aynı yaşlarda üç kız arkadaşı vardı. (52.Sayfa)

Güneş yavaş yavaş kaybolurken başka bir güneş doğuyor, Top Dağı Tabyaları'na Türk bayrağı çekiliyordu. Biz Türkoğlu Türk Erzurum'u boyle savunduk. (52.Sayfa)

Yukarıdaki parça milli duyguları güçlendiren unsurlar bulundurmaktadır.

g) Anadolu'da konuk ağırlamak önce hoşbeşle başlar. Konuğun hal ve hatırı, nereden gelip nereye gittiği sorulur. Bu kısa sohbetten sonra, ayran, çay, kahve ikram edilir. Sıra gelir yemeklere... Konuk, konuk odasına ayak bastığı andan itibaren, ev sahibinin ocağı tütmeye başlar. Eğer konuk, köyun ortak malı olan konuk odasında kalırsa ikram sırası gelen evin ocağı tütmeye başlar. Mutfağında, ambarında ne varsa ortaya dökülür. (53.Sayfa)

Şerife Hatun bir bir saydığı yemekleri kahveyle bağlarken Şavşatlı Aşık Kamber de yazdığı uzun"Yemek Destanı"nda sözü kahveye getirir. (54.Sayfa)

Kahvenin faydası çoktur bedene,
Minnetim var onu icat edene.
İtibar etmeli gelen gidene,
Misafire dosta, eşe, akrana... (54.Sayfa)

Öyle bir köy varmış ki köye gelen konuğu önce iyice bir döverler, sonra da itekleyerek köy odasına götürür; orada yedirir, içirir, ertesi gün de azığını düzer, cebine harçlığını kor, yolcu ederlermiş. Bir gün bu köye bir atlı gelmiş. Köylüler, gelen yabancıyı yaka paça atından indirerek adamakıllı ıslatmışlar. Sonra atını ahıra çekerek yemini, suyunu vermişler. Konuğu da alarak tatlısıyla tuzlusuyla karnını doyurmuş, eğlendirmiş, yumuşak minderlere yatırmışlar. Ertesi gün atını eğerlemişler. Oda sahibi, konuğun heybesini yiyecekle doldurmuş, bir de para dolu kese vermiş. (54.Sayfa)

Anadoluda konukseverliğin yerinin anlatıldığı parçada misafirlik kavramının Türk toplumunda ne denli önemli olduğu vurgulanmıştır. Türk toplumunun önemli bir manevi değeri metinde işlenmiştir.

ğ) Ertesi gün, mahallenin yaşlı başlı kişileri bir araya gelip bu zavallı aileye ne gibi yardımların yapılabileceğini konuşmaya başladılar. İlkin evlerden eşya toplandı; daha sonra maddi durumları iyi olan ailelerden para yardımı istendi. Onlara yardım etmek için herkes birbiriyle yarışıyordu adeta. (75.Sayfa)

4.5. Beşinci Alt Probleme Dayalı Bulgular

4.5.1. 7. Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar

Meb yayınlarına ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında "Milli Kültür, Atatürk" zorunlu temalara yer verilmiştir. Seçmeli temalardan da "İletişim, Kavramlar ve Çağrışımlar, Doğa ve Evren, Toplum Hayatı" temalarına yer verilmiştir.

Tablo 9 7.Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları

TEMA	ALT TEMA	METİN ADI
İletişim	Güzel Konuşma Sanatı	Tatlı Dil
	Dili Yerinde ve Doğru Kullanma	Öyle Denmez
	Karikatürler	Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür
	Dil Öğretimi	Balkondaki Muhabbet Kuşu
Atatürk	Atatürk Sevgisi	Unutulmayan Hafta
	Atatürkün Türk Diline Verdiği Önem	Atatürk ve Türk Dili
	Atatürkün Türk Tiyatrosuna Verdiği Önem	Atatürk ve Türk Tiyatrosu
	Atatürk ve Milli Kültür	Milli Kültür
Kavramlar ve Çağrışımlar	Sevgi	Bakardım Güneş Avuçlarımda
	Kapılar	Hayata Açılan Kapılar
	Milli Değerler	Pembe İncili Kaftan
	Milli İnanç	Yiğitlerimiz Cephane Bekliyor

Milli Kültür	Kültürel Miras	Miras Keçe
	Bağımsızlık	Oğuz Destanı
	Türk Büyükleri	Mehmet Âkif Ersoy
	Gelenekler	Yüksek Yüksek Tepelere
Doğa ve Evren	Doğa	Sular
	Çevremizdeki Canlılar	Son Kuşlar
	Yıldızlar	Kutup Yıldızı
	Ağaçlar	Bir Kavak ve İnsanlar
Toplum Hayatı	Dürüstlük	Osmanlı Dürüstlüğü
	Şenlikler, Kutlamalar	Odcu Haftası Şenlikleri
	Konukseverlik	Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir
	Paylaşma	Emine Teyzenin Çilek Reçeli

4.5.2. 7. Sınıf Cem Veb Ofset Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar

Cem Veb Ofset Yayınlarına ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında "Milli Kültür, Atatürk" zorunlu temalara yer verilmiştir. Seçmeli temalardan da "Okuma Kültürü, Zaman ve Mekân, Duygular, Güzel Sanatlar" temalarına yer verilmiştir.

Tablo 10 7.Sınıf Cem Veb Ofset Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları

TEMA	ALT TEMA	METİN ADI
Okuma Kültürü	Kitaplar	Kitaplarla Kurulan Dostluk
	Kütüphaneler	Kütüphaneler
	Okuma Sevgisi	Okumak
	Yazar ve Okuyucu	Yazar ve Okuyucu

Atatürk	Atatürkün Fikir Hayatı	Atatürk'ün Düşünce Hayatı
	Milli Ahlak	Elektronik Posta
	Atatürkün Kişiliği ve Özellikleri	Atatürkün Kişiliği ve Özellikleri
	Türk Dili	Türk Dili
	Atatürkün Türk Tiyatrosuna Verdiği Önem	Atatürkten Anılar
Milli Kültür	Konukseverliğimiz	Bir Fincan Kahve
	El Sanatları	Zamana Vurulan Kilit
	Spor	Kırkpınar'a Adını Veren Yiğit
	Geleneksel Gölge Oyunu	Karagöz Baba İle Hacivat Usta
Zaman ve Mekân	Şehirler	Bursa
	Geçmiş-Şimdi-Gelecek	Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek
	Odalar	Odalar ve Sofalar
	Çevremiz	Van Gölünün Şafağı
Duygular	Üzüntü	Bebek
	Sevgi	Saadet Yolu
	İyimserlik	İyimser Olmalı
	Üzüntü	Semaver
Güzel Sanatlar	Resim	Ali Rıza Bey ve Kırkambarı
	Heykel	Rodin'den Aldığım Ders
	Tiyatro	Turan Oflazoğlu ile Sohbet
	Sinema	Dondurmalı Sinema

4.6. Altıncı Alt Probleme Dayalı Bulgular

Yedinci sınıflarda Meb ve Cem Veb Ofset yayınlarına ait Türkçe ders kitapları incelenmiştir.

4.6.1. Milli Eğitimin Genel Amaçları Açısından İnceleme

MADDE 1- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlâki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek.

(1) Meb Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Akıl ve bilim arasında nasıl bir ilişki vardır? Akıl, düşünmeyi, soru sormayı gerektirir. Soru sormak, merak etmek bilimsel düşüncenin temelidir. Her şey soru ile başlar. Bilim, sorulan bu sorulara akıl ve mantık süzgecinden geçirerek deneysel yollarla cevap arar. "Akılcılık ve bilimcilik ilkesi, aklın hâkimiyetini, yani olayları akılla değerlendirmeyi ve bilimin rehberliğini benimser." Bugünkü bilimsel gelişmelerin temelini hiç şüphesiz akıl ve mantık oluşturur. Ancak bilinmelidir ki Atatürk karşılaştığı her soruna akılcı ve bilimsel çözümler üretmiş, akıl ve bilimin gösterdiği yoldan asla ayrılmamıştır. Onun, "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." sözü bu yaklaşımın en önemli göstergesidir. (35.Sayfa)

"Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir. İlim ve fennin dışında yol gösterici aramak gaflettir, cahilliktir, doğru yoldan sapmaktır." (36.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda Atatürk ilkelerinin bazılarına yer verilmiştir.

b) Değerli arkadaşlar,

Ben de sizlere Atatürk'ün sanata ve sanatçıya verdiği önemi anlatacağım. Öncelikle sizlere Atatürk'ün şu sözlerini hatırlatmak istiyorum:

"Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir."

"Efendiler, hepiniz mebus olabilirsiniz; vekil olabilirsiniz, hatta cumhurbaşkanı olabilirsiniz. Fakat sanatkâr olamazsınız. Hayatlarını büyük bir sanata vakfeden bu sanatçıları sevelim."

Arkadaşlar, sizce Atatürk bu sözlerinde ne demek istemiştir? (36.Sayfa)

Atatürk'ün sanata verdiği önem görülmektedir. Türk milletinin manevî, kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; amacına yukarıdaki sözler uygundur.

c) Atatürk ve Türk dili Milli varlığımızdır,
Güneş ve Ay misali yanan ışığımızdır.

Milli duygu ve dilin çok kuvvetlidir bağı,
İşlek zengin olması aştırır her an çağı.
Dilini ihmal eden okuyup yazamayan,
Ayak altında kalır solarız ayan beyan.

Gelir milletin gücü dilini konuşmaktan,
Yeter ki iyiöğren kurtulursun şaşmaktan.
Önem göstermeyenler düşmana boyun eğer,
Perişan bir şekilde ne yurt kalır ne de yer.

İncelemek öğrenmek her Türk'ün görevidir,
Araştırıp okumak topyekûn ödevidir.
Odur Türkçeyi öven savunurdu kollardı,
Çıkmazdan kurtararak geleceğe yollardı. (38.Sayfa)

Yukarıdaki şiirde milli ve kültürel değerlerin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Dil, bir toplumun vazgeçilmez milli varlığıdır.

Şiir, dilin milli birlik ve bütünlüğümüzdeki yerini ve önemini anlattığı için Türkçe dersinin genel amaçlarının on birinci maddesine; duygu ve düşüncelerin etkili bir şekilde anlatıldığı bir şiir olduğu için ikinci maddesine; milli-manevî değerlere önem veren, bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerin güçlenmesini sağladığı için de on birinci maddesine de dahil edilmektedir.

ç) Uzun ve sıcak yaz günlerinde geçen Ramazan ayının ardından gelen bayramı sevinçle karşılıyoruz. Ramazan ayı bitip de bayrama günler kala, gelecek olan misafirlere neler ikram edileceğinin, kimlere ne hediye götürüleceğinin telaşı başlar. Baklavalar, börekler, sarmalar, şekerler derken liste uzar gider; ne de olsa adı da Şeker Bayramı'dır. (79.sayfa)

Geleneksel lezzetimiz lokum da bu listede vazgeçilmez bir yere sahiptir. Büyük, küçük herkesin severek yediği bu tatlı; kaymaklısı, sakızlısı, ballısı, güllüsü, cevizlisiyle her yiyenin yüzünde bir gülümseme yaratma garantisi olan geleneksel bir lezzetimizdir. (80.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda, Türk toplumunda önemli bir yeri olan Ramazan ve Şeker Bayramına yer verilmiştir.

d) Ferdinand güç bela kendisini sürükleyen kalabalıktan kurtulabildi. Yaşadığı olayın etkisi ile yüzü bembeyaz kesilmiş, bacakları titriyordu. Yolun kenarına bitmiş bir hâlde çömelerek başını iki eli arasına alıp düşünmeye başladı. Ne yapabilirdi ki? İşte bütün parasını kaybetmişti. Bu şekilde sıkıntı ile etrafına göz attığında yüzlerine hiç de aşina olmadığı adamların kendisine doğru geldiğini fark etti. Aralarında az önce denize atlayan gençler de vardı. Islak elbiseleriyle ellerindeki altınları getirip önüne bıraktılar. Ferdinand büyük bir şaşkınlık içerisinde para kesesindeki altınları saydı. Hiçbir eksiklik yoktu. (106.Sayfa)

Metinde paraları yola saçılan yabancı adam, insanların paralarının üstüne üşüştüğünü görünce çaldıklarını düşünmüş. Fakat sonra kendisine doğru gelip

paralarını ona teslim ettiklerinde, bu erdemli davranış karşısında şaşkınlığını gizleyememiştir. Parçada Türk milletinin yardımseverliği anlatılmıştır.

(2) Cem Veb Ofset Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Devletini seviyor musun?

— Seviyorum.

Sadrazam doğruldu. Arkasına dayandı:

— Pekâlâ öyleyse, dedi, bu adam, "Elçiye zeval yok." kuralını kabul etmez. Bizimle rekabet davasındadır. Er meydanında hakkımızda yapamadıklarını, bizim göndereceğimiz elçiye yapmak ister. İhtimal, işkenceyle idam eder. Oysa, elçimize yapılacak hakaret, devletimize demektir. Bize öyle bir adam lazım ki hakaret görünce başından korkmasın. Bu hakareti aynıyla iade etsin. Devletini seversen sen, bu fedakârlığı kabul edeceksin.

— Ettim efendim fakat bir şartla...

— Ne gibi?

— Madem ki bu bir fedakârlıktır, fedakârlık ücretle olmaz, karşılıksız olur. Devlete karşı ücretle yapılacak bir fedakârlık ne olursa olsun, şahsi kazançtan başka bir şey değildir. Ben maaş, makam, ücret filan istemem. Fahri görev olduğu için bu hizmeti görürüm. Şartım budur.

— Fakat oğlum, bu nasıl olur? Onun elçisi, gayet ağır giyinmişti. Atları, hizmetçileri mükemmeldi. Bizim elçimizin atları, hizmetçileri, giysileri daha muhteşem, daha ağır olmak icap eder. Bunlar için mutlaka hazineden sana birkaç bin altın vereceğiz. Muhsin Çelebi döndü. Önüne baktı. Sonra, başını kaldırdı.

— Hayır, dedi, hazineden bir pul almam. Gereken muhteşem takım atları, süslü hizmetçileri ben kendi paramla düzeceğim. Hatta... (54.Sayfa)

"Pembe İncili Kaftan" adlı metinden alınan yukarıdaki bölümler, Muhsin Çelebi adlı kişinin ülke ve millet sevgisini gözler önüne sermektedir.

b) Hemen, sırtından "Pembe İncili Kaftan"ı çıkardı. Tahtın önüne serdi. Şah İsmail, vezirleri, kumandanları şaşırmışlar, hayretle bakıyorlardı. Sonra bu kıymetli kaftanın üzerine bağdaş kurdu. İnce dev, ejderha resimleri işlenmiş sivri kubbeyi, yaldızlı kemerleri çınlatan gür sadasıyla:

— Mektubunu verdiğim büyük padişahım, Oğuz Kara Han neslindendir, diye haykırdı. Dünya yaratıldığından beri, onun atalarından kimse kul olmamıştır. Hepsi padişah, hepsi hakandır. Ataları yaratılıştan itibaren hükümdar olan bir padişahın elçisi, hiçbir yabancı ülke padişahı karşısında divan durmaz. Çünkü kendi padişahı kadar dünyada asil bir padişah yoktur. Çünkü… (55. Sayfa)

— Muhsin Çelebi, sözünü bitirince izin filan istemedi, kalktı. Kapıya doğru yürüdü. Şah İsmail donmuş, taş kesilmişti. Çaldıran'da kırılacak gururu bugün, bu tek Türk'ün ateşli bakışları altında erimişti. Muhsin Çelebi dışarı çıkarken kendi gibi hayretten donan nedimlerine:

— Şunun kaftanını veriniz, dedi.

— Savaşçılardan biri koştu, tahtın önünde serili kaftanı topladı. Türk elçisine yetişti:

— Buyurunuz, kaftanınızı unutuyordunuz.

Muhsin Çelebi durdu. Güldü. Çıktığı kapıya doğru dönerek Şah'ın işiteceği yüksek bir sesle:

— Hayır, unutmuyordum. Onu size bırakıyorum.

Sarayınızda büyük bir padişah elçisini oturtacak seccadeniz, şilteniz yok. Hem bir Türk, yere serdiği şeyi, bir daha arkasına koymaz. Bunu bilmiyor musunuz, dedi.

Geçtiği yollardan gece gündüz, dört nala döndü. (56.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda, Türk ulusunun yüceliği ve millet sevgisi anlatılmıştır.

c) Genç adam yüklenen malların arkasından gitmek için yola koyulduğu sırada arkasından Hasan Ağa'nın koşarak geldiğini gördü. Zavallıcık zaten kiloluydu.

Yanakları kıpkırmızı kesilmiş, nefes nefese kalmış, alı al, moru mor olmuştu. Ferdinand şaşkın bakışlarını Ağa'ya çevirerek sordu:

— Hayrola Hasan Efendi?

— Sorma beyim yanlışlık yapmışız. Kumaşların arasına önceden hatalı diye ayırdığım kumaş topu da karışmış.

— Olsun ağam, o kadar mal arasında ne önemi var?

— Olmaz efendim, olmaz. Sana hatalı mal satamam.

Hadi sen biliyorsun meseleyi, ya senden satın alanlar? Sonra Osmanlı kusurlu mal satıyormuş derler. Ben ecnebi diyarlarda devletimin şerefini düşürmem, milletimin adını lekeleyemem.

Ferdinand İstanbul'a Asya'nın incisi diyenlere bir kez daha hak verdi. Bu sözü söyleyenler inciye asıl kıymeti verenlerin, onu karanlık deniz diplerinden gün ışığına çıkaranlar olduğunu biliyor olmalıydı. İstanbul'u da inci yapanlar mutlaka her biri inci değerinde insanlar olmalıydı. (109.Sayfa)

Yukarıdaki parçada; Türk milletinin her konuda olduğu gibi ticarette de doğru, dürüst insanlar olduklarına, hakka hukuka dikkat eden insanlar olduklarına yer verilmiştir.

Yukarıdaki parça, milli değerlere yer vermesinden ötürü Türkçe dersinin genel amaçlarının dokuzuncu ve on birinci maddelerine de dahil edilmektedir.

ç) Onun "Yurtta barış, dünyada barış." sözünün, yüreğindeki insan sevgisini göstermesi bakımındanda anlamı çok büyüktür. Bugün Atatürk'ün bu sözüne ne denli ihtiyacımız olduğunu yakın çevremizde devam eden savaşlar ve bu savaşların meydana getirdiği yıkımlardan çok iyi anladığımızı sanıyorum. İşte bu söze içten inanmış Atatürk, barışa ve sevgiye giden yolların en önemlilerinden birinin de sanat olduğunu çok iyi bilmekteydi. Bunun için Cumhuriyeti kurduktan hemen sonra Atatürk çağdaş Türk sanatını geliştirmek amacıyla Avrupa'ya resim, heykel ve müzik öğrenimi için gençler göndermiş. Ankara Devlet Konservatuvarını, Ankara Devlet Tiyatrosunu ve Operasını, Filarmoni Orkestrasını kurdurmuştur.

Özellikle Rumeli türkülerini dinlemeyi çok seven Atatürk, ülkemizin gerçek sanat değerlerini çıkarmak için yaptığı çalışmaları da yerinde takip etmiştir. (37.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta Atatürk'ün vatan, millet ve insan sevgisi yer almaktadır. Aynı zamanda Türk toplumunun ilerlemesi için üzerine düşen sorumlulukları da yerine getirdiği görülmektedir. İlerlemelere öncülük etmesi, yenilikler yapması ve bu konuda pek çok kurumu kurdurması bu anlayışın doğurduğu sonuçlardır.

4.6.2. Türkçe Dersinin Genel Amaçları Açısından İnceleme

MADDE 1- Dilimizin, milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri.

Türkçe dersi genel amaçlarının birinci maddesiyle ilgili kitaplarda herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

MADDE 2- Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri.

(1) Meb Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Bir insan yabancı dilleri ne kadar iyi öğrense de ana dilinde kurduğu iletişim kadar o dillerde tam anlamıyla sağlıklı bir iletişim kuramaz. Her dilin kendi yapısından kaynaklanan farklılıklar; şive, telaffuz, vurgu ve tonlama gibi konuşma diline özgü önemli anlam belirleyici ögeler yabancı bir dille iletişimi zorlaştıran ögelerdir.

Bütün bu olumsuzlukları bir an için bir kenara bıraksak bile kişinin öğrenebileceği yabancı dil sayısı sınırlıdır. Dolayısıyla bütün dünya ile yabancı diller öğrenerek doğrudan bir iletişim kurabilmek imkân dâhilinde değildir.

Fakat farklı toplumlardan ya da farklı gruplardan insanlar bir karikatüre baktığında o toplumun dilini hiç bilmeseler de verilmek istenen iletiyi rahatlıkla anlayabilir ve yorum yapabilirler. Bu anlamda Türk karikatürünün önemli isimlerinden Nezih Danyal'ın Karikatür Vakfı Etkinlikleri içerisinde zaman zaman gerçekleştirdiği *Farklı Uluslardan Sergiler Projesi* de karikatürün bütün insanlara ulaşabileniletişim gücünden yararlanılması bakımından son derece önemlidir.

İletişim; kişilerarası, toplumlar arası ya da birey ile toplum arasında oluşan bir süreçtir. Bir kişinin toplumla yüz yüze kurduğu iletişimde ulaşabileceği insan sayısı sınırlıdır. Ancak karikatürcü uygun zemin oluştuğunda çizgileriyle bütün dünya insanlarına seslenme olanağı bulmaktadır. (20-21.Sayfalar)

Karikatür, günümüzde duygu ve düşünceleri etkili bir şekilde anlatmayı sağlayan önemli yazılı türüdür. Metinlerde karikatürlere yer verilmesi öğrencilerin de duygu ve düşüncelerini etkili bir şekilde ifade edebilmelerine yardımcı olacak, onlara farklı bir alternatif sunacaktır.

b) Oyalar yüzyıllardır, Anadolu'da okuma yazma oranları düşük, haberleşme araçlarından yararlanamayan kadınların bir çeşit iletişim aracı olmuştur. Günümüzde, kırsal kesimde yaşayan kadınların haberleşmelerine yardımcı olmaya devam etmektedir. Çiçeklerden oluşan bir anlatım dili, sevgililik, nişanlılık ve evlilik aşamalarından geçerek aile ilişkilerini bile düzenleyebilecek boyutlardadır. Anadolu kadını, kaderini (sevdim alamadım), sevincini (şeker pembesi), özlemini (yârim ile), sevgisini (çayır- çimen), nefretini (biber) ve hemen hemen tüm düşüncelerini oyalarla çevresindekilere iletir. Bu gizli iletişimi genellikle kadınlar kullanır. (28.Sayfa)

Hatta toplumumuzda "gül gibi kız", "gonca gül", "deve dikeni gibi kadın", "Kabak çiçeği gibi açıldı.", "Nergisler gibi kokuyorsun." gibi deyimler hep kadınlara yakıştırılmıştır. Anadolu'da yıllardır el sanatlarının her dalında eşim Güran Erbek ile araştırmalar yaptık. Şayet rastladığımız oya isimlerinden bir liste yapmış olsa idik

ufak çapta bir kitap olurdu. En yaygın olan oyalardan birkaçını inceleyelim. Örneğin gül oya. İslamiyetten sonra gül, Hz. Muhammed'in çiçeği sayılmıştır. Günümüzde Kocaeli'nde evlenmek isteyen genç kız yakasına ya da saçına gül takar. Bu tavır "Evlilik çağındayım." demektir. Öte yandan bir genç kıza âşık olan delikanlı, aşkından sararıp solduğunu anlatmak için sarı gül taşır. Kız oğlanın önerisini kabul etmişse, kırmızı gül takarak "Ben de sana âşığım." yanıtını verir. Bu örneklerde görüldüğü gibi gül, sevgiyi, iki insanın tanışması için gereken iletişimi sözsüz olarak sağlamıştır. Gülün başka bir anlamı da yaşam, ruhun ölümsüzlüğü, ölümden sonra dirilme gibi inanışların simgesidir. Baharat olarak kullanılan karanfili yan yana dizerek oluşturulan oya türü "karanfil oya"dır; "çatal karanfil", "yediveren karanfil", "boz karanfil" gibi adlar alır. Anadolu'nun birçok yöresinde erkeğin nişanlılık talebi, kırmızı karanfil gönderilerek veya takılarak kabul edilir. Gülün aksine, karanfil çiçeği, genelde aşkın fiziksel iletişim aracı olarak kullanılır. Nergis oya Anadolu'da üzüntü, yalnızlık ve ayrılığı simgelemek için kullanılır.

Kadın, eğer sarı nergis oyası takmış ise ayrılık kesindir, kavuşmak olanaksızdır. "Dağ nergisi","bayan nergis", "nergis oya" gibi oya isimleri vardır. Nergis mitolojide ve öykülerde olduğu gibi oyalarda da yalnızlığın ve ayrılığın simgesidir. Yurdumuzda, bazı yörelerde, kadının, erkek çocuk sahibi olana kadar, evde büyüklerin yanında konuşması yasaktır. Konuşması uygun görülmeyen kadınların, duygularını oyalarla anlatması gelenek olmuştur. Örneğin, evliliğin ilk haftasından sonra anne ve baba evine el öpmeye giderken kadın, kocasından memnun olmadığını başına taktığı biber oyası ile anlatır. Eğer kırmızı biber oyası bağlamış ise ilişkinin ümitsiz ve biber gibi acı olduğunu ailesine sessizce belirtmektedir. Gelin eğer mutlu ise "hercai menekşe" veya "çayır çimen" oyası takar. Oya, hem arkeolojik, hem mitolojik, hem de etnolojik anlamda yıllar boyu bitmeden, tükenmeden devam edebilecek türde bir el sanatıdır. Çağdaş iletişim olanaklarına, günümüz teknolojisinin ürünlerine karşın bir iğne bir iplikle dünyalar yaratan bir sistemdir. Yeter ki hâlâ onu yapabilen bir Anadolu kızı olsun. (29.-30.Sayfa)

Oyaların yukarıdaki paragraflarda da anlatıldığı üzere Türk toplumunda özel bir yeri vardır. Duygu ve düşünceler görüldüğü üzere farklı yöntemlerle ve şekillerle anlatılır oyalarda. Bu nedenden dolayı bu parçalar Türkçe dersinin genel amaçlarının bu maddesine uygundur. Böyle metinler, duygu ve düşünceleri ifade etmede öğrencilere rehberlik edecek ve aynı zamanda onların da duygu ve düşüncelerini etkili bir şekilde ifade etmelerini sağlayacaktır.

Yukarıdaki parçalarda milli ve manevi ögelerin yaşatıldığı görülmektedir. Bakıldığında da zaten oya, başlı başına Türk toplumunun önemli kültürel unsurudur. Bu nedenle yukarıdaki parçalar Türkçe dersinin genel amaçlarının dokuzuncu, on birinci maddelerine de dahil edilmektedir.

Oyalardaki desenlerle duygu ve düşünceler arasında bir bağ vardır. Bu bağ öğrencilerin ilişki kurma, yorumlama, anlama becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle yukarıdaki parçaları Türkçe dersinin genel amaçlarının dördüncü ve yedinci maddelerine de dahil edilmektedir.

c) Mustafa Kemal'i düşünüyorum;
Yeleleri alevden al bir ata binmiş,
Aşıyor yüce dağları, engin denizleri
Altın saçları dalgalanıyor rüzgârda
Işık ışık yanıyor mavi gözleri.

Mustafa Kemal'i düşünüyorum;
Yanmış, yıkılmış savaş meydanlarında
Destanlar yaratıyor cihanın görmediği;
Arkasından dağ dağ ordular geliyor
Her askeri Mustafa Kemal gibi.

Mustafa Kemal'i düşünüyorum
Altın saçları dalgalanıyor rüzgârda,
Mavi gözleri ışıl ışıl görüyorum.

Uykularıma giriyor her gece
Ellerinden öpüyorum. (46.Sayfa)

Hani güzel çocukluk evleri vardı,
Görülmemiş rüyalar gördüğümüz.
Yıldızlara bürünürdüm üşüyünce,
Ay üşümüş ellerimde kayardı,
Dışarda kar yağardı ışıl ışıl.

Aşılası dağlar vardı uzakta,
Dağlarda masallardan kopup gelmiş
Ateş yakan bin atlı düşünürdüm,
Ve sonra koşardım pencereme,
Pencerem masallara bakardı. (48.Sayfa)

Yukarıdaki şiirlerde Atatürk sevgisi ve çocukluk evleriyle ilgili duyguların etkili bir şekilde dile getirildiği görülmektedir.

ç) Bilgin:

— Padişahım! Sizin mutluluğunuz, mutlu olduğunu söyleyen bir insanın gömleğinde saklıdır. Böyle bir insanı bulur, gömleğini giyerseniz mutlu olursunuz, der.

Mutlu bir insanın gömleği... Padişah, ülkesine adamlar salar. Köşe bucak aratır. Kimse "Mutluyum." demez. Her insanın bir derdi, bir çilesi vardır. Sonunda, padişahın adamları, bir dere kenarında koyunlarını otlatan bir çobana rastlar. Çoban hem kaval çalmakta hem de:

— Ohh, dünya ne güzel, çok mutluyum çok, diye söylenmektedir.

Adamlar:

— İşte mutlu bir adam. Bundan mutlusunu bulamayız, diyerek çobanı yakalar, hemen soyarlar. Bir de ne görsünler mutluyum diyen çobanın sırtında gömleği yok!

İşte böyle... Mutluluk gibi, renkler de ele avuca sığmaz. Bir görüntüdür; ancak görebilenler için. (64.Sayfa)

Yukarıdaki parçada mutlu olmayla ilgili bir kıssa anlatılmıştır. Bu konudaki düşünceler farklı ve etkili bir şekilde dile getirilmiştir.

Yukarıda yer alan parça anlama, yorumlama, sorgulama, değerlendirme gibi düşünme becerilerini harekete geçirmektedir. Aynı zamanda akılcı ve eleştirel bir yaklaşım da söz konusudur. Bundan ötürü parça Türkçe dersinin genel amaçlarının dördüncü ve yedinci maddelerine de uygundur.

d) Bir kuş cıvıltısı duysam kanım donuyor, yüreğim atmıyor. Hâlbuki sonbahar koca yemişleri, beyaz esmer bulutları, yakmayan güneşi, durgun maviliği, bol yeşili ile kuşlarla beraber olunca insana; sulh, şiir, edebiyat, resim, musiki, mesut insanlarla dolu, anlaşmış, açsız, hırssız bir dünya düşündürüyor. Her memlekette kıra çıkan her insan, kuş sesleriyle böyle düşünecektir. Konstantin Efendi mâni oluyor. Zaten kuşlar da pek gelmiyorlar artık. (90.Sayfa)

Güneş, ormana yalnız can değil, biçim de veren hayat kaynaklarından biri ve en büyüğüdür. Ormanda herkesin, her ağacın, her çalının, her otun, her yosunun gün ışığından gereği kadar hakkı vardır. Her ağaç, dalını, komşusunun dallarından kalan boşluğa uzatmış, her dal, yapraklarına, üstteki dalların yapraklarının gölgesine düşmeyecek yeri, yönü bulmuş ve vermiş. Ne iyi; ormanda her şey ışıktan payına düşeni alıyor diye düşünürken tak... tak... tak... sesleri duyuyordum. Galiba bir ağaç kesiyorlar! Sesin geldiği tarafa doğru gidiyorum. Tak taklara yaklaştıkça dikkat kesiliyorum ve iyice yavaşlıyorum. Çünkü anlıyorum ki bu, gagasıyla ağaç kabuklarını oyan bir ağaçkakandır. (99.Sayfa)

Su damlası sıcaktan buharlaşıyor. Güneş ışınlarına binip göğe çıkıyor. Yukarıda hava öyle soğuk ki Kuzey Kutbu gibi. Bizim minicik su damlası çıktığına çıkacağına pişman oluyor. Saydam bilye gibi bir su damlasıyken donup kristal oluyor. Üşüyor yani. Üşüyünce de azıcık ısınmak için aşağıya inmek istiyor. Böylece

kar tanesi olarak yere iniyor. Belki de aslına dönmek istiyor. Tekrar su damlası olmayı hayal ediyor. (100.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda, metnin yazarının etkili bir şekilde yok olmaya başlayan doğa ve hayvanlarla ilgili düşünceleri yer almaktadır.

Paragraflarda ülkenin önemli bir sorununa da yer verildiğinden, bu parça Türkçe dersinin genel amaçlarının onuncu maddesine de dahil edilmektedir.

(2) Cem Veb Ofset Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Benim gibi fakir, evlerinde kitap, masa, soba olmayan Anadolu çocukları için kütüphane, okul kadar hatta okuldan da mühim bir saadet ülkesidir. Günlük hayatları dar olanlar, orada genişliği hissederler. Tarihe, dünyaya, kâinata, varlık ötesine açılırlar. Kütüphaneler, ruhların kendilerini en hür hissettikleri yerlerdir. Bundan dolayı onlara okullar ve mabetler kadar önem vermek lazımdır. (11.Sayfa)

Paragrafta "kütüphane" ilgili düşüncelerin etkili bir üslupla anlatıldığı görülmektedir.

b) Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yârim kara topraktır,
Beyhude dolandım boşa yoruldum
Benim sadık yârim kara topraktır.

Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum
Her türlü isteğim topraktan aldım
Benim sadık yârim kara topraktır.

Her kim ki olursa bu sırra mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser
Gün gelir Veysel'i bağrına basar
Benim sadık yârim kara topraktır. (109.Sayfa)

Âşık Veysel'in "kara toprak"la ilgili duygularının yer aldığı dörtlüklerin, etkili bir anlatımın güzel örneğiyle öğrencilerin de duygularını etkili bir şekilde ifade etme alışkanlığı kazanmalarına örnek teşkil edeceği görülmektedir.

MADDE 3- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları.

Türkçe ders kitaplarında yer alan bütün metinler öğrencilerin konuşma ve yazma kurallarını doğru bir şekilde öğrenmelerini sağlamaktadır.

Konuşma kurallarına uygun olarak öğrencinin Türkçeyi doğru kullanması ders esnasında ve okuma sırasında öğreneceği beceridir.

Yazma kuralları da gerek okuma esnasında gerekse ders esnasında öğrencilerin edineceği becerilerdendir. Dil bilgisi eski programda ayrı bir ders olarak ele alınmaktaydı fakat yeni programla beraber metin içinde sezdirerek öğretilmektedir. Yazma kuralları da metinlerin içinde, metinle beraber öğrenilmektedir. Bu sebepten dolayı çalışmamızda bu madde ayrıntılı olarak ele alınmamıştır.

Bunun yanı sıra metinlerin yazma kurallarına aykırı unsurlar bulundurmadığı da görülmektedir.

MADDE 4- Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri.

(1) Meb Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Acı dilin zararı yalnız karşısındakine değildir; kendi sahibini de dünya güzeli olsa çirkinleştirir. Nice güzel insan vardır ki dilleri yüzünden sevilmezler. "Şeytan görsün yüzünü!" deyip bucak bucak kaçtığımız insanlar hep o insanlardır. Ama tatlı dil öyle mi ya? "Yılanı deliğinden çıkarır." derler. Yılan insan dilinden pek anlamaz ama tatlı dilin neler yapmaya yettiğini anlatmak için herhâlde böyle demişler. (10. Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta karşılaştırma, ilişki kurma ve yorumlama becerilerine ait unsurlar yer almaktadır.

b) Acaba ilk çağlarda yaşayan insanları mağara duvarlarına bir bakıma ilk karikatürler diyebileceğimiz çizgileri yapmaya zorlayan neydi? Niçin böyle bir şeye ihtiyaç duydular? Birtakım duygu ve düşünceleri söz ile anlatamadıkları için mi? Birbirleriyle daha iyi bir iletişim kurabilmek için mi? (19.Sayfa)

Paragrafta sorgulama becerisine ait unsurlar yer almaktadır.

c) Çarşamba günüydü. Türkçe dersinin sonlarına doğru öğretmenimiz:

— Çocuklar, biliyorsunuz, önümüzdeki hafta 10 Kasım Atatürk Haftası. Bu haftayla ilgili olarak neler yapabiliriz? Düşünün bakalım, dedi.

— Öğretmenim, Atatürk'ün hayatını, kişiliğini ve başarılarını konu alan bir oratoryo düzenleyebiliriz.

— Atatürk konulu bir şiir dinletisi düzenleyebiliriz.

Öğretmenimiz:

— Seni dinliyoruz Sema, deyince birden heyecanlansam da ayağa kalktım:

— Öğretmenim, arkadaşımızla Atatürk'ün kişiliği, fikir hayatı ve değişik konulardaki görüş ve düşüncelerini dile getiren bir program hazırlayabilir miyiz?

— Çok iyi düşünmüşsün Sema. Bak ben de böyle bir şey hazırlamanızı isteyecektim. Bu konuyla da sen ilgilen. Arkadaşlarınla hemen çalışmalara başlayın. (32.Sayfa)

Yukarıdaki parçada öğretmenin sınıfa sorular sorduğunu ve bu sorulara öğrencilerin düşünüp kendilerince yaratıcı cevaplar verdikleri görülmektedir.

ç) Gelenleri sorgusuz sualsiz kabul ettiğimiz, başkalarına güvenip kapılarımızı hiç kilitlemediğimiz günler geride kaldı. Ali Baba ve Kırk Haramiler masalında olduğu gibi kilidi söz olan kapılar yok ki "'Açıl susam, açıl!" denildiğinde açılsın. Şimdi, şehrin kıyıda köşede kalmış birkaç mahallesi dışında, evler artık çelik kapılar ve geçmeli kilitlerle korunuyor. (50.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta anlama, sorgulama becerilerine yönelik unsurlara yer verilmiştir.

d) İnsanları birçok bakımdan iki sınıfa ayırabilirsiniz. Fakat en doğrusunu Auguste Breal (Agust Biril) adında bir muharrir yapmıştır. O muharrir: "İnsanları, beraber yaşadıkları kimselere hayatı hoş bir hâle getirenler, bir de beraber yaşadıkları insanlara hayatı zehir edenler diye ikiye ayırmak kabildir." diyor. Bana öyle gelir ki muharrir bu ayrımı yaparken insanların bir kısmının iyimser, bir kısmının da kötümser olduğunu anlatmak istemiştir. İyimser yahut eski tabiriyle "nikbin" dediğimiz insanlar hakikaten yalnız kendilerinin hayatını tatlılaştırmakla kalmazlar, beraber yaşadıkları insanlara da hayatı pembe bir gözlük arkasından seyrettirirler. Böyleleri en feci hadiseler karşısında kaldıkları zaman bile ümitsizliğe kapılmaz, o karanlık hadisenin, gece içinde parlayan yıldızlar gibi ışık veren bir noktasını bulup ertesi güne o noktadan bakmayı tercih ederler. (58.Sayfa)

Bir masanın üzerine yarım bardak su koyup insanları teker teker davet ederek masanın üzerinde ne gördüğünü sormuşlar. Kötümser adam, yani o her şeyi kara, her şeyi korkunç, her şeyi noksan gören adam: "Yarısı boş bir bardak görüyorum." dermiş. Buna karşılık iyimser olan kimseler: "Yarısına kadar dolu bir bardak." gördüklerini söylemişler. (59.Sayfa)

İki paragrafta yer alan düşünceler; öğrencilerin anlama, sorgulama, yorumlama, değerlendirme becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacak unsurları barındırmaktadır.

e) "Ters nallanmış ata dönesin!"
"Kansız bite dönesin!"
"Uyuz olmuş ite dönesin!"

Nasıl bir hayal gücüyle çıktı bu laflar? Nasıl bir mizah duygusuyla şekil aldılar aklımı kurcalar. Anadolu'nun dört köşesinde geze geze toplamak lazım bu kelimeleri. Gerçi bunu yapan gönüllüler, dil sevdalıları var. Ama bilgi ve iletişim yüzyılında esas mesele tüm bu birikimi İnternete aktarabilmek. Farkında mısınız İnternette Türkçe ile ilgili ne kadar az nitelikli kaynak var?

Peki şimdi "Türkçezenler" yani Türkçeyi kalpten seven ve bu dili bir kıta gibi karış karış gezenler bir araya gelseler, İnternette bir forum kursalar, oraya damla damla bildikleri deyimleri, atasözlerini, yöresel ve bölgesel lafları koysalar, aynı zamanda kaybolmasını istemedikleri dilsel nüansları ekleseler, kendi ailelerinden duydukları özgün kelimeleri paylaşsalar ve böylece ortaya geniş, dinamik, genç ruhlu, global bazlı bir platform çıksa fena mı olur? Madem ki kelimelerle düşünüyor, kelimelerle kendimizi ifade ediyor ve gene kelimelerle hayal kuruyor, muhabbet yayıyor yahut yanlış anlaşılıyoruz; bir dilin zenginliği aynı zamanda gönüllerimizin zenginliğidir. (82.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflar öğrencilerin anlama, sorgulama, yorumlama becerilerinin gelişmesini sağlayacak unsurları barındırmaktadır.

f) Dünya değişiyor dostlarım. Günün birinde gökyüzünde, güz mevsiminde artık esmer lekeler göremeyeceksiniz. Günün birinde yol kenarlarında, toprak anamızın koyu yeşil saçlarını da göremeyeceksiniz. Bizim için değil ama çocuklar, sizin için kötü olacak. Biz kuşları ve yeşillikleri çok gördük. Sizin için kötü olacak. Benden hikâyesi... (93.Sayfa)

Yukarıdaki bölümde yazar, insan eliyle bozulan doğa ile ilgili düşüncelerini eleştirel bir üslupla dile getirmiştir.

(2) Cem Veb Ofset Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Eski Yunan'ın büyük filozofu Sokrat, hiç yazmadı. Eğer yetiştirdiği Platon da böyle yapsaydı Sokrat, baldıran ağusuyla değil yazı yazmamakla kendini öldürmüş olurdu. Büyüklerin ne düşündüklerini öğrenmek için onların yazılarını okumak, öğretmenlerimizin sayısını çoğaltmaktadır. Okulda insanın olsa olsa on hocası olur. Hâlbuki kitap okuyan için her özlü yazıcı bir değerli öğretmendir. (13.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta okul ve kitap arasında ilişki kurulmuştur. Paragrafta yer alan düşünceler öğrencilerin anlama, yorumlama, sorgulama becerilerinin gelişmesine uygundur.

b) Bir milletin ileriliği, kitap okuyanların sayısıyla orantılıdır. İnsanlarımızdan şikâyetçi isek kesin olarak bilmeliyiz ki kitap okuyanlarımız azdır. Kitaptan uzak kalırsak insanlıktan da uzaklaşır gideriz. "Yabanî milletler dışında, her ülke kitaplar tarafından idare edilir." sözüne yanlış demek mümkün mü? Yusuf Has hâcip, "Yurdu olan onu kılıçla almıştır, yurdu tutan da onu kalemle tutmuştur." der. Yavuz Sultan Selim'in savaş meydanlarına giderken katırlar üzerinde kütüphanesini de taşıması, atalarımızın tarihte büyük imparatorlukları nasıl kurduklarını ifade etmektedir. Vatandaşlarına kitap okuma alışkanlığını kazandırabilmek için değişik taktikler uygulayabilen devlet adamları görülmüştür. (15.Sayfa)

İleri bir medeniyet olmanın kitap okumayla ilişkisinin anlatıldığı yukarıdaki paragraf öğrencilerin anlama, sorguluma, ilişki kurma ve yorumlama becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

c) Bir zamanlar çok öfkeli ve hırçın bir çocuk vardı. Çocuk, sonradan üzülse de kolayca öfkelenip hırçın davranışlar göstermekten kendini alamıyordu.

Bir gün, yaptığı bir hırçınlığın ardından öfkesi yatışıp üzüntü hissetmeye başladığında, babası bir torba çivi verdi. "Ne zaman sinirlenip hırçınlık yaparsan bu çivilerden birini arka bahçedeki çitlere çak." dedi

Çocuk, ilk gün otuz yedi çivi çaktı. Daha sonraki günlerde çakılan çivi sayısı gitgide azaldı. Çocuk, öfkesine hâkim olmanın arka bahçeye gidip çivi çakmaktan daha kolay olduğunu zamanla fark etmişti.

Sonunda çocuk öfkesine hâkim olur hâle geldi. Gidip durumu babasına sevinç içinde anlattı. Babası, bu defa oğlundan kendisini tutabildiği her gün için çivilerden bir tanesini çitlerden sökmesini istedi.

Günler, haftalar geçti ve en sonunda çocuk babasına tüm çivilerin bittiği haberini verdi. Bunun üzerine, babası:

"Aferin oğlum! İyi iş becerdin ve öfkene hâkim olmayı başardın." dedi ve çocuğun elinden tutup onu çitlerin yanına götürdü. Eliyle çitlerdeki delikleri göstererek "Ama şu çitlerdeki delikleri görüyor musun? İşte o çitler bir daha asla eski hâlde olmayacak." diye ekledi. "Öfkelenip de kötü sözler söylediğin veya kötü hareketler sergilediğin zaman, insanların kalplerinde işte bu çitlerde gördüğün gibi delikler açmış olursun. Ardından özür de dilesen o yaranın izi orada kalır. Onun için özür diler hallederim, diye düşünmek yerine, sonradan özür dilemek zorunda kalacağın hareketler yapmamaya çalışmalısın." (87.Sayfa)

Yukarıdaki parçada bir babanın oğluna öfke kontrolünü öğretmesi anlatılmaktadır. Baba, oğlunun öfkesini kontrol etmesi için yaratıcı bir çözüm bulmuştur ve bulduğu çözüm işe yaramıştır. Parça öğrencilerin anlama, sorgulama, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayacaktır.

MADDE 5- Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları.

(1) Meb Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Yıl 1932... Aradan uzunca bir zaman geçmiş ama Atatürk bu bahsi unutmamıştır. Bir gün Muhsin, oynanmak üzere gönderdiği bir piyesi alıyor. Bu piyes Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Akın"ıdır. Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya, Batı'ya yayılıp genişlemelerini anlatan bir destan.

b) Muhsin ve arkadaşları 1932 yılının ilk aylarında Akın'ı oynamak üzere hazırlığa başlıyorlar. Dekorlar, kostümler yapılıyor. Roller dağıtılıp ezberleniyor... Yapıtta Türk hakanı İstemi Han'ı bizzat Muhsin oynayacaktır. Öteki roller Galip, Emin Beliğ, Hüseyin Kemal, Talât, Neyyire Neyyir, Şaziye ve Zehra arasında bölünüyor. Provalar ilerlerken Atatürk birkaç defa yapıtın hazır olup olmadığını soruyor. Nihayet yapıt oynanacak duruma geldikten sonra, temsillere başlanabileceği Atatürk'e bildiriliyor ve şubat ayının ilk haftalarında Akın oynanıyor. (41.Sayfa)

c) Sırat-ı Müstakim'de 1908'den itibaren çıkan Safahat'ın ilk kitabında en çok beğenilen ve Âkif'in tanınmasını sağlayan "Küfe, Hasta, Seyfi Baba, Hasır, Meyhane, Mahalle Kahvesi" gibi şiirlerinde kendi toplumunun çeşitli sıkıntılarını yansıtma yollarına gitmiştir. Hayatın çeşitli yönlerini, toplumun acınacak hâllerini manzum hikâyelerinde ustaca işleyen Mehmed Âkif, sanatıyla toplumun sesi olmuştur. (79.Sayfa)

ç) Bir sürü ansiklopedi karıştırdım. Biruni ilk Türk astronomi bilginlerinden biri. Bin yıl önce yaşamış. Dünyanın hem kendi etrafında hemde güneşin etrafında döndüğünü ilk defa o ispatlamış. Yerin çapını da ilk defa o ölçmüş. (102.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda; destan, manzum hikâye, tiyatro, şiir gibi farklı türlere ve Faruk Nafiz, Mehmet Âkif, Muhsin Ertuğrul ve Biruni gibi Türk toplumunun önemli şahsiyetlerine yer verilmiştir.

Metinlerde yukarıdaki gibi farklı türden metinlere yer vermek, önemli sanatçıları ve sanatçıların eserlerini tanıtmak; öğrencilerin bilim, kültür, sanat alanlarıyla ilgili bilgilenmelerini sağlayacak ve onlara seviyelerine uygun eserleri dinleme, izleme zevki kazanmalarına yardımcı olacaktır.

(2) Cem Veb Ofset Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Sonradan içime, kitaplardan geldiğini fark ettiğim bir uzak memleket hayali, bana yıllarca arkadaşlık etti. Kendimi uzak bir diyarda hissediyordum. Bir gün asıl vatanıma dönecektim. O asıl vatanın neresi olduğunu bilmiyordum. Bazı kitaplarda ben oranın tatlı havasını hissediyordum. O ıstıraplı yıllarda benim için asıl hayat, dışarıda değil kitaplarda idi. (11.Sayfa)

Allah'ım, orada neler okumadım! Bütün romanları, felsefe ve psikoloji kitaplarını, dergileri elden geçirdim. Bu bende bitmez tükenmez bir keyif izlenimi uyandırıyordu. Kitapların içinde neler vardı; uzak, gidilmedik diyarlar, acayip insanlar, yabancı dinler, örf ve âdetler, çok eski çağlar, ruh ve kâinatın sırları... (11.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda, kitapla ilgili duygu ve düşüncelere yer verilmesi öğrencilerde kitap okuma zevk ve anlayışının oluşmasına katkı sağlayacaktır.

b) Lisede okuduğumun bin mislini bu kütüphanede okudum. (...) İyi, hayat boyunca kendilerine saygı duyduğum hocalarım vardı. Fakat ben en büyük hocaları;Goethe'leri (Göte), Nietzsche'leri (Niçe), Tolstoy'ları (Tolstoy), Hugo'ları (Hügo), Gorki'leri (Gorki) kitaplarda tanıdım. Tabi tercümelerinden. Çünkü bize okulda yabancı dil okuttular ama maalesef öğretemediler. (11.Sayfa)

Hayalimde uzun yıllar bir beyaz düşünce mabedi gibi hatırası devam eden bu kütüphaneyi, Eskişehir'e her gidişimde ziyaret ederdim. Onu yıktıklarını duyunca saadet ülkem saldırıya uğramış gibi üzüldüm. Ne olur kütüphaneleri de böyle mabetler gibi güzel inşa etseler ve onlara hiç dokunmasalar... (11.Sayfa)

Metnin yazarının, kütüphanelerden ve okuduğu kitaplardan bahsetmesi öğrencilerin kitap okuma zevki kazanmalarında önemli rol oynayacaktır.

c) Atatürk, tarih davasını merak ettiği zaman, Faruk Nafiz'e "Akın-Kahraman" piyesini yazdırmış ve bu eserler Ankara Türk ocağı binasında İsmet Paşa Kız Enstitüsü ve Gazi Eğitim Enstitüsü öğrencilerine benim yönetimimde ve İbrahim Necmi ile Halil Vedat (Fıratlı)'dan mürekkep bir heyetin nezaretinde oynattırılmıştı. Atatürk bundan çok memnun kaldı. Arkasından Behçet Kemal'le beraber hazırladığımız "Çoban" piyesi oynandığı zaman, Atatürk:

— Tiyatro, bir memleketin kültür seviyesinin aynasıdır. Bu çalışmalara devam edelim, emrini verdi. (33.Sayfa)

Parçada bir kültür-sanat etkinliği olan tiyatrolara yer verilmesi öğrencilerin seviyelerine uygun kültür-sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı kazanmalarını sağlayacaktır.

ç) Beni tanıdınız mı? Hele şöyle iyice bir bakın bakalım... Kavuğuma, cübbeme bir göz gezdirin! Saçıma, sakalıma bakın! Evet Oyum işte... Tanıdığınızı anlıyorum. Nasrettin Hoca derler adıma. Bütün dünya tanır beni! Adım bir yerde geçer geçmez yüzler hemen gülümser. Hikâyelerim, fıkralarım anlatıldı mı herkes kahkahalarla güler. İşte ben bu kahkahaların, neşelerin yaratıcısı Nasrettin Hoca'yım. (52.Sayfa)

- Geçen sabah karımla bir işten dolayı aramızda ufacık bir tartışma geçmişti. Evden çıkarken bizim komşu ile karşılaştık. Tartışmamızı duymuş olacak ki:

— Hayrola Hoca Efendi! Evinizdeki gürültü ne idi, diye sordu.

Adamı tersleyecektim ama aramızda ne de olsa bunca yıllık komşuluk hakkı var. İçimden bir lahavle çektikten sonra:

— Hiç, bizim hanım ile aramızda ufak bir tartışma geçti de, dedim.

Ama komşu meraklı mı meraklı:

— Gürültü çok şiddetli idi, dedi. Sanki merdivenlerden bir şey yuvarlanmış gibi bir ses duydum.

Cevap verdim:

— Ha, o mu? Karım biraz sinirlidir, biliyorsun. Güzel güzel konuşurken cübbeme bir tekme attı. Onu merdivenlerden yuvarladı. Duyduğun ses o olacak! Artık yanımdan gideceğini umuyordum ama ne gezer. Hemen itiraz etti:

— Ne söylüyorsun Hoca Efendi? Hiç cübbe merdivenlerden yuvarlanırken bu kadar ses çıkarır mı?

Baktım ki onu başka türlü başımdan savamayacağım, doğruyu söyledim:

— Sen de amma uzattın! İçinde de ben vardım. (52.-53.Sayfa)

- Bir kaç gün oluyor. Bizim hanım çamaşır yıkayacaktı. Şöyle bir kazan gerekti. Komşuların birinden güç bela aldık. İşimiz bittikten sonra ben kazanın içine bir de küçük tencere koyarak bunu komşuya götürdüm. Komşu tencereyi görünce:

— Bu ne Hoca Efendi, diye sordu. Burada bir tencere var.

— Onu senin kazan doğurdu, dedim. Kazan senin olduğuna göre elbet tencere de senin olması gerekir.

Pek sevindi, kazanıyla beraber bizim tencereyi de aldı.

Aradan bir hafta geçti. Bizim hatun yine çamaşır yıkayacaktı. Gittim, kazanı istedim. Seve seve verdi. Hatta bana zahmet olmasın diye eve kadar da taşıdı.

Çamaşırdan sonra ben kazanı sakladım. Akşam geri götürmedim. Ertesi günü de uğramayınca komşu çat kapı geldi:

— Şu bizim kazanı almağa geldim, dedi. Boynumu büktüm:

— Senin kazan sizlere ömür komşu, dedim. Öldü. Biz de gömdük.

Komşu hemen itiraz etti:

— Ne demek o? Hiç kazan ölür mü?

Cevabım hazırdı:

— Doğurduğuna inandın da öldüğüne neden inanmazsın? (53.Sayfa)

- Yine bir komşu geçen sabah gelmiş, benim eşeği bir günlüğüne istiyordu. Dağdan odun taşıyacakmış.

Zavallı eşek, zaten benden çekeceği kadar çekiyor. Bir de konunun komşunun eziyetini mi çeksin?

Hemen aklıma uygun bir bahane geldi:

— Eşek burada değil, dedim.

— Sağlık olsun, diyerek gidiyordu ki bizim Karakaçan ahırında anırmağa başlamasın mı?

Komşu o zaman hemen döndü:

— Yazıklar olsun sana Hoca Efendi, dedi. Bir de ak sakalına bakmadan yalan söylersin! Hani eşeğin burada değildi?

Zor durumda kalmıştım ama Allah'ın izni ile işin içinden çıktım:

—Sen benim sözüme mi inanırsın, eşeğin sözüne mi? (53.Sayfa)

Fıkralar, özellikle ortaokul dönemi öğrencilerine en cazip gelen yazı türlerindendir. Bu tür metinler öğrencilerin kitap okuma zevki kazanmalarında büyük örnek teşkil etmektedirler.

d) Ben şiirle başladım ve bu sanattan hiç uzaklaşmadım. Zaten tiyatrom da şiirimin doğal bir uzantısıdır; oyunlarımı birer uzun şiir ama dram şiiri sayar, başkalarınca da öyle görülmesinden hoşlanırım. Şiirsel tiyatro, insan gerçeğini bütün yönleriyle işlemeye, insanla ilgili görüntüyü insana eksiksiz sunmaya en elverişli sanattır. Başarılı bir tiyatro metni ise edebiyatın hasıdır. Ustaca yazılmış dram şiiri, hele tragedya (tırajedi) şiiri, şiir türleri içinde en derin, en yüce olanıdır. İnsanı en iyi temsil eden şiir türüdür. Başka söz sanatlarına gerek duymayacak kadar kapsamlı, etkili, çok sesli, varlığı hareket hâlinde sunan eşsiz bir sanattır tiyatro. (106.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda şiir ve tiyatroyla ilgili bilgiler yer verilmiştir.

MADDE 6- Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri.

(1) Meb Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Tatlı konuşmalarıyla tanınmış insanlar vardır. Onları dinlemek başlı başına bir zevktir. Hatta bu tür insanlarla konuşmaya gittiniz mi söz yavaş yavaş güzel konuşanın, tatlı dillinin ağzındakalır. O söyler, siz dinlersiniz. Saatlerce hiçbir şey söylemeseniz bile o tatlı sözlerle siz konuşmuş gibi olursunuz. Hani bazı insanlar için "Ağzından bal akıyor." derler, işte bu ağızdan akan bal, tatlı dilin balıdır. (11. Sayfa)

Güler bir yüz, tatlı bir dille tamamlandığı zaman insana bütün kapılar açılır. Söze başlarken de söylediğim gibi tatlı dil, sevimli görünmeyen hatta soğuk görünen yüzleri bile ısıtır, cana yakınkılar. Tatlı dile bütün kapıların açılması bundandır. Adana, Mersin, Kahramanmaraş gibi Güney ve Güneydoğu vilayetlerimizde halk ağzında "dil" kelimesi "anahtar" manasında kullanılır. Hatta biraz daha yukarı çıkarsanız mesela Erzincan'da düğünlerde, gelin susar, ağzını açıp bir kelime söylemez. Düğün akşamı gelini söyletmek için güvey kıymetli bir hediye verir ki bu hediyeye Erzincan'da "dilbağı" derler. O hediye ile gelinin dili çözülür. Yani anahtarı işlemeye başlar. Gerçekten dilin, tatlı dil olmak şartıyla, açamayacağı kapı, çözemeyeceği düğüm yoktur. Gönüller onunla alınır. (12.Sayfa)

Yukarıda yer alan iki paragrafta yer alan anlamı bilinmeyen sözcükler, deyimler ve mecaz anlamlı ifadeler öğrencilerin söz dağarcığının zenginleşmesine katkı sağlayacaktır.

b) HACİVAT— "Güle güle kullan başında paralansın!" demek yok mu?

KARAGÖZ— Güle güle kullan başında paralansın!

HACİVAT— Haa, aferim, işte öyle demeli yaa!.. Derken, efendim, onun üzerine evde odun bitmiş. "Biraz odun al." dediler, Odunkapısı'na gidip beş on çeki odun aldım.

HACİVAT— Aman Karagöz'üm başım gözüm yarılır.

KARAGÖZ— Güle güle başında paralansın!

HACİVAT— Öyle demezler.

KARAGÖZ— Ne bileyim, sen öğrettin.

HACİVAT— O fese göreydi.

KARAGÖZ— Ey, ne diyeyim?

HACİVAT— "Güle güle yak, otur da külüne bak!" demek yok mu?

KARAGÖZ— Yok yok, var mı? Güle güle yak, otur da külüne bak!

HACİVAT— Haa, aferim, işte şöyle söyle!

KARAGÖZ— Güle güle yak, otur da külüne bak! (14-15.Sayfalar)

HACİVAT— İnşallah şifa bulursunuz, yakında hiç görmemişe dönersiniz!"demek yok mudur?

KARAGÖZ— İnşallah şifa bulursunuz, yakında hiç görmemişe dönersiniz!

HACİVAT— Memnun oldum, efendim, memnun!

KARAGÖZ— Ben de maymun oldum, efendim, maymun!

HACİVAT— Maymun değil, memnun!

KARAGÖZ— O ne demek?

HACİVAT— "Sevindim, haz ettim." demek.(17. Sayfa)

Hacivat ve Karagöz, Türk kültüründe çok önemli bir yere sahip olan gölge oyununun kahramanlarıdırlar. Yukarıdaki parçada hem halk arasında kullanılan bazı deyimlere yer verilmiş hem de "memnun" kelimesinin anlamı açıklanmıştır.

c) Çok sayıda anlamı olan ve anlam çağrıştıran iletişimi, genel olarak bireyler arasındaki duygu, düşünce ve bilgi aktarım süreci olarak tanımlamamız mümkündür. İletişim, yaşamın her anında ortaya çıkan kişisel ya da grup olarak yapılan bir etkinliktir. Yapılan küçük bir mimikten, uydular aracılığıyla gerçekleşen kıtalararası haberleşmeye kadar çok geniş bir daire içinde ele alınabilecek iletişimde bir ileti (mesaj) olarak önemi yadsınamaz. İnsanlar iletişim kurabilmek için değişik semboller kullanırlar. Duygu ve düşünceler daha çok harf dediğimiz işaretlerin oluşturduğu kelimelerle ifade edilmeye çalışılmış ve yazı dili gelişmiştir. Ancak bütün anlatımlarda bu yazı dili tek başına yeterli olmamış; resim, müzik, edebiyat vb. sanat dalları ortaya çıkarak özellikle duygu aktarımında büyük roller üstlenmiştir. (18.Sayfa)

Oya, Anadolu'da süslemek ve en önemlisi de kişilerarası iletişim kurmak için yapılan bir örgü türüdür. Dantel, tığ işi gibi benzerlerinden onu ayıran en önemli özellik üç boyutlu olması ve bir dikiş iğnesi ile örülmesidir.

Anadolu'da oya onu yapan kadının yaşam öyküsüdür. Kız çocukları 6-7 yaşlarında oya yapmaya başlarlar. İğne, iplik tutamayacak yaşa gelene dek bu örgüyü yapmayı sürdürürler. Tüm yaşam boyunca duygularını, gizlerini, inançlarını, mutluluklarını oya denilen bu yapma çiçekle dile getirirler. (28.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda iletişim, karikatür, harf ve oya sözcüklerinin tanımının yapılmış olması öğrencilerin sözcük dağarcının zenginleşmesini sağlayacaktır.

ç) Ülkesi ve milletini çok seven Atatürk, büyük bir asker, güçlü bir komutan ve çok değerli bir devlet adamıdır. Çocukluğundan itibaren yüksek bir okuma merakı ve ilgisi olan Atatürk aynı zamanda ileriyi çok iyi gören bir fikir insanıdır. Onun fikir hayatını oluşturan en önemli etkenlerden birisi tarihe olan ilgi ve sevgisi ise diğeri de şüphesiz kültürümüzdür. "Kültür"ün birçok tanımı vardır. Türk Dil Kurumunun İnternet sitesinde kültür " Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi vemanevideğerler ile bunları yaratmada, sonraki

nesillere iletmede kullanılan, insanındoğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü." olarak tanımlanmaktadır. Kültür, zaman içinde oluşan bir birikim olup kökünü tarihin derinliklerinden alır. Kültürün bu özelliği, Atatürk'ün tarih bilgisi ve sevgisinin onun fikir hayatını oluşturmada neden önemli olduğunu da göstermektedir. (34.Sayfa)

Paragrafta hem kültür kelimesinin tanımı verilmiş hem de bu kavramla ilgili çeşitli açıklamalarda bulunulmuştur. Bu sayede öğrencilerin hem söz varlıkları zenginleşecek hem de düşünce dünyaları genişleyecektir.

d) Kapılar, önemli yapıların giriş bölümlerini "dışardan"ayırmak için yapıldı. Şehir kapıları, düşmanlara karşı surlarla çevrilerek korunan kentlere girip çıkarken kullanılıyordu. Mezopotamya'dan başlayıp Anadolu medeniyetlerine, Eski Yunan'dan Çin'e, oradan da Selçuklu ve Osmanlı'ya kadar uzanan zaman diliminde, kapılar âdeta şehirlerin simgesi oldu. İstanbul surları üzerindeki Topkapı ve Edirnekapı, Diyarbakır Kalesi üzerindeki Urfa kapısı, ülkemizdeki şehir kapılarının en güzel örneklerinden birkaçı. Kentten içeri giren mallar, burada denetlendiği için bu kapılara "gümrük kapısı" denilmiştir. Ülkeler arasındaki sınırlarda da "kapı" sözcüğü, benzer bir anlamda kullanılır. (49.Sayfa)

Yaşantılarımıza olduğu kadar deyimlerimize de yerleşmiş kapılar. Sözgelimi, akşam misafirliklerinde "Kapı kapı gezeriz." Hiç belli olmaz, belki kararımızı değiştiririz diye "açık kapı bırakırız." Aileye uzak birilerinden bahsederken "dışkapının mandalı" deyiveririz. "El kapılarında" çalışır, ekmeğimizi kazanırız. İstenmediğimiz yerlerden "kapı dışarı" ediliriz. "Kapıdan kovsalar bacadan gireriz" kimi zaman, eğer bir şeyi kafamıza koyduysak. (51.Sayfa)

Yukarıda yer alan iki paragrafta "kapı" sözcüğüyle ilgili tanımlamalara yer verilmiş ve toplumlarda "kapı"nın neyi ifade ettiği açıklanmıştır. Bu tür açıklamalar öğrencilerin bilgilenmelerini ve düşünce dünyalarının gelişmesini sağlayacaktır.

Aynı zamanda "kapı" sözcüğüyle ilgili pek çok deyime yer verilmesi öğrencilerin hem söz varlıklarının zenginleşmesine hem de onlarda dil zevki ve bilinci oluşmasına katkı sağlayacaktır.

e) Büyük kubbeli serin divan, bugün daha sakin, daha gölgeliydi. Pencerelerinden süzülen mavi, mor, sincabi, bahar ışınları; çinilerin yeşil derinliklerinde birikiyor, koyulaşıyordu. Yüksek ipek şiltelere diz çökmüş yorgun vezirler önlerindeki halının renkli nakışlarına bakıyorlar. Uzun beyaz sakalını zayıf eliyle tutan ihtiyar sadrazamın sönük gözleri, gayet uzak, gayet karanlık şeyler düşünüyor gibi, mevcut olmayan noktalara dalıyordu. (52.Sayfa)

Paragrafta sıfatlara ve benzetme sanatına yer verilmiştir. Bu tür ifadeler, öğrencilerde dil zevki oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Paragraf öğrencilerin anlama, sorgulama, yorumlama ve ilişki kurma becerilerini geliştirme amacına yöneliktir.

f) Anadolu'da insanlar susar ya da susmak zorunda kalırlarsa, o zaman renkler, çizgiler dile gelir, konuşur. Buna "sessizlik içinde sesler" diyebilirsiniz. Sevdiğine sarı bir yağlık gönderenin sevdası yeğindir, sararıp solmadadır. Yeşil murattır, sevgiliye ulaşır; mavi umuttur, beyaz mutluluğu,siyah üzüntüyü söyleşir. Al giyenin gönlü dolu, mor giyenin çoktur malı... Pembeye gönlüm akmaz, turuncuya kimse bakmaz. (62.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta yer alan renklerle ilgili ifadeler öğrencilerde dil zevki oluşmasına katkı sağlayacaktır.

g) 1889'da girdiği Halkalı Baytar Mektebini 1893'te bitirdi. Yükseköğreniminin ardından Ziraat Nezaretine (Tarım Bakanlığı) Baytar (veteriner) müfettiş yardımcısı olarak atandı. Memuriyet hayatında Rumeli, Anadolu ve Arabistan'da görevler aldığı için o bölgeleri ve insanları yakından tanıma fırsatı buldu. Mehmet Âkif, lise yıllarında şiirle ilgilenmeye başlamış ve ilk şiiri, 28 Aralık

1893 yılında Hazine-i Fünûn dergisinde yayımlanmıştır. 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte Eşref Edip'in çıkardığı Sırat-ı Müstakim ve daha sonra Sebîlürreşad dergisinde sürekli yazıları, şiirleri ve çevirileri yayımlanmaya başladı. 1913'te Mısır'a iki aylık bir seyahatte bulundu. Dönüşte Medine'ye uğradı. Bu gezilerde İslam ülkelerinin maddi durumu ve bilimsel gelişmişlik bakımından Batı karşısındaki zayıflıkları konusunda yeni izlenimlere sahip oldu.

Yukarıdaki parçada anlamı bilinmeyen sözcüklere yer verilmesi öğrencilerin söz varlıklarının zenginleşmesini sağlayacaktır.

ğ) Ayrılık hissi nasıl girdi sizin beyninize?
Fikr-i kavmiyeti şeytan mı sokan zihninize?
Birbirinden müteferrik bu kadar akvâmı,
Aynı Milliyetin altında tutan İslam'ı,
Temelinden yıkacak zelzele kavmiyettir.
Bunu bir lâhza unutmak ebedî haybettir. (78.Sayfa)

Yukarıdaki bentte çok fazla Osmanlıca sözcük yer almaktadır. Bu sözcüklerin öğrenilmesiyle öğrencilerin söz varlıkları zenginleşecektir. Fakat altı çizili sözcüklerin öğrencilerin seviyeleririnin üstünde bulunması bir sorundur. Kitaplardaki metinlerde öğrencilerin yeni öğreneceği sözcüklere yer verilmesi önemli olduğu kadar metin içinde kullanılan kelimelerin öğrencilerin seviyelerine uygun olup olmadığı da oldukça önemlidir. Bu nedenle metinler seçilirken bu hususa daha fazla dikkat edilmesi gereklidir.

h) Osmanlı'da "rahat ül-hulküm (boğaz rahatlatan)", yabancılar tarafından ise "Turkish Delight (Törkişdılayt-Türk lezzeti)" olarak adlandırılan lokum, 15. yüzyıldan bu yana Türk damak lezzetinin bir parçası. (80.Sayfa)

Türkçe'nin birbirinden güzel ve çarpıcı deyimleri atasözleri dua ve bedduaları vardır. Kullanırken pek düşünmeyiz ardındaki birikimi bilgeliği hemen fark etmeyiz belki ama her biri yüzyılların süzgecinden geçerek gelmiştir bugüne; damla damla. Hani bir yabancı kalkıp da anlamlarını sorsa çevirmemizi istese bir an için afallarız. Kolay değildir zira onları bir başka dile taşımak. Meselaşu "al gülüm ver gülüm" ya da "külahları değişmek". Ne kadar basit bir o kadar eski ve aynı zamanda sarih. Ama kolaysa gel de tercüme et bakalım. Her birinin etrafında geniş bir kültürel havza var. "Bükemediğin eli öpmek" de öyle yahut "fincancı katırlarını ürkütmek". (82.Sayfa)

1) Bugün pek çoğumuz şehir insanıyız ama deyimlerimize yakından bakın. Ne kadar çok hayvanlarla ve doğayla ilgili söz var aralarında. "Dananın kuyruğu koptu" "sinekten yağ çıkarmak" "eşek sudan gelinceye dek dövmek" "kedi olalı bir fare tutmak" ya da "deveye hendek atlatmak". Severim şu "yılan hikâyesi" sözünü. Bu kadar görsel, böyle çarpıcı.

"Pire itte bit yiğitte olur" lafına ne demeli? Ya da "iyi saatte olsunlar"? Anneannemin bol keseden kullandığı deyimler vardır mesela. "Zenginin horozu bile yumurtlar" der. İnce bir zekâ, yaramazlık ve mizah dolu. "Aç tavuk kendini buğday ambarında görür" der. Ve ben ne zaman olmadık hayaller peşinde koşsam yapıştırır hemen: "Balık kavağa çıkınca."

Bir de malum boğazına son derece düşkün bir milletiz. Yemekle ilgili o kadar çok deyimimiz var ki. "Tencerede pişirip kapağında yemek", "ensesinde boza pişirmek", "muhallebi çocuğu", "dut yemiş bülbüle dönmek", "Turp gibi/turşu gibi olmak", "ayranı kabarmak", "tok evin aç kedisi" ya da favorilerimden "tuzlayayım da kokma!"

Keza "başının etini yemek" lafı. Eyüp'ün başının etini yerim bazen, yani zaman zaman, yani devamlı. Ben takarım kafama pireyi deve yaparım. Pire için yorgan yakarım. Karınca yuvası gibi kaynar içim. Bir gayya kuyusu olur beynim. Seslerden yankılardan geçilmez. Kurarım da kurarım. Kurdukça içim kararır. En sevmediğim huyumdur. Üzüm üzüm üzülürüm. Uma uma dönerim muma. (83.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda pek çok deyim yer almaktadır.

i) "Kimseye eğri gözle bakma / her sabah yeniden doğargüneş, eski defterleri karıştırma / yazar ol meşhur ol padişahol fark etmez, yeter ki insan evladı ol / sen sen ol, yere düşene tekme atma / kalp kırma kalp kazan / eski kafalıya yeni laf anlatamazsın evladım/ güneş görmemiş yarasaya ışığı tarif edebilir misin?

Fütur getirme / kılıçyarası geçer, dil yarası geçmez evladım/ dedikoduya metelik, dedikoducuya paye verme / içi çıfıt çarşısı gibi olan kimseden uzak dur / kendine hayrı yok ki sana olsun / eski camlar bardak olur / zaman geçer devran döner/ esamisi okunmaz kem gözlünün yavuz dillinin / sabır ve şükür ve azim insana en çok yakışandır evladım/ unutma ki kuru bir sözden ibaret değildir "la havle"/ yaza yaza yaz gelir / çiçek açar dallar şenlenir/ yaz çünkü Rab güzel kelimeyi sever evladım." (84.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda deyimlere ve mecaz anlamlı ifadelere yer verilmiştir. Bu tür ifadelerin öğrencilerde dil zevkinin oluşmasında büyük yararı vardır.

j) Ökseleri cumartesi gecesinden hazırlayan da Konstantin isminde bir adamdı. Galata'da bir yazıhanesi vardı. Zahire tüccarıydı. Kalın, tüylü bilekleri, geniş göğsü, delikleri kapanıp açılan üstü kara benekli bir burnu, deriyi yırtmış da fırlamış gibi saçları, kısa kısa yürümesi kalın kalın bir gülmesi... (88.Sayfa)

Paragrafta hem sıfatlar hem de benzetme ve duyu aktarması yer almaktadır. Bunlara yer verilmesi öğrencide dil zevkinin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

k) Od, eski Türkçede ateş demektir ve hikâye işte budur. Odcu Haftası gönüllerin ateşlendiği haftadır. (111.Sayfa)

Yaylanın her mevsiminde açan çiçekleri farklı. Kar kalktığında nisan güneşiyle birlikte açan çiçekler yerini mayıs başı çiçeklerine bırakıyor, haziranda ise sarı ve mor ana renk olmak üzere türlü türlü orman gülleri açıyor. Her orman gülünün yöresel ismi var. Sarı açanına zifin", mor açanına "komar" deniyor. Çiçeklerin renkli dünyası hemen hemen kasım başında ilk karlar düşene kadar devam ediyor. (114.Sayfa)

Yukarıda altı çizili sözcüklerde yeni sözcüklerin öğrenilmesi öğrencilerin sözcük dağarcığının zenginleşmesini sağlamaktadır.

(2) Cem Veb Ofset Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Artık benim için yeryüzünde bir tek eğlence kaldı: okumak. Ne danstan ne toplanmalardan hiçbir şeyden tatlı bir duygu alamıyorum. İnsanlardan kaçan yabani bir mahluk oldum. (12.Sayfa)

Kitap okudukça dış ve iç âlemlerimize projektörlerin çevrildiğini fark ederiz. (15.Sayfa)

Okudukça sisler dağılmaya, karanlıklar azalmaya başlar, ışık huzmelerinin dalmadığı köşe-bucak kalmaz. İnsan, okudukça hayatındaki monotonluklar, sıkıntılar, duygusuzluklar kaybolur gider. (16.Sayfa)

Yukarıda altı çizili sözcük gruplarıyla öğrenciler yeni şeyler öğrenirler. Aynı zamanda da son paragrafta mecaz anlamlı sözcüklerin kullanılması öğrencilerde dil zevki ve bilincinin oluşmasını sağlayacaktır.

b) Başka bir İngiliz'in sözleri de şöyle: "En iyi arkadaşlarım kitaplarımdır. Onların bulunduğu yerde istediğim gibi öğrenmeme müsaade edinîz. Orası benim için bir hükümdar sarayı, her istediğim saatte, dünyanın bütün sanatkârları, filozofları ve ilim adamlarıyla konuşabileceğim bir yerdir. Bazen de

krallar ve imparatorlarla konuşurum. Fikirlerini tenkit ederim. Eğer meşru değilse tezyif eder, haklarında şiddetli hükümler veririm. Haksız dikilen heykellerini kırarım. Boş ve devamsız bir servet kazanmak için beni bu endişesiz zevkten ayırmak kabil midir? Asla! Sizin bütün düşünceleriniz para toplamak, benimki de okumak ve bilgilerimi artırmak olsun." (16.Sayfa)

"Evlâdım... Neyin var? Baksana, iğne ipliğe döndün! Derdinî söylemeyen dermanını bulamaz. Anlat ki bir çare arayalım. Allah büyüktür. O, insana imtihan etmek için dert verir ama dermanını da onunla birlikte verir, ihsan eder." diyerek beni sıkıştırıyor ve ikide bir benden, içimi erittiğini zannettiği gizli derdin ne olduğunu öğrenmeye çalışıyordu. (18.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda anlamı bilinmeyen sözcükler ve deyimler öğrencilerin dil zevki ve bilinci kazanmalarını sağlayacaktır.

c) Tüm bunlar benim, kitaplara ve bilgiye duyduğum yakınlığı büsbütün arttırıyordu. İşte o sıralar tevafuk olarak, Allah'ın yardımıyla Hacı İbrahim Efendi'den ders, almaya başlamakla hayatımın akışı değişmiş ve okuma yazma öğrenmenin iyiliklerini görmüştüm. (18.Sayfa)

"Dünyada her şey için, hayat için, başarı için en gerçek kılavuz bilimdir, fendir. Bilim ve fennin dışında kılavuz aramak bilgisizliktir. Yalnız bilimin ve fennin yaşadığımız her dakikadaki evrelerinin gelişmesini kavramak ve ilerleyişini zamanla izlemek şarttır. Bin, iki bin, binlerce yıl önceki bilim ve fen dilinin çizdiği genel kuralları, şu kadar bin yıl sonra bugün aynen uygulamaya kalkışmak elbette bilim ve fennin içinde bulunmak değildir." diyen Atatürk, Türk milletinin ancak bilim ve teknik alanda gelişmesi oranında çağdaş uygarlık seviyesine ulaşabileceğine inanıyordu. Bu yüzden ömrü boyunca Türk milletinin bilim ve fende ilerlemesi için didindi durdu. (23.Sayfa)

Önce Milli ahlak ne demektir, bunu tanımlamalıyız. Her ulusun kendi kültürüne göre benimsediği, uymak zorunda olduğu bazı davranış biçimleri ve kuralları vardır. İşte bu davranış biçimleri ve kurallar o toplumun Milli ahlakını oluşturur. Türk ulusu da Milli değerlerde birleşmeyi ailede, okulda ve toplum hayatında huzurlu olmayı amaçlayan bir ahlakî yapıya sahiptir. (24.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda altı çizili sözcüklerin öğrenilmesi öğrencilerin söz varlıklarınn zenginleşmesini sağlamaktadır.

ç) Anadolu'da "Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır." sözü, her yerde, her zaman söylenir durur. (40.Sayfa)

Gerçekten de usta ellerde özene bezene pişirilen kahvelerimizin şöhreti dünyaya yayılmış, pirinç cezvelerde pişirilerek kulpsuz "kallavi" fincanlarda içilen, sadesinden çok şekerlisine, türüm türüm kokan, buram buram tüten kahveler "Türk kahvesi" adıyla dünyanın her yerinde aranır olmuştur. (41.Sayfa)

Yukarıda kahveyle ilgili bilgi verilmiştir.

d) Bir ıslak masal, ebem kuşağından
Dudaklarda ak pak okunmaktadır.
Boyanmış ipleri, gün ışığından
Ufukta bir halı dokunmaktadır. (44.Sayfa)

Bakmayın bir rüzgâr gibi estiğine.
İçimde büklüm büklüm duygular yine,
Alaca toprakta bir destan iğne
Ufukta bir halı dokunmaktadır. (45.Sayfa)

Yukarıdaki altı çizili bölümlerde öğrencilerin duygu ve hayal dünyalarını zenginleştirecek söz öbekleri yer almaktadır.

e) **Ateş Pahası**

Vaktiyle Osmanlı hükümdarlarından biri maiyetiyle avlanmaya çıkmış. Bir ceylanın peşinden koşarken vakit bir hayli ilerlemiş ve gün batmaya yüz tutmuş. Bu sırada gök kararmış ortalığı şiddetli bir rüzgâr sarmış ve ardından da savruntulu bir yağmur bastırmış. Hünkâr ve adamları, en yakın kulübeye kendilerini zor atmışlar. Meğer sığındıkları kulübe odunculuk yapan bir garibe aitmiş. Adamcık onları içeri almış. Sultan her ne kadar adamı tedirgin etmemek için kim olduklarını söylememiş ise de oduncu durumu kavramış ve ocağa büyük odunlar atıp kulübeyi iyice ısıtmış. Dışarıda hem ıslanıp hem üşüyen padişah ve adamları bu durumdan pek memnun kalmışlar ve geceyi orada rahatça geçirmişler. Hatta bir ara hünkâr,

— Doğrusu şu ateş bin altın eder, diye söylenmiş.

Ertesi gün yola çıkacakları vakit, padişah oduncuya sormuş:

— Efendi! Bizi ihya ettin, harlı ateşin sayesinde geceyi pek rahat geçirdik. Söyle bakalım borcumuz ne kadar?

Oduncu, fırsatı değerlendirmenin zamanıdır deyip rayici yüksek tutmuş:

— Bin altın beyzadem!

Vekilharç hemen atılmış:

— Ne masraf ettin ki bin altın istersin bre densiz?

— Sabaha kadar ateşi aynı kıvamda tuttum. Böyle dağ başında bu ateş az bulunur.

— Ama ateş bu denli pahalı mıdır?

O sırada padişah vekilharcına dönüp:

— Ağa, demiş, ateş iyiydi, şimdi pahasını verin!

Oduncunun bu tavrı halk arasında şüyu bulunca, değerinin üstünde fiyat biçilen şeyler hakkında "ateş pahası" denilmeye başlanmış ve giderek deyimleşmiş. Umulana göre çok pahalı bulunan fiyatlar hakkında bugün dahi "ateş pahası" denir. (49.Sayfa)

Atı Alan Üsküdar'ı Geçti

Bolu Beyi'ne baş kaldıran ünlü eşkıya Köroğlu (şair Köroğlu ile karıştırılmasın) bir gün atını çaldırmış. Asil bir hayvan olan atını aramak için tebdil-i kıyafet ile diyar diyar dolaşmış ve sonunda yolu İstanbul'a düşmüş. Atını, satılmak üzere pazara getirilen hayvanlar arasında görünce hemen alıcı rolüne bürünüp:

— Efendi, demiş, bu at güzele benziyor. Ancak binip bir denemek istiyorum. Satıcı, onu tanımadığı için binmesine izin vermiş. At, üzerine binen eski sahibini tanıyıp dörtnala koşmaya başlamış. Köroğlu, Sirkeci sahiline gelip bol para vererek bir sal kiralamış ve ver elini Üsküdar. Bu arada at cambazı, aldatıldığından dolayı kıvranır dururmuş. Köroğlu'nu atıyla birlikte bir sal üzerinde gören cambazın dostlarından biri, onu teselli için seslenmiş:

— Üzülmeyi bırak! Atı alan Üsküdar'ı geçti. O adam Köroğlu'nun kendisi idi.

Bugün bu sözü, "İş işten geçti" manasında kullanırız. (49.Sayfa)

Çam Devirmek

Çam devirmek ile pot kırmak hemen hemen aynı anlama gelecek iki deyimimizdir. Kaş yaparken göz çıkarmak da bunlara yakın bir anlamdadır.

Şimdi İstanbul'un merkezî yerleri sayılan pek çok mekânda eskiden eşraf ve kibar takımının sayfiye köşkleri bulunur, her köşk birkaç dönümlük arazi içerisinde bağlar, bahçeleriyle tanınırmış. Zariflerden birinin, Erenköy taraflarında böyle geniş bir köşkü varmış. Bahçesindeki her çeşit ağaç yanında, özellikle çam fidanlarıyla dikkati çeker ve parmakla gösterilirmiş.

Köşk sahibi bahçenin bir köşesine ilâve bina yaptırmaya karar verince gereken keresteyi sonbaharda tomruk hâlinde getirip duvar dibine istifletmiş. O vakitlerin binaları ahşaptan yapılır ve çam, gürgen, meşe, ceviz vs. ağacın hemen her çeşidi kullanılırmış.

Sayfiye mevsimi bitince köşk halkı Bayezit'teki konaklarına taşınmışlar. Efendi, giderken köşkü bekleyecek uşağa şöyle tembihde bulunmuş:

— Önümüzdeki mevsim hizmetliler için buraya bir ilave bina yapacağız. Biz yokken bir hızarcı bulup bahçedeki ağaçların arasındaki çamları biçtir, tahta ve kalas yaparak sundurmanın altına istifle.

Saf uşak, denileni yapmakta gecikmemiş. Ne var ki istiflenmiş çam tomruklarını biçtireceğine bahçenin güzellik sembolü çam ağaçlarını kestirmiş. İri çamlar diğer ağaçların üzerine devrilirken de hızarcıya, "Bizim efendinîn cimriliği tuttu. Bu çamları tahta edince yazın gölgeyi nerde bulacak?" diye dert yanarmış.

Haberi efendiye yetiştirenler,

— Uşak çamları deviriyor, bahçe elden gidiyor, demişler.

Bizim "çam devirmek" deyimi de buradan dilimize yadigâr kalmış.

Acemi terziler elbise dikerken kumaşta meydana gelen uygunsuz büzülme veya kıvrımlara pot denir. Kesim veya dikim hatası sayılan potun giderilmesi, gizlenmesi oldukça zordur. Ütülemek veya gereksiz pensler ile potu kaybetmeye çalışmak, orada kumaşın kırılmasına (pot kırmak) yol açar ve daha fazla dikkati çeker. (50.Sayfa)

Çizmeyi Aşmak

Söyleyişte daha ziyade "Çizmeyi aşma!" yahut "Çizmeden yukarı çıkma!" biçiminde emir kipiyle ve boyundan büyük bir işe girişildiğini ima eder mahiyette kullanılan bu deyimin hikâyesi şöyledir:

Milâd-ı İsa'dan üç asır evvel Efes'te Apelle (Apel) isimli bir ressam yaşarmış. Büyük İskender'in resimlerini yapmakla şöhret bulan Apel'in en büyük özelliği, yaptığı resimleri halka açması ve gizlendiği bir perdenin arkasından onların tenkitlerini dinleyip hoşa gidecek yeni resimler için fikir geliştirmesi imiş.

Günlerden birinde bir kunduracı, Apel'in resimlerinden birini tepeden tırnağa süzüp tenkide başlamış. Önce resimdeki çizmeler üzerinde görüşlerini bildirip kunduracılık sanatı bakımından tenkitlerini sıralamış. Apel, bunları dinleyip gerekli notları almış. Ancak bir müddet sonra adam, resmin üst kısımlarını da eleştirmeye ve hatta teknik yönden, sanat açısından, renklerin kontrastı ve gölgelerin derecesi üzerine de ileri geri konuşmaya başlayınca Apel, perdenin arkasından bağırmış:

— Efendi, haddinî bil, çizmeden yukarı çıkma! (50.Sayfa)

Yukarıda yer alan parçalarda deyimler ve o deyimlerin ortaya çıkma hikâyelerine yer verilmiştir. Bu tür hikâyeler öğrencilere ilginç gelir. Onların hem bilgilenmelerini hem de onlarda okumaya karşı istek uyanmasını sağlar.

Deyimlerin hikâyelerinin yer aldığı parçalarda aynı zamanda öğrencilerin öğrenebileceği yeni kelimelere ve yine farklı deyimlere de yer verilmiştir. Bunlar da öğrencilerin söz varlığının zenginleşmesini sağlayacaktır.

Bu tür hikâyeler aynı zamanda öğrenciye de duygu, düşünce ve hayallerini etkili bir şekilde ifade edebilme alışkanlığı kazanmalarını sağlamada güzel örneklerdir. Yapılandırmacı yaklaşımla derslerin işlendiği günümüzde, önemli olan öğrencilerin bilgileri kuru kuru öğrenmesi, ezberlemesi değil bu tür deyimleri günlük hayatta kullanmalarıdır. Bu nedenle bu parçalar Türkçe dersinin genel amaçlarının ikinci maddesi " Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri"ne de dahil edilmektedir.

Öğrencilerin anlama, sorgulama, yorumlama, değerlendirme becerilerini de geliştiren bu parçalar Türkçe dersinin genel amaçlarının dördüncü maddesi "Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri"ne de dahil edilmektedir.

f) Birkaç gün oluyor. Bizim hanım çamaşır yıkayacaktı. Şöyle bir kazan gerekti. Komşuların birinden güç bela aldık. İşimiz bittikten sonra ben kazanın içine bir de küçük tencere koyarak bunu komşuya götürdüm. Komşu tencereyi görünce:

— Bu ne Hoca Efendi, diye sordu. Burada bir tencere var.

— Onu senin kazan doğurdu, dedim. Kazan senin olduğuna göre elbet tencere de senin olması gerekir.

Pek sevindi, kazanıyla beraber bizim tencereyi de aldı.

Aradan bir hafta geçti. Bizim hatun yine çamaşır yıkayacaktı. Gittim, kazanı istedim. Seve seve verdi. Hatta bana zahmet olmasın diye eve kadar da taşıdı.

Çamaşırdan sonra ben kazanı sakladım. Akşam geri götürmedim. Ertesi günü de uğramayınca komşu çat kapı geldi:

— Şu bizim kazanı almağa geldim, dedi. Boynumu büktüm:

— Senin kazan sizlere ömür komşu, dedim. Öldü. Biz de gömdük.

Komşu hemen itiraz etti:

— Ne demek o? Hiç kazan ölür mü?

Cevabım hazırdı:

— Doğurduğuna inandın da öldüğüne neden inanmazsın? (53.Sayfa)

Yine bir komşu geçen sabah gelmiş, benim eşeği bir günlüğüne istiyordu. Dağdan odun taşıyacakmış.

Zavallı eşek, zaten benden çekeceği kadar çekiyor. Bir de konunun komşunun eziyetini mi çeksin? Hemen aklıma uygun bir bahane geldi:

— Eşek burada değil, dedim.

— Sağlık olsun, diyerek gidiyordu ki bizim Karakaçan ahırında anırmağa başlamasın mı?

Komşu o zaman hemen döndü:

— Yazıklar olsun sana Hoca Efendi, dedi. Bir de ak sakalına bakmadan yalan söylersin! Hani eşeğin burada değildi?

Zor durumda kalmıştım ama Allah'ın izni ile işin içinden çıktım:

—Sen benim sözüme mi inanırsın, eşeğin sözüne mi? (53.Sayfa)

Mademki aklına söyleyecek bir şey gelmiyor, kürsüden inmek de mi gelmiyor. (54.Sayfa)

Fıkralar, öğrencilerin düşünce ve hayal dünyalarını geliştirir. Aynı zamanda da öğrencilerin okuma zevk ve alışkanlığı kazanmasında önemli bir rol üstlenir.

Parçalarda altı çizili bölümlerde öğrencilerin yeni öğreneceği kelimelere ve deyimlere de yer verilmesi söz varlıklarının zenginleşmesini sağlayacaktır.

Kitaplarda fıkra, hikâye, deneme, mektup, şiir, tiyatro gibi farklı türlerde metinlere yer verilmesi öğrencilerin okuma zevki ve alışkanlığı kazanmasında önemlidir. Farklı türden metinlere yer verilmesiyle öğrenci seviyesine uygun eseri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme ve dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmalarını sağlayacağından metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının beşinci maddesine de uygunluk gösterdiği görülmektedir.

g) Yaradan cömert davranmış, tüm güzellikleri Bursa'ya vermiş. Dağ, taş, ağaç, su, toprak, ne varsa güzel. Ne zaman kurulmuş, kim kurmuş bu güzel şehri? Tarih bir yana, Türk muhayyilesi bu mutlu insanın ancak Hz. Süleyman olabileceğine inanmış. Çünkü Süleyman, her güzellikte dile gelen güzele âşık, alnında peygamberlik nuru, başında hükümdarlık tacı parlayan, her şeye hükmeden bir padişahtır. Bir gün koşmuş Uludağ'ın tepesine. Bir de ne görsün, bir yeşil ki bakmaya, bir suyu var ki içmeye, bin türlü meyvesi var tatmaya doyum olmaz. Vezirine dönmüş:

— Cennet burası, demiş.

Kulağı ağır işiten ihtiyar vezir, padişahın bu sözünü "Cennet Bursa" diye anlamış. Hemen mimarlara emir vermiş, kısa süre içinde bir şehir kuruvermişler. O günden sonra buraya "Bursa" denmiş. Hz. Süleyman da bir süre bu şehirde, Belkıs Sultan'la başbaşa, murat alıp murat vermiş. (56.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda Bursa şehrinin adını nasıl aldığı anlatılmaktadır. Paragraflarda şehirle ilgili bilgi verilmesiyle öğrencilerin düşünce dünyaları zenginleşecektir. Altı çizili olan deyimlerin ve bilinmeyen sözcüklerin yer almasıyla öğrencilerin söz dağarcıkları zenginleşecektir.

ğ) Okumuş, aydın bir dostumla konuşuyordum; zamanın azlığından yakınıyordu. Çünkü yaşlı idi. Önünde ne kadar zaman olduğunu bilmiyordu ama bunun az olduğunu biliyordu. Eline yabancı dilden bir kitap almıştı. "Bu harikulade bir kitap!" diyordu. (63.Sayfa)

Kitapla ilgili metinlerde yer alan olumlu ifadeler öğrencilerin de kitaba karşı olan duygularında değişme ve gelişmelere yol açar. Parçada geçen bu ifade; genel amaçlardan öğrencilerin okuma zevki ve alışkanlığı kazanır, ifadesine uygundur.

h) Evler, bir nara benzer
Nar tanesi, sofalar.
Akşam, yol gibi gezer;
Sükûn, su gibi dolar.

Toplar odam kuş gibi
Sofamın laflarını.
Birer bibloymuş gibi
Süsler boş raflarını.
Beni duvar boyunca
Bir kum gibi ufalar,
Odam uyku dolunca
Uyumayan sofalar. (65-66.Sayfa)

Yukarıdaki dörtlüklerde, altı çizili yerlerde içinde benzetme olan söz öbekleri bulunmaktadır. Bu tür ifadeler öğrencilerin duygu ve hayal dünyalarının gelişmesine yardımcı olacaktır. Bu nedenle yukarda yer alan ifadeler bu maddeye uygundur.

ı) Korku, insanın varlığını koruma özleminden doğuyor. Varlığımıza zarar verebilecek, özdeksel veya tinsel faydalarımızı veya rahatımızı bozabilecek her şey ve her olay karşısında az veya çok korku duyabiliriz.

Korkunun derecelerini tamamıyla anlatmak için dildeki kelimeler yetişmiyor. Mesela şüphelenme, çekinme, heybet, haşyet, dehşet, azap gibi kelimeleri hafiften ağıra doğru korkunun başlıca derecelerini ifade için kullanıyoruz.

Sebepleriyle uygun derecede olmayan korku heyecanları da korku hastalığı demektir. Hekimlik dilinde korku hastalıklarına "fobi" adı verilir. (88.Sayfa)

Numune-i Terakki, Amelihayat, Üsküdar Kız Sanat Okulu, Çamlıca Kız Lisesi, Kız Sanayiinefisesi ve Mir'atıfeyz Mektepleri ile Darüşşafaka'da resim öğretmenliği yapmıştır. (92.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda öğrencilerin yeni öğreneceği kelimelere yer verilmesi onların sözcük dağarcının zenginleşmesini sağlayacaktır. Fakat özdeksel, Numune-i Terakki, Mir'atıfeyz Mektepleri gibi yabancı kökenli sözcükler öğrencilerin seviyelerinin üzerindedir. Bu tür, öğrencilerin anlamakta zorluk çekecekleri sözcüklere metinlerde yer verilmemesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

i) Ali Rıza Bey, pek babacan bir adamdı. Resimlerini tenkit edenleri sabırla dinlemesini bilirdi. Kendisine haksızlık edenlere asla küsmemiştir. Resim yapmaya giderken daima yanında taşıdığı bir çantası vardı ki arkadaşları ona "Kırkambar" derlerdi. (96.Saya)

Büyük pencereli, iptidai bir binadan ibaret olan stüdyosunda tamamlanmış heykeller ve yüzlerce küçük plastik etütler vardı. Bir kol, bir el, bazen yalnız bir parmak, parmak mafsalı... Başlayıp sonradan bıraktığı heykeller; üzerine kabataslak resimler yığılmış masalar... Stüdyo, bütün bir hayat boyunca dinlenmeden harcanmış bir arama ve çalışma havası ile doluydu. (100.Sayfa)

Altı çizili sözcük ve sözcük grupları öğrencilerin bilmedikleri sözcükleri öğrenmelerini sağlayıp onların söz varlığının zenginleşmesine katkıda bulunacaktır.

j) Şiir, kelimelerle güzel biçimler kurmak sanatıdır. Mallarme'nin "Şiir, kelimeler dinîdir."demesi bundandır.

Eugeiod'Ors'a göre: "Şiirde o tek kelime ki yalnız kendi değerini değil susturulmuş olan diğer bütün kelimelerini de taşır."

Montaigne'nin diliyle söylemek gerekirse: "Şiirin orta hâllisi veya kötüsü için kurallar, ustalıklar bir ölçü olabilir. Ama iyisi, yükseği, harikuladesi aklın kurallarını aşar. Onun güzelliğini tam ve sağlam olarak görenler, bir şimşeğin ihtişamına benzer bir parıltı görmekle kalırlar. Büyük şiir muhakememizi tatmin etmez, allak bullak eder." (110.Sayfa)

Yukarıdaki parçalarda şiirle ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bilgiler sayesinde öğrencinin hem söz varlığı zenginleşecek hem de şiirle ilgili güzel bilgilerden ötürü okumaya karşı istek duyması sağlanacaktır.

MADDE 7- Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık haline getirmeleri.

(1) Meb Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Halam duramadı. Elini uzatmak, parmaklarıyla yoklamak istedi. Fakat birdenbire yan tarafımızda odacılardan biri atıldı:

— Hanım, dedi. Bak, peşin haber vereyim. El sürmek, dokunmak yasak. Bunlar antika şeylerdir çünkü.

Sonra yavaş yavaş annemle halamın arasına girdi:

— Müzeye geleli bir hafta oluyor, dedi. Ama bin senelik. Yazık ki maldan anlamayan kişilerin eline düşmüş. Şu örmeye bakın, şu sarı renge, şu tozpembesine… Sanattan anlamayan bile bunları görürdü.

Keçenin karşısında ne kadar kaldığımızı bilmiyorum. Yalnız benim başımın içinde bir sinema hilesi gibi keçe, değnek, paspas üstünde tepinen ayaklar, çamaşırlıktaki iskemle, kümesin üstü, tozlar, sonra tekrar değnek, yine paspas üstünde tepinen ayaklar, halam, hizmetçi kız, hepsi birbirine karışıyor, bu oda içindeki bütün eşyaları alıp götüren bir sel hızlı hızlı akıyordu. (70.Sayfa)

Yukarıdaki parçada bir keçe halı; ev sahibine verilmektedir fakat onlar bu halının antika değerinde olduğunu bilmeyip parçada da geçtiği üzere paspas, değnek olarak kullandılar. Antika bir halıya hiç layık olmayan muamelede bulundular. Daha sonra o halıyı bir eskiciye sattılar. Eskicinin de müzeye satmasıyla ve bu ev sahibinin müzede hurda fiyatına sattığı halıyı görmesiyle olay başlar. O sırada sorgulamalar, eleştirmeler baş gösterir.

Metin aslında sanatın değerinin bilinmediği, ona gereken önemin gösterilmediği üzerine baştan sona eleştiri kokan bir metindir. Bu tür metinler öğrencilere sadece eleştiri yapılan durumu göstermez aynı zamanda da onlarda eleştirel düşünme becerisinin gelişmesine yardım eder.

b) Peki şimdi "Türkçezenler" yani Türkçeyi kalpten seven ve bu dili bir kıta gibi karış karış gezenler bir araya gelseler, İnternette bir forum kursalar, oraya damla damla bildikleri deyimleri, atasözlerini, yöresel ve bölgesel lafları koysalar, aynı zamanda kaybolmasını istemedikleri dilsel nüansları ekleseler, kendi ailelerinden duydukları özgün kelimeleri paylaşsalar ve böylece ortaya geniş, dinamik, genç ruhlu, global bazlı bir platform çıksa fena mı olur? (82.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta akılcı, yaratıcı düşünceye ait ürünler görülmektedir. Metinlerde bu tür düşünme becerilerinin yer alması öğrencilerin de bunları hayatlarında kullanmalarını sağlayacaktır.

Aynı zamanda öğrencilerin anlamını bilmeyip yeni öğrenecekleri altı çizili sözcük ve sözcük grupları da onların söz varlıklarının zenginleşmesini sağlayacağından bu parça Türkçe dersinin genel amaçlarının altıncı maddesi "Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri"ne de uygunluk göstermektedir.

c) Tükenmez kalem mi? diyorum. Elinde kalem olan bir kardan adam hiç görmedim ben.

– İyi ya işte, diyor Alper. İlki bizimki olacak. Eli kalem tutan bir kardan adamımız olsa fena mı olur?

– Haklısın, diyorum. Yazar çizer bir kardan adam olsun. Ne o süpürge filan? Bütün kardan adamlar çöpçü olmak zorunda mı?

– Cep telefonu da olmalı, diyor Burak.

– O kadar da değil, diyorum. Kardan adam cep telefonunu ne yapsın?

– Rica ederim, diyor Burak. İletişim çağındayız, unutmayalım. İletişimden uzak bir kardan adam olur mu?

– Oldu olacak kucağına bir de dizüstü bilgisayar verelim, diyorum.

– Harika! diye bağırıyor Murat.

– Ama nereden bulmalı? diye ekliyor. Alper, "Beş dakikaya kalmaz gelirim." deyip ayrılıyor. Biraz sonra elinde bir tükenmez kalem ve birkaç zeytin tanesiyle yanımıza dönüyor.

Bir dakika! Ama bu zeytinler siyah değil,yeşil.

– Siyah zeytin bulamadın mı, Alper? diyoruz.

– Bulamadığım için değil, diyor. Bütün kardan adamlar kömür gözlü olacak değil ya. Bizim kardan adamımız da yeşil gözlü olsun.

Bu da bir ilk olacak galiba.Yeşil gözlü kardan adam.

– Bir de gözlük takmalı diyor, Temel. O zaman resim tamamlanır işte.

Sonra heyecanla devam ediyor:

– Bakın, aklıma ne geldi! Bizim kardan adamın okuryazar olması yetmez. Bence bilim adamı olmalı o. TUZAM'da çalışmalı.

– Abartmayalım istersen, diyor Burak. Bir kardan adam yapalım dedik, işi nerelere götürdünüz. Tükenmez kalemmiş, cep telefonuymuş, dizüstü bilgisayarmış. Bir de TUZAM çıktı şimdi. Söylesene TUZAM da ne demek oluyor?

– Türkiye Uzay Araştırmaları Merkezi.

– Öyle bir kuruluş olduğunu bilmiyordum. (100-101.Sayfalar)

"Yeşil Gözlü Kardan Adam" metninden alınan yukarıdaki bölümlerde hep yaratıcı, eleştirel ve akılcı düşünme becerisiyle ilgili bulgularla karşılaşılmaktadır. Kardan adamın yeşil gözlü olması, elinde tükenmez kalemin olması, cep telefonu kullanması, gözlük takması, okur-yazar olması bilindik kardan adam modelinin çok dışındadır. Bu tür metinler öğrencilerin yaratıcı düşünmelerine yardımcı olur.

Parçada aynı zamanda "Neden hep elinde süpürge var, neden hep çöpçü, neden hep siyah gözlü?" gibi eleştirel ve sorgulayıcı bir yaklaşımın da olduğu görülmektedir. Bu nedenle metin Türkçenin genel amaçlarının dördüncü maddesiyle de uygunluk göstermektedir.

(2) Cem Veb Ofset Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Eski Yunan'ın büyük filozofu Sokrat, hiç yazmadı. Eğer yetiştirdiği Platon da böyle yapsaydı Sokrat, baldıran ağusuyla değil yazı yazmamakla kendini öldürmüş olurdu. Büyüklerin ne düşündüklerini öğrenmek için onların yazılarını okumak, öğretmenlerimizin sayısını çoğaltmaktadır. Okulda insanın olsa olsa on hocası olur. Hâlbuki kitap okuyan için her özlü yazıcı bir değerli öğretmendir.

Bir an kendinizi tek başınıza bir odaya kapatılmış olarak düşünün. Biraz ekmek ve su bulduktan sonra ilk arayacağınız şey dilinizden anlayan, konuşacak bir insandır, değil mi? Bu his, içinde yaşadığınız toplumdan uzak kalmanın verdiğimaneviaçlığı- nızın giderilmesini istemekten ve başka insanlarla olan bağınızın koparılması kaygısından başka ne ifade eder? Yalnızlıkta, dost ve arkadaş yokluğunun yerini ancak kitap tutabilir. Bulabildiğiniz kitabı yazan, sizin bu tek başına kaldığınız anda konuşabileceğiniz tek arkadaş değil midir?

Yazık okumaya alışmamış, onun tadını almamış olanlara. Onlar, ıssız bir âlemde, yapayalnız yaşayan mahkûmlardır. (13-14.Sayfalar)

Kitap okuma konusuna eleştirel bir bakışla yaklaşılan yukarıdaki parça, öğrencilerin de eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine yardımcı olacaktır. "Okumak" adlı metinde kitap okuyanlarla okumayanlar karşılaştırılmış, kitaplarla kurulan dostluğun öneminden bahsedilmiştir. Yukarıdaki bölümlerde olduğu gibi öğrencilerin eleştirel bir bakış açısıyla kitap okumayı sevmeleri için çeşitli sorular sorulmuş, örnekler verilmiştir. Bu nedenle metin, öğrencilerin düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Bu tür düşünme becerilerine yönelik unsurları içerisinde barındıran metinlerin öğretmenlerin elinde daha çok hayat bulacağı; ders içerisindeki faaliyet ve etkinliklerle Türkçe dersinin "Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık haline getirmeleri" amacının tam anlamıyla öğrencilere kazandırılacağı düşünülmektedir.

b) Atatürk'ün düşünce hayatı akıl ve bilime dayanır. Atatürk için memleketi kurtarmak yeterli değildi. Olması gereken demokrasiye inkılapları ile ulaşmak istedi. İnkılaplarını, halkın isteklerine ve ihtiyaçlarına dayandırdı. Her alanda geri kalmış Türk toplumu, çağdaşlaşmak için de yenileşmek mecburiyetindeydi. Bu da bilim sayesinde olacaktı. Atatürk'ün, bilime ve bilim adamlarına saygısı sonsuzdu. (20.Sayfa)

Atatürk'ün düşüncesine göre aile milletin ve devletin temelidir. Medeniyetin esasını gelişmenin ve kuvvetin esasını aile hayatı meydana getirir. Aileye düşen en önemli görev, çocuklarını, müspet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikren olduğu kadar bedenen de gelişmiş erdemli, kudretli ve iyi bir insan olarak yetiştirmektir. (21.Sayfa)

"Dünyada her şey için, hayat için, başarı için en gerçek kılavuz bilimdir, fendir. Bilim ve fennin dışında kılavuz aramak bilgisizliktir. Yalnız bilimin ve fennin yaşadığımız her dakikadaki evrelerinin gelişmesini kavramak ve ilerleyişini zamanla izlemek şarttır. Bin, iki bin, binlerce yıl önceki bilim ve fen dilinin çizdiği genel kuralları, şu kadar bin yıl sonra bugün aynen uygulamaya kalkışmak elbette bilim ve

fennin içinde bulunmak değildir." diyen Atatürk, Türk milletinin ancak bilim ve teknik alanda gelişmesi oranında çağdaş uygarlık seviyesine ulaşabileceğine inanıyordu. Bu yüzden ömrü boyunca Türk milletinin bilim ve fende ilerlemesi için didindi durdu. (23.Sayfa)

"Hiçbir zaman hatırınızdan çıkmasın ki cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister." diyen Atatürk, akıl ve mantık adamı idi. Akıl ve mantığa dayanmayan fikirleri hastalıklı fikirler olarak kabul ederdi. Çünkü hastalıklı fikirlere sahip olanların doğru kararlar vermesinin, başarılı uygulamalar yapmasının imkânsız olduğunu çok iyi bilirdi.

Akıl ve mantığa dayandığı için Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nda başarılı oldu. Zafer kazanıldı. Yeni Türk devleti kuruldu. Yine Atatürk gerçekçi olduğu için kazanılan zafer korunabildi. Bize düşen görev ise akıllı ve mantıklı bir çalışma ile milletimizi uygarlık seviyesinin üzerine çıkarmaktır. (23.Sayfa)

Atatürk, ulusal ahlakımızın çağın koşullarına uygun olarak geliştirilip daha da güçlendirilmesinden yanadır. Bu konudaki düşüncelerini de şöyle dile getirmektedir. "Milli ahlakımız, medenî esaslarla ve hür fikirlerle beslenmeli ve kuvvetlendirilmelidir. Bu çok mühimdir; bilhassa dikkatinizi çekerim. Tehdit esasına dayanan ahlak, bir fazilet olmaktan başka, itimada da layık değildir." (24.Sayfa)

Atatürk'ün inkılapçılığı, akıl ve mantığın toplumsal gelişmeye egemen kılınması esasına dayanır. Onun şu sözü akıl ve mantığa verdiği değeri en güzel şekilde ifade eder: "Bizim akıl, mantık ve zekâ ile hareket etmek en büyük özelliğimizdir. Bütün hayatımızı dolduran olaylar bu gerçeğin delilidir." (26.Sayfa)

Gerçeğe akıl ve bilim yoluyla ulaşılacağına inanan Atatürk, "Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir." sözü ile bunu en güzel şekilde açıklamıştır. (27.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda akılcı, yapıcı düşünmenin önemi üzerinde durulmuştur.

Atatürk, Türk toplumunun örnek aldığı büyük bir liderdir. Onun akılcı ve bilimsel düşünmeye önem vermesi, akla ve mantığa uygun çalışmalar yapması ve aklın, bilimin önderliğinde halkına örnek olması ve buna metinlerde yer verilmesi öğrencilerin de akılcı düşünme becerilerinin gelişmesini sağlayacaktır. Hem metinlerden Atatürk'ün akıl ve bilim önderliğinde yaptıkları hem de kendisinin bizzat örnek olarak var olması öğrencilere de bu tür düşünme becerilerinin filizlenmesini sağlayacaktır.

MADDE 8- Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları.

(1) Meb Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Atatürk'ün bu sözüyle bundan yıllar önce söylediği bu sözün bilim ve teknolojideki gelişmelere paralel olarak ne denli önemli olduğunu hiç düşündünüz mü? Atatürk'ün yaşadığı dönemde bilgisayar var mıydı? Ya İnternet? Bugün, İnternet aracılığıyla her türlü bilgiye istediğimiz anda ulaşabiliyoruz. Şu an içinde bulunduğumuz okulun bizim için tek bilgi kaynağı olduğunu kim söyleyebilir? Bilim ve teknolojideki ilerlemenin hızına ulaşmak için sanırım çok daha fazla çalışmak gerekecektir. Bilimsel çalışmalarda gelinen nokta Atatürk'ün ne kadar haklı olduğunun göstermektedir. (36.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta kitle iletişim araçlarından bilgisayar ve internet örneklendirilmiştir. Günümüzde bilgiye daha hızlı ve çeşitli araçlarla ulaşılmaktadır. Parça hem bu araçlardan bilgisayar ve internete hem de eleştirel bir yaklaşımla bu araçların günümüzdeki yeri ve önemine dikkat çekmiştir.

b) Gökyüzünde en çok sevdiğiniz yıldız hangisi? Çoğumuzun bu soruya vereceği yanıt Kutup Yıldızı ya da bir başka adıyla Polaris olacaktır. Çünkü bu yıldız bize "her zaman" kuzeyi gösterir. Bu sayede yönümüzü bulabiliriz. Aslında gökyüzü gözlemciliği ile uğraşmayanlar için Kutup Yıldızı günümüzde bu işlevini önemli ölçüde yitirmiş durumda. Hatta birçoğumuz onu gökyüzünde bulmakta bile zorlanırız. Ne de olsa günümüzde yönleri basit bir pusula yardımıyla kolayca bulabiliyoruz. Hatta yeryüzündeki konumumuzu çok duyarlı birşekilde gösteren GPS (Küresel Konumlandırma Sistemi) alıcıları var. Bunlara artık herkes ulaşabiliyor. Hatta cep telefonumuza, kol saatimize bile girdiler.

Eskiden durum daha farklıydı, özellikle de pusulanın bulunuşundan önce. O zamanlar denizcilerinen önemli yol göstericilerinden biri Kutup Yıldızı'ydı. Bu yıldıza bakılarak yönler bulunabildiği gibi yeryüzünde bulunulan enlem de hesaplanabiliyordu. Peki, Kutup Yıldızı gerçekten de eski denizcilerin düşündüğü gibi hep aynı yerde mi duruyor? (94.Sayfa)

Yukarıda GPS alıcılarına yer verilmiştir. Eskiden kutup yıldızıyla bilgilerin alındığını fakat değişen teknolojiyle beraber GPS alıcılarıyla bilgilerin alındığı belirtilmiştir.

Parçada günümüzdeki denizcilerin kullandığı GPS alıcılarıyla pusula ve ondan önce kullanılan araçlar arasında ilişki kurulmuştur. Sorgulayıcı bir yaklaşımla bu ilişki ele alınmıştır. Bu nedenle parça aynı zamanda Türçe dersinin genel amaçlarının dördüncü maddesine de dahil edilmektedir.

(2) Cem Veb Ofset Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Ötede beride gazete, kitap okuyan insanlara rastladıkça içim karşı konulmaz bir hevesle doluyor, yüzüm utançtan kızarıyordu. Okuyup yazan insanların, biz cahillerden büsbütün başka bir dünyada yaşadıklarına inanıyordum. Onların ellerindeki kitaplara, gazetelere acıklı bir iştahla bakıyordum.

Düşünüyordum ki okuyup yazma bilenler, beni zaman zaman rahatsız eden birçok soruların cevaplarını bulabilecek ve verebilecek durumdadırlar. Ben, onların bu üstünlüklerine imreniyor ve hiçbir şey bilmeyen bir insan olduğumu hatırlayınca üzülüyordum. (17.Sayfa)

Bir taraftan aylığımdan arttırabildiğim parayla kitap, dergi, gazete alıyor durmadan okuyup yazıyordum. (18.Sayfa)

b) Gönderdiğin elektronik postayı aldım. (24.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda kitle iletişim araçlarından kitap, dergi, gazete ve elektronik postaya yer verilmiştir.

İlk paragrafta okuyan insanla okumayan insan arasında ilişki kurulmuş ve duruma eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşılmıştır. Bundan dolayı metin Türkçe dersinin genel amaçlarının dördüncü maddesine de uygunluk göstermektedir.

MADDE 9- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla Milli ve evrensel değerleri tanımaları.

(1) Meb Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Yıl 1932... Aradan uzunca bir zaman geçmiş ama Atatürk bu bahsi unutmamıştır. Bir gün Muhsin, oynanmak üzere gönderdiği bir piyesi alıyor. Bu piyes Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Akın"ıdır. Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya, Batı'ya yayılıp genişlemelerini anlatan bir destan.

Muhsin ve arkadaşları 1932 yılının ilk aylarında Akın'ı oynamak üzere hazırlığa başlıyorlar. Dekorlar, kostümler yapılıyor. Roller dağıtılıp ezberleniyor... Yapıtta Türk hakanı İstemi Han'ı bizzat Muhsin oynayacaktır. Öteki roller Galip, Emin Beliğ, Hüseyin Kemal, Talât, Neyyire Neyyir, Şaziye ve Zehra arasında

bölünüyor. Provalar ilerlerken Atatürk birkaç defa yapıtın hazır olup olmadığını soruyor. Nihayet yapıt oynanacak duruma geldikten sonra, temsillere başlanabileceği Atatürk'e bildiriliyor ve şubat ayının ilk haftalarında Akın oynanıyor. (41.Sayfa)

Türk toplumunda tiyatro eski zamanlardan beri değer verilen karagöz, ortaoyunu, köy seyirlik oyunları ve meddah geleneğinin gelişmiş ve modernleşmiş değerli bir sanat dalı olarak yerini almaktadır. Metinlerde bu tiyatro ile ilgili bilgilere yer verilmesi öğrencilerin farklı sanat dallarına ilişkin ilgilerini ve bunun yanında milli değerleri de öğrenmesini sağlayacaktır.

Yukarıdaki parçada Atatürk döneminin önemli tiyatrocularından, tiyatronun kurucusu olarak kabul edilen Muhsin Çelebi'ye, Anadolu'nun maddi-manevi güzelliklerini şiirleriyle yaşatan Faruk Nafiz Çamlıbel'e ve Türk toplumu için önemli milli-manevi unsurları içinde barındıran destan örneğine yer verilmesi öğrencilerin metin aracılığıyla değerlerini tanımaları ve öğrenmelerini sağlayacaktır.

Paragraflar milli, manevi ve kültürel unsurları da içerisinde barındırdığından dolayı Milli Eğitimin genel amaçlarının birinci maddesine de dahil edilmektedir.

İkinci paragrafta ve metnin tamamında Atatürk'ün sanatın ve sanatçının yanında olduğu, bir toplum için önem arz eden milli, manevî, kültürel değerlerin korunup geliştirilmesi için çaba sarf ettiği görülmektedir. Bu nedenden ötürü metin aynı zamanda da Türkçe dersinin genel amaçlarının on birinci maddesiyle uygunluk göstermektedir.

b) Kapılar, önemli yapıların giriş bölümlerini "dışardan"ayırmak için yapıldı. şehir kapıları, düşmanlara karşı surlarla çevrilerek korunan kentlere girip çıkarken kullanılıyordu. Mezopotamya'dan başlayıp Anadolu medeniyetlerine, Eski Yunan'dan Çin'e, oradan da Selçuklu ve Osmanlı'ya kadar uzanan zaman diliminde, kapılar âdeta şehirlerin simgesi oldu. İstanbul surları üzerindeki Topkapı ve Edirnekapı, Diyarbakır Kalesi üzerindeki Urfa kapısı, ülkemizdeki şehir kapılarının en güzel örneklerinden birkaçı. (49.Sayfa)

Kapılar, eskiden beri Türk toplumunda önemli değerlerden biridir. Buna metinlerde yer verilmiş olması öğrencilerin kendi toplumlarındaki önemsenen çeşitli unsurları öğrenmelerini sağlayacaktır.

c)

Oğuz Han'ın Doğuşu:

Olsun dediler.
Onun resmi işte budur:
Ondan sonra da yine, sevinç, neşe buldular.
Yine günlerden bir gün:
Aydın oldu gözleri, renklendi, ışık doldu,
Ay Kağan'ın o gündü, bir erkek oğlu oldu.
Gömgök, gök mavisiydi, bu oğlanın yüz rengi,
Kıpkızıl ağzıyla, ateş gibiydi benzi.
Al al idi gözleri, saçları da kapkara!
Perilerden de güzel, kaşları var ne kara!
Geldi ana göğsüne, aldı emdi sütünü,
İstemedi bir daha, içmek kendi sütünü!
Pişmemiş etler ister, aş, yemek ister oldu!
Etraftan şarap ister, eğlenmek ister oldu!
Ansızın dile geldi, söyler, konuşur oldu!
Kırk gün geçtikten sonra, yürür oynaşır oldu!
Öküz ayağı gibi idi sanki ayağı!
Kurdun bileği gibi idi sanki bileği!
Benzer idi omzu, tıpkı samurunkine!
Göğsü de yakın idi, koca ayınınkine!
Bir insan idi fakat tüylerle dolu idi!
Vücudunun her yeri, kıllarla dolu idi!
Güder at sürüleri, tutar atlara biner!
Daha bu yaşta iken çıkar avlara gider!
Geceler günler geçti, nice seneler doldu!
Oğuz da büyüyerek yahşi bir yiğit oldu! (71.Sayfa)

Birinci oğlancığa Gök adını koydular,
İkinci oğlanaysa Dağ adını buldular,
Deniz olsun üçüncü diye memnun oldular.
Oğuz bunu duyunca ilinde soy soylattı,
Toy yaptı, şölen verdi, çok büyük toy toylattı!
Yarlık verdi iline:... (74.Sayfa)

Oğuz Han'ın Batıda İdil Boyu Akınları

Urum Kağan derlerdi, ulu büyük bir kağan,
Oğuz'un komşusuydu, sol yanında oturan.
Kentleri çok çok idi, sayısız orduları,
Dinlemezdi Oğuz'dan giden buyrultuları
Gitmez idi ardından, direnir durur idi,
"Sözümü tutmam!" diye, söylenir durur idi.
Yarlık gönderdi Oğuz, yarlığın dinlemedi,
Oğuz başına koydu, yok edeyim ben dedi!
Oğuz yola çıkarak bayraklarını açtı,
Muz-Dağ eteklerini, kırk günden sonra aştı.
Çadırları kurdurup derin uykuya daldı.
Tan ağarıyordu ki çadıra ışık daldı.
Bir erkek kurt göründü, ışıkta soluyarak!
Bir kurt ki gök yeleli! Bir kurt ki gömgök tüylü!
Bakıyordu Oğuz'a, ışıkta uluyarak!
Döndü bu kurt Oğuz'a, tıpkı bir insan gibi!
Ağzından sözler döktü, tıpkı bir lisan gibi!
Dedi: "Ey! Ey! Oğuz ey! Bilirim ne dilersin!
Urum'un illerinde savaş yapmak istersin!
Ey Oğuz! Askerini ben kendim güdeceğim!
Ordunun en önünde, ben de yürüyeceğim!"
Toplattı çadırını, Oğuz duyunca bunu,
Ordusuna gidince, hayretle gördü şunu:

Bir büyük erkek bir kurt, askere öncü gibi!
Gök tüyü, gök yelesi, yol veren izci gibi!
Yürür durur önlerden! (75.Sayfa)

Oğuz Han'ın altı oğluna hanlık vermesi

Söz dışında kalmasın, bilsin herkes bu işi,
Oğuz Han'ın yanında vardı bir koca kişi.
Sakalı ak, saçı boz, çok uzun tecrübeli,
Asil bir insan idi, akıllı düşünceli.
Unvanı Tüşimel'di, yani kağan veziri,
Uluğ Türük'tü adı, Oğuz'un seçme eri.
Altından bir yay gördü, uyur iken uykuda,
Yayın bulunuyordu, üç gümüşten oku da.

Gün, Ay ve Yıldız sizler, gidin gün doğusuna,
Gök, Dağ ve Deniz siz de gidin gün batısına!" (76.Sayfa)

Oğuz Han, Türk tarihinde önemli bir kişiliktir. Türk toplumunun eski zamanlarında ülkeyi nasıl yönettiği, oğullarına ad verişi, hükümdarın özellikleri ve sorumlulukları, düşmanlarla ilişkileri ve daha pek çok bilgiyi metin öğrencilere sunmaktadır. Bu sayede öğrenciler, milli değerleriyle ilgili bilgi sahibi olacaktır.

Metin, millilik özelliklerini içerisinde barındırdığından dolayı aynı zamanda Milli Eğitim genel amaçlarının birinci maddesine de uygunluk göstermektedir.

ç) Mehmet Âkif'in 1911'de 38 yaşında iken yayımladığı ilk kitabı Safahat bağımsız bir edebî kişiliğin ürünüdür. Şiir anlayışı o dönemde Batı'da bile örneklerine az rastlanacak ölçüde gerçekçidir. Mehmet Âkif, şiirlerinde toplumun çeşitli sıkıntılarını yansıtarak çözüm yolları arama yoluna gitmiştir. Konuşma dilini ön planda tuttuğu şiirleri, biçim yönünden titiz bir çalışmanın göstergesidir. Âkif, şiirlerinde aruzu ustaca kullanmıştır.

Sırat-ı Müstakim'de 1908'den itibaren çıkan Safahat'ın ilk kitabında en çok beğenilen ve Âkif'in tanınmasını sağlayan "Küfe, Hasta, Seyfi Baba, Hasır, Meyhane, Mahalle Kahvesi" gibi şiirlerinde kendi toplumunun çeşitli sıkıntılarını yansıtma yollarına gitmiştir. Hayatın çeşitli yönlerini, toplumun acınacak hâllerini manzum hikâyelerinde ustaca işleyen Mehmed Âkif, sanatıyla toplumun sesi olmuştur. (79.Sayfa)

Mehmet Âkif, Türk toplumunda "İstiklal Marşı" şairi olarak tanınan önemli bir kişiliktir. Türk toplumunun milli, manevi ve ahlaki özelliklerini eserlerinde yaşatan, koruyan ve geliştirmeye çalışan Âkif'e metinde yer verilmiş olması öğrencilerin kendi tarihlerine, kültürlerine ve değerlerine karşı farkındalık bilinci oluşturacak ve onların değerlerini öğrenmelerini sağlayacaktır.

d) Bir sürü ansiklopedi karıştırdım. Biruni ilk Türk astronomi bilginlerinden biri. Bin yıl önce yaşamış. Dünyanın hem kendi etrafında hemde güneşin etrafında döndüğünü ilk defa o ispatlamış. Yerin çapını da ilk defa o ölçmüş. (102.Sayfa)

Ferdinand yaslandığı küpeşteden yavaş yavaş buğulu görüntülerin yerini belirgin silüetlere bıraktığı şehri seyretti. Bu nadide şehri inciye benzetenlere hak vermeden edemedi. Gemi yavaş yavaş Karaköy'e doğru yanaşırken ilk kez gördüğü şehir, masal perilerinin fısıltıları ile kendisini çağırıyordu. Bir tarafta boydan boya Topkapı Sarayı'nın haşmetli surları -Türk hakanının asaletini bu haşmetli ve gizemli saray ne kadar da tamamlıyor- surların az ilerisinde tarihi bin yıllara uzanan Ayasofya -kültürlerin karıştığı, zamanın devasa kubbelerinde durup eğleştiği nadide yapı- sahil boyunca uzanan yeşillikler, diğer tarafta Yeni Cami, Süleymaniye Cami ve Beyazıt Kulesi'nin silüetleri. (104.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda Türk toplumunun önemli kişiliklerden biri olan Biruni'nin ve önemli dinî yapıların yer alması öğrencilerin dini ve milli değerlerinden bazılarını tanımalarını sağlayacaktır.

(2) Cem Veb Ofset Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Lisede okuduğumun bin mislini bu kütüphanede okudum. (...) İyi, hayat boyunca kendilerine saygı duyduğum hocalarım vardı. Fakat ben en büyük hocaları; Goethe'leri (Göte), Nietzsche'leri (Niçe), Tolstoy'ları (Tolstoy), Hugo'ları (Hügo), Gorki'leri (Gorki) kitaplarda tanıdım. Tabi tercümelerinden. Çünkü bize okulda yabancı dil okuttular ama maalesef öğretemediler. (11.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta uluslararası alanda tanınan önemli sanatçılar yer almaktadır. Metinlerde böyle büyük sanatçılara yer verilmesi öğrencilerin hem böyle evrensel kişilikleri tanımalarını hem de onların eserlerini okuyarak evrensel değerleri öğrenmelerini sağlayacaktır.

b) Kırkpınar güreşlerinin 2009 yılında 647. yapılacaktır. Demek ki 647 yıldan bu yana bu meydanda güreş tutuluyor. (48.Sayfa)

Güreşler, Türk toplumun gelenek haline gelmiş önemli spor faaliyetlerindendir. Metinlerde bu faaliyetlere yer vermek öğrencilerin kendi toplumlarındaki sporla ilgili olan değerlerini de öğrenmelerine imkân verecektir.

MADDE 10- Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri.

(1) Meb Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Ali Rıza Bey, pek babacan bir adamdı. Resimlerini tenkit edenleri sabırla dinlemesini bilirdi. Kendisine haksızlık edenlere asla küsmemiştir. Resim yapmaya giderken daima yanında taşıdığı bir çantası vardı ki arkadaşları ona "Kırkambar" derlerdi. (96.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta, hoşgörülü bir insana örnek verilmiştir.

b) Sırat-ı Müstakim'de 1908'den itibaren çıkan Safahat'ın ilk kitabında en çok beğenilen ve Âkif'in tanınmasını sağlayan "Küfe, Hasta, Seyfi Baba, Hasır, Meyhane, Mahalle Kahvesi" gibi şiirlerinde kendi toplumunun çeşitli sıkıntılarını yansıtma yollarına gitmiştir. Hayatın çeşitli yönlerini, toplumun acınacak hâllerini manzum hikâyelerinde ustaca işleyen Mehmed Âkif, sanatıyla toplumun sesi olmuştur. (79.Sayfa)

Yukarıda yer alan paragrafta; toplum sorunlarına kayıtsız kalmayan, toplumun sorunlarına çözüm arayan, halkı için çabalayan bir sanatçıya yer verilmiştir. Bu konuları ele alan metinler, öğrencilerin de toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmaları için önemli, model teşkil eden metinlerdir.

(2) Cem Veb Ofset Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Büyük bir asker ve komutan olduğu hâlde Atatürk, savaşı sevmezdi. Barıştan yanaydı. O, "Savaş zorunlu ve gerekli olmalıdır. Gerçek kanım şudur: Milleti savaşa götürünce vicdanımda azap duymamalıyım. Öldüreceğim diyenlere karşı, ölmeyeceğiz diye savaşa girebiliriz. Ama milletin hayatı tehlikeye düşmedikçe savaş cinayettir." diyordu. Savaşın insanlara ve millete verdiği zararları en acı ve açık biçimde gören Atatürk, devamlı olarak barışçı bir politika izledi. Onun "Yurtta barış, cihanda barış" ilkesi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dış siyasetinin temel prensibi olmuştur. (21.Sayfa)

Paragrafta Atatürk'ün hiçbir zaman savaştan yana olmadığına, her zaman insan haklarına saygı duyduğuna değinilmiştir. Onun "Yurtta barış, cihanda barış" ilkesi insanların ve insanlığın yanında olduğunu göstermektedir. Metinlerde böyle ifadelere yer verilmesi öğrencilerin yaşamlarına dokunulması demektir. Okumak öyle bir şeydir ki sadece kağıtta kalmaz beyne, kalbe, anlayışa hitab eder, bunları

geliştirir ve zenginleştirir. Bu tür metinlerde bu tablonun güzel manzaraları görülmektedir.

b) Atatürk, Türk kadınını milletin kaynağı, sosyal hayatın esası olarak kabul ediyordu. O, "Bir toplum, bir millet erkek ve kadın denen iki türlü insandan kuruludur. Olabilir mi ki bir topluluğun, bir bölümünü geliştirelim, ötekine aldırış etmeyelim de topluluğun bütünü birden gelişme gösterebilsin." diyerek kadını, toplumdaki hakiki yerine yükseltti.

"Ey kahraman Türk kadını, sen yerde sürünmeye değil, omuzlar üzerinde göklere yükselmeye layıksın." diyerek takdirlerini belirten Atatürk, Türk kadınına seçme, seçilme ve erkekler gibi dışarıda çalışma haklarının verilmesini sağladı. Böylece Atatürk, Türk milletini kadını, erkeği ile toptan çağdaş uygarlık düzeyine ulaştıracak hamleyi yapmış oldu. (21.Sayfa)

Cinsiyet ayırımı yapılmamasını, devlet yönetiminden başlayarak her alanda kadınların da etkin bir biçimde var olmasını istiyordu. (37.Sayfa)

Maalesef Türk toplumunda kadına olması gereken değer verilmemiştir. Bu önemli bir sorundur. İleri görüşlü, aydın ve modern düşüncelere sahip Atatürk, bu konuya da el atarak kadınlarla ilgili sorunlara çözümler aramış, onların toplum hayatına katılmaları ve toplumdaki saygınlıklarının artması için çeşitli çalışmalar yapılmasını sağlamıştır.

Bu tür metinler sayesinde öğrenciler yurtlarında var olan sorunların farkına varacak ve gerektiğine bu sorunlara çözüm arayacaktır.

c) Atatürk'ün birleştirici ve bütünleştirici özelliği sayesinde, Milli Mücadele başarıya ulaşmıştır. Atatürk, Milli Mücadele'nin karanlık günlerinde, değişik fikirlere sahip insanları bir mecliste, kendi etrafında toplamayı başardı. O, yalnız askerlerin değil, sivil halkın da güvenini kazanmıştı. (31.Sayfa)

Atatürk, barışa önem veren bir liderdi. Ona göre, barışın bozulmasından bütün dünya ülkeleri ıstırap duymalıydı. Anlaşmazlıkların ortadan kalkması, insanlığın başlıca dileği olmalıydı. Dünyada yalnızca sevgi egemen olmalıydı. Atatürk'ün bu sevgi anlayışının nedeni insana duyduğu saygıdır. Onun "Yurtta sulh, cihanda sulh." sözü barış idealinin simgesi hâline gelmiştir. (32.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda Atatürk'ün ülkenin savaş zamanlarında üzerine düşeni yaptığı ve insanlığın yanında olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki paragraflar aynı zamanda Milli Eğitimin genel amaçlarının birinci maddesine de uygunluk göstermektedir.

ç) Daha iyi bir dünyaya ulaşmak için sevgiyi yüreklerimizden eksik etmemek gerekiyor. Çoluğumuzdan, çocuğumuzdan başlayarak konumuzu komşumuzu da içine alarak aralarında fark gözetmeksizin bütün insanları, olanca sevgimizle kucaklamamız gerekiyor. Ancak böyle bir sevgi hepimizin benliğini güvenle doldurabilir. Birbirlerini seven ve birbirlerini sevdikleri için güvenle dolu insanların, fert olarak da toplum olarak da mesut olmaları işten bile değildir. Buna karşılık, sevgisiz dolayısiyle güvensiz kalmış insanlar biribirlerini kırıp dökmekten başka bir şey yapamayacaklardır. (84.Sayfa)

Paragrafta toplumda hoşgörü, sevgi ve saygının öneminden bahsedilmektedir.

MADDE 11- Milli, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri.

(1) Meb Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Hemen, sırtından "Pembe İncili Kaftan"ı çıkardı. Tahtın önüne serdi. Şah İsmail, vezirleri, kumandanları şaşırmışlar, hayretle bakıyorlardı. Sonra bu kıymetli kaftanın üzerine bağdaş kurdu. İnce dev, ejderha resimleri işlenmiş sivri kubbeyi, yaldızlı kemerleri çınlatan gür sadasıyla:

— Mektubunu verdiğim büyük padişahım,Oğuz Kara Han neslindendir, diye haykırdı. Dünya yaratıldığından beri, onun atalarından kimse kul olmamıştır. Hepsi padişah, hepsi hakandır. Ataları yaratılıştan itibaren hükümdar olan bir padişahın elçisi, hiçbir yabancı ülke padişahı karşısında divan durmaz. Çünkü kendi padişahı kadar dünyada asil bir padişah yoktur. Çünkü…

— Muhsin Çelebi, kaba Türkçeyle bağırdıkça, Şah kızarıyor, sararıyor, morarıyor, elinde heyecandan açamadığı mektup, tir tir titriyordu. Tahtın arkasındaki cellatlar, kılıçlarını çekmişlerdi.

— Muhsin Çelebi, sözünü bitirince izin filan istemedi, kalktı. Kapıya doğru yürüdü. Şah İsmail donmuş, taş kesilmişti. Çaldıran'da kırılacak gururu bugün, bu tek Türk'ün ateşli bakışları altında erimişti. Muhsin Çelebi dışarı çıkarken kendi gibi hayretten donan nedimlerine:

— Şunun kaftanını veriniz, dedi.

— Savaşçılardan biri koştu, tahtın önünde serili kaftanı topladı. Türk elçisine yetişti:

— Buyurunuz, kaftanınızı unutuyordunuz. Muhsin Çelebi durdu. Güldü. Çıktığı kapıya doğru dönerek Şah'ın işiteceği yüksek bir sesle:

— Hayır, unutmuyordum. Onu size bırakıyorum.

Sarayınızda büyük bir padişah elçisini oturtacak seccadeniz, şilteniz yok. Hem bir Türk, yere serdiği şeyi, bir daha arkasına koymaz. Bunu bilmiyor musunuz, dedi.

Geçtiği yollardan gece gündüz, dört nala döndü. (56.Sayfa)

"Pembe İncili Kaftan" adlı metinden alınan yukarıdaki bölümde Milli değerler vurgulanmıştır. Bir gencin ülkesini ne kadar sevdiği, ülkesi için ölümü bile göze aldığı, Türk milletinin onurunu her şeyden üstün tuttuğu, başkalarına boyun eğmediği görülmektedir.

Yukarıdaki parça vatan-millet sevgisini ve millilik unsurlarını içerisinde barındırdığından dolayı Milli Eğitimin genel amaçlarının birinci maddesine de uygunluk göstermektedir.

b) Uzun ve sıcak yaz günlerinde geçen Ramazan ayının ardından gelen bayramı sevinçle karşılıyoruz. Ramazan ayı bitip de bayrama günler kala, gelecek olan misafirlere neler ikram edileceğinin, kimlere ne hediye götürüleceğinin telaşı başlar. Baklavalar, börekler, sarmalar, şekerler derken liste uzar gider; ne de olsa adı da Şeker Bayramı'dır.

Geleneksel lezzetimiz lokum da bu listede vazgeçilmez bir yere sahiptir. Büyük, küçük herkesin severek yediği bu tatlı; kaymaklısı, sakızlısı, ballısı, güllüsü, cevizlisiyle her yiyenin yüzünde bir gülümseme yaratma garantisi olan geleneksel bir lezzetimizdir. (80.Sayfa)

Hem adıyla hem de tadıyla yüzlerde mutlu bir gülümseme yaratan bu lezzetin iyi bir karbonhidrat olması nedeniyle böbrek hastalarına yemeleri önerilirken, mide ağrıları, yara ve çıban tedavilerinde kullanıldığı da biliniyor. Yine de Şeker Bayramı vesilesiyle çoğumuzun evinden eksik etmeyeceği bu lezzetin fazlasının, alerjik reaksiyon gibi sağlık sorunlarına neden olabileceğini hatırlatmakta fayda var. (81.Sayfa)

Yukarıdaki parçalarda Türk toplumunun önemli manevi değerlerinden olan Ramazan ve Şeker Bayramı ve geleneksel Türk lokumuna yer verilmiştir. Öğrenciler böyle metinler aracılığıyla kendi kültürlerine, değerlerine ilişkin bilgilerini zenginleştireceklerdir. Aynı zamanda değerlerin yaşatılması da böyle metinler sayesinde mümkün olacaktır.

Manevi ve kültürel özelliklerden bahsedildiğinden dolayı yukarıdaki parçalar aynı zamanda Milli Eğitim genel amaçlarının birinci maddesine de uygunluk göstermektedir.

c) Ferdinand güç bela kendisini sürükleyen kalabalıktan kurtulabildi. Yaşadığı olayın etkisi ile yüzü bembeyaz kesilmiş, bacakları titriyordu. Yolun kenarına bitmiş bir hâlde çömelerek başını iki eli arasına alıp düşünmeye başladı. Ne yapabilirdi ki? İşte bütün parasını kaybetmişti. Bu şekilde sıkıntı ile etrafına göz attığında yüzlerine hiç de aşina olmadığı adamların kendisine doğru geldiğini fark etti. Aralarında az önce denize atlayan gençler de vardı. Islak elbiseleriyle ellerindeki altınları getirip önüne bıraktılar. Ferdinand büyük bir şaşkınlık içerisinde para kesesindeki altınları saydı. Hiçbir eksiklik yoktu. (106.Sayfa)

Türk toplumunun ahlaki özellikleri paragrafta görülmektedir. Yabancı bir ülkeden Türkiye'ye gelen birisi altınları düşürür ve insanların altınların üzerine üşüşmesiyle onların çalındığını düşünürken, topladıkları altınları sahibine vermeleriyle Ferdinand'ın yüzünde şaşkınlık ifadeleri belirmeye başlar. Böyle şeyler Türk toplumunun önemli ahlaki varlıklarındandır.

ç) Genç adam yüklenen malların arkasından gitmek için yola koyulduğu sırada arkasından Hasan Ağa'nın koşarak geldiğini gördü. Zavallıcık zaten kiloluydu. Yanakları kıpkırmızı kesilmiş, nefes nefese kalmış, alı al, moru mor olmuştu. Ferdinand şaşkın bakışlarını Ağa'ya çevirerek sordu:

— Hayrola Hasan Efendi?

— Sorma beyim yanlışlık yapmışız. Kumaşların arasına önceden hatalı diye ayırdığım kumaş topu da karışmış.

— Olsun ağam, o kadar mal arasında ne önemi var?

— Olmaz efendim, olmaz. Sana hatalı mal satamam.

Hadi sen biliyorsun meseleyi, ya senden satın alanlar? Sonra Osmanlı kusurlu mal satıyormuş derler. Ben ecnebi diyarlarda devletimin şerefini düşürmem, milletimin adını lekeleyemem.

Ferdinand İstanbul'a Asya'nın incisi diyenlere bir kez daha hak verdi. Bu sözü söyleyenler inciye asıl kıymeti verenlerin, onu karanlık deniz diplerinden gün ışığına çıkaranlar olduğunu biliyor olmalıydı. İstanbul'u da inci yapanlar mutlaka her biri inci değerinde insanlar olmalıydı. (109.Sayfa)

Yukarıdaki parçada bir tüccarın asla hatalı, kusurlu malı satmaması Ferdinand'a oldukça değişik gelmiştir. Üstelik Ferdinand o tek bir malı kusurlu kabul etmesine rağmen tüccarın bunu kabul etmemesi onun için İstanbul'a neden inci dediklerini açıklamaktadır. Bu gibi ahlaki unsurlar Türk toplumunun hem içte hem dışta itibarının artmasını sağlayan önemli zenginliklerdir. Metinlerde böyle zenginliklere yer verilmesi, öğrencilerin de bu ahlaki güzellikleri öğrenmelerini ve yaşamlarına geçirmelerini sağlayacaktır.

(2) Cem Veb Ofset Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Evde okul kitabı, Kur'an ve bir rüya tabirnamesinden başka kitap yoktu. (10.Sayfa)

Yukarıda yer alan cümlede "Kur'an" Türk toplumunun önemli manevi varlıklarındandır.

b) Bir milletin ileriliği, kitap okuyanların sayısıyla orantılıdır. İnsanlarımızdan şikâyetçi isek kesin olarak bilmeliyiz ki kitap okuyanlarımız azdır. Kitaptan uzak kalırsak insanlıktan da uzaklaşır gideriz. "Yabanî milletler dışında, her ülke kitaplar tarafından idare edilir." sözüne yanlış demek mümkün mü? Yusuf Hashâcip, "Yurdu olan onu kılıçla almıştır, yurdu tutan da onu kalemle tutmuştur." der. Yavuz Sultan Selim'in savaş meydanlarına giderken katırlar üzerinde kütüphanesini de taşıması, atalarımızın tarihte büyük imparatorlukları nasıl kurduklarını ifade etmektedir. Vatandaşlarına kitap okuma alışkanlığını kazandırabilmek için değişik taktikler uygulayabilen devlet adamları görülmüştür: (15.Sayfa)

Kitap okumanın bir milletin var olma, hayatta kalma, medeni bir toplum olmanın şartı olarak ele alındığı yukarıdaki paragrafta kitabın Türk toplumu için ne kadar önemli bir değer taşıdığı görülmektedir.

c) "Hay hay yavrum. Gerçi benim öğretme alışkanlığım pek yok ama bildiklerimi elimden geldiği kadar öğretmeye çalışırım. Karşılık olarak da hiçbir şey istemem. Eğer okuma yazma öğrenir de memnun kalırsan arkamdan edeceğin hayır duası, bana yeter." (17.Sayfa)

Bunları işitince masum ve sonsuz bir sevinçle ilk hocamın ellerine sarıldım. Onun alçak gönüllülükle çektiği ellerini, yüreğimi dolduran sonsuz bir minnetle öptüm. (17.Sayfa)

Tüm bunlar benim, kitaplara ve bilgiye duyduğum yakınlığı büsbütün arttırıyordu. İşte o sıralar tevafuk olarak, Allah'ın yardımıyla Hacı İbrahim Efendi'den ders, almaya başlamakla hayatımın akışı değişmiş ve okuma yazma öğrenmenin iyiliklerini görmüştüm. (18.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda manevi unsurlara yer verilmiştir.

ç) Müjdeler var yurdumun toprağına taşına,
Erdi Cumhuriyetim elli şeref yaşına,
Bu rüzgârla şahlanmış dalga dalga bayrağım,
Başka bir tuğ yaraşmaz Türk'ün özgür başına. (35.Sayfa)

Cumhuriyet, özgürlük, insanca varlık yolu,
Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolu... (35.Sayfa)

Biz yürekten bağlıyız elli yıldır bu yola,
"Yurtta barış" ilk hedef, "Cihanda sulh" parola.
Koparamaz hiçbir güç bizi Milli birlikten,
Ata'mızın izinde koşuyoruz kol kola... (36.Sayfa)

Yukarıdaki dörtlüklerde cumhuriyet, bayrak, Atatürk, milli birlik, "Yurtta barış cihanda barış" ifadeleri milli değerlere yönelik unsurlardır. Şiir bu değerleri yücelten, ülkesini-milletini seven bir anlayışla kaleme alınmıştır. Bu tür şiirlerle öğrencilerin de milli duygu ve düşünceleri güçlenecektir.

d) Anadolu'nun geleneksel konukseverliği dillere destandır. Ne var ki bu konukseverlik önce kahveden başlar. (40.Sayfa)

Gerçekten de usta ellerde özene bezene pişirilen kahvelerimizin şöhreti dünyaya yayılmış, pirinç cezvelerde pişirilerek kulpsuz "kallavi" fincanlarda içilen, sadesinden çok şekerlisine, türüm türüm kokan, buram buram tüten kahveler "Türk kahvesi" adıyla dünyanın her yerinde aranır olmuştur. (41.Sayfa)

Eş dost ziyaretlerinde ikramın başını çeken kahve, öyle gelişigüzel pişirilmez, pişirilirse konuğa saygısızlık sayılırdı. Hele ziyarete gelen konuk, bir ehlikeyif bir kahve tiryakisi ise kahveden kahveyi getirene kadar bir "tazelik" arardı. Kahve üzerine söylenen şu beyit o günlerde söylenirdi:

Ehlikeyfin keyfini kim yeniler, kim tazeler?
Taze elden, taze pişmiş, taze kahve tazeler.
Ardından da hemen şu beyit okunurdu:
Ehlikeyfe kahve verse tazeler,
Ehlikeyfin keyfini yelpazeler.

Kahve tiryakileri kahvesiz edemezlerse de aslında kahve, eş dost, yârenin bir arada sohbetine kapı açar, daha doğrusu bu sohbetin "ön söz"ü olurdu. Kahvenin ve kahvehanenin birer "bahane", istenenin dostlarla sohbet etmek olduğunu ifade eden şu beyit dillerden düşmezdi:

Gönül ne kahve ister, ne kahvehane,
Gönül sohbet ister, kahve bahane.

Sıkıntılı günlerde yanına uğramayan iyi gün dostlarına bir şairin şu çağrısı ne kadar manalıdır:

Kahvelerim pişti gel,
Köpükleri taştı gel,
İyi günün dostları
Kötü günüm geçti gel.

İçilen bir fincan acı kahve ama kırk yıl hatırı var. İçenler, hatır saymasını, gönül almasını bilenler için...

Kahvenin yüzü kara, kim demiş ki içilmez
Gönlü ak, dili tatlı hatırından geçilmez. (42.-43.Sayfa)

Anadolu'da konukseverliğin başını kahve çeker demiştik. Gerçekten öyle.. Konuk olduğunuz köy ve kasabalarda bir kahve içirmeden sizi bırakmazlar. Birçok bölgede bu ikram daha da ağır basar. Güney Anadolu'da ve Kıbrıs köylerinde kahvehaneye gelen konuk, önce selam verip kimin masasına oturmuşsa onun bir kahvesini içer. Ondan sonra kahvehanede bulunanlar, teker teker ikrama başlarlar. Diyeceksiniz ki "Bir insan kaç kahve içebilir?" Bunun da çaresini bulmuşlar. Konuk bir, hadi diyelim iki kahve içtikten sonra kahveci kahve yerine konuğun önündeki tepsiye, ince kâğıtlara sarılı bir lokum bırakır. Kahvehanede otuz kişi varsa tepside otuz lokum birikir. Konuk bunlardan bir tanesini yer, ötekilerini, ayrılırken ceplerine doldurur. Almazsa, ikramı geri çevirmiş sayılır ki bunu da kimse yapmaz. (43.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda Türk toplumunun konukseverliğine ve geleneksel önemli bir değeri olan, kırk yıl hatırı bulunan kahveye yer verilmiştir. Bu metinle öğrencilerin hem Türk toplumuna ilişkin ahlaki ve manevi değerlerle ilgili bilgisi artacak hem de bu tür güzel gelenekleri öğrenip yaşamına yansıtacaktır.

Yukarıda kahve ile ilgili olan sözlere, şiir ve manilere yer verilmiştir. Bu nedenle metin Türkçe dersinin genel amaçlarının altıncı maddesine de dahil edilmektedir. Çünkü öğrencinin bu tür unsurlarla söz varlığı zenginleşecek aynı zamanda da diline karşı sevgi duymasını da sağlayacaktır.

Son paragrafta anlama, ilişki kurma ve yorumlama becerilerine yönelik unsurlar yer aldığından parça aynı zamanda Türkçe dersinin genel amaçlarının dördüncü amacına da uygunluk göstermektedir.

e) Kırkpınar'ın adını duymayan var mı? Er meydanıdır orası. Kırk yiğidin şehit düştüğü yerdir. (46.Sayfa)

"Gelin güreş tutalım." (46.Sayfa)

Çarçabuk eşlendiler. "Ya Allah!" deyip güreşmeye başladılar. (46.Sayfa)

Ah, birileri olsa da bunları ayırsa. Orada bir Allah bir de kırk yiğit vardı. (47.Sayfa)

Kırkpınar güreşlerinin 2009 yılında 647. yapılacaktır. Demek ki 647 yıldan bu yana bu meydanda güreş tutuluyor. (48.Sayfa)

Güreş, Türk toplumunun önemli geleneklerinden biridir. Metinlerde bu tür geleneklere yer verilmesiyle öğrenciler toplumunun gelenek ve görenekleriyle ilgili bilgi sahibi olacaklardır.

f) Beni tanıdınız mı? Hele şöyle iyice bir bakın bakalım... Kavuğuma, cübbeme bir göz gezdirin! Saçıma, sakalıma bakın! Evet Oyum işte... Tanıdığınızı anlıyorum. Nasrettin Hoca derler adıma. Bütün dünya tanır beni! Adım bir yerde geçer geçmez yüzler hemen gülümser. Hikâyelerim, fıkralarım anlatıldı mı herkes kahkahalarla güler. İşte ben bu kahkahaların, neşelerin yaratıcısı Nasrettin Hoca'yım. (52.Sayfa)

Birkaç gün oluyor. Bizim hanım çamaşır yıkayacaktı. Şöyle bir kazan gerekti. Komşuların birinden güç bela aldık. İşimiz bittikten sonra ben kazanın içine bir de küçük tencere koyarak bunu komşuya götürdüm. Komşu tencereyi görünce:

— Bu ne Hoca Efendi, diye sordu. Burada bir tencere var.

— Onu senin kazan doğurdu, dedim. Kazan senin olduğuna göre elbet tencere de senin olması gerekir.

Pek sevindi, kazanıyla beraber bizim tencereyi de aldı.

Aradan bir hafta geçti. Bizim hatun yine çamaşır yıkayacaktı. Gittim, kazanı istedim. Seve seve verdi. Hatta bana zahmet olmasın diye eve kadar da taşıdı.

Çamaşırdan sonra ben kazanı sakladım. Akşam geri götürmedim. Ertesi günü de uğramayınca komşu çat kapı geldi:

— Şu bizim kazanı almağa geldim, dedi. Boynumu büktüm:

— Senin kazan sizlere ömür komşu, dedim. Öldü. Biz de gömdük.

Komşu hemen itiraz etti:

— Ne demek o? Hiç kazan ölür mü?

Cevabım hazırdı:

— Doğurduğuna inandın da öldüğüne neden inanmazsın? (53.Sayfa)

Yine bir komşu geçen sabah gelmiş, benim eşeği bir günlüğüne istiyordu. Dağdan odun taşıyacakmış.

Zavallı eşek, zaten benden çekeceği kadar çekiyor. Bir de konunun komşunun eziyetini mi çeksin?

Hemen aklıma uygun bir bahane geldi:

— Eşek burada değil, dedim.

— Sağlık olsun, diyerek gidiyordu ki bizim Karakaçan ahırında anırmağa başlamasın mı?

Komşu o zaman hemen döndü:

— Yazıklar olsun sana Hoca Efendi, dedi. Bir de ak sakalına bakmadan yalan söylersin! Hani eşeğin burada değildi?

Zor durumda kalmıştım ama Allah'ın izni ile işin içinden çıktım:

—Sen benim sözüme mi inanırsın, eşeğin sözüne mi? (53.Sayfa)

Mademki aklına söyleyecek bir şey gelmiyor, kürsüden inmek de mi gelmiyor. (54.Sayfa)

Nasrettin Hoca, Türk toplumunun önemli tiplerindendir. Onun fıkraları her dönem okunur, canlandırılır ve yaşatılır. Metinlerde böyle önemli kişiliklere yer verilmesi öğrencilerin tarihleriyle, hayatlarıyla bağlarının kopmasını önleyecek ve aynı zamanda da onların bu güzel değerleri yaşatmalarını sağlayacaktır.

g) Bir noktada birleşmiş vatanın dört bucağı,
Gurbet çeken gönüller kuşatmıştı ocağı.
Bir parıltı gördü mü gözler hemen dalıyor,
Göğüsler çekilerek nefesler daralıyor.
Şişesi is bağlamış bir lambanın ışığı
Her yüze çiziyordu bir hüzün kırışığı.
Git gide birer ayet gibi derinleştiler
Yüzlerdeki çizgiler, gözlerdeki çizgiler... (68.Sayfa)

Yukarıdaki bentte milli ve manevi değerlere ilişkin unsurlar yer almaktadır. Şiirler, milli-manevi duyguları etkili bir şekilde ifade eden türlerdir. Türkçe dersinde böyle şiirlerin işlenmesi öğrencilerin duygu ve düşünce dünyalarının zenginleşmesini sağlayacaktır.

ğ) Türk resim tarihinde herhangi bir yabancı ressamın gölgesi düşmemiş, tamamıyla yerli bir sanatkâr aradığımız zaman, önce Ali Rıza Bey çıkar karşımıza. Üsküdar'ın dar ve esrarlı sokaklarını; saçaklarından yabani sarmaşıklar sarkan, sardunya saksıları ile bezenmiş cumbalı, kafesli, ahşap evlerini; yosunlu duvarları yıkılmış mescitlerini, birbirine kenetlenmiş asırlık servileri ile taşları devrilmiş mezarlıkları; Karacaahmet'i, İstanbul'un bugün artık muslukları kopmuş, kurumuş çeşmelerini, sebillerini; Boğaziçi'nin eski hatıraları sayıklayan yalılarını, kuytu kayıkhanelerini, ihtiyar çınarlarını; kısaca artık günümüzde, hayal olmuş eski İstanbul'u bize bütün detayları ile hikâye eden bir başka ressam bulamayız. (90.-91.Sayfa)

Yusuf Batur, nur içinde yatsın, son derece dikkate değer, kendisinden çok etkilendiğim, çok şey öğrendiğim, örnek bir öğretmendi. Bize Karagöz suretleri yapmayı öğretmişti. Kartondan figürler kesip boyayarak bezir yağında kızartmayı, bu figürlerle beyaz ambalaj kâğıdından bir perde arkasında Karagöz temsilleri vermeyi ondan öğrenmiştim. Kasaba halkına birkaç kez Karagöz temsilleri sunmuştum. (105.Sayfa)

Sanatçılar bir ülkenin en önemli zenginliklerindendir. Yukarıdaki paragraflarda İstanbul'u ve manevi mekânlarını resimlerine yansıtan önemli sanatçı Ali Rıza Bey'e ve Türk toplumunda önemli karakterler olan Karagöz ve Hacivat'ı yaşatan bir öğretmene yer verilmiştir. Manevi ve kültürel unsurların metinlerde yaşatılması öğrencilerin de zihninde yaşatılmasını sağlayacaktır.

4.7. Yedinci Alt Probleme Dayalı Bulgular

4.7.1. 8. Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar

Meb Yayınlarına ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında "Toplum Hayatı, Atatürk" zorunlu temalara yer verilmiştir. Seçmeli temalardan da "Okuma Kültürü, Milli Kültür, Kişisel Gelişim, Zaman ve Mekân " temalarına yer verilmiştir.

Tablo 11 8. Sınıf Meb Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları

TEMA	ALT TEMA	METİN ADI
Okuma Kültürü	Kitap Sevgisi	Kitaplarla Kurulan Dostluk
	Okuma Sevgisi	Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?
	Eleştirel Okuma	Sarı Traktör
	Okumanın Önemi	Okumak
Atatürk	İşte Onun Evrensellik Anlayışı	İşte Onun Evrensellik Anlayışı
	Vatan, Millet Sevgisi	Onuncu Yıl Nutku
	Atatürkün Akıl ve Bilime Verdiği Önem	Atatürk ve Bilim
	Atatürk'te Millet Sevgisi	Atatürk'te Millet Sevgisi
Milli Kültür	Türküler	Türküler Dolusu
	Türk Büyükleri	Evliya Çelebi
	Geleneksel Tiyatro Ortaoyunu	Orta Oyunu
	Türk Büyükleri	Yunus Emre
Kişisel Gelişim	Empati	Empati ile Yaşamak
	Emek	Karanfiller ve Domates Suyu
	Mücadele, Azim	Martı
	Özgüven ve Başarı	Hellen Keller
Toplum Hayatı	Dayanışma	Ergenekon Destanı
	Konukseverlik	Misafirliklerimiz
	Yardımlaşma	İmece
	Dostluk, Güven	Tasmalı Güvercin
Zaman ve Mekân	Yurdumuz	Güney İlleri
	Şehirler	Bir Göl Nasıl Bingöl Oldu?
	Zamanın Önemi	Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek
	Dilin Önemi	Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi

4.7.2. 8. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe Ders Kitabına Ait Bulgular ve Yorumlar

Yıldırım yayınlarına ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında "Toplum Hayatı, Atatürk" zorunlu temalara yer verilmiştir. Seçmeli temalardan da "Zaman ve Mekân, Kişisel Gelişim, Okuma Kültürü, Duygular, " temalarına yer verilmiştir.

Tablo 12 8. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe Ders Kitabı Tema ve Alt Temaları

TEMA	ALT TEMA	METİN ADI
Toplum Hayatı	Dayanışma	Ergenekon Destanı
	Konukseverlik	Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir
	Dostluk	Kefil
	Barış	Biz Savaşı Sevmedik
Atatürkçülük	Atatürkün Kişilik Özellikleri- Atatürkün İnsan Sevgisi ve Evrensellik Konusundaki Görüşleri- Atatürkün Akılcılık ve Bilime Verdiği Önem- Atatürkün Yazdığı Eserler- Atatürkle İlgili Anılar	Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri
	Atatürkün Türk Diline ve Edebiyatına Verdiği Önem	Atatürk, Sanat ve Edebiyat
	Atatürkün Eserler- Atatürkün Kişiliği ve Özellikleri- Atatürkün Akılcılık ve Bilime Verdiği Önem- Atatürkün Milli EğitimKonusundaki Görüşleri	Atatürk
	Atatürkün Türkiye Cumhuriyetini Türk Gençliğine Emanet Etmesi	Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi
	Türkiyenin Dünya Üzerindeki Yeri ve Önemi	Türkiyenin Dünya Üzerindeki Yeri ve Önemi

Zaman ve Mekân	Sokağımız- Çerçemiz	Kaldırımlar
	Ülkemiz	Ülkemin Renkli Haritası
	Zamanı İyi Değerlendirmek	Yaşadığımız Günlerin Hesabı
	Tarihi Mekân	Kız Kalesi
Kişisel Gelişim	Karar Verme ve Başarı	Martı
	Özgüven ve Başarı	İnsanlığın Cesaret ve Onur Simgesi: Helen Keller
	Kişilik Tipleri	Meşeyle Saz
	Meslek Seçimi	Ablam Meslek Seçiyor
Okuma Kültürü	Okuma Zevki ve Okuma Alışkanlığı	İçimdeki Ben
	Yazar ve Eseri	Öykülerin Sıcağında Cahit Sıtkı
	Kitap Sevgisi	Kitaplarla Kurulan Dostluk
	Kitapların Korunması	Kitap Hastanesi
Duygular	Korku	Dut Ağacının Korkusu
	Pişmanlık-Üzüntü-Umut	Kirazlı Şapka
	Duygularımız	Duygusal Dünyamız
	Sevgi- Coşku – Yaşama Sevinci	Her İşin Başı

4.8. Sekizinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Sekizinci sınıflarda Meb ve Yıldırım yayınlarına ait Türkçe ders kitapları incelenmiştir.

4.8.1. Milli Eğitimin Genel Amaçları Açısından İnceleme

MADDE 1- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlâki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel

ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek.

(1) Meb Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Seni cüz adıyla tanıdım önce.
İlk çocukluğumda, masum çağımda,
Bir bez çantayla omzumda, elimde... (10. Sayfa)

b) Sonra yavaş yavaş,
Yaşar oldum derinden derine.
Düşüncemde, duygumda,
Masal oldun dilimde. (10. Sayfa)

Gelenek göreneklerimiz arasında yer alan çocuklar uyumadan masal okuma, bu bentte karşımıza çıkmaktadır.

c) Dost oldum "Keloğlan"la, "Kerem"le;
Dolaştım "Karacaoğlan"la dağ tepe. (11. Sayfa)
Keloğlan, Karacaoğlan ve Kerem bizim kültürümüzün önemli unsurlarındandır.

ç) Komşumuz olan ve bizim ninemizin yaşında olduğunu sandığımız bir Cici Teyze'mize, mühendis olan oğlu tarafından okuma (hayır okuma değil, alfabe) öğretildiğini annemizden işittiğimizde bu haberden pek hoşlanmıştık.
Gene aynı yıl, akrabalarımızdan, kendisine dayı dediğimiz bir yakınımız, bize bir hikâye kitabı armağan etti. (12. Sayfa)

Kültürel unsurlarımızdan olan, akrabalık bildiren sözcüklerin bu metinde geniş bir şekilde yer aldığı görülmektedir.

Bazı uluslarda akrabalık bildiren sözcüklerin sayısı Türk toplumundakinden daha azdır. Türk toplumunda hala, teyze, amca, dayı... gibi akrabalık bildiren sözcüklerin çeşitli olduğu görülmektedir. Fakat bazı uluslarda hala-teyze için bir sözcük, amca-dayı için bir sözcük ve diğer bazı akrabalık bildiren sözcükler için sınırlı sayıda kelime kullanılırken Türk toplumunda bu kelimelerin fazla olduğu görülmektedir. Bu da aynı zamanda bu metinde Türkçenin genel amaçlarından olan, dilimizin milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri maddesini de içinde barındırdığını göstermektedir.

Türk toplumunda çocuklar okula gitmeden önce kuran öğrenmeleri için kurslara gönderilir. Kitaplarla kurulan dostluk şiirinin ilk bendi olan bu bölümünde toplumumuzun ahlaki ve kültürel değerine yer verilmiştir.

d) İnsan, mensup olduğu milletin varlığını ve mutluluğunu düşündüğü kadar bütün dünya milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletinin mutluluğuna ne kadar kıymet veriyorsa bütün dünya milletlerinin mutluluğuna da hizmet etmeye, elinden geldiği kadar çalışmalıdır. Bütün akıllı adamlar takdir ederler ki bu yolda çalışmakla hiçbir şey kaybedilemez çünkü dünya milletlerinin mutluluğuna çalışmak, diğer bir yoldan kendi huzur ve mutluluğunu temine çalışmak demektir. Dünyada ve dünya milletleri arasında sükûn, açıklık ve iyi geçim olmazsa bir millet kendi kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur. (24. Sayfa)

Atatürkçü düşünce sisteminde " Yurtta Barış Dünyada Barış" önemli bir yere sahiptir. Metnin birinci paragrafında bu ilke yer almaktadır.

Bu paragraf aynı zamanda "Milli Eğitimin Genel Amaçları"ndan ikinci maddesine de dahil edilebilir. Paragrafta dünya barışına katkı sağlanmaya çalışılması, dünyanın huzur ve mutluluğunun düşünülmesi ancak geniş dünya görüşüne sahip olmakla, insan haklarına saygı duymakla gerçekleşebilir.

e) Milletleri sevk ve idare eden adamlar, tabi evvela kendi milletinin varlığının ve mutluluğunun yaratıcısı olmak isterler. Fakat aynı zamanda bütün milletler için aynı şeyi istemek lazımdır. Bütün dünya hadiseleri bunu açıktan açığa ispat eder. En uzakta zannettiğimiz bir hadisenin bize bir gün temas edeceğini bilmeliyiz. Bunun için insanlığın hepsini bir vücut ve bir milleti bunun bir organı saymak gerekir. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün organları etkilenir.

Dünyanın herhangi bir yerinde bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla alakadar olmalıyız. Hadise ne kadar zor olursa olsun, bu esastan şaşmamak lazımdır. İşte bu düşünüş insanları, milletleri ve hükûmetleri bencillikten kurtarır. Bencillik şahsi olsun, milli olsun daima fena sayılmalıdır." Ya Atatürk'ün evrensel sevgi ve saygı anlayışı!

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli, Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak azimkârane yürümesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Milli kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Bunun için, bizce zaman ölçüsü geçmiş asırların gevşetici zihniyetine göre değil, asrımızın sürat ve hareket mefhumuna göre düşünülmelidir. Geçen zamana nispetle daha çok çalışacağız. Daha az zamanda, daha büyük işler başaracağız. Bunda da muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır. Türk milleti zekidir. Çünkü Türk milleti Milli birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir ve çünkü Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet ilimdir. (26. Sayfa)

"Onuncu Yıl Nutku" adlı eserden alınan yukarıdaki paragraf Atatürk inkılâp ve ilkelerinden cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, inkılâpçılık ve laikliği içerisinde barındırmaktadır.

f) Şunu da ehemmiyetle tebarüz ettirmeliyim ki yüksek bir insan cemiyeti olan Türk milletinin tarihî bir vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fıtri zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, milli birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek milli ülkümüzdür. Türk milletine çok yaraşan bu ülkü, onu, bütün beşeriyete hakiki huzurun temini yolunda, kendine düşen medeni vazifeyi yapmakta muvaffak kılacaktır. Büyük Türk milleti, on beş yıldan beri giriştiğimiz işlerde muvaffakiyet vaat eden çok sözlerimi işittin. Bahtiyarım ki bu sözlerimin hiçbirinde, milletimin hakkımdaki itimadını sarsacak bir isabetsizliğe uğramadım. Bugün, aynı iman ve katiyetle söylüyorum ki milli ülküye, tam bir bütünlükle yürümekte olan Türk milletinin büyük millet olduğunu, bütün medeni âlem, az zamanda bir kere daha tanıyacaktır. Asla şüphem yoktur ki Türklüğün unutulmuş büyük medeni vasfı ve büyük medeni kabiliyeti, bundan sonraki inkişafıyla atinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. (27. Sayfa)

Yaşamanın şartı uygarlık yolunda yürümek ve başarıya ulaşmaktır. Bu yol üzerinde ilerlemeyi değil de geriye bağlılığı benimseyenler, böyle bir bilgisizlik ve gaşette bulunanlar, evrensel uygarlığın coşup gelen seli altında bir gün boğulmaya mahkûmdurlar. (28. Sayfa)

Dünyada her şey için, maddiyat için, maneviyat için, muvaffakiyet için, en hakiki mürşit ilimdir, fendir; ilim ve fennin haricinde mürşit aramak gaşettir, cehalettir, dalalettir. Yalnız, ilim ve fennin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının tekâmülünü idrak etmek ve terakkiyatını zamanında takip eylemek şarttır. (28. Sayfa)

Size her zaman söylerim, yalnız kendi başınıza ve kendiniz için çalıştığınız zaman herkes gibi böyle bir sonuç ile karşılaşmanız mümkündür hatta sık sık olabilir. Kurumu, ben bunun için kurdum; buradaki üyeler yurt içinde ve dışında tarihe ait yapılan çalışmalardan ve kendi incelemeleri sonucundan birbirlerini haberdar ederek, birbirlerini tamamlayarak çalışırlarsa sonuç daha olumlu olur. Bunu yaparken şahsınıza ait bir buluşun başkaları tarafından kullanılmasından ve mutlu sonuçların isminize değil, bağlı olduğunuz kuruma ve millete mal edilmesinden kuşkunuz olmasın; millet bunun değerini bilir. Millet sevgisi kadar büyük ödül yoktur. Kurtuluş Savaşı'nda benim de milletime ettiğim birtakım hizmetler olmuştur zannederim. Fakat bunlardan hiçbirini kendime mal etmedim. Yapılanın hepsi milletin eseridir, dedim; aranacak olursa doğrusu da budur. Geçmişte sayısız medeniyet kurmuş bir ırkın ve milletin çocukları olduğumuzu kanıtlamak için yapmamız lazım gelen şeylerin hepsini yaptığımızı ileri süremeyiz; bugüne ve yarına bırakılmış daha birçok büyük işlerimiz vardır. Bilimsel çalışmalar da bunlar arasındadır. Beni seven arkadaşlarıma öğüdüm budur: Şahsımız için değil fakat bağlı olduğumuz millet için el birliğiyle çalışalım; çalışmaların en yükseği budur. (32. Sayfa)

Yukarıdaki paragraf; Atatürk'ün milletini ne kadar sevdiğini, milletini yüceltmek için ne kadar emek verdiğini göstermektedir.

g) Yaşamanın şartı uygarlık yolunda yürümek ve başarıya ulaşmaktır. Bu yol üzerinde ilerlemeyi değil de geriye bağlılığı benimseyenler, böyle bir bilgisizlik ve gaflette bulunanlar, evrensel uygarlığın coşup gelen seli altında bir gün boğulmaya mahkûmdurlar.

Atatürk'ün "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." kısaltılmış şekliyle yaygınca bilinen sözünün tam metni ise aynen şöyledir: Dünyada her şey için, maddiyat için, manevîyat için, muvaffakiyet için, en hakiki mürşit ilimdir, fendir; ilim ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, dalalettir.

Yalnız, ilim ve fennin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının tekâmülünü idrak etmek ve terakkiyatını zamanında takip eylemek şarttır.(29. Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda laiklik, inkılâpçılık ilkeleri görülmektedir.

ğ) Bilimsiz endüstrinin, sınai faaliyetin ve daha genel olarak bilime dayanmayan uygarlığın Batı ile yarışmada etkili olamayacağı, Batı'ya ayak uydurma çabalarını başarıya ulaştırmaktan uzak kalacağı, şüphe götürmez bir gerçektir. Bu gerçeğin açık seçik bir biçimde kavranması aşamasına biz de Atatürk'le ulaşıldığını söyleyebiliriz. Bunun için bilimsel araştırma faaliyetinin Batı dünyasıyla atbaşı yürütülmesi idealinin noksansız biçimde benimsenmesine ihtiyaç vardır. İşte bilime genel anlamda verilen büyük önem yanında, böyle bir ülküyü ve böyle bir ülküye bağlanma zorunluluğu fikrini Atatürk'te açık ve kesin bir biçimde görmekteyiz.(30. Sayfa)

h) Bağ komşumuz ve uzaktan akrabamız olan Abdurrahman Ağa amcamız, şıra yapma mevsimi geldiğinde (Ağustos ayının son bir iki haftasıyla eylül başları, bu mevsime bazı yerlerde bağbozumu diyorlar.), geceler boyu süren Binbir Gece Masalları ile Köroğlu Destanı'nı (onun Maraş versiyonunu) anlatırdı. Ayrıca Şahmeran masalı...

Şıra yapma yöresel bir tabirdir ve Türk kültürünün bir diğer göstergesidir.

ı) Hazreti Ali dizisinde bir kitabın yanında Nasrettin Hoca adını taşıyan bir kitabı daha aldırmıştım babama. Nasrettin Hoca'yı işitmiştik. Ben, aldığımız kitabı Nasrettin Hoca'nın maceralarını anlatan bir kitap diye düşünüyordum, aldanmışım. Tek tek fıkralar görünce sükûtu hayale uğradım. Ancak Nasrettin Hoca fıkralarını sindirince onun arkasından İncili Çavuş'u tanıdık. Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Leylâ ile Mecnun, Karacaoğlan ve birbirini takip eden bütün bir halk hikâyeleri dizisi...

Halk hikâyelerimiz kültürel değerlerimizin önemli varlıklarıdır. "Okuma Serüveni Nasıl Başladı ?" metninin dördüncü paragrafında da bu unsurlara bolca yer verilmiştir.

i) O zamanlar Göktürklerin başında İl Han, hakan olarak bulunuyordu. İl Han'ın da birçok oğlu vardı. Çocukların hepsi bu savaşta öldü. Yalnız Kayan adındaki en küçük oğlu sağ kaldı. Kayan (Kayı Han) o yıl evlenmişti. İl Han'ın Tukuz (Dokuz Oğuz) adında bir de yeğeni vardı. Kayan ile Tukuz (Kayı Han ile Dokuz Oğuz) her ikisi de düşmana esir olmuşlardı. (71. sayfa)

Kayan'ın ve Tukuz'un (Kayı Han'ın ve Dokuz Oğuz'un) burada zaman geçti, birçok çocuğu oldu. Kayan'ın çocuğu daha çok oldu, Tukuz'un çocuğu ise daha az oldu. Kayan'dan olma çocuklara Kayat dediler, Tukuzdan olma çocuklara da iki ayrı ad verdiler; bir kısmına Tukuzlar dendi, bir kısmına da Türülken dendi. (72. sayfa)

Eskiden Türk toplumlarında yeni doğan çocuklara verilen isimler onların Milli karakterini yansıtır nitelikteydi. Bu da milli-manevî unsurlarını benimsedikleri ve yaşattıkları anlamına gelmektedir.

j) İlk gittiğim imeceyi hayal meyal anlıyorum. Köyün içinde bir bayram havası esiyordu. Bayram havasından da öte bir şeyler. Düğünden öte bir sevinç. Köyün kızları Hıdırellez'de en güzel giysilerini kuşanırlar, ellerine alca kınalar yakarlardı. Bizim kalenin sırtları, kayalıkları renk renk giyinmiş kızların türküleriyle dolardı. Ayna tutmayı bir Hıdırellez günü gördüm. Bir delikanlı kalenin üstünden, ta aşağıdaki Ceyhan kıyısındaki düzlükte eğlenen kızların içindeki sevgilisine ayna tutuyordu. Sonra ayna tutmayı çok gördüm. Aynanın şavkı, benim kafamda aşkla birleşti. Ne zaman ayna şavkı görsem aklıma hep renkli Hıdırellez gelir, aşk gelir. Bir çiçek, bir renk, bir doğa cümbüşünün içinde ayna şavkı, aşka yakışır. İmece gününde kızlar, delikanlılar en güzel giysilerini kuşanmışlardı. Köyün içinde biri dolanıyor, "imeceye" diye bağrıyordu. Çoluk çocuk, kadın erkek, genç yaşlı, herkes imeceye hazırlanıyordu. (78. sayfa)

Şimdi hep aklımda. Çukurova'da, bir düzlükte, ortalık ıslak ot, çiçek kokarken bütün bir köy atıyla, itiyle, çoluğu çocuğuyla giyinmiş kuşanmış, düğüne, bayrama, imeceye giderken önden,uzaktan hiç duyulmamış bir türkü geldi kulağıma. Bir tuhaf bir türküydü. Tanyeri ışıyordu.

İmeceler, benim aklımda hep imece düğünü olarak kaldı. Bir de tanyerleri ışırken bir bir daha duymadığım, duyamayacağım türkü kaldı.(81. sayfa)

k) Fare koşarak tasmalı güvercine geldi ve:

— Seni bu hâle düşüren nedir? diye sordu.

Tasmalı güvercin şöyle cevap verdi:

— Hayır ya da şer, hiçbir şey kaderinin dışında meydana gelmez. Beni de bu tehlikeye düşüren odur.Benim yerime benden daha güçlü birisi de olsaydı başına aynı şey gelir ve başına gelecek kaderden kurtulamazdı.(83. Sayfa)

Türk toplumunun manevi değerlerinden olan kaza ve kader inancı metnin yukarıdaki paragrafında yer almaktadır.

l) Benim düğümümü keserken bıkıp yorulursun da sonra diğerlerinin düğümünü kesmekten tembelliğe düşersin diye korkuyorum. Fakat önce onlardan başlarsan ben sonuncu olduğumda bıkkınlık gelse bile benim ağ içinde kalmama razı olmazsın.

Fare:

— İşte seni önemli ve sevimli kılan şeylerden biri budur, dedi. Fare ağı kesip bitirdi. Tasmalı güvercin ve arkadaşları kurtuldular. Karga farenin bu iyiliğini görünce onunla dost olmak istedi. (84. sayfa)

Yukarıdaki paragrafta önce sevdiği arkadaşlarının kurtulmasını isteyen bir güvercin vardır. Türk toplumunda da önce karşıdaki insanın iyiliği düşünülür. Türk toplumunda önce başkaları sonra kendim anlayışını bu metin iyi bir şekilde temsil etmektedir.

m) İnsanlık ağacı bir Gazi yemişini vermek için nesillerce, sayısız yaprak çürütür. Pek azımız Gazi gibi doğarız. Herkes buharı, mikrobu ve elektriği keşfetmez fakat keşfetmiş olanların metotlarını öğrenmek büyük buluşları ve yaradılışları tamamlamak ve faydalandırmak için lazımdır. Gazi'nin eserlerini devam ettirecek olanlar, Gazi'nin başarma metotlarının neler olduğunu öğrenmelidirler.

(2) Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Onun "Ben, gerektiği zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim." sözü, milletini ne kadar çok sevdiğini göstermektedir. (21. Sayfa)

"Pembe İncili Kaftan" adlı metinde, kahramanın vatanını, milletini ne kadar çok sevdiği görülmektedir.

b) Mustafa Kemal Atatürk, idealist bir liderdir. Onun idealizmi, yüksek vasıf ve kabiliyetlerine inandığı milletinin sonsuz hürriyet ve bağımsızlık aşkından kaynaklanıyordu. Mustafa Kemal'in en büyük ülkülerinden birisi de milli birlik ve beraberlik içerisinde vatanın bölünmez bütünlüğünü sonsuza dek yaşatmaktı.

Mustafa Kemal Atatürk'ün en büyük ideali, milli sınırlarımız içinde milli birlik duygusuyla kenetlenmiş uygar bir toplum oluşturmaktı. Vatanı kurtaran, hür ve bağımsız Türkiye idealini gerçekleştiren Mustafa Kemal, yeni Türkiye'yi modernleştirmek amacı ile çağdaş medeniyet idealine yöneltmiştir.

Atatürk'ün en büyük ideallerinden birisi de milletler arasında kardeşçe bir insanlık hayatı meydana getirmekti. İdeallerini gerçekleştirmek için çok çaba harcamıştır. Bu çabalarına örnek olarak 1934'te imzalanan Balkan Antantı, 1937'de imzalanan Sâdâbat Paktı gösterilebilir. (22. Sayfa)

İyi bir yönetici, milletinin huzur ve saadetini sağlamak için çalışmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, bütün hayatı boyunca bunu yapmaya çalışmıştır. Milleti için çalışmayı bir görev saymıştır. "Millete efendilik yoktur. Hadimlik vardır. Bu millete hizmet eden, onun efendisi olur." (24.-25. Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda Atatürk'ün vatanına ve milletine duyduğu sevgi, ülkesi için, ülkesinin daha modern bir yaşama kavuşması için gösterdiği çaba ve yaptığı çalışmaları görülmektedir. Aynı zamanda ülkesine karşı görev ve sorumluluklarının farkında olup bunları yerine getirmeye çalıştığı da görülmektedir. Metinlerde özellikle Atatürk'e yer verilip onun kişilik özelliklerinin, vatan-millet sevgisinin, idealistliğinin, çalışkanlığının işlenmesi öğrencilerin de onu örnek almasına ve önemli değerleri yaşatmasına olanak tanıyacaktır.

c) Atatürk, eğitimi sosyal ve kültürel kalkınmanın en etkili araçlardan biri olarak görmüştür. Kurtuluş Savaşı kazanıldıktan sonra yeni devletin varlığını sürdürebilmesi için çağdaş eğitim metotlarıyla yetiştirilecek bir nesle ihtiyaç vardı. Bu sebeple eğitim konusuna büyük bir önem vermiştir. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra kendisine sorulan "İşte, memleketi kurtardınız. Şimdi ne yapmak istersiniz?" sorusuna Atatürk, "Maarif vekili olarak Milli irfanı yükseltmeye çalışmak, en büyük emelimdir." cevabını vermiştir. (24. Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta, Atatürk'ün millet sevgisi ve ülkesinin çağdaş medeniyetler seviyesine gelmesi için yaptığı çalışmalar görülmektedir.

ç) Atatürk, milletimizi çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracak ileri bir zihniyetin yerleşmesi çabasındaydı. Bu yolda birtakım inkılaplar yapmıştır. İnkılapların amacı, modern bir devlet, çağdaş bir toplum meydana getirmekti. Atatürk, Türk milletini çağdaş milletlerin seviyesine çıkarmak için siyasal, toplumsal, ekonomik alanlarda inkılaplar yapmıştır. (25.Sayfa)

Onun şu sözleri inkılapçı karakterini ortaya koyar: "Büyük davamız, en medeni ve en müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde de temelli inkılap yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali en kısa zamanda başarmak için fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz." (25. Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda Atatürk'ün inkılapçı karakteri anlatılmıştır. Dolayısıyla paragraflar Milli Eğitimin genel amaçlarının birinci maddesinde yer alan, "Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı" ifadesiyle uygunluk göstermektedir.

d) Atatürk, kendi milletini ve bütün insanları samimi duygularla seven, iyi kalpli bir insandı. Bütün milletleri bir vücut, her milleti de bu vücudun bir organı olarak görürdü. Dünyanın herhangi bir yerinde bir rahatsızlık varsa ilgisiz kalamazdı. "İnsanları mesut edecek tek vasıta, onları birbirlerine yaklaştırarak, onlara birbirlerini sevdirerek karşılıklı maddi vemaneviihtiyaçlarını karşılamaya yarayan hareket ve enerjidir." derken insanlar için ne kadar iyi duygular beslediğini açıklıyordu. (26. Sayfa)

Atatürk, barışa önem veren bir liderdi. Ona göre barışın bozulmasından bütün dünya ülkeleri ıstırap duymalıydı. Anlaşmazlıkların ortadan kalkması insanlığın başlıca dileği olmalıydı. Dünyada yalnız sevgi egemen olmalıydı. Atatürk'ün bu sevgi anlayışının nedeni insana duyduğu saygıdır. Onun "Yurtta sulh, cihanda sulh!" sözü barış idealinin simgesi hâline gelmiştir. (26. Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda Atatürk'ün vatan, millet ve insan sevgisine yer verilmiştir.

e) Ve ertesi sabah... Uğurlamaya giden kız kardeşim anlatıyordu:

"Kocaman bir kalabalık... Ağlayan, konuşan, suspus duran... Ve kapıdan iki büklüm giren yaşlı bir nine... Vali, heyecanla fırladı kapıya doğru. "Sen de mi geldin? Ne zahmet ettin, ninem benim... İzin ver, elini öpeyim." (100.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta yaşlılara olan saygı ve hürmet yer almaktadır. Türk toplumunda yaşlıların elinin öpülmesi önemli bir ahlakî görenektir.

MADDE 2- Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek.

(1) Meb Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) İnsan, mensup olduğu milletin varlığını ve mutluluğunu düşündüğü kadar bütün dünya milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletinin mutluluğuna ne kadar kıymet veriyorsa bütün dünya milletlerinin mutluluğuna da hizmet etmeye, elinden geldiği kadar çalışmalıdır. Bütün akıllı adamlar takdir ederler ki bu yolda çalışmakla hiçbir şey kaybedilemez çünkü dünya milletlerinin mutluluğuna çalışmak, diğer bir yoldan kendi huzur ve mutluluğunu temine çalışmak demektir. Dünyada ve dünya milletleri arasında sükûn, açıklık ve iyi geçim olmazsa bir millet kendi kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur.(24. Sayfa)

Yukarıdaki paragraf, geniş bir dünya görüşüne sahip olmanın güzel örneklerinden birini temsil etmektedir.

b) Ama Çanakkale'de yalnız bizim şehitlerimiz yok. Bu topraklar üzerinde kanlarını döken insanları da o kahraman düşman savaşçılarını da saygı ile anacaksın.

Bu memlekette kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatanın toprağındasınız. Huzur içinde uyuyunuz. Sizler Mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar, gözyaşlarınızı dindiriniz. Onlar bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır. (25. Sayfa)

"İşte Onun Evrensellik Anlayışı" isimli eserden alınan bu bölümler gerek geniş bir dünya görüşünün gerekse de insan haklarına saygılı, yapıcı ve verimli kişiler yetiştirmek için güzel bir örnek teşkil etmektedir

c) Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli, Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak azimkârane yürümesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Milli kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Bunun için, bizce zaman ölçüsü geçmiş asırların gevşetici zihniyetine göre değil, asrımızın sürat ve hareket mefhumuna göre düşünülmelidir. Geçen zamana nispetle daha çok çalışacağız. Daha az zamanda, daha büyük işler başaracağız. Bunda da muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır. Türk milleti zekidir. Çünkü Türk milleti milli birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir ve çünkü Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet ilimdir. (26. Sayfa)

Hür ve bilimsel düşünme gücünün hakim olduğu bu paragrafta aynı zamanda topluma karşı sorumluluk duyma bilincinin de verildiği görülmektedir.

ç) Şunu da ehemmiyetle tebarüz ettirmeliyim ki yüksek bir insan cemiyeti olan Türk milletinin tarihî bir vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fıtri zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, milli birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek milli ülkümüzdür. Türk milletine çok yaraşan bu ülkü, onu, bütün beşeriyete hakiki huzurun temini yolunda, kendine düşen medeni vazifeyi yapmakta muvaffak kılacaktır. Büyük Türk milleti, on beş yıldan beri giriştiğimiz işlerde muvaffakiyet vaat eden çok sözlerimi işittin. Bahtiyarım ki bu sözlerimin hiçbirinde, milletimin hakkımdaki itimadını sarsacak bir isabetsizliğe uğramadım. Bugün, aynı iman ve katiyetle söylüyorum ki milli ülküye, tam bir bütünlükle yürümekte olan Türk milletinin büyük millet olduğunu, bütün medeni âlem, az zamanda bir kere daha tanıyacaktır. Asla şüphem yoktur ki Türklüğün unutulmuş büyük medeni vasfı ve büyük medeni kabiliyeti, bundan sonraki inkişafıyla atinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır.(27. Sayfa)

Toplumuna karşı muazzam bir sorumluluk bilinciyle hareket eden zihniyetin işlendiği görülmektedir. Türk milletinin karakterini öven, zekasını yücelten sözler verimli, yapıcı kişilerin, kişiliklerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

d) Orduların sevk ve idaresinde bilim ve fen ilkelerinin kılavuz edinilmesidir. Milletimizin siyasî ve toplumsal hayatı ile ulusumuzun eğitiminde de yol göstericimiz bilim ve fen olacaktır. Türk milleti, Türk sanatı, Türk ekonomisi, Türk şiiri ile edebiyatı okul ve okulun vereceği bilim ve fen sayesinde bütün olağanüstü incelikleri ve güzellikleriyle oluşup gelişecektir. (28. Sayfa)

Demek oluyor ki Atatürk, burada, bilim dışında kılavuzlarımız olsa da bunların bilimle bağdaşabilen, bilim anlayışına ters düşmeyen, yol göstericiler olmaları gerektiğine kesin bir dille işaret etmek ihtiyacını duymuştur. (29. Sayfa)

Bunun için bilimsel araştırma faaliyetinin Batı dünyasıyla atbaşı yürütülmesi idealinin noksansız biçimde benimsenmesine ihtiyaç vardır. İşte bilime genel anlamda verilen büyük önem yanında, böyle bir ülküyü ve böyle bir ülküye bağlanma zorunluluğu fikrini Atatürk'te açık ve kesin bir biçimde görmekteyiz. (30. Sayfa)

e) Size her zaman söylerim, yalnız kendi başınıza ve kendiniz için çalıştığınız zaman herkes gibi böyle bir sonuç ile karşılaşmanız mümkündür hatta sık sık olabilir. Kurumu, ben bunun için kurdum; buradaki üyeler yurt içinde ve dışında tarihe ait yapılan çalışmalardan ve kendi incelemeleri sonucundan birbirlerini haberdar ederek, birbirlerini tamamlayarak çalışırlarsa sonuç daha olumlu olur. Bunu yaparken şahsınıza ait bir buluşun başkaları tarafından kullanılmasından ve mutlu sonuçların isminize değil, bağlı olduğunuz kuruma ve millete mal edilmesinden kuşkunuz olmasın; millet bunun değerini bilir. Millet sevgisi kadar büyük ödül yoktur. Kurtuluş Savaşı'nda benim de milletime ettiğim birtakım hizmetler olmuştur zannederim. Fakat bunlardan hiçbirini kendime mal etmedim. Yapılanın hepsi milletin eseridir, dedim; aranacak olursa doğrusu da budur. Geçmişte sayısız medeniyet kurmuş bir ırkın ve milletin çocukları olduğumuzu kanıtlamak için yapmamız lazım gelen şeylerin hepsini yaptığımızı ileri süremeyiz; bugüne ve yarına bırakılmış daha birçok büyük işlerimiz vardır. Bilimsel çalışmalar da bunlar arasındadır. Beni seven arkadaşlarıma öğüdüm budur: Şahsımız için değil fakat bağlı olduğumuz millet için el birliğiyle çalışalımanın en yükseği budur. (32. Sayfa)

f) Empati, insanlarla nitelikli ilişki geliştirmemizi sağlayan ve sosyal ilişkilerimizi yönlendiren bir etmendir. (52.sayfa)

Empatik anlayış insanları birbirlerine yaklaştırma, iletişimi kolaylaştırma özelliğine sahiptir. İnsanlar, kendileriyle empati kurulduğunda başkaları tarafından anlaşıldıklarını ve kendilerine önem verildiğini hissederler. Bu da insanları rahatlatır. (53. sayfa)

Empati, bakabilme ve görebilme sanatıdır. Kendini başkasının yerine koyabilme, onu anlayabilme işidir. Günümüz insanları geçen zamanla teknoloji ve bilim çağının ağına takılarak iletişimde durağanlık, kopukluk yaşamakta ve dolayısıyla insani ilişkiler zayışamakta, insanlar birbirine uzak, yabancı, birbirini anlamayan ve böylelikle sevgisiz, saygısız, hoşgörüsüz bir dünya oluşturmaktalar. (53. sayfa)

İşte bizim empati seviyemiz bu, örnekleri çoğaltmaya gerek yok. Günümüzde başkalarını düşünerek atılan bir adım, yapılan bir uğraş yok. Bir empati muhasebesi yaparsak; öğretmen kendini öğrencinin yerine koysa, doktor kendisini hastasının yerine koysa, patron kendisini işçisinin yerine koysa, anne ya da baba kendini evladının yerine koysa, erkek kendini kadının yerine, kadın kendini erkeğin yerine koysa, özgür olan kendini hükümlünün yerine koysa, para kazanabilen biri kendini işsiz arkadaşının yerine koysa keşke... (54. sayfa)

İnsan ilişkilerinde empati kurmanın önemi yadsınamaz. Empati kavramını yaşamında öğrenen öğrenciler hem toplum yaşamında daha sağlıklı ilişkiler kurabilirler hem de kişilikleri, karakterleri daha sağlıklı ve dengeli temeller üzerine oturur.

g) Altı yüz metreye çıkıp yeniden denedi. Gagasını aşağı dikip denize doğru pikeye geçti. Hızı, saatte elli mili aşınca kanatlarını gerdi ve hareketsiz bıraktı. Bu deney, olağanüstü güç tüketmişti onda. Ama sonunda başarmıştı. On saniye içinde hızı saatte doksan mile ulaşmış, martılar arası dünya hız rekorunu kırmıştı. (63. sayfa)

Yazar, martının hızını söylemek için çok farklı bir tabir kullanmış ve hızıyla dünya rekorunu kırdı, diyerek duygu ve düşüncelerini etkili bir şekilde dile getirmiştir. Bu da metni okuyan öğrencilerde bu kazanımın ortaya çıkmasında güzel bir örnek teşkil edecektir.

ğ) Çevrende herkes şaşırsa bunu da senden bilse
Sen aklı başında kalabilirsen eğer
Herkes senden kuşku duyarken hem kuşkuya yer bırakır.
Hem kendine güvenebilirsen eğer
Bekleyebilirsen usanmadan
Yalanla karşılık vermezsen yalana
Kendini evliya sanmadan
Kin tutmayabilirsen kin tutana

Düşlere kapılmadan düş kurabilir.
Yolunu saptırmadan düşünebilirsen eğer
Ne kazandım diye sevinir ne yıkıldım diye yerinir.
İkisine de vermeyebilirsen değer
Söylediğin gerçeği eğip büken düzenbaz
Kandırabilir diye saşarı dert edinmezsen
Ömür verdiğin işler bozulsa da yılmaz
Koyulabilirsen işe yeniden

Döküp ortaya varını yoğunu
Bir yazı-turada yitirsen bile
Yitirdiklerini dolamaksızın dile
Baştan tutabilirsen yolunu
Herkesin bırakıp gittiği noktada
Sen dayanabilirsen tek
Herkesle düşüp kalkarken erdemli kalabilirsen
Unutmayabilirsen halkı krallarla gezerken
Dost da düşman da incitemezse seni
Ne küçümser ne de büyültürsen çevreni
Her saatin her dakikasına
Emeğini katarsan hakçasına
Her şeyiyle dünya önüne serilir.
Üstelik oğlum adam oldun demektir. (68. sayfa)

"Adam Olmak" metninden alınan yukarıdaki bentler geniş bir dünya görüşüyle yazılabilecek cümleleri içermektedir. Bentler okunduğunda hem insan haklarına saygı, hem topluma karşı duyarlı hem de kendine verimli kişiliğin oluşmasına güzel bir örnek olduğu görülmektedir.

h) Zamanın kıymetini insanoğlu ne yazık ki genç yaşlarda iken bilemiyor. Gençlere bakıyorum: Kendilerinin bir şey öğrenmelerine yarayacak en kıymetli zamanlarını boşu boşuna, bir mirasyedinîn para harcaması gibi harcıyorlar. Harcanan para yeniden kazanılabilir. Ama boşuna harcanmış zamanı tekrar geri alıp eski yerine koyamazsınız. O, boyuna akar gider. Siz uyursunuz, zaman uyumaz; akışına devam eder. Durmaksızın boyuna giderken sizin ömrünüzü de beraber götürür. Aslında sizin ömrünüzdür giden, farkına varmazsınız. Her geçen dakika ile neler kaybettiğinizi hiçbir zaman bilemezsiniz. Ancak seneler ve seneler geçtikten sonra arkanıza baktığınız zaman, o gençlik günlerinizin ta ufuklara kadar uzanıp gittiğini, derin teessüşer içinde görür, kaybettiğinizin azametini seyrederken acılar içinde yüreğinizin sızladığını hissedersiniz. (95. sayfa)

Servet, mal, mülk, bunların hiçbiri kıymetli şeyler değildir. Ömrünüz sona erdiği zaman, onların hepsi ortada kalır. Ama faydalı bir iş yaptınızsa sizden sonra gelecekleri daha iyi edecek, onları daha çabuk toparlayacak bir hizmette bulunabildinîzse kendiniz gitseniz bile, adınız yaşar. Aslına bakarsınız yaşamak da budur zaten! (95. sayfa)

İnsanın etrafına, memleketine, insanlığa yararlı bir şey yapabilmesi, kendisine cömertçe bahşedilmiş olan zamanları iyi kullanması sayesinde mümkün olabilir. Ancak iyi yetişmiş insanlar, memleketlerine faydalı işler yapabilirler. Yetişmemiş, yani zamanlarını iyi kullanmamış, boşu boşuna harcamış insanlarsa ne kendilerine ne de memleketlerine faydalı olabilirler.

Yukarıdaki paragraflarda geniş bir dünya görüşüne sahip olan yazar metinde öğütler vermektedir. Kendini topluma karşı sorumluluk duyan bir birey edasında

zamanı iyi kullanmanın, hayatta maddi şeylerden ziyade faydalı iş yapmanın iyi yaşamanın öneminden bahsetmiştir.

(2) Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) "Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir." (22. Sayfa)

Bireylerin hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip olabilmesi için ellerindeki fenerin ilim ve fen olması gerekmektedir. "Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri" metninden alınan yukarıdaki ifade bu düşünceyi desteklemektedir. Bu nedenle metinden alınan yukarıdaki ifade Milli Eğitimin ikinci amacına uygunluk göstermektedir.

b) Atatürk, kendi milletini ve bütün insanları samimi duygularla seven, iyi kalpli bir insandı. Bütün milletleri bir vücut, her milleti de bu vücudun bir organı olarak görürdü. Dünyanın herhangi bir yerinde bir rahatsızlık varsa ilgisiz kalamazdı. "İnsanları mesut edecek tek vasıta, onları birbirlerine yaklaştırarak, onlara birbirlerini sevdirerek karşılıklı maddi vemaneviihtiyaçlarını karşılamaya yarayan hareket ve enerjidir." derken insanlar için ne kadar iyi duygular beslediğini açıklıyordu. (26. Sayfa)

Paragrafın Milli Eğitimin ikinci maddesinin "Beden, zihin, ahlak,ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip" ifadesine uygunluk gösterdiği görülmektedir.

c) Atatürk, barışa önem veren bir liderdi. Ona göre barışın bozulmasından bütün dünya ülkeleri ıstırap duymalıydı. Anlaşmazlıkların ortadan kalkması insanlığın başlıca dileği olmalıydı. Dünyada yalnız sevgi egemen

olmalıydı. Atatürk'ün bu sevgi anlayışının nedeni insana duyduğu saygıdır. Onun "Yurtta sulh, cihanda sulh!" sözü barış idealinin simgesi hâline gelmiştir. (26.Sayfa)

Yukarıda saygılı, insan haklarına, kişilik ve teşebbüse değer veren bir karakter sergilenmektedir. Metinlerin böyle karakterlere yer verilmesiyle öğrencilerin de bu karakterleri örnek alması ve kendini bu şekilde geliştirmesi sağlanacaktır.

ç) Helen Keller on yaşına geldiğinde konuşmayı öğrenmeye karar verdi. Norveç'te görme ve işitme engelli küçük bir kızın konuşmayı başardığından haberi olmuştu. Kendisine duyduğu sonsuz güvenle "Bir başka kişi başarabildiğine göre ben de başarabilirim." diyordu.

1904 yılında edebiyat fakültesinden mezun olup diplomasını alırken yaşamının önündeki bölümünde de "yapmak istediği her şeyi yapabileceğine" yalnızca kendisi inanmakla yetinmiyor, buna çevresindeki herkesi de inandırıyordu. (62. Sayfa)

Görme ve işitme engeli olan bir kızın sözcükleri öğrenebilmesi, hayatta mücadele vermesi ve olumsuzluklar karşısında yılmaması öğrenciler için önemli bir örnek teşkil etmektedir. Helen yılmadan teşebbüslerde bulunmaya devam eden, yapıcı bir kişilik olarak metinde yer aldığından dolayı metin Milli Eğitimin ikinci amacına uygunluk göstermektedir.

d) İnsana yakışır sağlıklı davranışlar yalnızca düşüncenin gelişmesine bağlı değildir. Düşünsel yetiler, elbette gereklidir ama yeterli değildir. Bunun yanında duygusal yetilerimizin de eğitilmesi gerekir. İnsanın insanlaşmasını sağlayacak, doğal ve toplumsal çevresine uyumunu artıracak bilgi,beceri ve deneyimlerinin gelişmesi ancak duygusal ve düşünsel yetilerin eş güdüm içinde eğitilmesine bağlıdır. (95.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafın Milli Eğitimin ikinci maddesinin "Beden, zihin, ahlak,ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip" ifadesine uygunluk gösterdiği görülmektedir.

MADDE 3- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.

(1) Meb Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Bireyleri en çok tedirgin eden şeylerden biri başkaları tarafından eleştirilmektir. Empatik dinlemede birey karşısındakini ne över ne yargılar ne de suçlar; sadece onu anlamaya çalışır. Bu anlayış insanların birbirlerine yaklaşmasına ve aralarında gerçeğe dayanan sevginin gelişmesine yol açar.

Bunun dışında empati becerimizi geliştirmek istiyorsak eğer diğerlerinden önce kendimizi tanımamız gerekli. Başkalarının duygularını anlamak ve onlara cevap verebilmek için kendi duygularımızı anlamamız gerekiyor.

Sonuç olarak empati, insanlarla nitelikli ilişki geliştirmemizi sağlayan ve sosyal ilişkilerimizde başarıyı belirleyen ve sosyal ilişkilerimizi yönlendiren bir etmendir. Bunun yanı sıra insanın çevresiyle ve doğayla olan ilişkilerini belirleyen ve toplumumuzun dokusunu koruyan oldukça önemli ve gerekli bir beceridir. (55. Sayfa)

(2) Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Türk milletinin aydınlık yarınları için elinde tebeşir, kara tahta başına geçerek Türk milletine okuma yazma öğreten Atatürk, milleti tarafından başöğretmenliğe layık görülmüştür. O, maarif vekili olmadı ama modern bir eğitim politikasının esaslarını belirleyip eğitim alanında büyük inkılaplar yapmıştır.

Öğretim programlarının hazırlanmasıyla ilgili komisyonları yönetmiş, ders kitabı yazmış, kürsüye çıkıp ders vermiştir. Milletin eğiticisi olmuştur. Atatürk, eğitimin toplumun ihtiyaçlarına cevap vermesi ve çağın gereklerine uygun olması gerektiğini belirtmiştir.(24. Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda Atatürk'ün Türk toplumun ilk öğretmeni olarak insanların kendilerine ve toplumun mutluluğuna katkı sağlamaları için eline tebeşiri aldığı ve bu konuda yol gösterici olduğu görülmektedir.

b) Öğretmen tulumbadan suyu çekerken Helen'in elini akan suyun altına tuttu. Soğuk su Helen'in bir eline akarken öğretmen diğer eline "su" sözcüğünü önce yavaş, sonra hızlıca heceledi. İşte o anda Helen'in kalbi yerinden fırlarcasına çarpmaya başladı. Öğretmenin vermeye çalıştığı mesajı almıştı.

Helen Keller on yaşına geldiğinde konuşmayı öğrenmeye karar verdi. Norveç'te görme ve işitme engelli küçük bir kızın konuşmayı başardığından haberi olmuştu. Kendisine duyduğu sonsuz güvenle "Bir başka kişi başarabildiğine göre ben de başarabilirim." diyordu. (62. Sayfa)

Görme ve işitme engeli bulunan Helen'in en büyük destekçisi öğretmenidir. Helen zorlu mücadeleyi öğretmeninin desteğiyle kazanmıştır. Bu tür metinler öğrencilerin de kendi ilgi , istidat ve kabiliyetlerini geliştirmelerini sağlayacak, onlara çalışma, mücadele etme gibi önemli kavramları öğretecektir.

4.8.2. Türkçe Dersinin Genel Amaçları Açısından İnceleme

MADDE 1- Dilimizin, milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri.

(1) Meb Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Bir dilin kelimeleri, o dili konuşan insanların düşleri, hatıraları ve özlemleri değil midir? (20. Sayfa)

b) Yunus, Anadolu'da doğan, yine Anadolu'da batan bir tasavvuf güneşidir. Yaşadığı çağda Türkçe bir kenara itilmiş, hor görülmüşken Yunus, Türk dilini bütün incelik ve güzellikleriyle sırtlamış, ayağa kaldırmış, kendinden sonra gelen ozanlara öncülük etmiştir. Yunus'un dili, Anadolu'nun öz dilidir, Anadolu Türklüğünün yüreği Yunus'ta çarpar, bu yürek, tüm kükrekliğiyle Yunus'ta dile gelir. (48. Sayfa)

c) Şüphesiz bilincin getirisi olan tüm kültür unsurlarının dil ile etkileşimi vardır; yani dil, bilinci ve kültürü etkiler ancak onlar da dili etkiler.

Bu durumda, diğer tüm kültür ürünleri gibi mimarînin de temel taşında dil vardır ve dil ile mimarî arasında etkileşim ortaya çıkar; yani diliniz, üretirken kullandığınız düşünme şeklinizi, yaşam biçiminizi ve ürettiğiniz yapıyı bir şekilde etkiler ve aynı zamanda ürettiğiniz yapı da bu konudaki düşünme şeklinizi, yaşam biçiminizi ve kullanacağınız dili etkiler.

Dil, yaşamı kavramada bir başlangıç noktasıdır. Herhangi bir şeyi, bu arada bir yapıyı algılayabilmemiz için dile ihtiyacımız vardır. (Bebekler, sadece görme organları yeterince gelişmediği için değil, algılama sistemleri de gelişmediği için bir manzarayı yetişkinler gibi algılayamaz.) Konuya bu açıdan bakıldığında dilimizdeki dalgalanmaların, mimarî eserleri, bu arada Türk evini algılamamızda, anlamlandırmamızda önemli bir işlevi vardır. (96. sayfa)

Toplumlar, yaşadıkları evlere bakış tarzlarını özetleyen birtakım söylemler ortaya koyar. Bu söylemler, toplumun sosyoekonomik düzeyinin, yaşam tarzının ürünüdür. Bugün Anadolu'muzda da, evle ilişkili, yaşam tarzımızın göstergesi olan bu türden söylemler vardır. Birkaç tanesi:

"Ev alma, komşu al."
"İki gönül bir olunca samanlık seyran olur."
"Nohut oda, bakla sofa"
"İki oda bir aralık, bir ahır bir samanlık."

Dil ile mimarî etkileşimi, evin şeklinden döşenmesine kadar pek çok konuda çıkar karşımıza. Geleneksel bir tür evi yapmışsanız sofadan, sedirden, siniden, yüklükten, ocaktan söz edersiniz. Batı etkisinde modern bir ev yaptığınızı zannederek ne modern ne geleneksel, arabeks bile sayılmayan, postmodern bile olmayan kişiliksiz bir yaşama mekânı oluşturmuşsanız antreden, koridordan, salondan, salon-salonmanje'den, gardıroptan, şifoniyerden, şömineden, WC'den, yanı sıra oturma odasından, kanepeden, divandan söz edersiniz. Yüklüğün bulunduğu dönemlerde dedelerimiz gecelik entarisi giyerdi; şimdi gardırobunuz varsa pijama ve ropdöşambr giyersiniz. Her mimarî tarz, yanında kendi dilini de taşır. (97. Sayfa)

Mimarî tarz elbette zaman içinde değişecektir; yeni yaşam ve üretim biçimleri, kaçınılmaz olarak yeni mimarî tarzlar ortaya çıkaracaktır. Bugün, gecelik entarisi giymek, sedirde oturmak, masasız evlerde yaşamak zorunda değiliz. Ancak tüm bu değişimler karşısında adım adım değişimi hazmederken bir toplum kendi ana dilini kullanabilir, mimarîdeki yeniliklere kendi dilinde karşılıklar bulabilir. Ancak çeşitli nedenlerle (örneğin, "Bakın ben modern oldum." demeye yatkıngösterişçi tarzdan ötürü) bazen insanlar, gerekli gereksiz kendi dillerini bırakıp başka dillere ait kelimeleri kullanmaya heves eder. Bu kişiler, başka gösteriş meraklıları karşısında saygıdeğer görülebilir, hatta araya yabancı kelimeler serpiştirerek konuştuğu için kısa vadede kârlı da çıkabilir ancak uzun vadede zarar edecek, torunlarını da zarara sokacaktır. (98. Sayfa)

MADDE 2- Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri.

(1) Meb Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Sonra yavaş yavaş,
Yaşar oldum derinden derine.
Düşüncemde, duygumda,
Masal oldun dilimde.
Gün gün serpildin,
Gür bir ağaç gibi. (10. Sayfa)

Çocuk kitaplarla yavaş yavaş dostluk kurmaya başlıyor ve daha sonra bu dostluğu onun hem duygu hem düşünce dünyasını etkiliyor. Dilinde masal olacak kadar duygu ve düşüncelerini ifade edebiliyor.

b) Türk Milleti!

Kurtuluş Savaşı'na başladığımızın 15'inci yılındayız. Bugün cumhuriyetimizinonuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır.

Kutlu olsun!

Bu anda büyük Türk milletinin bir ferdi olarak bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim.

Yurttaşlarım!

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli, Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak azimkârane yürümesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Milli kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Bunun için, bizce zaman ölçüsü geçmiş

asırların gevşetici zihniyetine göre değil, asrımızın sürat ve hareket mefhumuna göre düşünülmelidir. Geçen zamana nispetle daha çok çalışacağız. Daha az zamanda, daha büyük işler başaracağız. Bunda da muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır. Türk milleti zekidir. Çünkü Türk milleti Milli birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir ve çünkü Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet ilimdir. (26.sayfa)

"Onuncu Yıl Nutku" adlı eserden alınan paragraflar, Atatürk'ün duygu ve düşüncelerini sözlü olarak etkili bir şekilde nasıl anlattığı görülmektedir. Bu durum öğrenciler için önemli bir örneği teşkil etmektedir.

c) Ben gelmedim dava için
Benim işim sevi için
Dostun evi gönüllerdir
Gönüller yapmaya geldim. (46. Sayfa)

Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dünü günü
Bana seni gerek seni

Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum
Bana seni gerek seni... (48. Sayfa)

"Yunus Emre" metninden alınan yukarıdaki dörtlükler Yunus Emre'nin kendisine aittir. Bilindiği üzere Yunus Emre'nin şiirlerinde sehl-i mümteni sanatı (az sözle çok şey ifade etme) en güzel örnekleriyle yer almaktadır. Duygularını hem yalın bir dille hem çok şey söyleyecek şekilde ifade etmiştir şiirlerinde. Yukarıdaki dörtlükler duyguların nasıl güzel ifade edilebildiğinin bir kanıtı niteliğindedir. Bu tür

şiirler de öğrencilerde bir farkındalık oluşturmakta ve duygularını daha etkili ifade edebilme imkânı sunmaktadır.

ç) Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur, dedik. (58. Sayfa)

Atasözlerinin duygu ve düşünceleri etkili anlatmada çok önemli bir yeri vardır.

d) Yollar kıvrım kıvrım iner yokuştan,
Köpüklü suları dökülür taştan.
Kuşları çiçekten, çiçeği kuştan
Seçilmeyen yerdir güney illeri.

Dağılır yaylanın boz dumanları
Eğilir yıldızlar öper çamları.
Bir başka âlemdir yaz akşamları
Cennet ile birdir güney illeri.

Baharda haz duyar nar çiçeklenir;
Arı sesi çan sesine eklenir.
Tüm güzellik Toroslarda renklenir;
Oylum oylum kardır güney illeri.

Motor sesleriyle uyanır sabah
Kekik kokusuna boyanır sabah.
Özene bezene yaratmış Allah,
Ne geniş ne dardır, güney illeri.

Ordadır ozanın gönül bolluğu:
Sevgi sıcak sıcak, aşk buğu buğu
Gerçek yiğitlerin harman olduğu,
Eşsiz bir diyardır güney illeri. (90. Sayfa)

"Güney İlleri" şiirinden alınan yukarıdaki dörtlükler şairin güney illeriyle ilgili duygu ve düşüncelerini etkili bir şekilde dile getirdiği görülmektedir. Bu gibi metinler öğrencilerde farkındalık bilinci oluşturmakta ve kendi duygularını ifade etmede daha bilinçli davranmalarını sağlamaktadır.

e) Gündüz, Ağrı'nın bulutlarla dansı başlıyor. Onlar ne bulutlardır öyle!... Dıranas, "Ağrı" şiirinde dağın üstünde dolanıp duran bulutlara hayranlığını gizleyemez: "Bulutlar, ne güzel bulutlar onlar / Hep böyle başımın üstünde dursunlar! / Menekşe rengi, kan rengi, toprak rengi." Bulutların dansı... Sabahleyin kalkıp bakarsınız; derin bir boşluk, bir ürküntü kaplar içinizi. Ağrı, o koskoca dağ, yerinde yoktur! Kapkara bulutlar, bir sis ve duman kütlesi, dağı yutmuştur. Derken sisler, dumanlar dağılır. Bu sefer, çılgınca beyaz pamuk yığınları gelip konar dağın başına; oracıkta bir bulut dağ oluşuverir. Öğleye doğru onlar da çekilip gider... Beyaz, serinlik veren yüceliğiyle ortaya çıkar Ağrı... (100. Sayfa)

Dingin bir gün ortasıdır... Ama çok kalmaz böyle... Birazdan, kâh pamuk yığınları dolanıp gelir zirveye, ferahlatıcı bir aydınlık kaplar ortalığı kâh gri bulutlar geçer hızlı hızlı; gölgelenir, mor bir kütleye dönüşür dağ. Bazen, yalnız zirveyi, bir top bulut örter. Karlı gövde, etekler açıkta kalır. Bazen de küçük, dumansı bulutlar, karlar üstünde parça parça tütmeye başlar. Sanırsınız dağ nefes alıyor, duman üşüyor göğe doğru... Ağrı'nın çıplak, sınırsız gök mavisiyle kucaklaştığı anlar nadirdir. O zamanlar, doyasıya mavilik içtiğine inanırsınız onun... Aydınlık gök mavisi altında dinlenme saatleri öğleden sonları başlar Ağrı'nın. İkindiye doğru güneş eteklerine vurunca tepeler, vadiler, düzlükler, derin girintiler... gün ışığı altında mor bir aydınlığa bürünür. Sabahları seçilemeyen, sisli bir karaltıdan ibaret olan bu manzaranın, çıplak gözle seçilebilecek kadar belirginleşmesi, ayrıntıların zengin ve uysal görünüşü şaşırtır sizi. (101. sayfa)

(2) Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Ne yapsındı Nasrettin? Seslenir oğluna:

— Gördün ya oğlum! Bu halkın dilinden kurtulana aşk olsun. Sen söylenenlere bakma, doğru bildiğin yolda yürü. Halkın ağzı torba değil ki büzesin. Yerinde bir söz... Şair ne demiş bilirsiniz:

Asude olam dersen eğer gelme cihane
Meydâne düşen kurtulamaz seng-i kazadan (18. Sayfa)

İnsanların duygu ve düşüncelerini anlatırken bir şairin şiirinden yararlanılması anlatımı etkili kılar. Yukarıdaki parçada da Nasrettin Hoca oğluna öğüt vermek için bir şairin beytinden yararlanmıştır. Bu tür anlatımlar öğrencilerin de örnek alacağı, onların da duygu ve düşüncelerini etkili anlatmalarını sağlayacak önemli unsurlardır.

b) Mahveder bülbül bile kendini hürriyet için

Çekilir mi bu belâ pûr mihnet için
Vatanın bağrına düşman dayadı hançerini
Yoğ imiş kurtaracak bahtı kara maderini (28. Sayfa)

Felek her türlü esbab-ı cefasın toplasın gelsin
Dönersem kahbeyim millet yolunda bir azimetten. (28. Sayfa)

"Atatürk, Sanat ve Edebiyat" adlı metinden alınan yukarıdaki parçalarda ülkenin içinde bulunduğu durum anlatılmıştır.

Edebiyat eserleri ve edebi metinler insanların duygularına, düşüncelerine, hayatlarına dokunurlar ve hayatlarında yaşarlar. Hatta yeri gelir hayatını değiştirir, yönlendirirler. Metinde Atatürk'ün okuduğu bazı sanatçılara ve bu sanatçıların şiirlerine örnekler verilmiştir. Bu sanatçıların ülkenin içinde bulunduğu duruma ilişkin duygu ve düşüncelerine yer verilmiştir. Duygu ve düşüncelerin etkili

anlatımların görüldüğü parçalar öğrencilerin de duygu ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatmalarına örnek teşkil edecektir.

c) Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık;

Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar.
İn cin uykuda, yalnız iki yoldaş uyanık;
Biri benim, biri de serseri kaldırımlar.

İçimde damla damla bir korku birikiyor;
Sanıyorum, her sokak başını kesmiş devler...
Üstüme camlarını, hep simsiyah, dikiyor:
Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler. (40. Sayfa)

Necip Fazıl'ın ünlü "Kaldırımlar" şiirinden alınan yukarıdaki bölümlerde şairin yalnızlık duygusunu nasıl anlattığı görülmektedir. Şair, öyle yalnızdır ki tek dostu sadece serseri kaldırımlardır.

Böyle şiirler öğrencilerin hem duygu ve düşünce dünyalarını zenginleştirir hem de onların kendi duygu ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatmalarına temel atar.

ç) Sakin, sütlimandı burası. Tül gibi mavisini ak köpüklere benzeyen martıların altına sermişti. Çok uzaklarda olmayan kıyılarıyla, adalarıyla gülüyordu sürekli. (43. Sayfa)

Antalya kıyıları en koyu maviyi dantel gibi işlemişti. (43. Sayfa)

Durgun denizin minik dalgacıkları üzerinde güneşin altın gibi ışıldadığı pırıl pırıl bir sabahtı. (57. Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda doğa karşısındaki izlenimlerin etkili anlatımı yer almaktadır.

d) "Ben New York (Niv York)'un müzelerinde dolaşırken dokunduğum eşyaları keşfetmekten inanılmaz bir heyecan duyuyor, sözcüklerle anlatılmayacak kadar büyük bir mutluluk yaşıyordum." dedi. "Sen nasıl oluyor da görme engelli olmamana karşın çevrendeki böylesi güzelliklerin ayırdına varamıyorsun?"

"Gözlerinizin, bugünden sonra yalnızca üç gün daha görebileceğini varsayın. İyice düşünün: Yalnızca üç gün daha görebileceksiniz çevrenizi... İşte ancak böyle bir zorunluluk karşısında anlayabileceksiniz baktığınız her yerdeki tüm ayrıntıları... Üç gün daha işitebileceğinizi düşünün. Her bir sesin, her bir notanın nasıl özlemle ruhunuza dolduğunu göreceksiniz.

Yaşanacak üç gününüz kaldığını düşünün.Yaşamın tüm saniyelerini nasıl özlemle yaşadığınızı ve yaşadığınız her saniyeden ne denli büyük bir tat aldığınızı göreceksiniz." (63.- 64. Sayfa)

Görme engelli olan bir insanın, görmemesine rağmen hayattaki güzelliklere dokunduğunu fakat görme engeli bulunmayanların bu güzellikleri görmezden geldiklerini ya da göremediklerini dile getiren bu paragrafta, yazarın düşüncesini aktarırken böyle bir karşılaştırmadan yararlanması anlatımı ve düşünceyi etkili kılmıştır. Bu tür anlatımlar sayesinde öğrencilerde de ifade zenginliği görülecektir.

Paragraf anlama, yorumlama, sorgulama ve ilişki kurma becerilerine yönelik unsurları da içerisinde bulundurduğundan dolayı Türkçe dersinin genel amaçlarının dördüncü maddesiyle de uygunluk göstermektedir.

e) Alain (Alen) hiddetin bir hastalık olduğunu söyler. Hem de hiddeti öksürüğe benzetir. Nasıl öksürük bir gıcıkla gelirse hiddet de öyledir. Bir kere başladı mı bir kere ile kalmaz; ikide bir öksürdüğünüz gibi ikide bir de hiddetlenir, sağa sola çatarsınız. Bu hastalığın bir tek tedavisi vardır. O da gülmeye alışmaktır. (73. Sayfa)

Paragrafta hiddet kavramıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Fakat hiddet sözcüğüyle ilgili bilgiler olduğu gibi verilmek yerine yazar tarafından öksürüğe benzetilerek,öksürükle ilişki kurularak farklı bir tarzda anlatılmıştır.

f) Birden yerdeki kirazlı hasır şapkayı görüverdim. Allahım, ne kadar da güzeldi! İri iri, koyu kırmızı, akide şekeri gibi pırıl pırıl bir demet kiraz, iki yeşil yaprak ve şapkanın çevresine dolanan kırmızı saten kurdelesi. Tıpkı kirazların renginde, o da pırıl pırıl. (91.Sayfa)

Ertesi gün annem yine seslendi bana: "Benimle çarşıya çıkmak ister misin?" Yolda için için titriyordum. Aynı çarşıya mı gidiyorduk acaba? Bunu hem çok istiyor hem de korkuyordum. Az sonra yolu tanıdım, dizlerimin bağı çözüldü. Vitrin camları çatlamış, yer yer çamurlara bulanmış, eşyalar sırılsıklam. Sefil bir görüntü kısası. O sefillik içinde kirazlı şapka yerinde duruyor. Hasırı ıslanmış, pörsümüş, çamurlu. Kirazlar küskün artık pırıl pırıl parlamıyor. Çocuk yüreğim nasıl dayandı bu görüntüye bilemiyorum. Ağlamadım ama annemi elinden çekiyor, "Anne, gidelim." diyordum. "Elimi o kadar sıkma canım." dedi. Yürüdük. "Annemden isteseydim. O da bana alsaydı. Şimdi başımda olacaktı kirazlı şapka." diye dertlendim durdum yol boyu. Ben bu tür pişmanlıkları çok yaşadım çocukluğumda. (92.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda bir kızın kirazlı hasır şapkayı görmesi, o şapkaya karşı duygu, düşünceleri ve şapkayı alamayınca duyduğu üzüntünün etkili bir şekilde ifade edildiği görülmektedir.

g) İşte onunla Çamlıca'da ailece çektirdiğimiz resim... Büyük bir ağacın altına bir hasır sermişiz, üstüne uzanmışız, solumuzda bir testi, bardaklar, sağımızda yemekler, meyveler... Babam, annem ortada, ben önlerinde, ağabeylerim yanlarımızda kollarını kavuşturmuşlar... Mevsim besbelli yaz sonlarına doğru bir gün, ağacın yaprakları dökülmeye başlamış, güneş hafif, fotoğraf oldukça soluk çıkmış... Birer birer yüzlerimizi seyrediyorum. Annem başında krep örtüsü ile mahzun duruyor. Büyük ağabeyim kaşlarını çatmış, saçları taralı, Valentino kuşağının tam bir örneği, ötekisi hayal içinde, saçlarını rüzgâr uçuruyor, ben dünyadan habersiz bir gülüşle babamın kucağına başımı dayamışım, gökyüzüne bakıyorum. Kim bilir o an niye dalmışım? Bir kuşun uçuşuna mı, toplanan dağılan bulutlara mı? Babamın resminde ilk göze çarpan gözleri. Her şeyi o parlak gözlerde okumak mümkün. Yanında karısı ve çocukları ile mutlu bir anını yaşadığını

fotoğrafta bütün huzuruyla göstermeye çalışmış ama bu gözlerin derinliğinde, bütün hayatı boyunca bir sürü hayal yıkıntılarına uğramış biriç dünya görünüyor... (97.Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta ailece çekilen bir resimle ilgili duygu ve düşüncelerin etkili bir şekilde anlatıldığı görülmektedir.

MADDE 3- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları.

Türkçe ders kitaplarında yer alan bütün metinler öğrencilerin konuşma ve yazma kurallarını doğru bir şekilde öğrenmelerini sağlamaktadır.

Konuşma kurallarına uygun olarak öğrencinin Türkçeyi doğru kullanması ders esnasında ve okuma sırasında öğreneceği beceridir.

Yazma kuralları da gerek okuma esnasında gerekse ders esnasında öğrencilerin edineceği becerilerdendir. Dil bilgisi eski programda ayrı bir ders olarak ele alınmaktaydı fakat yeni programla beraber metin içinde sezdirerek öğretilmektedir. Yazma kuralları da metinlerin içinde, metinle beraber öğrenilmektedir. O nedendele çalışmamızda bu madde ayrıntılı olarak ele alınmamıştır.

Bunun yanı sıra metinlerin yazma kurallarına aykırı unsurlar bulundurmadığı da görülmektedir.

MADDE 4- Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri.

(1) Meb Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Ömür boyu dost bildiğim kitap,
Seni cüz adıyla tanıdım önce.
İlk çocukluğumda, masum çağımda,
Bir bez çantayla omzumda, elimde...
Küçükten yitirdiğim
Sevdiklerim için yüreğim,
Bir köz gibi yanarken,
Kavrulurken.

Sonra yavaş yavaş,
Yaşar oldum derinden derine.
Düşüncemde, duygumda,
Masal oldun dilimde.
Gün gün serpildin,
Gür bir ağaç gibi.
Bilgi oldun başımda, aklımda
Derken, derken...

Bir düz ovada koşarcasına
Yayıldım, dağıldım sayfalarında.
Ben "Tek Adam"
Çoğaldım böyle böyle.
Dost oldum "Keloğlan"la, "Kerem"le;
Aradım
"Erkilet güzelini bağ arasında"
"Çalı Kuşu"yla söyleştim. (10-11. Sayfa)

"Kitaplarla Kurulan Dostluk" metninden alınan bölümde çocuğun kitaplarla olan dostluğunun nasıl başladığı sıralı bir şekilde anlatılmaktadır. İlk önce masallarla tanımış sonra yavaş yavaş bir ağaç gibi dostluğu büyümüş daha sonra ise eserlerle haşir neşir olmuş. Parça o nedenle sıralamaya örnek olmaktadır.

b) Hayatta belki,
Her türlü dostluk yıkılır da
Yıkılmaz kitaplarla kurulan dostluklar... (11. Sayfa)

Son iki mısrada yer alan bilgi öğrencilerin anlama-sorgulama becerilerini geliştirir.

c) Alâeddin'le ben, aynı kitabı aynı anda bir arada okuyabilirdik fakat ablamız bize katılmazdı. Ben o romanın o tarihte ancak üçte birini okuyabildim. Sonunda sıkıldım. Hıçkırık romanının talibi yoktu. Böylece hemen ona başladım. Ama ne başlayış! Ötekinde hiç yürümeyen hızım, bu kitapta dağ tepe demeden koşuşturuyordu. Kitabı bir solukta bitirdim ve kitaptan çok etkilendim. "Nalan'ın anlattığını Handan güldürecek." cümlesini okuduğumda artık koptum, göz yaşlarımı tutamadım. (14. Sayfa)

Öğrenci metni okuyup anlamış hatta metinle ilgili yorumlar yapıp değerlendirmede bulunmuştur.

Yukarıdaki parça aynı zamanda bir roman örneğini vermesinden dolayı "Türkçenin Genel Amaçları"nın beşinci maddesine de dahil edilmektedir.

ç) Apaydın; yani köye roman gerçeği olarak bakamamış, bir gözlemci olarak bakmış sadece, bir röportaj yazarı olarak. Romanda önemli olanın örneğin "öğretmen" değil, "öğretmen Ahmet" olduğu, yani tip değil kişi olduğu gerçeğine pek önem vermemiş. Sonra konuşmaların köy gerçekliğinden çok kişileri tanıtması gerektiğine de önem vermemiş. Bunun için Sarı Traktör, röportajla roman arası bir

eser olarak kalmış: Yarı yoldan ziyade röportaja yakın, yarı yoldan ziyade romandan uzak. (17. Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta yazarın değerlendirmeleri öğrencilerin bu beceriyi kazanmalarını sağlayacaktır.

d) Bizde sözlükler, kütüphanelerin en kuytu köşelerinde uyuklayarak ömür tüketirler.

Bir dilin kelimeleri, o dili konuşan insanların düşleri, hatıraları ve özlemleri değil midir? (20. Sayfa)

Bu cümleler öğrencilerin sorgulama becerilerini geliştirir.

e) İşte sözlükler, iki kapakları arasında bu mucizevi hadisenin hamurunu saklarlar. Birer arı kovanıdır onlar ve binlerce kelime, arı oğulu gibi vızırdayıp durur sayfalarında. Sonra uçuşur kelimeler oradan, kim bilir kimlerin diline konar, rengi ve tadı başka başka ne ballar yaparlar? (21. Sayfa)

Öğrencilerin anlama ve tahmin etme, sorgulama becerilerini geliştirmeye yöneliktir.

f) Böyle bir aşkın önündeki yegâne engel, sözlüklerimizin pek de biçimsiz olan kalıpları, o kocaman cüsseleridir. Öyle yolculuklara, kaçamak gezmelere pek rahat götürülebilecek cinsten değildir bizimkilerin ebadı... Oysa Frenk dillerinin ne de zarif, hoş endamlı lügatleri vardır! İncecik, nefis kâğıtlardan oluşan el kadar ciltlere, on binlerce kelime sığdırılmıştır. Cebinizde, çantanızda rahatlıkla taşıyabilir, uzun yolculuklara çıkarabilirsiniz onları. (22. Sayfa)

Bizim kullandığımız sözlüklerde Frenk dillerinin sözlükleri arasında bir mukayesenin yapılması öğrencilerin ilişki kurma, anlama, sorgulama becerilerini geliştirmektedir.

Paragraf aynı zamanda altı çizili sözcük ve sözcük gruplarıyla da öğrencilerin söz dağarcığını zenginleştirmesinden ötürü "Türkçe Dersinin Genel Amaçları"nda altıncı maddeye de dahil edilebilir.

g) Orta oyununda Karagöz'ün yerini Kavuklu, Hacivat'ın yerini de Pişekâr alırdı. Kavuklu'nun kıyafeti: Başında kulağa kadar geçen dilimsiz bir kavuk, sırtında bol yenli, etekleri diz kapağına kadar inen kırmızı bir biniş, belinde kuşak, bacaklarında herhangi bir renkte yarım şalvar ve ayaklarında kırmızı pabuçlar. Pişekârın kıyafeti: Başında Hacivat'ın külahı gibi sivri külah, sırtında kolları dar, hırkamsı bir setre ve elinde iki dilimli tahtanın birleşmesiyle ses çıkaran şakşak.
(42. Sayfa)

Paragrafta orta oyunu ile Karagöz oyunları arasında ilişki kurulmuştur. İki farklı sanat etkinliği karşılaştırılmıştır. Dolayısıyla bu paragraf öğrencilerin ilişki kurma, karşılaştırma becerilerini geliştirmektedir.

ğ) Onun için zamanımızda nasıl aile küçülmüşse misafirlik de kısaldı. Şark'ın misafirseverlik âdetleri zamana uymaz olunca Garp'ın usullerini moda yapmak suretiyle misafirlikleri zamana uydurmak yoluna gidildi. Mesela şimdi İstanbul'da her sınıf ailenin mutlaka bir kabul günü vardır. Ayın belli bir günü misafirlerini memnuniyetle kabul edeceğini ilan eden kibar hanımlar ayın öbür günlerini de ahbaplarının kabul salonlarında geçiriyorlar. Yani misafirlik böylelikle biraz disiplin altına alınmıştır. Çatkapı misafirliğe gidilemiyor. Fakat buna karşılık sosyete dedikleri, biraz da vakitleri bol takımından olan hanımların kabul günleri, rivayete göre, muhteşem oluyor, misafirler usulü dairesinde giyinmeye, misafirlik günlerinde söz olmasın diye şapkadan pabuca sık sık yenilemeye mecbur oluyorlarmış. (76. sayfa)

"Misafirliklerimiz" adlı metinden alınan yukarıdaki paragraf eski misafirliklerle şimdiki misafirlikler arasında ilişki kurup değerlendirmelerde bulunulmuştur.

h) Dil ile mimarî etkileşimi, evin şeklinden döşenmesine kadar pek çok konuda çıkar karşımıza. Geleneksel bir tür evi yapmışsanız sofadan, sedirden, siniden, yüklükten, ocaktan söz edersiniz. Batı etkisinde modern bir ev yaptığınızı zannederek ne modern ne geleneksel, arabeks bile sayılmayan, postmodern bile olmayan kişiliksiz bir yaşama mekânı oluşturmuşsanız antreden, koridordan, salondan, salon-salonmanje'den, gardıroptan, şifoniyerden, şömineden, WC'den, yanı sıra oturma odasından, kanepeden, divandan söz edersiniz. Yüklüğün bulunduğu dönemlerde dedelerimiz gecelik entarisi giyerdi; şimdi gardırobunuz varsa pijama ve ropdöşambır giyersiniz. Her mimarî tarz, yanında kendi dilini de taşır.

(2) Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Öğretmen tulumbadan suyu çekerken Helen'in elini akan suyun altına tuttu. Soğuk su Helen'in bir eline akarken öğretmen diğer eline "su" sözcüğünü önce yavaş, sonra hızlıca heceledi. İşte o anda Helen'in kalbi yerinden fırlarcasına çarpmaya başladı. Öğretmenin vermeye çalıştığı mesajı almıştı.

Helen Keller on yaşına geldiğinde konuşmayı öğrenmeye karar verdi. Norveç'te görme ve işitme engelli küçük bir kızın konuşmayı başardığından haberi olmuştu. Kendisine duyduğu sonsuz güvenle "Bir başka kişi başarabildiğine göre ben de başarabilirim." diyordu. (62. Sayfa)

"Ben New York (Niv York)'un müzelerinde dolaşırken dokunduğum eşyaları keşfetmekten inanılmaz bir heyecan duyuyor, sözcüklerle anlatılmayacak kadar büyük bir mutluluk yaşıyordum." dedi. "Sen nasıl oluyor da görme engelli olmamana karşın çevrendeki böylesi güzelliklerin ayırdına varamıyorsun?" (63. Sayfa)

İlk paragrafta bir öğretmenin görme, işitme duyularını kaybetmiş bir öğrencisine sözcük öğretme yöntemine yer verilmiştir. Öğretmen nesne ve sözcük arasında ilişki kurarak sözcüğü öğrencisine öğretmeye çalışmıştır.

Üçüncü paragrafta da sorgulayıcı bir yaklaşımla gözleri gören insanların nasıl olur da güzellikleri göremediklerine değinilmiştir.

b) "Gözlerinizin, bugünden sonra yalnızca üç gün daha görebileceğini varsayın. İyice düşünün: Yalnızca üç gün daha görebileceksiniz çevrenizi... İşte ancak böyle bir zorunluluk karşısında anlayabileceksiniz baktığınız her yerdeki tüm ayrıntıları... Üç gün daha işitebileceğinizi düşünün. Her bir sesin, her bir notanın nasıl özlemle ruhunuza dolduğunu göreceksiniz.Yaşanacak üç gününüz kaldığını düşünün.Yaşamın tüm saniyelerini nasıl özlemle yaşadığınızı ve yaşadığınız her saniyeden ne denli büyük bir tat aldığınızı göreceksiniz." (64. Sayfa)

Paragrafta sorgulama ve tahmin etme becerilerine yönelik unsurlar bulunmaktadır. Yalnızca üç gün daha görebileceğinizi düşünün, yalnızca üç gün daha işitebileceğinizi düşünün, yaşanacak üç gününüz kaldığını düşünün ifadeleri öğrencilerin tahmin etme becerilerini geliştirmeye yöneliktir. Paragrafın tamamında da sorgulayıcı yaklaşımın hâkim olduğu görülmektedir.

c) Hayatı böyle saymak çok yanlıştır. Unutmayalım ki biz insanların hayvanlardan bir farkımız konuşmaksa öteki farkımız da gülmektir. Hiç siz ömrünüzde gülen, kahkahalar savuran bir hayvan gördünüz mü? Zavallılar kim bilir ne kadar gülmek istiyorlardır! Hatta insan kardeşlerinin öyle bazı tuhaflıkları vardır ki onların karşısında herhâlde kahkahalarla gülmek için can atıyorlardır. Ama ne hikmetse yüzleri gülmeye elverişli bir şekilde yaratılmamıştır. Kendilerini ne kadar zorlasalar gülemezler. Hâlbuki insanlar, çok şükür, gülebiliyorlar. Bu imkânı niçin kullanmamalı? (73. Sayfa)

Paragrafta "gülme" kavramı sorgulayıcı bir yaklaşımla ele alınmıştır. İnsanlar ve hayvanlar karşılaştırılmış ve farklı bir yaklaşımla düşünme dışında aralarındaki diğer farkın gülmek olduğuna değinilmiştir.

ç) "Güleriz ağlanacak hâlimize." diyen şair, emin olunuz ki hata ediyor. Ağlanacak bir hâl karşısında ağlamaya kalkan adamdan hiçbir fayda gelmez. Fakat gülümseyen adamda ümit vardır, bu hâlin bir çaresini bulacak demektir. (74. Sayfa)

Paragrafta, "Güleriz ağlanacak hâlimize." düşüncesinin eleştirildiği görülmektedir. Eleştirilmekle beraber, eleştirilen düşünce farklı bir değerlendirmeyle açıklanmıştır.

Eleştirel düşünme becerisiyle düşüncelerin metinde yer almasından ötürü yukarıdaki paragraf Türkçe dersinin genel amaçlarının yedinci maddesiyle de uygunluk göstermektedir.

Parçalarda düşünme becerilerine yer verilmesi ve bu becerilerin ders esnasında da iyi işlenmesiyle öğrencilerin bu becerileri öğrenmeleri ve hayatta kullanmalar mümkün olacaktır.

d) Tarancı'nın hikâyelerinde anlatıcı, birkaç hikâye hariç, birinci kişi. Anlatıcı -kahramanlar- genellikle şehrin kalabalığında kaybolmuş bireyler. Öyle ki günlük rutinlerini tamamladıktan sonra soluğu, pansiyon ya da ortalama otellerin odalarında alan insanlar. Cahit Sıtkı'nın memurları, Gogol'un memurlarını çağrıştırıyor. Yazıhaneler, bürokrasi, başlangıç ve paydos saatleri, sıkıcı memur yaşamının değişmezliği hikâyelerde önemli bir yer tutuyor.

Bu kitapta, "Sunuş"ta da belirtildiği gibi yabancı kelimeler eserin orijinalliğini bozmamak için değiştirilmemiş. Ancak kitabın sonuna bir sözlük eklenmiş. Bu durum kitabın geneline hâkim olan sadeliği bozmamış. Tarancı'nın şairliği, imgelerindeki zenginlik ve benzetmelerindeki çarpıcılık olarak yansımış hikâyelerine. Bir hikâyeyi okumaya başladığınızda kurgu kadar dilin akıcılığı da sürüklüyor sizi. Yazarın birkaç yerde, cümleleri tekrar ettiğini görüyoruz. Söz konusu noktalarda amaç anlamı güçlendirmek ve o ana, kişiye ya da duruma vurgu yapmak diye düşünülebilir. Belki de bu durumu onun şairliğine dayandırmalıyız. Sesleri tekrar ederek bir ahenk yaratmak da istemiş olabilir.

"Gün Eksilmesin Penceremden", içindeki hikâyelerin duygu çeşitliliğiyle de okuru şaşırtacak. "Abbas" adındaki öyküyle içlenirken, "Dördüncü Sevgiliyi Ararken" ile kahkaha atmak mümkün. Tarancı'nın hikâyelerinde trajedilerle, ironiler atbaşı gidiyor. (80. Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiir ve hikâyelerine yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur.

e) Zamanla içimizde kıpırdayan her umudun gerçekleşmesinin şart olmadığını da öğreniyor insan. Umutlar, sırf umut olarak kaldığı sürece sizi hayal kırıklıklarından koruyor çünkü. Düşle gerçek arasında böyle ince bir farklılık görüyorum. Bu benim iç dünyamı sakinleştiriyor çoğu zaman. dengeliyor.

Bazen de düşünüyorum; başlamayan olguların çekiciliği, bitmiş, yaşanmış ve tüketilmiş olanlardan daha fazla değil mi? (93.Sayfa)

İlk paragrafta düş ve gerçek kavramlarının karşılaştırıldığı, ikinci paragrafta da yazarın düşüncesinin sorgulayıcı bir şekilde ele aldığı görülmektedir.

f) Toplumsal sorunların çözümünde eğitim öğretimin özellikle duygusal eğitimin yadsınamaz bir rolü vardır. Düşünsel eğitim üzerinde durulduğu hâlde ne yazık ki duygusal eğitim üzerinde yeterince durulamamıştır.

İnsan için düşünsel beceriler kadar duygusal beceriler de önemlidir. İnsan, iyi bir mühendis, iyi bir doktor, iyi bir öğretmen olabilir. Ama iyi bir yürek taşımadıkça mesleklere yönelik edinîlen bu bilgi ve becerilerin hiç bir değeri olmaz. Duygusal eğitimden yoksun bir kişi bilgi ve becerilerini kolayca ahlâk dışı kullanabilir. Bunun yanında duygusal eğitimden yoksun olan birey, kendisini geliştiremediği gibi çevresine de kabul ettiremez.

Burada sorun, duygusallığı düşünsel becerilerle uyum içinde dışa vurabilmek, doğru olarak karşımızdakine aktarabilmektir. Çünkü her eylem ve etkinlikte duygusallık vardır. Önemli olan; duyguların denetimini, anlatımını, aktarımını bilgi birikiminin getirdiği düşünsel tutumlarla gerçekleştirebilmektir. (95.Sayfa

Yukarıdaki paragraflarda duygusal eğitim ve duygusal becerilerle ilgili eleştirilerde bulunulmuştur. Yazarın duygusal eğitim ve duygusal beceriler üzerine yaptığı yorum ve değerlendirmeler de paragraflarda yer almaktadır.

MADDE 5- Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları.

(1) Meb Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Bir düz ovada koşarcasına
Yayıldım, dağıldım sayfalarında.
Ben "Tek Adam"
Çoğaldım böyle böyle.
Dost oldum "Keloğlan"la, "Kerem"le;
Dolaştım "Karacaoğlan"la dağ tepe.
Aradım
"Erkilet güzelini bağ arasında"
"Çalı Kuşu"yla söyleştim,
Bir bahçede dallar üstünde. (10. Sayfa)

Altı çizili eserler öğrencilerin seviyelerine uygun eserleri öğrenmeleri ve daha sonra onlara bu eserleri seçmelerine ve seçtikleri eserleri okumayı alışkanlık haline getirmelerine yardımcı olacaktır.

b) İkinci sınıfa başladığımızda, babam, gazetesini bize okuttururdu. Gene aynı yıl, akrabalarımızdan, kendisine dayı dediğimiz bir yakınımız, bize bir hikâye kitabı armağan etti. Okul kitabı dışında gördüğüm ve okuduğum, okurken zevk aldığım ilk kitap odur. O kitaptaki hikâyeler, ninemizin ve o komşu Cici Teyze'mizin bize anlattığı masallardan farklıydı. (12. Sayfa)

Farklı türde yazınsal türlerin metinde yer alması öğrencilerin bir eseri okuma alışkanlığı kazanması bakımından önemlidir.

c) Geceler boyu süren Binbir Gece Masalları ile Köroğlu Destanı'nı (onun Maraş versiyonunu) anlatırdı. Ayrıca Şahmeran masalı... (13. Sayfa)

Aslında mahallemizin çocukları haylazdı fakat açıklanamaz biçimde bir okuma ve sinema merakları vardı. Hazreti Ali'nin Cenkleri dizisini ilk kez onların elinden tanıdık. O kitaplardan biz de edinmek istedik. (13. Sayfa)

Ancak Nasrettin Hoca fıkralarını sindirince onun arkasından İncili Çavuş'u tanıdık. Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Leylâ ile Mecnun, Karacaoğlan ve birbirini takip eden bütün bir halk hikâyeleri dizisi...(13. Sayfa)

Beşinci sınıfta, bir yandan Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun Kolsuz Kahraman ile başlayıp devam eden Türklük bilinciyle yüklü kahramanlık romanlarını okurken bir yandan da Feridun Fazıl Tülbentçi'nin (Osmanoğulları, Yavuz Sultan Selim Ağlıyor) romanlarını okumaya çalışıyorduk. Ve elbette Nihal Atsız'ın o unutulmaz Bozkurtların Ölümü, onun ardından Bozkurtlar Diriliyor adlarını taşıyan romanları. Ve aynı yıl, bir bakıma okumamızda bir dönüm noktası: Ablamız, ilk sömestirin sonunda iftihara geçtiğinde, ona üç adet kitap hediye etmişler: Hemingway (Hemingvey)'dan Çanlar Kimin İçin Çalıyor, Kerime Nadir'den Hıçkırık ve bir de Türk Fıkraları gibi adı olan bir fıkra kitabı... (14. Sayfa)

Aynı yıl Esat Mahmut Karakurt, onun Dağları Bekleyen Kız, Ankara Ekspresi, Erikler Çiçek Açtı romanları... Arkasından Muazzez Tahsin, Ethem İzzet Benice... Derken Fantoma dizisi, arkasından Pardayanlar Mişel Zevako'nun şövalye romanları... O yaz tatilinde Maraş'a döndüğümüzde teyzemlerin evinde Faruk Nafiz Çamlıbel'in Bir Ömür Böyle Geçti adını taşıyan şiir kitabını keşfedişim...(14. Sayfa)

Kendinden büyüklerin ne düşündüklerini öğrenmek için onların yazılarını okumak, öğretmenlerimizin sayısını çoğaltmaktır. Okulda insanın olsa olsa on hocası olur. Hâlbuki kitap okuyan için her özlü yazıcı bir değerli öğretmendir. (15. Sayfa)

ç) Bir insan ki zamanımızdan üç yüz yıl önce ulaştırma olanaklarının sınırlı ve az olduğu bir çağda, Anadolu'yla birlikte tüm Ortadoğu'yu, Kırım'ı ve Kafkas memleketlerini, Hazar kıyılarına kadar İran'ı, Sudan ve Kuzey Habeşistan (Bugünkü Etiyopya) dâhil Arap çöllerini, Rumeli'den başlayarak Arnavutluk'u, Romanya, Macaristan'dan Viyana'ya kadar Doğu ve Orta Avrupa'yı karış karış gezerse, yalnız gezip görmekle yetinmeyerek görüp işittiklerini günü gününe yazarsa bu kişi ancak Evliya Çelebi olur. On ciltlik Seyahatnâme'si de, seyahat edebiyatının zevkle okunan bir şaheseri olarak tanınır. (39. Sayfa)

d) Orta oyunu, malum, meydan oyunudur. Seyirciler bu oyunun etrafını çepeçevre kuşatırlar, yalnız bir tarafı açık bırakılırdı. Oynayanlar, oyundan evvel, çay ve kahve dağıtan kahveci çırakları gibi, oradan gelirlerdi. Bu oyunun dekoruna gelince "yenidünya" denilen, yukarı ve dip kısmı ekseriya süs olsun diye küçük bir pano parçası hâlinde, üç dört aralıklı ve aşağıya kadar bütün ortası açık bir çeşit paravana idi. Paravananın birbirine bağlı her bölümü, böylece, arka tahtası kırılmış bir ayna iskeletine benzerdi. Bu yenidünya kurulduğu zaman sanki bir ev olurdu. Eşyası da iki iskemleden ibaretti ve bu iskemlelerde zenneler otururdu. "Gözlemeci" gibi oyunlarda da aynı şekilde fakat çok kısa bir yenidünya bulunurdu ki buna "dükkân" denilirdi. Dükkânda tek iskemle vardı. (43.sayfa)

"Orta Oyunu" adlı metinden alınan yukarıdaki paragrafta orta oyunu öğrenciler için farklı bir sanat etkinliğidir. Dolayısıyla öğrencilerin seviyelerine uygun sanat etkinliklerini seçme ve izleme alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olacaktır.

e) Dört yüz yıl sonra Ergenekon'da hem kendileri hem sürüleri o kadar arttı ki ülkeye sığmaz oldular. Bu yüzden toplanıp konuştular, çare bulmak istediler. Dediler ki: "Atalarımızdan duyardık, Ergenekon'un dışında geniş yerler, güzel yurtlar olurmuş. Eskiden oraları bizim yurdumuzmuş. Dağların arasından bir çıkılacak yol arayıp bulalım, çıkıp buradan göçelim. Ergenekon'un dışında kim bizimle dost olursa dost olalım, düşman olursa vuruşalım."

Böyle konuşulup karar verilince Ergenekon'dan çıkmak için bir yol aramaya başladılar, bulamadılar.

O zaman bir demirci dedi ki: "Bu dağda bir demir madeni var. Yalın kata benzer. Madenin demirini eritsek bir yol olurdu." (72. Sayfa)

Yukarıdaki paragraflar "Ergenekon Destanı" adlı metinden alınmıştır. Bu metinde destan türüne yer verilmiş olması öğrencilerin seviyelerine uygun kültür, sanat eserini okuma alışkanlığı kazanmasında yardımcı olacaktır.

(2) Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Sonunda bir çocuk geldi. Kitaplara uzun uzun baktı, Define Adası'nı seçti. (70. Sayfa)

"İlahi çocuk! Sana kitap parası veremeyeceğimizi nereden çıkardın? Her zaman kitaba verilecek paramız vardır. Yeter ki okumak iste. (71. Sayfa)

İlk paragrafta "Define Adası" kitabının örnek gösterilmesi, ikinci paragrafta da kitapla ilgili olumlu sözler öğrencilerin okumaya karşı istek uyanmasını sağlayacaktır.

b) Aldığım kitap, bana göre kalın sayılacak bir romandı. Biraz okudum, sıkıldım. Niye ince bir kitap almamıştım. Ertesi gün bu kitabı en ince kitapla değiştirdim. Onu o gün okuyup bitirdim. Daha sonraki günlerde, içinde birbirinden farklı kısa hikâyelerin olduğu kitapları okudum. Hikâyeleri bitirince kitaplıktaki en ince romanı aldım. Onu da okuyup bitirdim. (77. Sayfa)

Yalnızlık ve ölüm temalarının unutulmaz şairi Cahit Sıtkı Tarancı'nın ölümsüz bir şiiriyle başlamak istedim. Çünkü "Gün Eksilmesin Penceremden" dizesi artık sadece bu şiirin son dizesi değil, aynı zamanda şairin tüm hikâyelerinin toplandığı kitabın adı. Yeni çıkan bu kitap, Tarancı'nın farklı bir yanıyla tanıştırıyor bizi. (79. Sayfa)

Metinlerde sanatçıların eserlerine yer verilmesi ve onların eserlerinin tanıtılması öğrencilerde okumaya karşı istek uyandıracaktır. Onlarda kendi seviyelerine uygun eserleri seçme dinleme ve izleme alışkanlığının oluşmasını sağlayacaktır. Yukarıdaki paragrafta da Cahit Sıtkı Tarancı'nın kitabı tanıtılmıştır.

c) Kendi yaşamımızın -hatta evrenimizin- dışına çıkıp, başka başka yaşamlara tanıklık etme olanağı sunar kitaplar. Ama bazı kitaplar vardır ki; sanki bize seslenmektedirler. Adımızı çağırır gibi... Bir vitrinden ya da sokakta ikinci el satan bir tezgâhtan göz kırpar büyülü kitabımız. Bilge Karasu'nun dediği gibi, "Okur kitap arar ama kitabın da okuru aradığını ben çok gördüm. Açıklanabilir bir şey söylemiyorum belki, ama 'rastlantıların' çoğu, açıklayamadığımız için rastlantı görünmez mi?" Kitaplar biraz da Pandora'nın kutusu gibi değil midir? Okuma öncesi hazırlıklar yapsak da, yine de kitabın ilk cümlesiyle karşılaşana kadar bizi neyin beklediğinden haberimiz yoktur. Yazarın okura söyleyecek bir sözü vardır. Ancak bu sözler her kulakta başka başka anlamlarla çınlar. (84. Sayfa)

Paragrafta kitaplarla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Metinlerde bu tür bilgiler öğrencilerde kitaba ve kitap okumaya karşı farkındalık oluşturacaktır.

Kitapların içeriğiyle ilgili sorular sorulması ve sorgulayıcı bir yaklaşımla düşüncelerin ele alınıp değerlendirilmesinden dolayı yukarıdaki paragraf, Türkçe dersinin genel amaçlarının dördüncü maddesine de uygunluk göstermektedir.

MADDE 6- Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri.

(1) Meb Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Okumanın bir şeye "anlam yükleme" olduğunu öğrenebilmem için
(mecaz)
fırınlar dolusu ekmek yemem gerektiğini o yaşta nereden bilecektim? (12. Sayfa)
(deyim)

"Okuma Serüveni Nasıl Başladı" adlı metnin ilk paragrafından alınan yukarıdaki cümlede "anlam yükleme" mecaz anlamlı sözcük grubu ile "fırınlar dolusu ekmek yemek" deyimi öğrencilerin sözcük dağarcığının gelişmesine katkı sağlayacaktır.

b) Ben, aldığımız kitabı Nasrettin Hoca'nın maceralarını anlatan bir kitap diye düşünüyordum, aldanmışım. Tek tek fıkralar görünce sükûtu hayale uğradım.
(deyim)

Sabırla toplanmış bilgiler, gözlemler birbirini kovalıyor. Sap çekimini, döven sürmeyi, tınaz savurmayı, saman çekmeyi; bunlardan başka, pancar sulamayı, pancar sökümünü, pancar taşımayı bütün ayrıntılarıyla görüyoruz. (16. Sayfa)

Altı çizili sözcük grupları yerel sözcüklerdir. Daha çok bir meslek grubuna ait olup öğrencilerin bilemeyeceği ve metin sayesinde öğrendikleri sözcüklerdir. Bu sözcüklerin öğrenilmesi öğrencilerin sözcük dağarcığını zenginleştirir.

c) Ben de bunun için röportajla roman arası bir eser diyorum. Paradoks gibi gelecek. (16. Sayfa)

Bunun dışında bir kişiliklerini göremiyoruz onların. Yazar, onların da bir iç dünyaları olduğunu gösteremiyor. Bunun için o kişilerin içleri bazuka namluları gibi dümdüz, ne yivleri var ne setleri. (17. Sayfa)

Güzel yazılmış bir yazıyı okumak, sönüp gitmiş bir varlığın fotoğrafına bakmak gibidir. Daha doğrusu, donup kalmış, sessiz bir fotoğraf değil; konuşan, düşündüklerini anlatan canlı ve sesli bir sinema. (18. Sayfa)

Onları anlamak, dediklerini kavramak için dimağ dediğimiz düşünme makinesini işletmek ve onu yormak lazımdır. (18. Sayfa)

Eski Yunan'ın büyük filozofu Sokrat, hiç yazmadı. Eğer yetiştirdiği Plâton da böyle yapsaydı Sokrat, baldıran ağusuyla değil, yazı yazmamakla kendini öldürmüş olurdu. (19. Sayfa)

ç) Bizde sözlükler, kütüphanelerin en kuytu köşelerinde uyuklayarak ömür tüketirler. Günler ve geceler boyu, sırtlarında bir insan elinin sıcaklığını hissetmek hülyasıyla tutuşur, "Bilinmedik bir kelime çıksın da hatırlanalım." diye dua eder dururlar. Bu uzun dua ve sükûnet zamanlarında, tahmin edilir ki iki kapak arasında toplanmış eski, yeni; yerli, yabancı binlerce kelime, eğlenceli oyunlar icat eder; en azından hayat hikâyelerini birbirlerine anlatarak vakit geçirirler. (20. Sayfa)

"Sözlükle Muhabbet" adlı metinden alınan yukarıdaki bölümde sözlükler kişileştirilmiştir. Sözlüklerin yukarıda dua ettiğini, hülyalar kurduğunu, birbirlerine hayat hikâyeleri anlattıkları görülmektedir. Bu durum öğrencilerin duygu ve hayal dünyalarının gelişmesine katkı sağlayacaktır.

d) Bakmayın kâğıt üstünde kara kara dizdiklerine; onlar, seslerden, seslerin işaretleri olan harşerden müteşekkil küçük "canlı"lardır. Seslerin, harşerin yan yana gelerek kelimeleri oluşturması, sonra o kelimelerin insan denen varlığın bütün ruhunu aydınlatıveren sihirli anlamlara, cümlelere dönüşüp duyguları, dilekleri, özlemleri seslendirmesi, başlı başına mucizevi bir şey olmalıdır.(20. Sayfa)

İnsan, mensup olduğu milletin varlığını ve mutluluğunu düşündüğü kadar bütün dünya milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletinin mutluluğuna ne kadar kıymet veriyorsa bütün dünya milletlerinin mutluluğuna da hizmet etmeye, elinden geldiği kadar çalışmalıdır. (24. Sayfa)

Dünyada ve dünya milletleri arasında sükûn, açıklık ve iyi geçim olmazsa bir millet kendi kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur. (24. Sayfa)

Milletleri sevk ve idare eden adamlar, tabi evvela kendi milletinin varlığının ve mutluluğunun yaratıcısı olmak isterler. (24. Sayfa)

Bu işlerin en büyüğü, temeli, Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak azimkârane yürümesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz.

Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Milli kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Bunun için, bizce zaman ölçüsü geçmiş asırların gevşetici zihniyetine göre değil, asrımızın sürat ve hareket mefhumuna göre düşünülmelidir. (25.sayfa)

Çünkü Türk milleti Milli birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir ve çünkü Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet ilimdir.

Şunu da ehemmiyetle tebarüz ettirmeliyim ki yüksek bir insan cemiyeti olan Türk milletinin tarihî bir vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitri zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, Milli birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek Milli ülkümüzdür. Türk milletine çok yaraşan bu ülkü, onu, bütün beşeriyete hakiki huzurun temini yolunda, kendine düşen medeni vazifeyi yapmakta muvaffak kılacaktır. Büyük Türk milleti, on beş yıldan beri giriştiğimiz işlerde muvaffakiyet vaat eden çok sözlerimi işittin. Bahtiyarım ki bu sözlerimin hiçbirinde, milletimin hakkımdaki itimadını sarsacak bir isabetsizliğe uğramadım. Bugün, aynı iman ve katiyetle söylüyorum ki Milli ülküye, tam bir bütünlükle yürümekte olan Türk milletinin büyük millet olduğunu, bütün medeni âlem, az zamanda bir kere daha tanıyacaktır. Asla şüphem yoktur ki Türklüğün unutulmuş büyük medeni vasfı ve büyük medeni kabiliyeti, bundan sonraki inkişafıyla atinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır. (26. Sayfa)

Dünyada her şey için, maddiyat için, manevîyat için, muvaffakiyet için, en hakiki mürşit ilimdir, fendir; ilim ve fennin haricinde mürşit aramak gaşettir, cehalettir, dalalettir. Yalnız, ilim ve fennin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının tekâmülünü idrak etmek ve terakkiyatını zamanında takip eylemek şarttır. (28. Sayfa)

Bilindiği üzere "ilim" sözcüğünün anlamı, gayet geniştir. Hatta aslı Arapça olan bu sözcüğün, Osmanlıcadaki kullanılışıyla, günümüzde artık yaygınlaşmış olan bilim sözcüğünden daha geniş anlamlı olduğunu söyleyebiliriz. Fen ise temel bilimler, yani matematik, astronomi, fizik, kimya ve tabiî bilimler anlamına gelir. Liselerimize ilişkin olarak "fen kolu" ve üniversitelerimize ilişkin olarak "fen fakültesi" terimlerimiz bunu açıkça gösteriyor. Demek ki Atatürk'ün, kılavuzluğunda yürünmesini öğütlediği bilim, geniş kapsamlı bir bilimdir. (29. Sayfa)

Başka bir ifade ile Atatürk, en başta kesinlikle bilim gelmek şartıyla, diğer birtakım gerçek kılavuzlarımızın da bulunduğuna fakat bunların bilim yöntem ve kurallarından pay alabilen ve bilim kadar olmasa da yine de az çok dizgelileşmiş, özgünleşmiş durumda bulunan bilgi ve gözlemlerimiz olduğuna yahut da bunların, örneğin aklımız ve tecrübemiz gibi bilimi oluşturan temel ögeler arasında yer almaları gerektiğine isabetle parmak basmış oluyor. (29. Sayfa)

e) Taşıma toprağıma toz konduranın
Alnını karışlarım
Şairim şair olmasına
Canım kurban şiirin gerçeğine, hasına
İçerisine insan kokusu sinmiş mısralara vurgunum
Bıçak gibi kemiğe dayansın yeter
Eğri büğrü, kör topal, kabulüm. (36. Sayfa)

Ah bu türküler
Türkülerimiz
Ana sütü gibi candan
Ana sütü gibi temiz
Türkülerde tüter dağ dağ yayla yayla
Köyümüz, köylümüz, memleketimiz
Ah bu türküler köy türküleri
Dilimizin tuzu biberi (37. Sayfa)

Yukarıdaki bentte türküler ana sütüne, dilimizin tuzu biberine benzetilmiştir. Öğrencilerin duygu ve hayal dünyalarının gelişmesine katkı sağlamakla beraber yapılan betimlemelerle de aynı zamanda söz dağarcığının da zenginleştirilmesi amaçlanmıştır.

f) Ah bu türküler, köy türküleri
Ne düzeni belli ne yazanı
Altlarında imza yok ama
İçlerinde yürek var
Cennet misali sevişen
Cehennemler gibi dövüşen
Bir çocuk gibi gülüp
Mağaralar gibi inleyen (36. Sayfa)

Bentte yer alan betimlemeler ve kişileştirmeler öğrencilerin söz dağarcığının zenginleşmesini sağlayacağı gibi aynı zamanda da duygu ve hayal dünyalarını da geliştirecektir.

g) Orta oyunu, malum, meydan oyunudur. Seyirciler bu oyunun etrafını çepeçevre kuşatırlar, yalnız bir tarafı açık bırakılırdı. Oynayanlar, oyundan evvel, çay ve kahve dağıtan kahveci çırakları gibi, oradan gelirlerdi. Bu oyunun dekoruna gelince "yenidünya" denilen, yukarı ve dip kısmı ekseriya süs olsun diye küçük bir pano parçası hâlinde, üç dört aralıklı ve aşağıya kadar bütün ortası açık bir çeşit paravana idi. Paravananın birbirine bağlı her bölümü, böylece, arka tahtası kırılmış bir ayna iskeletine benzerdi. Bu yenidünya kurulduğu zaman sanki bir ev olurdu. Eşyası da iki iskemleden ibaretti ve bu iskemlelerde zenneler otururdu. "Gözlemeci" gibi oyunlarda da aynı şekilde fakat çok kısa bir yenidünya bulunurdu ki buna "dükkân" denilirdi. Dükkânda tek iskemle vardı. (43.Sayfa)

Bu iki sanatçının orta oyununu birçok kere seyretmiştim. Muhaverelerine nükte ve orijinallik bakımından doyum olmazdı. Bu oyunu muhaverelerden hiç unutmadığım bir tanesini kısaca anlatayım:

— Vay, Hamdi'ciğim, nasılsın?
— Sorma başıma geleni.
— Ne oldu?
— Ne olacak. Ölümlerden kurtuldum.
— Yaa... vah vah... Allah korusun!

— Bak anlatayım da dinle!

(Ve başlardı şöyle bir hikâye anlatmaya.) (44.Sayfa)

ğ) Bizim köyün lodos tarafı gayri meskûndur. (57. Sayfa)

Çünkü orman memuru buraları Orman Kanunu mucibince orman addeder. (57. Sayfa)

Bir sabah her zamanki çamın altına vardım ki bir köylü kadın, üç yarı çıplak çocuk garip birtakım taşlar, tahtalar, saclarla bir şeyler yaparlar. Bu, her tarafından poyraz, lodos, gün doğusu, keşişleme, yıldız, karayel rüzgârı giren bir evdi. Mustafa arkasına yeşiller giymiş güçlü kuvvetli bir kadın takmış, üç evleğine çizgiler, ocaklar açıyordu. (59. Sayfa)

h) Onun için zamanımızda nasıl aile küçülmüşse misafirlik de kısaldı. Şark'ın misafirseverlik âdetleri zamana uymaz olunca Garp'ın usullerini moda yapmak suretiyle misafirlikleri zamana uydurmak yoluna gidildi. Mesela şimdi İstanbul'da her sınıf ailenin mutlaka bir kabul günü vardır. Ayın belli bir günü misafirlerini memnuniyetle kabul edeceğini ilan eden kibar hanımlar ayın öbür günlerini de ahbaplarının kabul salonlarında geçiriyorlar. Yani misafirlik böylelikle biraz disiplin altına alınmıştır. Çatkapı misafirliğe gidilemiyor. Fakat buna karşılık sosyete dedikleri, biraz da vakitleri bol takımından olan hanımların kabul günleri, rivayete göre, muhteşem oluyor, misafirler usulü dairesinde giyinmeye, misafirlik günlerinde söz olmasın diye şapkadan pabuca sık sık yenilemeye mecbur oluyorlarmış.Eğer üç kabul gününde bir hanım aynı elbise ile görünürse kocasının işlerinin o günlerde pek iyi gitmediği rivayeti derhal etrafa yayılıyormuş. Aslında sadece sohbet vesilesi olan hatır sormaya, haerleşmeye,yaklaşmaşmaya hatta yardımlaşmaya yaraması lazım gelen misafirlik müessesesinin israfa yol açarak insanları müşküllere sarması, dedikodulara, kırgınlıklara sebep olması doğrusu tatsız bir şeydir. (76-77. Sayfalar)

ı) Keşke ben evde olaydım…
Esef ettim, vah vah!
Ne yalan söyleyeyim kalbime haşyet geldi.
İşte karşımda bizim yâr-ı kadimin yurdu.
Bakalım var mı ışık? Yoksa muhakkak uyudu.
Sola döndüm, odanın eski şayak perdesini,
Sürme çekmiş gibi nur indi mumun kör gözüne!
Önce amma şu fakir ademi memnun edeyim.
Bir de baktım ki: Tek onluk bile yokmuş kesede;
Mühürüm boynunu bükmüş duruyormuş sade!
O zaman koptu içimden şu tahassür ebedî: (87-88.Sayfalar)

Dağılır yaylanın boz dumanları,
Eğilir yıldızlar öper çamları.
(Kişileştirme)
Bir başka âlemdir yaz akşamları
(Benzetme)
Cennet ile birdir güney illeri.

Motor sesleriyle uyanır sabah
(Kişileştirme)
Kekik kokusuna boyanır sabah.
Özene bezene yaratmış Allah,
Ne geniş ne dardır, güney illeri.

Ordadır ozanın gönül bolluğu:
Sevgi sıcak sıcak, aşk buğu buğu...
Gerçek yiğitlerin harman olduğu,
Eşsiz bir diyardır güney illeri.(90. Sayfa)
(Benzetme)

Yukarıdaki dörtlüklerde benzetme, kişileştirme sanatları kullanılmıştır.

i) Birçok çiçek açmıştı kıyısında. Çiçek her yerde olur. Buradaki çiçekler ise bir başkaydı. Renkleri daha canlı, daha parlak, daha ışıklıydı. En küçük çiçek bile kocamandı, el gibi, el gibiydi. Hele bir yaban süsenleri vardı ki sarının en tatlısıydı. Bir de güzel kokuyorlardı, insanın başı dönüyordu.

Eline yabancı dilden bir kitap almıştı. "Bu harikulâde bir kitap!" diyordu. (94. Sayfa)

Hâlbuki zaman, alabildiğine, dörtnala gitmektedir. (94. sayfa)

Gençlere bakıyorum: Kendilerinin bir şey öğrenmelerine yarayacak en kıymetli zamanlarını boşu boşuna, bir mirasyedinîn para harcaması gibi harcıyorlar.(95. Sayfa)

Ama boşuna harcanmış zamanı tekrar geri alıp eski yerine koyamazsınız. O, boyuna akar gider. Siz uyursunuz, zaman uyumaz; akışına devam eder. (95. Sayfa)

Ancak seneler ve seneler geçtikten sonra arkanıza baktığınız zaman, o gençlik günlerinizin ta ufuklara kadar uzanıp gittiğini, derin teessüfler içinde görür, kaybettiğinizin azametini seyrederken acılar içinde yüreğinizin sızladığını hissedersiniz. (95. Sayfa)

"Ev alma, komşu al."
"İki gönül bir olunca samanlık seyran olur."
"Nohut oda, bakla sofa"
"İki oda bir aralık, bir ahır bir samanlık." (97. Sayfa)

Dil ile mimarî etkileşimi, evin şeklinden döşenmesine kadar pek çok konuda çıkar karşımıza. Geleneksel bir tür evi yapmışsanız sofadan, sedirden, siniden, yüklükten, ocaktan söz edersiniz. Batı etkisinde modern bir ev yaptığınızı zannederek ne modern ne geleneksel, arabeks bile sayılmayan, postmodern bile olmayan kişiliksiz bir yaşama mekânı oluşturmuşsanız antreden, koridordan,

salondan, salon-salonmanje'den, gardıroptan, şifoniyerden, şömineden, WC'den, yanı sıra oturma odasından, kanepeden, divandan söz edersiniz. Yüklüğün bulunduğu dönemlerde dedelerimiz gecelik entarisi giyerdi; şimdi gardırobunuz varsa pijama ve ropdöşambır giyersiniz. Her mimarî tarz, yanında kendi dilini de taşır. (97. Sayfa)

Gündüz, Ağrı'nın bulutlarla dansı başlıyor. Onlar ne bulutlardır öyle!... Dıranas, "Ağrı" şiirinde dağın üstünde dolanıp duran bulutlara hayranlığını gizleyemez: "Bulutlar, ne güzel bulutlar onlar / Hep böyle başımın üstünde dursunlar! / Menekşe rengi, kan rengi, toprak rengi." Bulutların dansı... Sabahleyin kalkıp bakarsınız; derin bir boşluk, bir ürküntü kaplar içinizi. Ağrı, o koskoca dağ, yerinde yoktur! Kapkara bulutlar, bir sis ve duman kütlesi, dağı yutmuştur. Derken sisler, dumanlar dağılır. Bu sefer, çılgınca beyaz pamuk yığınları gelip konar dağın başına; oracıkta bir bulut dağ oluşuverir. Öğleye doğru onlar da çekilip gider... Beyaz, serinlik veren yüceliğiyle ortaya çıkar Ağrı... (100. Sayfa)

Dingin bir gün ortasıdır... Ama çok kalmaz böyle... Birazdan, kâh pamuk yığınları dolanıp gelir zirveye, ferahlatıcı bir aydınlık kaplar ortalığı kâh gri bulutlar geçer hızlı hızlı; gölgelenir, mor bir kütleye dönüşür dağ. Bazen, yalnız zirveyi, bir top bulut örter. Karlı gövde, etekler açıkta kalır. Bazen de küçük, dumansı bulutlar, karlar üstünde parça parça tütmeye başlar. Sanırsınız dağ nefes alıyor, duman üşüyor göğe doğru... Ağrı'nın çıplak, sınırsız gök mavisiyle kucaklaştığı anlar nadirdir. O zamanlar, doyasıya mavilik içtiğine inanırsınız onun... Aydınlık gök mavisi altında dinlenme saatleri öğleden sonları başlar Ağrı'nın. İkindiye doğru güneş eteklerine vurunca tepeler, vadiler, düzlükler, derin girintiler... gün ışığı altında mor bir aydınlığa bürünür. Sabahları seçilemeyen, sisli bir karaltıdan ibaret olan bu manzaranın, çıplak gözle seçilebilecek kadar belirginleşmesi, ayrıntıların zengin ve uysal görünüşü şaşırtır sizi. (101. Sayfa)

Dağın seyri kadar, eteklerinde oluşan renk cümbüşünün temaşası da doyumsuz olmuştur. Renkler, şekiller öylesine çok, öylesine intizamlı değişir ki Ağrı'da, bir köşeye çekilip gün boyu dağ izlemek ihtiyacı duyarsınız. Bu seyir asla sıkmaz insanı. Değişen ışıklara, renklere, şekillere kapılır gidersiniz. Dağ sizi kendi

masalına çeker, ister istemez onun esiri olursunuz. Bir Nuh Tufanı kopar hayalinizde. Azgın suların köpürttüğü deryanın ortasında "yeryüzünün kazığı" gibi görkemli Ağrı Dağı durmaktadır. Hz. Nuh'un gemisi, ancak bu mucizenin başında sükûn bulacağını bilmiş olmalıdır. Dağ, ne denli gururlansa yeridir. Onun bulutlu başı, fırtınaları dindiren, maviliği ve hayatı çağıran bir kurtuluş yeri olur. (101. Sayfa)

(2) Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Düşmanlar, Göktürkleri görünce birden geri döndüler, saf tuttular, vuruştular, galip geldiler. Bütün Göktürklerin çadırı bir yerde olduğundan bunları ve mallarının hepsini zapt ettiler, bir aile bile kurtulamadı. Büyüklerin hepsini kılıçtan geçirdiler. Küçüklerini de kul ettiler. (8. Sayfa)

Büyük Türk Kağan'ı Börteçine'yi ululadılar. (10. Sayfa)

Büyük işler, önemli atılımlar ancak birlikte çalışma ile elde edilir. (10. Sayfa)

Yukarıdaki altı çizili bölümlerde öğrencilerin öğrenmeleriyle söz varlıklarını zenginleştirecek sözcük ve sözcük gruplarına yer verilmiştir.

b) Anadolu Selçukluları Devrinden Osmanlıların son yıllarına kadar bir esnaf ve sanatkâr örgütü olarak bilinen Ahiliğin her köyde, her kasaba ve şehirde; ocakları, odaları ve tekkeleri vardır. (11. Sayfa)

Ahilik kavramının öğrenilmesiyle öğrencinin söz varlığı zenginleşecektir.

Ahilik kavramı aynı zamanda Osmanlı dönemindeki önemli bir teşkilattır ve bu teşkilata metinde yer verilmesiyle öğrenciler kendi kültürlerine, değerlerine dair

de bilgi sahibi olacaklardır. O nedenle Milli Eğitimin genel amaçlarının birinci maddesiyle de paragraf uygunluk göstermektedir.

c) Gördün ya oğlum! Bu halkın dilinden kurtulana aşk olsun. Sen söylenenlere bakma, doğru bildiğin yolda yürü. Halkın ağzı torba değil ki büzesin. (18. Sayfa)

Altı çizili bölümle atasözü örneklendirilmiştir.

ç) Milli ve toplumu ilgilendiren meselelerimizde (neme lazımcılık) olmamak şartıyla. (19.sayfa)

Milletine hep hakikatleri söylemiş ve bunu tavsiye etmiştir. "Milleti aklımızın ermediği, yapmak kudret ve kabiliyetini kendimizde görmediğimiz hususlar hakkında kandırarak geçici teveccühler elde etmeye tenezzül etmeyiz." sözü çok anlamlıdır. (22. Sayfa)

"Milletimizi esir etmek isteyen düşmanları, behemehal (ne yapıp edip) yeneceğimize dair güvenim bir dakika olsun sarsılmamıştır." (25. Sayfa)

O arkadaşlarından yaşayanların methiyesini, şehit olmuşların mersiyesini, uykusuz geceler ve gündüzler aşarak yazmakla, söylemekle tüketemezdin... (34. Sayfa)

Kaldırımlar, içimde kıvrılan bir lisandır. (40. Sayfa)

Sakin, sütlimandı burası. Tül gibi mavisini ak köpüklere benzeyen martıların altına sermişti. Çok uzaklarda olmayan kıyılarıyla, adalarıyla gülüyordu sürekli. (43. Sayfa)

Bana öyle geliyor ki Nasrettin Hoca'mız eskimiş ayların kırpılıp yıldız yapıldığını söylerken herhâlde bunu kestirmiş olmalıdır. (47. Sayfa)

Metinlerden alınan yukarıdaki altı çizili bölümlerde öğrencilerin bilmedikleri kelimelerin anlamlarını öğrenmeleriyle söz varlıkları ve aynı zamanda da düşünce dünyaları zenginleşecektir.

d) Eskimiş bir yıl milletlerin hayatında tarih oluyorsa onu yaşayan insanların hayatında da mazi olur. Her giden yıl mazimizden bir parça olacaktır.

Mazi deyip geçmek tabii doğru olmaz. Hani bir söz vardır. Daha ziyade maziye önem vermek istemeyenlerin ağzından duyulur. Geçmiş zamana hiç aldırmadıklarını belli etmek için "geçmişe mazi, yenmişe kuzu" derler ve bunu derken de her şeyin unutulduğunu anlatmak isterler. Hâlbuki unutulur gibi görünmelerine rağmen hiçbir şey unutulmaz. Biz bir taraftan bugünü yaşarken bir taraftan da mazimizi yapmakla meşgul olduğumuzu pek fark etmeyiz. Bugünkü hayatınızı şöyle bir gözden geçirirseniz ondan maziye ne kalacağını daha iyi görebilirsiniz. Eğer hiçbir şey yapmadınızsa mazinize hiçbir şey kalmayacaktır. Eğer kötü bir şey yaptınızsa bu kötülük mazinizde yer alacak ve bir gün mazinizi araştırmaya kalkacaklar çıkarsa onlar yaptığınız o kötülüğü bulmakta büyük zorluk çekmeyeceklerdir. Çünkü mazi eşelendiği zaman içindeki fena şeyleri dışarı vurur. Siz onu istediğiniz kadar örtmeye çalışın, mademki kendiniz biliyorsunuz, günün birinde, ihtiyarladığınız ve artık kötülük yapmak size zor geldiği günlerde onu hatırlayacaksınız, yüreğiniz burkulacaktır. Hiç değilse radyoda "Mazi Kalbimde Bir Yaradır" şarkısı söylenirken derin derin göğüs geçirmekten kendinizi alamayacaksınız.

Ama bir de bugün çok iyi bir iş yaptınız da yaptığınız bu işle derece derece kendinize, ailenize, dostlarınıza, vatandaşlarınıza ve nihayet memleketinize faydalı oldunuzsa yarın mazinize parlak, temiz bir sayfa geçiyor demektir. "Mazisi tertemiz" dediğimiz insanlar hiçbir şey yapmamış kimseler değildirler; daima çok iyi şeyler yapmış, özellikle kötülükler, fena hareketler yapmamış insanlardır. Hayatlarından geçmiş olan yılların günlerinde iyi şeyler yapmak fırsatını kaçırmamış olanlardır. (48. Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda "mazi" kavramıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Kavramın sadece tanımı yapılmamış aynı zamanda kavramla ilgili söz ve şarkıya da yer verilerek düşünce zengin bir anlatımla açıklanmaya çalışılmıştır. Bu tür metinler ve metinlerde yer alan bu tür ifadeler öğrencilerin dil zevki ve bilincine ulaşmalarına büyük katkı sağlayacaktır.

Paragraf anlama, yorumlama, ilişki kurma ve değerlendirme becerilerine yönelik unsurları da içerisinde barındırdığından Türkçe dersinin genel amaçlarının dördüncü maddesine uygunluk göstermektedir.

e) Kâh esecek rüzgâr, kâh dinleyeceğiz yağmuru,

Kâh karlarla bembeyaz kesilecek çimenler.
Hep geçireceğiz içimizden:
Hayat beraber, ölüm beraber...
Şu göklerin altında,
Olacağız o kadar bahtiyar
Ki çıkıp mezarlarından annemiz, babamız da,
Beyaz evimize yerleşecekler,
Uzun kış geceleri onlar da aramızda
Göz göze bakışacak, mangalı eşecekler...(51. Sayfa)

"Beyaz Ev" adlı şiirden alınan yukarıdaki bentle, öğrencilerin hem bilinmeyen sözcüklerin öğrenilmesiyle söz varlıkları zenginleşecek hem de şiirin verdiği duyguyla birlikte öğrencilerde dil zevki ve bilincinin oluşması sağlanacaktır.

f) Helen, yaşamı olduğu denli çevresini de "tırnaklarıyla kazırcasına" bir istek ve kararlılıkla öğreniyordu. (63. Sayfa)

Kitapları gözümüze kestirdiğimiz (67. Sayfa)

İkimiz de geçen hafta babalarımıza güç bela birer çift spor ayakkabısı aldırdığımızdan, artık kitap istemeye yüzümüz yoktu. (67. Sayfa)

Bazı kimseler vardır, sanki Cenabı Hak onlara gülmeyi yasak etmiştir. Gülümsemeyi aklı başında adamın ciddiliğini bozan bir hâl sayarlar. Yüzgöz olmasınlar diye çocuklarına gülmezler; laubali demesinler diye komşularına gülmezler. Kaşları sanki kudretten çatılmıştır. (72. Sayfa)

Onun için her şeyi yapabilirdim.Yüreğini ağzına getirecek bir korkutma töreni bile düzenleyebilirdim. (88.Sayfa)

Eve döndük. Ankara'dakilere birkaç güzel şey de aldık. Ama benim keyfim iyice kaçmıştı. Büyükdayının "Adana'yı sevdin mi, beğendin mi?" gibi sorularına sıradan cevaplar vererek savuşturduğumu biliyorum. (92.Sayfa)

Altı çizili bölümlerde yer alan deyimlerin derste öğrenilmesiyle öğrencilerin söz varlıkları zenginleşecektir. Aynı zamanda da duygu, düşünce ve hayal dünyalarının da gelişmesi sağlanacaktır.

g) Toplumsallaşma, insanın birey durumuna gelmesidir. İçinde yaşadığı toplumun değerlerini, kurallarını öğrenerek benimsemesidir. Toplum içinde belli bir rol ve konum kazanmasıdır. (94.Sayfa)

Vali Bey, Mevlana'nın Şeb-i Arus deyimi ile cevap verdi bu konuşmaya. "Bütün ayrılışlar, bütün görevler düğün gecemizdir bizim. Gidelim ki başka arkadaşlar da gelsin..." dedi gözleri buğulanarak... Yenildi, içildi, dans edildi, konuşuldu... Ben de oradaydım. Güzel "insan ilişkileri"ydi yaşanılan. (100.Sayfa)

Altı çizili bölümler öğrencilerin öğrenilmesi öğrencilerin söz varlıklarının zenginleşmesini sağlayacaktır.

İkinci paragrafın, Mevlana ve Şeb-i Arus'a yer vermesinden ötürü Milli Eğtimin genel amaçlarının birinci maddesiyle de uygunluk taşıdığı görülmektedir.

MADDE 7- Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri.

(1) Meb Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Apaydın'ın bildirisini saygıyla karşılamak gerekir ama gerçeği görüşü bana biraz eksik geldi. Apaydın, köye traktör girmesi sorununu, köy ağalarından birinin oğlu olan Arif gibi görüyor. Traktörün sağlayacağı yakın faydaları, traktörün, yalnız traktörü olanlara sağlayacağı faydaları görüyor. Bunu onların gözü ile görüyor. İlkel üretimin yerini makineli üretim alınca bunun gerektireceği ekonomik, toplumsal değişmelere hiç değinmemiş. Traktörle birlikte gelecek yeni sorunlardan habersiz görünüyor. Traktör sorununu görüşü, varlıklı, aklı başında, çıkarını bilir köylülerin görüşünden ileri değil. Arif şöyle der: "Yakup'un Ali harmanı bitirdi. On günde beş yüz lira da para kazanmış." Traktörün faydası konusunda Apaydın da bundan ötesini düşünmüyor gibidir. Oysa yazar, köylülerin görüşü ile birlikte, kendi görüşünü de bize iletebilmeliydi. "İlkel üretim çok yıpratıcıdır, köye traktör girmelidir, traktörün faydaları çoktur, büyüktür." yolunda bir görüş, pek genel bir görüş olarak kalıyor; iyi niyetli ama üstünkörü bir görüş olarak kalıyor. (16. Sayfa)

"Sarı Traktör" metninden alınan yukarıdaki parçada yazar eleştirel bir yaklaşımla Apaydın'ın traktörün kullanılmasıyla birlikte meydana gelebilecek değişiklikler konusunda söylediklerini yetersiz bulup eleştiriyor. Eleştirmekle birlikte kendisi de doğrusunun nasıl olması gerektiğini söylüyor.

Metnin aynı zamanda "Türkçe Dersinin Genel Amaçları"ndan eleştirme, ilişki kurmayı da içine alan dördüncü maddesiyle de ilgili olduğu görülmektedir.

b) Sarı Traktör, kişisiz bir roman. "Kişisiz roman olur mu?" denecek. Ben de bunun için röportajla roman arası bir eser diyorum. Paradoks gibi gelecek ama bence Sarı Traktör'ün başarısız bir roman oluşu, Talip Apaydın'ın savunduğu düşüncenin doğru oluşu ile sözünü ettiği köy gerçekliklerini çok iyi tanımasından ileri geliyor çünkü yazar roman yazmak için bunları yeterli görmüş gibidir. Dışarıdan görülen bir gerçekliğin tıpkısını vermek istemiş. Vermiş de. Ama yetmiyor bu. Anlattığı kişilerin bir iç dünyası yok. İçleri dümdüz. Sarı Traktör'deki kişilerin görevi, ya köydeki ilkel üretim ya da Arif'in traktör tutkusunu göstermek. Bunun dışında bir kişiliklerini göremiyoruz onların. Yazar, onların da bir iç dünyaları olduğunu gösteremiyor. Bunun için o kişilerin içleri bazuka namluları gibi dümdüz, ne yivleri var ne setleri. Romanı bitirince kişileri hatırlamıyoruz da köyün ilkel üretim biçimini hatırlıyoruz, köye traktör girmesinin gerekli olduğunu hatırlıyoruz. (17. Sayfa)

Bu parça öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmektedir. Yazarın eser hakkındaki düşünceleri bu düşünme biçimini etkili bir şekilde örneklendirmektedir.

Bu parça aynı zamanda "Kişisiz bir roman olur mu?" sorusundan da anlaşılacağı gibi, "Türkçe Dersinin Genel Amaçları"ndan "dördüncü madde olan sorgulama, eleştirme, yorumlama ve değerlendirme becerilerinin de öğrencide gelişmesine katkı sağlayacaktır.

c) Tuzaktan kurtulmak için çareler ararken aranızdaki birliği ve dayanışmayı bozmayın, kimse sadece kendi canını kurtarmaya kalkmasın. Hepimiz tek bir kuş gibi uçmalı ve sürekli birbirimizle yardımlaşmalıyız, böylelikle her birimiz diğerimiz sayesinde kurtulmuş oluruz, dedi. (82. Sayfa)

Görülüyor ki bu avcı sizi takip etmekte kararlı. Açıktan değil de yerleşim yerlerinden doğru gidersek ona izimizi kaybettiririz, o da çekip gider. Filan yerde bir fare dostum var, şayet ona ulaşabilirsek şu ağımızı keser. Güvercinler söyleneni yaptı, avcı da onları yakalamaktan ümidi keserek geri döndü. (83. Sayfa)

(2) Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Öğretmen tulumbadan suyu çekerken Helen'in elini akan suyun altına tuttu. Soğuk su Helen'in bir eline akarken öğretmen diğer eline "su" sözcüğünü önce yavaş, sonra hızlıca heceledi. İşte o anda Helen'in kalbi yerinden fırlarcasına çarpmaya başladı. Öğretmenin vermeye çalıştığı mesajı almıştı. (62. Sayfa)

Görme ve işitme engelli Helen'e öğretmeninin sözcükleri öğretme yöntemi yaratıcı bir düşüncenin sonucudur. Bu tür metinler öğrencilerin de farklı düşünme becerilerini fark etmeleri ve bu düşünce becerilerini hayatlarında kullanmalarını sağlar.

b) Önlerinde uzun ve engellerle dolu bir yol vardı. Ama Helen yenilgiye uğramayı kabullenmektense durmaksızın çalışarak bu savaşımdan başarıyla çıkmayı seçmişti.(62. Sayfa)

Helen'in iki seçeneği vardır. Tercih ettiği yol hayatını etkileyecektir. Paragrafta da görüldüğü üzere Helen akılcı bir düşünmeyle doğru olan yolu seçmiştir. Bu tür seçimlerin metinlerde yer alması ve ders esnasında iyi bir şekilde işlenmesiyle öğrencilerin de hayatlarına bu düşünme becerilerini katmasını sağlayacaktır.

c) "Ben New York (Niv York)'un müzelerinde dolaşırken dokunduğum eşyaları keşfetmekten inanılmaz bir heyecan duyuyor, sözcüklerle anlatılmayacak kadar büyük bir mutluluk yaşıyordum." dedi. "Sen nasıl oluyor da görme engelli olmamana karşın çevrendeki böylesi güzelliklerin ayırdına varamıyorsun?" (63. Sayfa)

Yukarıdaki parçada görme engeli olmayıp da güzelliklerin farkına varamayanlar eleştirilmektedir. Ders içinde bu becerilere değişik örnekler verilip eleştirel düşünme becerisine yönelik etkinlikler yapılırsa öğrencilerin de bu düşünme becerilerini öğrenmeleri ve hayatlarında kullanabilmeleri sağlanacaktır.

ç) "Malınızı pazarlamak için reklam yapmalı, göz boyamalısınız. Önce şu tezgâhınızı çekici hâle getirin. Herkes yanınızdan geçerken alışveriş etmese bile şöyle bir iki dakika durup baksın, içi açılsın. Hem sonra, ticarette arkadaşlık olmaz. Az önce bir çocuk, okumak için kitap aldı gitti. Bu duruma dur demezseniz biraz sonra onu duyan başkaları da gelir, kitapları alıp giderler. O hâlde ne yapalım? Hemen bir tabela hazırlayalım. "Okuma ücreti 25 kuruş yazalım. Tabelayı gören artık ne yapamaz? Kitabı alıp elini kolunu sallaya sallaya gidemez. Anlaşıldı mı?" (68. Sayfa)

Paragrafta insanların elini kolunu sallaya sallaya kitapları alıp okuması eleştirilmiştir. Eleştirilen duruma sonra yapıcı, akılcı bir çözüm bulunmuştur.

d) O sırada aklıma parlak bir fikir geldi. Satışımızı artırmak için ikramiye vermeliydik. Günlük gazeteler, dergiler hep bu yolu seçmiyorlar mıydı? Fikir Murat'ın da çok hoşuna gitti. Hemen en yakın eczaneden kocaman bir deniz topunu ödünç aldık. Kitapları tek tek numaraladık. İkramiye 4 numaraya çıkacaktı. (70. Sayfa)

Paragrafta yaratıcı düşünme beceresine yönelik unsurlar bulunmaktadır. Kişinin satışlarını arttırmak için bulduğu yöntem yaratıcı düşünmenin bir sonucudur.

e) Evet başarısız bir talebeydim, bunu kabullenmiştim. Girdiğim hiçbir yarışmada başarılı olamıyordum. Kafam kalındı işte; anlamıyordum, olmuyordu. Cesaretim de yoktu. Korkuyordum, korktukça da başarısız oluyordum. Sınıfı da güç bela geçiyordum. Öğretmen sınıfa bir soru yönelttiğinde ben hemen sıraya doğru başımı eğiveriyordum. Beni görüp de kaldırmasın diye saklanıyordum. Cevabı bilsem de bilmesem de yaptığım şey saklanmaktı. En korktuğum durum, yanlış bir cevapta arkadaşlarımın gülüp alay etmeleriydi. İşte o zaman kapıyı açıp sınıftan

kaçmak, tekrar okula dönmemek istiyordum. Bunun mümkün olmadığını bildiğim için ben de kendi içime kaçıyordum. Kendimi yine kendim saklıyordum. Sonuç; korkak, güvensiz, başarısız bir öğrenciydim. (76. Sayfa)

Paragrafta bir öğrencinin kendisini eleştirel bir yaklaşımla değerlendirmesi söz konusudur.

Paragraf eleştirme, değerlendirme becerilerini geliştirmeye yönelik unsurları da içerisinde barındırdığından dolayı Türkçe dersinin genel amaçlarının dördüncü maddesiyle de uygunluk göstermektedir.

f) Kararımdan o anda vazgeçtim. Kadir'i haklı, öğretmenimizi haksız çıkaramazdım. Öğretmenimiz bana güvenmişti. Onu hayal kırıklığına uğratmamalıydım. (77. Sayfa)

Bireyin akılcı ve yapıcı bir düşünme yoluyla yanlış bir karardan vazgeçtiği görülmektedir.

MADDE 8- Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları.

(1) Meb Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Hemingway'ın romanının o yıl filmi de gösteriliyordu, bu film çok da popülerdi ancak o filmlerin taşraya gelmesi yıllar sonra mümkün olabilirdi. Biz de gazetelerden filmle ilgili yazıları okuduğumuzda filmi ağzımızın suyu akarak bekliyorduk. (14. Sayfa)

Çocuklar okudukları romanın filmine gitmek istemişler ancak bulundukları yer için bu mümkün olmamış. Onlar da kitle iletişim araçlarından olan gazete aracılığıyla bu konudaki meraklarını gidermişler. Metnin bu bölümü öğrencilere bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaya bir örnek göstermektedir.

(2) Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Saatlerce okuyup, yazıp, misafir ağırlayıp telefona cevap veriyordum. Bazı saatlerde otelin salonunda öğleden sonraları boş masa kalmıyordu. (53. Sayfa)

Paragrafta, diğer bir kitle iletişim aracı olan telefona yer verilmiştir.

b) Gazetemizin ilk sayısında unutamadığımız, yaşamları değiştiren, kimimizin ilk kitapları olan, Flaubert(Flubert)'in dediği gibi "Yaşamak için okuduğumuz" kitapları bir kez daha anmak istedik. (85.Sayfa)

Kitle iletişim araçlarından gazetenin kullanıldığı paragrafta görülmektedir.

MADDE 9- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla Milli ve evrensel değerleri tanımaları.

(1) Meb Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Bir düz ovada koşarcasına
Yayıldım, dağıldım sayfalarında.
Ben "Tek Adam"
Çoğaldım böyle böyle.
Dost oldum "Keloğlan"la, "Kerem"le;
Dolaştım "Karacaoğlan"la dağ tepe.

Aradım
"Erkilet güzelini bağ arasında"
"Çalı Kuşu"yla söyleştim,
Bir bahçede dallar üstünde.

"Dar Kapı"dan geçtim,
"Don Kişot"tan "Faust"a ulaştım seninle.
Güç kattın umutlarıma, hayallerime.
Sen olmasaydın eğer kar yağacaktı,
Yaz ortasında,
Dağlarıma, ovalarıma, yoluma. (11. Sayfa)

Yukarıdaki parçalarda altı çizili eserler öğrencilerin milli ve evrensel değerleri tanımalarını sağlayacaktır.

b) Geceler boyu süren Binbir Gece Masalları ile Köroğlu Destanı'nı (onun Maraş versiyonunu) anlatırdı. Ayrıca Şahmeran masalı... (13. Sayfa)

Ancak Nasrettin Hoca fıkralarını sindirince onun arkasından İncili Çavuş'u tanıdık. Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Leylâ ile Mecnun, Karacaoğlan ve birbirini takip eden bütün bir halk hikâyeleri dizisi... (13. Sayfa)

Aynı yıl Esat Mahmut Karakurt, onun Dağları Bekleyen Kız, Ankara Ekspresi, Erikler Çiçek Açtı romanları... Arkasından Muazzez Tahsin, Ethem İzzet Benice... Derken Fantoma dizisi, arkasından Pardayanlar Mişel Zevako'nun şövalye romanları... O yaz tatilinde Maraş'a döndüğümüzde teyzemlerin evinde Faruk Nafiz Çamlıbel'in Bir Ömür Böyle Geçti adını taşıyan şiir kitabını keşfedişim... (14. Sayfa)

c) Benim düğümümü keserken bıkıp yorulursun da sonra diğerlerinin düğümünü kesmekten tembelliğe düşersin diye korkuyorum. Fakat önce onlardan başlarsan ben sonuncu olduğumda bıkkınlık gelse bile benim ağ içinde kalmama razı olmazsın.

Fare:

— İşte seni önemli ve sevimli kılan şeylerden biri budur, dedi. Fare ağı kesip bitirdi. Tasmalı güvercin ve arkadaşları kurtuldular. Karga farenin bu iyiliğini görünce onunla dost olmak istedi. (84. sayfa)

Yukarıdaki paragrafta önce sevdiği arkadaşlarının kurtulmasını isteyen bir güvercin vardır. Türk toplumunda da önce karşıdaki insanın iyiliği düşünülür. Türk toplumunda önce başkaları sonra kendim anlayışını bu metin iyi bir şekilde temsil etmektedir.

ç) Ramazanda orta oyunu, İstanbul'un her semtinde, Karagöz oyunları gibi, herhangi bir kahvehanede oynanabilirdi. Fakat orta oyuncular, hiç şüphesiz, bir kıraathane bulamasalar bile hiç değilse büyücek kahvehaneleri tercih ederlerdi.

Ben gelmedim dava için
Benim işim sevi için
Dostun evi gönüllerdir
Gönüller yapmaya geldim.

Diyen gönüller ikliminin güneşi, büyük âşık, Yunus Emre'den konuşalım bu kez... Âşık Yunus için yazılanlar diziye gelmez, koca bir kütüphaneyi doldurur. Aslında o yüzyılları kucaklar, yüzyıllar onu söyler, seven ve sevilen gönüller, yüzyıllardır onu söyleşir. O, yüzyılların, aşk yüklü dertli dolabıdır inleyen...

d) Bir zamanlar Göktürklerin başında İl Han, hakan olarak bulunuyordu. İl Han'ın da birçok oğlu vardı. Çocukların hepsi bu savaşta öldü. Yalnız Kayan adındaki en küçük oğlu sağ kaldı. Kayan (Kayı Han) o yıl evlenmişti. İl Han'ın Tukuz (Dokuz Oğuz) adında bir de yeğeni vardı. Kayan ile Tukuz (Kayı Han ile

Dokuz Oğuz) her ikisi de düşmana esir olmuşlardı. Fakat on gün geçmeden kadınlarını da kurtarıp beraberlerine alarak atlanıp bir gece düşmandan kaçtılar ve esirlikten kurtuldular. Göktürk yurduna geldiler. (71. sayfa)

Göktürklerin vardıkları ülkede akar sular, büngüldekler, türlü bitkiler, meyve ağaçları ve vardı. Böyle bir yeri görünce Tanrı'ya şükrettiler. Kışın hayvanların etini yediler, yazın sütünü içtiler, derisini giydiler. Ve bu ülkenin adına, Ergenekon dediler. (73. sayfa)

Eskiden Türkler göçebe olarak yaşarlardı ve hayvancılık-ticaretle geçimlerini sağlarlardı. Bu paragrafta da milli değerlerin yer aldığı görülmektedir.

e) Tanrı'nın gücü ve inayeti ile ateş kızdı. Kızdıkça demir dağın demiri erimeğe başladı, eriyip akıverdi. Dağ delindi ve yüklü bir deve geçebilecek kadar yol oldu. O kutsal yılın, kutsal ayının kutsal gününün, kutsal saatinde Göktürkler, Ergenekon'dan çıktılar. O günü, o ayı ve o saati iyi belleddiler. Bu kutsal gün, o günden sonra Göktürkler için bayram oldu. Her yıl, o gün gelince büyük törenler yapıldı. Bu törenlerde, bir parça demir alınıp ateşte kızdırılıyordu. Sonra da kızdırılan demiri önce Göktürk Hakan'ı kıskaçla tutup örse koyuyor, çekiçle dövüyordu. Ondan sonra da diğer Türk beyleri aynı hareketi yaparak bayramı başlatıyorlardı. (73. sayfa)

Türkler Orta Asya'da yaşadıkları zaman demircilik önemli geçim kaynaklarından birini oluşturmuştur. Metnin bu bölümü okunduğunda eski zamanlara ait milli değerlerimize değinildiği görülmektedir.

Paragrafın ilk cümlesinde yine Türklerin tanrı anlayışıyla ilgili bilgi de yer almaktadır. O zamanlarda bir kut anlayışı vardı ve hakana gücünü tanrıdan aldığına inanılırdı. İlk cümlede de tanrının yardım etmesi bu anlayışın bir tezahürüdür.

f) Şimdi hep aklımda. Çukurova'da, bir düzlükte, ortalık ıslak ot, çiçek kokarken bütün bir köy atıyla, itiyle, çoluğu çocuğuyla giyinmiş kuşanmış, düğüne, bayrama, imeceye giderken önden,uzaktan hiç duyulmamış bir türkü geldi kulağıma. Bir tuhaf bir türküydü. Tanyeri ışıyordu.

İmeceler, benim aklımda hep imece düğünü olarak kaldı.

Bir de tanyerleri ışırken bir bir daha duymadığım, duyamayacağım türkü kaldı.(81. sayfa)

g) Evliya Çelebi, bu sevimli Türk gezgini, bundan üç yüz elli yıl önce Bingöl yaylalarından geçerken göllerin çoğunu görmüştür. Gördüklerini, duyduklarını da kitabında yazmıştır. Der ki "Göllerin her birinde değişik nitelikte sular vardır. Kimi huyludur, kimisi de kötü. Gölün birisi, suyunu içeni sallabaş yapar. İnsan yanılıp bir yudum içecek olsa başı saat sarkacı gibi hiç durmadan bir o yana bir bu yana sallanıp durur. Bir başka gölün dibinde altın, gümüş doludur. İçinde insanları yutup parçalayan azgın canavarlar yaşadığı için kimse bu göle giremez." (93. sayfa)

Evliya Çelebi, Bingöller hakkında duyduklarını anlatmaya şöyle devam eder: "Akbaba Gölü'ne her yıl bir akbaba gelir yıkanır. Suyundan içen adamın sakalı ağarıverir. Ballıgöl'ün suyu tatlıdır, bal gibidir. Her sabah dalgalar kıyısına kudret helvası çıkarır. Yiyenin ömrüne ömür katar. Ergölü'ne giren adamın gücü kuvveti artar. Miskin Gölü'nün suyu cüzzam hastalığına iyi gelir. Muhannes Gölü'nün suyundan içen korkak olur. Kanlıgöl: Bu gölden her yıl bir adam boğulur. Hatungöl: Bu gölden su içen kadınlar hamile kalır." (93. sayfa)

2) Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Ergenekon Destanı, Göktürk destanlarından biridir. Göktürklerin dört yüzyıl kalıp çoğaldıkları ve maden işledikleri, dağlarla çevrili, kutlu toprak. Göktürklerin bu destanı, tarihten önceki çağlarda yaptığımız egemenlik savaşlarını anlatır. Ergene dağ beli, kon da konak anlamındadır. Bu destanın yazıya geçirilişi XIII. Yüzyıl Moğol tarihçisi Reşidüddin tarafından olmuştur. Oğuz Destanı'nın bir

parçası olarak kabul edilen bu destan, çeşitli dönemlerde çeşitli biçimlere girmiştir. Aslının manzum olduğu, eski büyük Türk destanının özeti olarak yazıya geçtiği bilinmektedir. (8. Sayfa)

Bir ülkenin destanı ve tarihçileri en önemli Milli varlıklardandır. Metinde Ergenekon Destanı'na yer verilmesi ve Göktürklerle ilgili bilgilerin verilmesiyle öğrencilerin bu değerleri öğrenmeleri sağlanmış olacaktır.

b) Reşat Nuri Güntekin'in, Çalıkuşu Feride'sinin peşinden kent kent Anadolu'yu gezdik. Michael Ende'nin "Bitmeyecek Öykü"sünün kahramanıyla birlikte, sığındığımız çatı katında, düşsel yolculuklara çıktık. Tinker Bell (Tınkır Bel)'in omuzlarımıza serptiği peri tozlarıyla olmayan ülkenin semalarında süzülüp, Peter Pan'la korsanları alt edişimizdeki heyecanı unutabilir miyiz? Don Kişot ile savaş açtık yel değirmenlerine karşı. Jules Verne (Jul Vern)'le dünyanın merkezine seyahat edip 80 günde tamamladık dünya turunu. Jack London (Cek Landın)'ın kaleminden Martin Eden (Martin Edın)'ın eğitimsiz bir adamdan, usta bir yazara dönüşümüne tanıklık ettik. Martin'in inadına varan azmi hepimizi büyülemedi mi? Peyami Safa'nın "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu"nda gencecik bir bedenin çektiği acılarla içimiz burkuldu. Kahramanın hastanede geçirdiği sanrılı gecelerinde, onunla birlikte soğuk terler dökmedik mi? Tolstoy'un "Anna Karenina"sında yaşanan yasak aşkın peşinden sürüklenirken yüreğimiz Anna'yla birlikte attı. Cevat Şakir'in "Parmak Damgası"nda o cennet parçası Ege kasabalarını, balıkçı ağlarının yosunlu kokusunu, bir sünger avcısının vurgunla mühürlenen kaderini tanıdık. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Saatleri Ayarlama Enstitüsü"nde Hayri İrdal ile Doktor Ramiz arasında geçen konuşmalar hâlâ zaman zaman çınlamaz mı kulaklarımızda? Oğuz Atay'ın "Tutunamayanlar"ını okuduğumuzda, kendini Don Kişot sanan Selim Işık o yıllarda ne kadar da yakındı bize.

Tıpkı bizler gibi bugünün çocukları da kitaplardan düş kurmayı öğreniyorlar! Kendi ustalarının ellerinde biçimleniyor düş evrenleri. Harry Potter (Heri Potır)'la Sırlar Odası'nın kapısını aralayıp Ateş Kadehi'nin peşine düşüyorlar. Tolkien (Tolkin)'in kurduğu evrende, kötülüğe karşı savaş açıp bir yüzükle dünyanın kaderini

değiştiriyorlar. Uzun İhsan Efendi'nin ağzından efsunlu Osmanlı masalları dinliyorlar. Ursula Le Guin (Ursula lö Guyn)'in kitaplarından kelimelerin tılsımını ve ejderhalarla konuşmayı öğreniyorlar. Uzay çağı çocuklarının, yıllar sonra büyüdüklerinde hatırladıkları büyülü kitaplar neler olacak? Belki bir kadehin peşinden girişilen serüven, belki de bir yüzüğü taşımanın ağırlığı ya da "uzay gemisindeki koca karının" masalları değiştirecek yaşamlarını!

Gazetemizin ilk sayısında unutamadığımız, yaşamları değiştiren, kimimizin ilk kitapları olan,Flaubert(Flubert)'in dediği gibi "Yaşamak için okuduğumuz" kitapları bir kez daha anmak istedik. (84-85.Sayfalar)

"Bir Kitap Okudum Hayatım Değişti" metninden alınan yukarıdaki paragraflarda yerli ve yabancı pek çok yazara ve onların eserlerine yer verilmiştir. Metinlerde bu şekilde sanatçılara yer verilmesi öğrencilerde öncelikle okumaya karşı istek ve heyecan oluşmasını sağlayacaktır. Öğrencilerin yerli ve yabancı eserleri okumasıyla hem Milli hem de evrensel değerler hakkında fikir sahibi olmaları mümkün olacaktır.

Yukarıdaki paragraflarda yer alan bilgiler Türkçe dersinin genel amaçlarının beşinci maddesiyle de uygunluk göstermektedir.

MADDE 10- Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri.

(1) Meb Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Tunceli'de değil kitap, gazete bulmak bile mümkün değil ancak komşumuz olan bir Hoca Hanım'ın İstanbul'dan tanıdıkları, gecikmiş olarak bir hafta birikmiş günlük Yeni Sabah gazetesini gönderiyorlar. Hoca Hanım'ın bizimle aynı yaşta, aynı sınıfta bir kardeşi var, o, okumaktan hazzetmiyor, böylece gazeteler bize yarıyor... Derken bir defasında, Hoca Hanım'ın kardeşi için Ömer Seyfettin'in bütün

bir hikâye külliyatını gönderdiler ancak o, okumaya uzak durduğundan külliyatı biz aldık. Hayatımın en zevkli okuma sürecidir diyebilirim. (15. Sayfa)

Öğrencilerin bulundukları ilde kitap bulma ile ilgili sorunları vardır. Bu sorunlarına bir komşularının duyarlılık gösterip bu öğrencilere yardım etmesi örnek bir davranıştır.

b) İnsan, mensup olduğu milletin varlığını ve mutluluğunu düşündüğü kadar bütün dünya milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletinin mutluluğuna ne kadar kıymet veriyorsa bütün dünya milletlerinin mutluluğuna da hizmet etmeye, elinden geldiği kadar çalışmalıdır. Bütün akıllı adamlar takdir ederler ki bu yolda çalışmakla hiçbir şey kaybedilemez çünkü dünya milletlerinin mutluluğuna çalışmak, diğer bir yoldan kendi huzur ve mutluluğunu temine çalışmak demektir. Dünyada ve dünya milletleri arasında sükûn, açıklık ve iyi geçim olmazsa bir millet kendi kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur.(24. Sayfa)

"İşte Onun Evrensellik Anlayışı" adlı metinden alınan paragraf Atatürk'ün " Yurtta Barış Dünyada Barış" anlayışını yansıtmaktadır.

c) Fakat aynı zamanda bütün milletler için aynı şeyi istemek lazımdır. Bütün dünya hadiseleri bunu açıktan açığa ispat eder. En uzakta zannettiğimiz bir hadisenin bize bir gün temas edeceğini bilmeliyiz. Bunun için insanlığın hepsini bir vücut ve bir milleti bunun bir organı saymak gerekir. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün organları etkilenir.

Dünyanın herhangi bir yerinde bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla alakadar olmalıyız. Hadise ne kadar zor olursa olsun, bu esastan şaşmamak lazımdır. İşte bu düşünüş insanları, milletleri ve hükûmetleri bencillikten kurtarır. Bencillik şahsi olsun, Milli olsun daima fena sayılmalıdır." Atatürk'ün evrensel sevgi ve saygı anlayışı!
(24. sayfa)

"Bu memlekette kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatanın toprağındasınız. Huzur içinde uyuyunuz. Sizler Mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar, gözyaşlarınızı dindiriniz. Onlar bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır." (25. Sayfa)

Yunus'un yaşadığı devir, Anadolu'nun içine dönük, umutsuz, bezgin bir dönemidir. Moğol akınları karşısında yenik düşen Anadolu Selçuklu Devleti, Türkmen boylarının ikide bir ayaklanmasıyla tümden güçsüz olmuş, halktan koparak kendi derdinde, kendi yaşantısını sürdürme çabasına düşmüştür. Üst üste gelen kıtlık ve sürekli kuraklıklar, bitkin ve ezik halkın yaşama umudunu kırmış, halk, "gerçek mutluluğun ölümden sonra var olacağını, bu geçici dünyada, arı-duru bir gönülle Tanrı'ya yönelmeyi..." telkin eden mutasavvıf şeyhlerin çevresinde küme küme toplanmıştır. Yunus, bu ortamda, bir aşk ve sevgi güneşi olarak Anadolu'da doğmuş, umutsuzlara umut vermiş, Anadolu'nun gönlü ve dili olmuştur. (46. Sayfa)

Onun doyumsuz sevgisinde, tüm insanlığın sesini duyarsınız. Bu seste gerçek inanç, Tanrı sevgisi, insan değeri, var olmanın sevinci var. Tüm kötülüklerden arınmış, duru bir gönülle seslenir insanlığa:

Adımız miskindir bizim
Düşmanımız kindir bizim
Biz kimseye kin tutmayız
Kamu âlem birdir bize...

Derken insanları anlayış ve dayanışmaya, birliğe ve dirliğe davet eder. Onun bu çağırısı "sevgi" ocağınadır. Seslenir:

Gelin tanış olalım
İşi kolay kılalım
Sevelim sevilelim
Dünya kimseye kalmaz. (49. Sayfa)

Bekleyebilirsen usanmadan
Yalanla karşılık vermezsen yalana
Kendini evliya sanmadan
Kin tutmayabilirsen kin tutana
Herkesle düşüp kalkarken erdemli kalabilirsen
Unutmayabilirsen halkı krallarla gezerken
Dost da düşman da incitemezse seni
Ne küçümser ne de büyültürsen çevreni
Her saatin her dakikasına
Emeğini katarsan hakçasına
Her şeyiyle dünya önüne serilir. (68. Sayfa)

Günün birinde hiç hoşlanmadığınız fakat tabi sizin kendisinden hoşlanmadı ğınızın farkında olmayan kimseler veya ancak pek az tanımaya fırsat bulduğunuz göz aşinaları kapınızı çalabilir, sizin misafiriniz olabilirler. Eğer olgun bir insansanız onlarla da bu oyunu bütün kaideleriyle ve olanca samimiyetinizle, hatta keyfinizin kaçtığını hiç belli etmeden oynamaya mecbursunuz. Çünkü efendiliğiniz sizi mecbur eder. Gerçek manasında terbiyeli ve nazik bir adam veya bir hanım, tanıdığına, tanımadığına, sevdiğine, sevmediğine iyi muamele etmeye, hatır saymaya, gönül almaya mecburdur. (74. Sayfa)

(2) Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Atatürk, kendi milletini ve bütün insanları samimi duygularla seven, iyi kalpli bir insandı. Bütün milletleri bir vücut, her milleti de bu vücudun bir organı olarak görürdü. Dünyanın herhangi bir yerinde bir rahatsızlık varsa ilgisiz kalamazdı. "İnsanları mesut edecek tek vasıta, onları birbirlerine yaklaştırarak, onlara birbirlerini sevdirerek karşılıklı maddi vemaneviihtiyaçlarını karşılamaya yarayan hareket ve enerjidir." derken insanlar için ne kadar iyi duygular beslediğini açıklıyordu.

Atatürk, barışa önem veren bir liderdi. Ona göre barışın bozulmasından bütün dünya ülkeleri ıstırap duymalıydı. Anlaşmazlıkların ortadan kalkması insanlığın başlıca dileği olmalıydı. Dünyada yalnız sevgi egemen olmalıydı. Atatürk'ün bu sevgi anlayışının nedeni insana duyduğu saygıdır. Onun "Yurtta sulh, cihanda sulh!" sözü barış idealinin simgesi hâline gelmiştir. (26.Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda Atatürk'ün hoşgörülü, insan haklarına saygılı bir kişilik örneği olduğu görülmektedir. Metinlerde bir toplum için önemli olan kişilerin kişilik özellikleri, diğer bireyler tarafından da örnek alınmaktadır. Bu nedenle metinlerin ve metinlerdeki karakterilerin önemi büyüktür. O nedenle parça Türkçe dersinin genel amaçlarının onuncu maddesine uygun bir özellik göstermektedir.

b) 1904 yılında edebiyat fakültesinden mezun olup diplomasını alırken yaşamının önündeki bölümünde de "yapmak istediği her şeyi yapabileceğine" yalnızca kendisi inanmakla yetinmiyor, buna çevresindeki herkesi de inandırıyordu.

Tüm eğitimi ve çalışmaları sırasında öğretmeni A. Sullivan, onun yanından hiç ayrılmadı. Öğrencisinin başarısı için çabalıyor, onunla birlikte ardı ardına kitaplar okuyor, konferanslara katılıyordu. (62. Sayfa)

Yukarıdaki paragraflarda hoşgörülü ve öğrencisi için mücadele eden bir öğretmen anlatılmıştır.

c) Helen Keller, hiçbir engeli olmamasına karşın çevrelerinin "zenginliğini" göremeyen, duyamayan kişilerin var olduklarını anlayınca onlara yaşamı "göstermek" ve "duyurmak" için deneyimlerini bir kitapta toplamaya karar verdi. (64. Sayfa)

Parçada Helen Keller insanlar için, insanlık için önemli bir sorunu ele almış ve sorunla ilgili bir de kitap yazmıştır. Metinde duyarlı bir kişilik örneğinin sergilendiği görülmektedir.

ç) Olgun insanlar yalnız çocuklara değil, herkese affedici, kusura pek aldırmayıcı bir yüzle bakarlar. Bu dünya öyle çatık kaşla dolaşmaya, şunun bunun kalbini kırmaya değer bir dünya değildir. (72. Sayfa)

Yukarıda yer alan paragrafta insanların affedici, hoşgörülü bir insan olmalarından bahsedilmiştir.

MADDE 11- Milli, manevive ahlâki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri.

(1) Meb Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Ancak Nasrettin Hoca fıkralarını sindirince onun arkasından İncili Çavuş'u tanıdık. Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Leylâ ile Mecnun, Karacaoğlan ve birbirini takip eden bütün bir halk hikâyeleri dizisi... (13. Sayfa)

b) İnsan, mensup olduğu milletin varlığını ve mutluluğunu düşündüğü kadar bütün dünya milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletinin mutluluğuna ne kadar kıymet veriyorsa bütün dünya milletlerinin mutluluğuna da hizmet etmeye, elinden geldiği kadar çalışmalıdır. Bütün akıllı adamlar takdir ederler ki bu yolda çalışmakla hiçbir şey kaybedilemez çünkü dünya milletlerinin mutluluğuna çalışmak, diğer bir yoldan kendi huzur ve mutluluğunu temine çalışmak demektir. Dünyada ve dünya milletleri arasında sükûn, açıklık ve iyi geçim olmazsa bir millet kendi kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur. (24. Sayfa)

Fakat aynı zamanda bütün milletler için aynı şeyi istemek lazımdır. Bütün dünya hadiseleri bunu açıktan açığa ispat eder. En uzakta zannettiğimiz bir hadisenin bize bir gün temas edeceğini bilmeliyiz. Bunun için insanlığın hepsini bir vücut ve bir milleti bunun bir organı saymak gerekir. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün organları etkilenir. (24. Sayfa)

"Bu memlekette kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatanın toprağındasınız. Huzur içinde uyuyunuz. Sizler Mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar, gözyaşlarınızı dindiriniz. Onlar bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır." (25. Sayfa)

Geçmişte sayısız medeniyet kurmuş bir ırkın ve milletin çocukları olduğumuzu kanıtlamak için yapmamız lazım gelen şeylerin hepsini yaptığımızı ileri süremeyiz; bugüne ve yarına bırakılmış daha birçok büyük işlerimiz vardır. Bilimsel çalışmalar da bunlar arasındadır. Beni seven arkadaşlarıma öğüdüm budur: Şahsımız için değil fakat bağlı olduğumuz millet için el birliğiyle çalışalımanın en yükseği budur. (32. Sayfa)

c) Kirazın derisinin altında kiraz
Narın içinde nar
Benim yüreğimde boylu boyunca
Memleketim var.
Canıma, ciğerime dek işlemiş
Canıma, ciğerime
Elma dalından uzağa düşmez
Ne yana gitsem nafile
Memleketin hâli gözümden
Bin bir yerinden bağlanmışım
Bundan ötesine aklım ermez.

Yerliyim yerli olmasına
İlmik ilmik, damar damar
Yerliyim
Bir dilim Trabzon peyniri
Bir avuç tiftik
Bir çimdik çavdar
Bir tutam Şile bezi gibi

Dişimden tırnağıma kadar.
Ressamım
Yurdumun taşından toprağından sürüp gelir nakışlarım. (36. Sayfa)

"Türküler Dolusu" şiirinden alınan yukarıdaki dörtlüklerde şair hep milli-manevî değerlerinden ve bu değerlere olan sevgisinden bahsetmiştir.Bu bentlerle öğrencilerin milli, manevî duygularının güçlenmesi amaçlanmıştır.

ç) Ah bu türküler, köy türküleri
Olgun bir karpuz gibi yarılır içim
Kan damlar ucundan mürekkep değil
İşte söz, işte ses, işte biçim.
Uzun kavak gıcım gıcım gıcılar.
İliklerine kadar işlemiş sızı
Artık işah olmaz kavak ağacı
Bu türkünün yüreğinde sancı var
Ah bu türküler, köy türküleri
Ne düzeni belli ne yazanı
Altlarında imza yok ama
İçlerinde yürek var
Cennet misali sevişen
Cehennemler gibi dövüşen
Bir çocuk gibi gülüp
Mağaralar gibi inleyen
Nasıl unutur nasıl
Ömründe bir defa Kâzım'ın türküsünü dinleyen... (37. Sayfa)

d) Evliya Çelebi Seyahatname'si, bu üslup üzerine köy, kasaba, şehir devam eder; bazen at üstünde, bazen gemiyle ülkeler aşılır. Bir macera romanı gibi okuyucuyu sürükler. On yedinci yüzyıl tüm yaşantısıyla Evliya Çelebi'nin ekranında görünür. Bu büyük eser, başka milletlerin de dikkatini çekmiş, üzerinde birçok incelemeler yapılmış, ondan fazla yabancı dile çevrilmiştir. (41. Sayfa)

Ramazanda orta oyunu, İstanbul'un her semtinde, Karagöz oyunları gibi, herhangi bir kahvehanede oynanabilirdi. Fakat orta oyuncular, hiç şüphesiz, bir kıraathane bulamasalar bile hiç değilse büyücek kahvehaneleri tercih ederlerdi. (41. Sayfa)

Kendi yerli kıyafetlerine göre giyinen diğer bütün tipler Karagöz'dekilerin canlısı idi. Rollerinin ustası olan erkeklerin, nazlı nazlı yürüyüşler ve kadın sesleri çıkararak oynadıkları zenneler. Sonra bütün taklitli tipler. Bunların arasında Arap Bacı ve Abdal Oğlan. Bu rolleri oynayanların çoğu esnaf takımından kimselerdi ve bütün yıl dükkânlarını kapadıktan sonra, akşamları, Ramazan olsun, başka aylarda olsun, gerek şehirde, gerek yazları banliyölerde hünerlerini gösterirlerdi. Hepsinin bir veya iki tipte ustalığı vardı ve bu tipleri, mesela Yahudi'yi, Acem'i, Laz'ı, Kürd'ü, otuz senedir oynaya oynaya taklitlerini mükemmelleştirmişlerdi. (42. sayfa)

Eskiden Ramazan ayının vazgeçilmezleri orta oyunu ve Karagöz oyunlarıydı. Bu milli, manevi geleneğin metin içinde yaşatılması öğrencilerin bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirecektir.

e) Yunus, Anadolu'da doğan, yine Anadolu'da batan bir tasavvuf güneşidir. Yaşadığı çağda Türkçe bir kenara itilmiş, hor görülmüşken Yunus, Türk dilini bütün incelik ve güzellikleriyle sırtlamış, ayağa kaldırmış, kendinden sonra gelen ozanlara öncülük etmiştir. Yunus'un dili, Anadolu'nun öz dilidir, Anadolu Türklüğünün yüreği Yunus'ta çarpar, bu yürek, tüm kükrekliğiyle Yunus'ta dile gelir. (48. Sayfa)

Dilimiz bizim en önemli değerlerimizdendir. Yunus Emre de diline önem veren onu koruyan ve geliştiren en önemli sanatçılarımızdandır. Bu yukarıdaki paragraftan anlaşılmaktadır. Metinde Yunus Emre'nin bu özelliğine yer verilmesi öğrencilerin de bu konuda daha bilinçli ve duyarlı olması noktasında büyük önem arz etmektedir.

f) Çal bağlamacı çal, eski türküler,
Dirilt namelerini ataların!
Dertli, Emrah, Ruhsat dile gelsinler,
Duyur sesini eski ustaların!

Gevheri, Seyrani, Sümmani'yi an,
Ömer gibi ağla, Kerem gibi yan,
Şakısın dilinde Karacaoğlan,
Bağlaman şenliğidir odaların.

Çal, söyle bir türkü uzun havadan,
Bir varsağı çağır, sonra bir destan,
Arkadan yine bir Karacaoğlan,
Günahsa boynuma hep kadaların.

"Yiğitler silkinip ata binende..."
Köroğlu'nun ruhu canlanır bende.
Bu türküyü söyler baban, deden de,
Sen de destancısı ol bu dağların.
Hani Dadaloğlu, Kuloğlu, Muslu?
Küsmüş parmakları, sazları yaslı.
Çal ozanların, âşıkların nesli,
Duyur sesini eski ustaların! (50. Sayfa)

"Bağlamacıya" adlı şiirden alınan yukarıdaki dörtlüklerde hep milli ve manevi değerlerin yaşatılması üzerine duygular dile getirilmiş ve aynı zamanda kültürümüzde önemli yer edinen sanatçılarla da duygular pekiştirilmiştir.

(2) Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bulgular ve Yorumlar

a) Anadolu'nun geleneksel konukseverliği üzerinde duralım isterseniz. Bu konukseverliğin kökleri tarihin derinliklerine iner. Türklerin kendi ülkeleri ve şehirlerine, köylerine, kasabalarına gelen yabancılara, gariplere, kimsesizlere, yolculara karşı insanca, dostça davranışları, kısacası konukseverlikleri çok eskidir. Bugün de Anadolu'nun birçok köy ve kasabasında, köyün ve kasabanın ortaklaşa malı olan köy odaları, "misafirhane"ler vardır. Bir konuk geldiği zaman bu odalarda ağırlanır, yedirilir, içirilir. Karşılığında hiçbir şey beklenmez. Bu odaların giderleri, sıra ile ya o köyde oturan varlıklı aileler tarafından ya da köy sandığından karşılanır. Aslolan konuğu hoşnut etmektir. Bunun için yapılması gereken ne varsa yapılır, ayrılırken konuğun gideceği yere kadar azığı düzülür. (11. Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta Anadolu insanının konukseverliğinden bahsedilmiştir. Konukseverlik, Türk toplumunun en önemli manevi değerlerindendir.

b) 650 yıl önce bunları söyleyen Seyyah İbni Batuta, bir Anadolu yolculuğunda Denizli'ye uğrar.Bundan sonrasını İbni Batuta'dan dinleyelim:

"Şehre girdiğimiz sırada, çarşıdan geçerken dükkânlardan çıkan birçok insan atlarımızı çevirerek yularlarına sarıldılar. Bir başka topluluk ise bunları durdurarak onlarla çekişmeye başladı. Aralarında çekişme uzayıp kızışınca bazıları hançerlerine sarıldılar. Ne konuştuklarını anlamadığımızdan korkuya düştük, bunların yol kesen eşkıyalar olduğu, şehirlerine düştüğümüz kuşkusuna kapıldık. Sonra Arapça bilen birisi ortaya çıktı. Ondan, birbirleriyle çekişen bu insanların bizden ne istediklerini sordum. Dedi ki bunlar Ahilerdir. Bizimle ilk karşılaşanlar Ahi Sinan'ın adamları, sonradan gelenler de Ahi Duman'ın kardeşleri imiş. Her iki taraf da bizim kendi yanlarında misafir olmamızı isterler, bu yüzden çekişirlermiş. Onların göstermekte olduğu bu yüksek konukseverliğe hayran olmamak elde değildi. Sonunda işi kura çekmek suretiyle halletmeye karar verdiler ve sulh oldular. Kim kazanırsa önce o tarafın tekkesine konuk olmamız kararlaştırıldı. Kura, Ahi Sinan tarafına düştü. Ahi

Sinan sevinçliydi. Adamlarıyla birlikte bizi karşıladı, birlikte tekkesine giderek konuğu olduk. Bize hemen çeşitli yiyecekler getirdiler. Yiyip içip dinlendikten sonra Ahi Sinan hepimizi hamama götürdü. Yıkandık. Üç dört kişi bir arkadaşımızın hizmetindeydi. Hamamdan çıktıktan sonra yeniden büyük bir sofra kurdular; meyveler, tatlılar ikram ettiler." (11.-12. Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta, Osmanlı toplumunda önemli bir esnaf ve sanatkar örgüt olan Ahiliğe yer verilmiştir. Bu tür metinlerle öğrencilerin milli ve manevi değerlerini öğrenmeleri sağlanacak. Bu değerler elden ele, dilden dile yaşamaya devam edecektir.

c) Haritasına her şeyi eksiksiz yerleştirdiğini sanıyordu ki daha şehirlerin hiçbirini yerine koymadığını gördü. Siyah pastelini hemen bulup Türkiye'nin orta yerine büyükçe bir nokta koydu. Büyük temel harflerle de üstüne "ANKARA" yazdı. Millet Meclisiyle, Anıtkabir'iyle, geniş cadde ve bulvarlarıyla yaşanan bir başkentti artık orası da. Gelmişken Ankara'daki teyzelerinde biraz kalacaktı ki haritasının bitmesi gerektiğini düşündü. Yine Akdeniz'e indi. Antalya'nın yerini arayıp buldu. Bir nokta da onun üstüne koydu. Kent cıvıl cıvıl turist kafileleriyle dolup canlandı. Adana portakal kokmaya başladı. Diyarbakır kocaman karpuzları olan sıcacık bir ildi. Erzurum'da dadaşlar bar oynayıp demli çay içiyorlardı. Trabzon oynak hamsiyle kemençe sesiydi. Konya'da Mevlâna ney çalıyordu. Kayseri pastırma kokuyordu. İzmir çekirdeksiz üzümdü. Bursa şeftaliydi. Bolu çam kokulu bir dağ pınarıydı. İzmit uzun yolculuklardan sonra yaklaşılan küçük İstanbul'du. (45. Sayfa)

Yukarıdaki paragrafta illerimizin en önemli ürünlerine yer verilmiştir. Bu tür metinler sayesinde öğrencilere kendi toplumlarını daha iyi tanıma fırsatı sunacaktır.

ç) Bilirsiniz, meşhur hikâyedir: Bizim büyük filozofumuz Nasrettin Hoca... (47. Sayfa)

Nasrettin Hocadan büyük filozofumuz, diye bahsedilmiştir. Nasrettin Hoca'nın ve fıkralarının yaşatılmasıyla aslında Türk toplumunun önemli değerleri de yaşatılmaktadır.

d) Vali Bey, Mevlana'nın Şeb-i Arus deyimi ile cevap verdi bu konuşmaya. "Bütün ayrılışlar, bütün görevler düğün gecemizdir bizim. Gidelim ki başka arkadaşlar da gelsin..." dedi gözleri buğulanarak... Yenildi, içildi, dans edildi, konuşuldu... Ben de oradaydım. Güzel "insan ilişkileri"ydi yaşanılan. (100.Sayfa)

Mevlana, Türk toplumunun en önemli manevi değerlerindendir. Metinlerde, Mevlanadan bahsedilmesi ve onun hikâyelerine yer verilmesiyle bu değer yıllarca gönüllerde yaşamaya devam edecektir.

4.9. Dokuzuncu Alt Probleme Dayalı Bulgular

Çalışmamızda ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda ulaşılan verilerin tema tema verilmesi uygun görülmüştür. Temalar 5.,6.,7. ve 8. sınıflarda incelenen kitaplardaki sıraya göre yapılmıştır. Temaların önce Milli eğitimin genel amaçları sonra da Türkçe dersinin genel amaçlarından hangilerine uygun olduğu belirtilmiştir.

1. **Birey ve Toplum Teması:** 5. sınıflarda, hem MEB hem FCM yayınevine ait ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Birey ve Toplum" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının ikinci maddesine uygun olduğu görülmüştür.

"Birey ve Toplum" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının dördüncü, altıncı, onuncu ve on birinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

2. **Sağlık ve Çevre Teması:** 5. sınıflarda, hem MEB hem FCM yayınevine ait ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Sağlık ve Çevre" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının ikinci maddesine uygun olduğu görülmüştür.

"Sağlık ve Çevre " temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının dördüncü, altıncı, yedinci ve onuncu maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

3. **Değerlerimiz Teması:** 5. sınıflarda, hem MEB hem FCM yayınevine ait ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Değerlerimiz" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının birinci maddesine uygun olduğu görülmüştür.

"Değerlerimiz" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının altıncı, onuncu ve on birinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

4. **Güzel Ülkem Türkiye Teması:** 5. sınıflarda, hem MEB hem FCM yayınevine ait ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Güzel Ülkem Türkiye" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının birinci maddesine uygun olduğu görülmüştür.

"Güzel Ülkem Türkiye" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının ikinci, altıncı, dokuzuncu ve on birinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

5. **Yenilikler ve Gelişmeler Teması:** 5. sınıflarda, hem MEB hem FCM yayınevine ait ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Yenilikler ve Gelişmeler" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının birinci maddesine uygun olduğu görülmüştür.

"Yenilikler ve Gelişmeler" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının altıncı, sekizinci ve on birinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

6. **Üretim, Tüketim ve Verimlilik Teması:** 5. sınıflarda, sadece FCM yayınevine ait ders kitabında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Üretim, Tüketim ve Verimlilik" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının birinci maddesine uygun olduğu görülmüştür.

"Üretim, Tüketim ve Verimlilik" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının altıncı ve yedinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

7. **Dünyamız ve Uzay Teması:** 5. sınıflarda, sadece MEB yayınevine ait ders kitabında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Dünyamız ve Uzay" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının ikinci maddesine uygun olduğu görülmüştür.

"Dünyamız ve Uzay" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının altıncı, sekizinci ve on birinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

8. Güzel Sanatlar Teması: 5. sınıflarda, hem MEB hem FCM yayınevine ait ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Güzel Sanatlar" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının birinci maddesine uygun olduğu görülmüştür.

"Güzel Sanatlar" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının altıncı, yedinci, dokuzuncu, onuncu ve on birinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

9. Atatürkçülük Teması: 5,6,7 ve 8. sınıflarda ortak tema olan Atatürkçülük teması, hem MEB yayınlarının 5,6,7,8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde hem de çalışma yaptığımız FCM, Gizem, Cel Veb Ofset ve Yıldırım yayınlarının 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Atatürkçülük" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının birinci, ikinci ve üçüncü maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

"Atatürkçülük" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının birinci, ikinci, dördüncü,altıncı, sekizinci ve on birinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

10. Sevgi Teması: 6. sınıflarda, hem MEB hem Gizem yayınevine ait ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Sevgi" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının birinci maddesine uygun olduğu görülmüştür.

"Sevgi" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının altıncı, sekizinci ve on birinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

11. Milli Kültür Teması: 7. sınıflarda, hem MEB hem Cem Veb Ofset yayınevlerine ve 8. sınıf MEB yayınlarına ait Türkçe ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Milli Kültür" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının birinci maddesine uygun olduğu görülmüştür.

"Milli Kültür" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının birinci, altıncı, dokuzuncu, onuncu ve on birinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

12. Toplum Hayatı Teması: 6. sınıf Gizem, 7. sınıf Meb, 8.sınıflarda da hem Meb hem de Yıldırım yayınlarına ait Türkçe ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Toplum Hayatı" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının birinci ve ikinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

"Toplum Hayatı" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının altıncı, dokuzuncu, onuncu ve on birinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

13. Okuma Kültürü Teması: 6. sınıf Meb, 7. sınıf Cem Veb Ofset, 8. sınıf hem Meb hem de Yıldırım yayınlarına ait Türkçe ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Okuma Kültürü" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının birinci maddesine uygun olduğu görülmüştür.

"Okuma Kültürü" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının ikinci, dördüncü,beşinci, altıncı, dokuzuncu ve on birinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

14. Kişisel Gelişim Teması: 6. sınıf Gizem, 8. sınıflarda hem Meb hem Yıldırım yayınlarına ait Türkçe ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Kişisel Gelişim" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının ikinci ve üçüncü maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

"Kişisel Gelişim" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının dördüncü,altıncı, yedinci ve onuncu maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

15. Zaman ve Mekân Teması: 6. sınıf Meb ve Gizem, 7. sınıf Cem Veb Ofset, 8. sınıf Meb ve Yıldırım yayınlarına ait Türkçe ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Zaman ve Mekân" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının birinci, ikinci ve üçüncü maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

"Zaman ve Mekân" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının dokuzuncu, onuncu ve on birinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

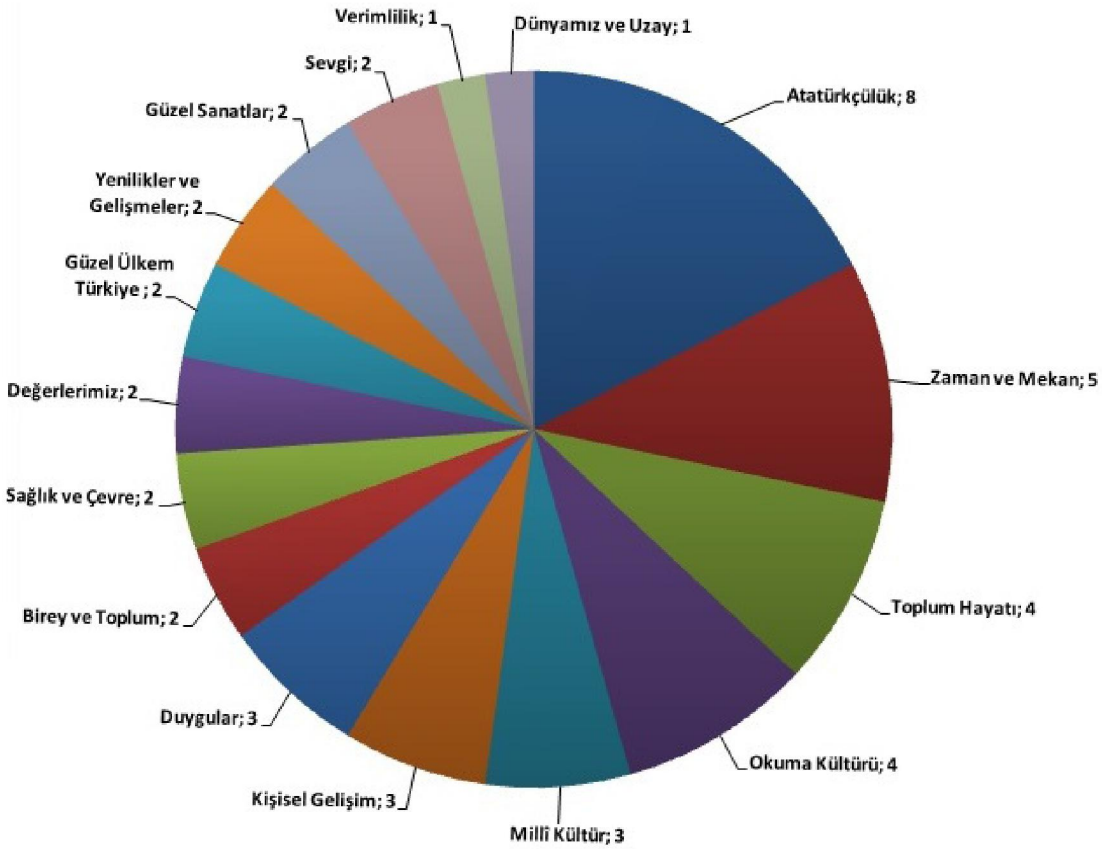
16. Duygular Teması: 5,6,7 ve 8. sınıflarda ortak tema olan Atatürkçülük teması, hem MEB yayınlarının 5,6,7,8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde hem de çalışma yaptığımız FCM, Gizem, Cel Veb Ofset ve Yıldırım yayınlarının 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer almıştır. Bu temanın Milli eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçları bağlamında tematik analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

"Duygular" temasındaki metinlerin Milli eğitimin genel amaçlarının birinci ve ikinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

"Duygular" temasındaki metinlerin Türkçe dersinin genel amaçlarının birinci, ikinci, dördüncü, altıncı, sekizinci ve on birinci maddelerine uygun olduğu görülmüştür.

Metinlerde yer alan temeaların kullanım sıklığı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Şekil 1 Temaların Kullanım Sayısı



4.10. Onuncu Alt Probleme Dayalı Bulgular

Araştırmada hangi türden kaç metin incelenmiştir?

Çalışmada toplam 260 metin incelenmiştir. Ders kitaplarında yer alan 3 zorunlu metin türü ve serbest okuma parçaları incelenmiştir.

Sınıf düzeyinde incelenen metinler ve türleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 13 5. Sınıf Ders Kitaplarının Metin Türü İncelemesi

5. SINIF DERS KİTAPLARININ METİN TÜRÜ İNCELEMESİ			
METİN TÜRLERİ	**MEB**	**FCM**	**TOPLAM**
Şiir	12	12	24
Hikâye	11	9	20
Deneme	2	4	6
Tiyatro			
Biyografi	1		1
Anı	1	5	6
Fabl			
Masal	1	1	2
Mektup	1		1
Gezi Yazısı	2		2
Efsane	1		1
Haber			
Günlük		1	1
Sohbet	5	4	9
Söylev			
Fıkra	1		1
Röportaj			
Makale	2	3	5
Destan		1	1
Toplam	**40**	**40**	**80**

Tablo 14 6. Sınıf Ders Kitaplarının Metin Türü İncelemesi

6. SINIF DERS KİTAPLARININ METİN TÜRÜ İNCELEMESİ			
METİN TÜRLERİ	**MEB**	**GİZEM**	**TOPLAM**
Şiir	5	8	13
Hikâye	8	5	13
Deneme	5	2	7
Tiyatro	1	1	2
Biyografi	1	1	2
Anı	2	3	5
Fabl	1	3	4
Masal		1	1
Mektup	1	1	2
Gezi Yazısı	2	1	3
Efsane			
Radyo Konuşması		1	1
Günlük			
Sohbet	2	1	3
Söylev			
Fıkra	1		1
Röportaj			
Makale	1	2	3
Destan			
Toplam	**30**	**30**	**60**

Tablo 15 7. Sınıf Ders Kitaplarının Metin Türü İncelemesi

7. SINIF DERS KİTAPLARININ METİN TÜRÜ İNCELEMESİ			
METİN TÜRLERİ	**MEB**	**CEM VEB OFSET**	**TOPLAM**
Şiir	4	6	10
Hikâye	7	2	9
Deneme	7	4	11
Tiyatro	2		2
Biyografi	1	2	3
Anı	2	2	4
Fabl			
Masal			
Mektup		1	1
Gezi Yazısı	2		2
Efsane		2	2
Radyo Konuşması			
Günlük			
Sohbet	2	4	6
Söylev			
Fıkra	1	2	3
Röportaj		1	1
Makale	1	4	5
Destan	1		1
Toplam	**30**	**30**	**60**

Tablo 16 8. Sınıf Ders Kitaplarının Metin Türü İncelemesi

8. SINIF DERS KİTAPLARININ METİN TÜRÜ İNCELEMESİ			
METİN TÜRLERİ	**MEB**	**YILDIRIM**	**TOPLAM**
Şiir	5	5	10
Hikâye	2	6	8
Deneme	4	3	7
Tiyatro			
Biyografi	3	1	4
Anı	5	2	7
Fabl	1	1	2
Masal			
Mektup			
Gezi Yazısı	1	1	2
Efsane	1		1
Eleştiri	1	1	2
Roman	1	1	2
Sohbet	3	4	7
Söylev	1	1	2
Fıkra		1	1
Röportaj			
Makale	1	2	3
Destan	1	1	2
Toplam	**30**	**30**	**60**

4.11. Onbirinci Alt Probleme Dayalı Bulgular

Çalışmada ele alınan ders kitaplarında yoğun olarak kullanılan metin türleri ve anlatım türleri nelerdir?

Yoğun olarak kullanıılan metin türleri ve anlatım türlerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 17 Ders Kitaplarında Kullanılan Metin Türleri ve Anlatım Türleri

METİN ADI	METİN TÜRÜ	ANLATIM TÜRÜ
5. SINIF MEB YAYINLARI		
Uçurtma	Hikâye	Öyküleyici
Pireyi Deve Yapmak	Mektup	Bilgilendirici
Öğretmenim	Şiir	Şiir
Şeker Dede	Hikâye	Öyküleyici
Semender Toplantısı	Hikâye	Öyküleyici
Merhaba Asker	Anı	Öyküleyici
Atatürk'ün Çalışmaları	Deneme	Bilgilendirici
Atatürk'le Doğuş	Şiir	Şiir
Atatürk ve Türk Dili	Makale	Bilgilendirici
O Mustafa Kemal'di	Şiir	Şiir
Çöp Ev	Hikâye	Öyküleyici
Tırtıldan Kelebeğe	Sohbet	Bilgilendirici
Orman Konuşuyor	Şiir	Şiir
Yeterli ve Dengeli Beslenme	Makale	Bilgilendirici
Kanatlı Bal Kutusu	Sohbet	Bilgilendirici
Dilim Dilim Güzel Dilim	Hikâye	Öyküleyici
Hacı Bektaş Velî	Biyografi	Bilgilendirici
Türkiye	Şiir	Şiir
Karagöz Baba ile Hacivat Usta	Fıkra	Bilgilendirici

Tekerlemeci Dayı	Hikâye	Öyküleyici
Küçük Kar Tanesi	Masal	Öyküleyici
Uzayda Yaşam	Sohbet	Bilgilendirici
Ay'da Bir Küçük Serçe	Şiir	Şiir
Güzel Bulut	Şiir	Şiir
Uzay Teleskobu ve Edwın PowellHubble	Hikâye	Öyküleyici
Burada Dur	Efsane	Öyküleyici
Dört Mevsimde Dört Güzellik: Abant	Gezi Yazısı	Bilgilendirici
Güzel Yurdum Türkiye'm	Şiir	Şiir
Anadolu Sevgisi	Şiir	Şiir
Bin Pınarlı İda Dağının Etekleri: Zeytindağı	Gezi Yazısı	Bilgilendirici
Her Şey Bir Uçurtmayla Başladı	Hikâye	Öyküleyici
Bir Tıkla Elektronik Posta	Sohbet	Bilgilendirici
Bilgi Çağı	Şiir	Şiir
Bilim ve Teknoloji	Şiir	Şiir
Güneş'in Doğduğu Her Yerde	Hikâye	Öyküleyici
Çocuk Doğru Söyledi	Hikâye	Öyküleyici
Şu Heykellere Bak	Sohbet	Bilgilendirici
Sinemaya Gitme Günü	Şiir	Şiir
Küçük Ebru Ustası	Hikâye	Öyküleyici
Sanat Eğitimi	Deneme	Bilgilendirici
5. SINIF FCM YAYINLARI		
Okulumuz	Şiir	Şiir
Üzüntü Paylaşınca Azalır	Hikâye	Öyküleyici
Herkese Güzel Bir Dünya	Hikâye	Öyküleyici
Kiraz Ağacındaki Çalıkuşu	Hikâye	Öyküleyici
Tatlı Dil	Sohbet	Bilgilendirici
Bugün	Şiir	Şiir

Bu Milletle Neler Yapılmaz	Anı	Öyküleyici
Atatürk'ün Gözyaşları	Anı	Öyküleyici
Ülkemizde Cumhuriyet	Deneme	Bilgilendirici
Kırk Asırlık Türk Yurdu	Anı	Bilgilendirici
Orman Tükenirse	Hikâye	Öyküleyici
Derinliklerde Yaşam	Deneme	Bilgilendirici
Rüzgâr	Şiir	Şiir
Son Martı	Hikâye	Öyküleyici
Kara Toprak	Şiir	Şiir
Söyleşerek Öğrenme	Söyleşi	Bilgilendirici
Keloğlan'ın Diliyle	Hikâye	Öyküleyici
Vatan	Şiir	Şiir
Oğuz Kağan Destanı	Destan	Öyküleyici
Nasrettin Hoca'nın Köyünde	Sohbet	Bilgilendirici
Türkiye'm	Şiir	Şiir
Anadolu'da Kilim Demek	Deneme	Bilgilendirici
İstanbul Dünyam	Anı	Öyküleyici
Edirne	Şiir	Şiir
Bursa	Şiir	Şiir
Telefonun Bulunuşu	Deneme	Bilgilendirici
Uçak Yolculuğu	Şiir	Şiir
Ayça'nın Günlüğü	Günlük	Öyküleyici
Esrarlı Ada	Hikâye	Öyküleyici
Adını Göklere Yazdıran Çocuk	Hikâye	Öyküleyici
Enerji Birikimi	Şiir	Şiir
Çalışan Halkım	Hikâye	Öyküleyici
Geri Kazanım	Sohbet	Bilgilendirici
Ekmek	Şiir	Şiir
Pişirme Araçları	Makale	Bilgilendirici
El İşlemeleri	Makale	Bilgilendirici
Ebru Sanatı	Makale	Bilgilendirici

Bugün Bayram	Şiir	Şiir
Masal Ülkesinde Irmaklar	Masal	Öyküleyici
Sanatkârlar El Öpmezler	Anı	Öyküleyici
6. SINIF MEB YAYINLARI		
Kütüphane	Şiir	Şiir
Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	Hikâye	Öyküleyici
Canım Kitap	Deneme	Bilgilendirici
Kitap	Deneme	Bilgilendirici
Vitrindeki Masal Kitabı	Hikâye	Öyküleyici
Mustafa Kemal Atatürk	Biyografi	Bilgilendirici
Atatürk'ün Fikir Dünyası	Makale	Bilgilendirici
Atatürk'ten Anılar	Anı	Öyküleyici
100. Yıl Atatürk Marşı	Şiir	Şiir
Anadolu'nun Sesi	Anı	Öyküleyici
Soylu Bilgi Ağacı	Şiir	Şiir
Eskici	Hikâye	Öyküleyici
Anadolu	Deneme	Bilgilendirici
Bayrak	Şiir	Şiir
Forsa	Hikâye	Öyküleyici
Meşe ile Saz	Fabl	Öyküleyici
Dijon'dan Trabzon'a	Mektup	Bilgilendirici
Nasrettin Hoca	Tiyatro	Öyküleyici
Yaşamımızdaki Renkler	Deneme	Bilgilendirici
Sahibini Unutmayan Köpek	Hikâye	Öyküleyici
Anadolu'da Bahar	Şiir	Şiir
Bayram Yeri	Hikâye	Öyküleyici
Hoşgörüler Diyarı Mardin	Gezi Yazısı	Bilgilendirici
İnsanı Selçuklu Devrine Götüren Şehir: Kayseri	Gezi Yazısı	Bilgilendirici
Atasözü ve Deyimlerde Kalan Mahalleler	Deneme	Bilgilendirici

Boş Arsa	Fıkra	Bilgilendirici
Kınalı Keklik	Hikâye	Öyküleyici
Orman Küstü Bize	Sohbet	Bilgilendirici
Hayven Olimpiyatları	Söyleşi	Bilgilendirici
Yıldızlar, Evren ve Galileo	Hikâye	Öyküleyici
6. SINIF GİZEM YAYINLARI		
Türkiye'm Türkiye'm	Şiir	Şiir
Nilüfer Prenses	Masal	Öyküleyici
Karamelli Akide Şekeri	Anı	Öyküleyici
Martha'nın Sırrı	Hikâye	Öyküleyici
Ben Öğretmenim	Şiir	Şiir
Atatürk'ün Hayatı	Biyografi	Bilgilendirici
Atatürk'ten Anılar	Anı	Öyküleyici
Atatürk'ün Yeni Tarih Anlayışı	Makale	Bilgilendirici
Atatürk Gülümsedi	Şiir	Şiir
Atatürk'ten Özdeyişler	Makale	Bilgilendirici
Komşuluk	Deneme	Bilgilendirici
Dostluğun Değeri	Fabl	Öyküleyici
Erzurum'u Böyle Savunduk	Radyo Konuşması	Bilgilendirici
Konuğa İkram	Deneme	Bilgilendirici
Maymunun Krallığı	Fabl	Öyküleyici
Pulsuz Dilekçe	Mektup	Bilgilendirici
Kırmızı Pabuçlar	Hikâye	Öyküleyici
Ah Şu Gençler	Tiyatro	Öyküleyici
İlk Adım	Şiir	Şiir
Sonuncu Koşucu	Hikâye	Öyküleyici
Mor Salkımlı Ev	Hikâye	Öyküleyici
İstanbul	Şiir	Şiir
Arjantin	Gezi Yazısı	Bilgilendirici
Okul	Şiir	Şiir
Çocukluk	Anı	Öyküleyici

Leylekler	Hikâye	Öyküleyici
Rüzgâr	Şiir	Şiir
Yer Çekimsiz Yaşam	Söyleşi	Bilgilendirici
Dünya ve Zaman	Şiir	Şiir
Odamda Ağustos Böceği	Fabl	Öyküleyici
7. SINIF MEB YAYINLARI		
Tatlı Dil	Söyleşi	Bilgilendirici
Öyle Denmez	Tiyatro	Öyküleyici
Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür	Deneme	Bilgilendirici
Yolcu Konmaz Oteli	Tiyatro	Öyküleyici
Oya	Deneme	Bilgilendirici
Unutulmayan Hafta	Hikâye	Öyküleyici
Atatürk ve Türk Dili	Şiir	Şiir
Atatürk ve Türk Tiyatrosu	Anı	Öyküleyici
Atatürk'ün Okuttuğu Mustafa	Anı	Öyküleyici
Mustafa Kemal'i Düşünüyorum	Şiir	Şiir
Bakardım Güneş Avuçlarımda	Şiir	Şiir
Hayata Açılan Kapılar	Deneme	Bilgilendirici
Pembe İncili Kaftan	Hikâye	Öyküleyici
İyimserlik Kötümserlik	Söyleşi	Bilgilendirici
Anadolu'da Renkler Üstüne	Deneme	Bilgilendirici
Miras Keçe	Hikâye	Öyküleyici
Oğuz Destanı	Destan	Öyküleyici
Mehmet Âkif Ersoy	Biyografi	Bilgilendirici
Tatlı Bir Gelenek Lokum	Deneme	Bilgilendirici
Bol Deyimli Bir Yazı	Fıkra	Bilgilendirici
Sular	Şiir	Şiir
Son Kuşlar	Hikâye	Öyküleyici
Kutup Yıldızı	Makale	Bilgilendirici
Ormanda	Gezi Yazısı	Bilgilendirici
Yeşil Gözlü Kardan Adam	Hikâye	Öyküleyici

Osmanlı Dürüstlüğü	Hikâye	Öyküleyici
Odcu Haftası Şenlikleri	Gezi Yazısı	Bilgilendirici
Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir	Deneme	Bilgilendirici
Komşusuzluk	Deneme	Bilgilendirici
Bir Şekerli Bir Ispanaklı	Hikâye	Öyküleyici
7. SINIF CEM VEB OFSET YAYINLARI		
Kitaplarla Kurulan Dostluk	Şiir	Şiir
Kütüphaneler	Deneme	Bilgilendirici
Okumak	Sohbet	Bilgilendirici
Kitabın Değeri	Sohbet	Bilgilendirici
Ahmet Mithat Efendi	Biyografi	Bilgilendirici
Atatürk'ün Düşünce Hayatı	Makale	Bilgilendirici
Elektronik Posta	Mektup	Bilgilendirici
Atatürkün Kişiliği ve Özellikleri	Deneme	Bilgilendirici
50. Yıl Marşı	Şiir	Şiir
Öğretmenimiz Atatürk	Makale	Bilgilendirici
Bir Fincan Kahve	Sohbet	Bilgilendirici
Zamana Vurulan Kilit	Şiir	Şiir
Kırkpınar'a Adını Veren Yiğit	Efsane	Öyküleyici
Deyimlerin Öyküsü	Hikâye	Öyküleyici
Nasrettin Hoca	Fıkra	Bilgilendirici
Bursa	Efsane	Öyküleyici
Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek	Deneme	Bilgilendirici
Odalar ve Sofalar	Şiir	Şiir
Han Duvarları	Şiir	Şiir
Verilen Sözü Tutmak ve Vaktinde İş Yapmak	Sohbet	Bilgilendirici
Bebek	Anı	Öyküleyici
Saadet Yolu	Deneme	Bilgilendirici

İyimser Olmalı	Fıkra	Bilgilendirici
Çivi	Hikâye	Öyküleyici
Korku	Makale	Bilgilendirici
Ali Rıza Bey ve Kırkambarı	Biyografi	Bilgilendirici
Rodin'den Aldığım Ders	Anı	Öyküleyici
Turan Oflazoğlu ile Sohbet	Röportaj	Bilgilendirici
Kara Toprak	Şiir	Şiir
Şiir Yazma Sanatı	Makale	Bilgilendirici
8. SINIF MEB YAYINLARI		
Kitaplarla Kurulan Dostluk	Şiir	Şiir
Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?	Anı	Öyküleyici
Sarı Traktör	Eleştiri	Bilgilendirici
Okumak	Söyleşi	Bilgilendirici
Sözlükle Muhabbet	Deneme	Bilgilendirici
İşte Onun Evrensellik Anlayışı	Anı	Öyküleyici
Onuncu Yıl Nutku	Söylev	Bilgilendirici
Atatürk ve Bilim	Makale	Bilgilendirici
Atatürk'te Millet Sevgisi	Anı	Öyküleyici
Gazi	Deneme	Bilgilendirici
Türküler Dolusu	Şiir	Şiir
Evliya Çelebi	Biyografi	Bilgilendirici
Orta Oyunu	Anı	Öyküleyici
Yunus Emre	Biyografi	Bilgilendirici
Bağlamacıya	Şiir	Şiir
Empati ile Yaşamak	Deneme	Bilgilendirici
Karanfiller ve Domates Suyu	Hikâye	Öyküleyici
Martı	Roman	Öyküleyici
Hellen Keller	Biyografi	Bilgilendirici
Adam Olmak	Şiir	Şiir
Ergenekon Destanı	Destan	Öyküleyici
Misafirliklerimiz	Söyleşi	Bilgilendirici

İmece	Anı	Öyküleyici
Tasmalı Güvercin	Fabl	Öyküleyici
Seyfi Baba	Manzum Hikâye	Öyküleyici
Güney İlleri	Şiir	Şiir
Bir Göl Nasıl Bingöl Oldu?	Efsane	Öyküleyici
Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek	Söyleşi	Bilgilendirici
Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi	Deneme	Bilgilendirici
Dağın Şiiri	Gezi Yazısı	Bilgilendirici
8. SINIF YILDIRIM YAYINLARI		
Ergenekon Destanı	Destan	Öyküleyici
Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir	Söyleşi	Bilgilendirici
Kefil	Hikâye	Öyküleyici
Anadolu'daki Ayak İzleri	Hikâye	Öyküleyici
Halkın Ağzı Torba Değil Ki Büzesin	Fıkra	Bilgilendirici
Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri	Makale	Bilgilendirici
Atatürk, Sanat ve Edebiyat	Deneme	Bilgilendirici
Atatürk	Şiir	Şiir
Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi	Nutuk	Bilgilendirici
Atatürk Nerede?	Şiir	Şiir
Kaldırımlar	Şiir	Şiir
Ülkemin Renkli Haritası	Hikâye	Öyküleyici
Yaşadığımız Günlerin Hesabı	Söyleşi	Bilgilendirici
Beyaz Ev	Şiir	Şiir
Ankara	Gezi Yazısı	Bilgilendirici
Martı	Roman	Öyküleyici
İnsanlığın Cesaret ve Onur Simgesi: Helen Keller	Biyografi	Bilgilendirici
Meşeyle Saz	Fabl	Öyküleyici
Satılık Kitap	Hikâye	Öyküleyici

Güler Yüz	Söyleşi	Bilgilendirici
İçimdeki Ben	Hikâye	Öyküleyici
Öykülerin Sıcağında Cahit Sıtkı	Eleştiri	Bilgilendirici
Kitaplarla Kurulan Dostluk	Şiir	Şiir
Hava Yağacak Gibi Duruyor Bugün	Deneme	Bilgilendirici
Bir Kitap Okudum Hayatım Değişti	Söyleşi	Bilgilendirici
Dut Ağacının Korkusu	Hikâye	Öyküleyici
Kirazlı Şapka	Anı	Öyküleyici
Duygusal Dünyamız	Makale	Bilgilendirici
Soluk Resimler	Anı	Öyküleyici
Ayrılmanın Böylesi	Deneme	Bilgilendirici

Tablolarda yer alan bilgilere göre;

5. sınıflarda metin türlerinden şiir ve hikâyenin; anlatım türlerinden öyküleyici anlatımın,

6. sınıflarda metin türlerinden şiir, hikâye ve denemenin; anlatım türlerinden öyküleyici anlatımın,

7. sınıflarda metin türlerinden şiir, hikâye ve denemenin; anlatım türlerinden bilgilendirici anlatımın,

8. sınıflarda metin türlerinden şiir, hikâye ve denemenin; anlatım türlerinden bilgilendirici anlatımın yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir.

4.12. Onikinci Alt Probleme Dayalı Bulgular

İncelenen metinler özgün mü yoksa kitap için mi yazılmıştır?

Metinlerde içerik başlık uyumu var mıdır?

Metinlerin uzunluğu sınıf düzeyine uygun mu?

Tablo 18 Metin Analizi Tablosu

METİN ADI	METİNLER ÖZGÜN MÜ KİTAP İÇİN Mİ YAZILMIŞ?		METİNLERDE İÇERİK BAŞLIK UYUMU VAR MI?		METİNLERİN UZUNLUĞU SINIF DÜZEYİNE UYGUN MU?	
5. SINIF MEB YAYINLARI	**ÖZGÜN**	**KİTAP İÇİN**	**VAR**	**YOK**	**UYGUN**	**UYGUN DEĞİL**
Uçurtma	X		X		X	
Pireyi Deve Yapmak	X		X		X	
Öğretmenim	X		X		X	
Şeker Dede	X		X		X	X
Semender Toplantısı	X			X	X	
Merhaba Asker	X		X		X	
Atatürk'ün Çalışmaları	X		X		X	
Atatürk'le Doğuş	X		X		X	
Atatürk ve Türk Dili	X		X		X	
O Mustafa Kemal'di	X		X		X	
Çöp Ev	X		X		X	
Tırtıldan Kelebeğe	X		X		X	
Orman Konuşuyor	X		X		X	
Yeterli ve Dengeli Beslenme		X	X		X	
Kanatlı Bal Kutusu	X		X		X	
Dilim Dilim Güzel Dilim	X		X			X
Hacı Bektaş Velî	X		X		X	
Türkiye	X		X		X	

Karagöz Baba ile Hacivat Usta		X	X		X	
Tekerlemeci Dayı	X		X			X
Küçük Kar Tanesi	X		X		X	
Uzayda Yaşam	X		X		X	
Ay'da Bir Küçük Serçe	X		X		X	
Güzel Bulut	X		X		X	
Uzay Teleskobu ve Edwın Powell Hubble	X		X		X	
Burada Dur	X		X		X	
Dört Mevsimde Dört Güzellik: Abant	X		X		X	
Güzel Yurdum Türkiye'm	X		X		X	
Anadolu Sevgisi	X		X		X	
Bin Pınarlı İda Dağının Etekleri: Zeytindağı	X		X		X	
Her Şey Bir Uçurtmayla Başladı	X		X		X	
Bir Tıkla Elektronik Posta	X		X		X	
Bilgi Çağı	X		X		X	
Bilim ve Teknoloji	X		X		X	
Güneş'in Doğduğu Her Yerde	X		X		X	
Çocuk Doğru Söyledi		X	X		X	
Şu Heykellere Bak	X		X		X	
Sinemaya Gitme Günü	X		X		X	
Küçük Ebru Ustası	X		X		X	
Sanat Eğitimi	X		X		X	
5. SINIF FCM YAYINLARI						
Okulumuz	X		X		X	
Üzüntü Paylaşınca Azalır	X		X		X	

Herkese Güzel Bir Dünya		X	X		X	
Kiraz Ağacındaki Çalıkuşu	X		X		X	
Tatlı Dil	X		X		X	
Bugün	X		X		X	
Bu Milletle Neler Yapılmaz	X		X		X	
Atatürk'ün Gözyaşları	X		X		X	
Ülkemizde Cumhuriyet	X		X		X	
Kırk Asırlık Türk Yurdu	X		X		X	
Orman Tükenirse	X		X		X	
Derinliklerde Yaşam	X		X		X	
Rüzgâr	X		X		X	
Son Martı	X		X		X	
Kara Toprak	X		X		X	
Söyleşerek Öğrenme		X	X		X	
Keloğlan'ın Diliyle	X		X		X	
Vatan	X		X		X	
Oğuz Kağan Destanı	X		X		X	
Nasrettin Hoca'nın Köyünde	X		X		X	
Türkiye'm	X		X		X	
Anadolu'da Kilim Demek	X		X		X	
İstanbul Dünyam	X		X		X	
Edirne	X		X		X	
Bursa	X		X		X	
Telefonun Bulunuşu		X	X		X	
Uçak Yolculuğu	X		X		X	
Ayça'nın Günlüğü	X		X		X	
Esrarlı Ada	X		X		X	
Adını Göklere Yazdıran Çocuk	X		X		X	
Enerji Birikimi	X		X		X	
Çalışan Halkım	X		X		X	

Geri Kazanım	X		X		X	
Ekmek	X		X		X	
Pişirme Araçları		X	X		X	
El İşlemeleri	X		X		X	
Ebru Sanatı	X		X		X	
Bugün Bayram	X		X		X	
Masal Ülkesinde Irmaklar	X		X		X	
Sanatkârlar El Öpmezler	X		X		X	
6. SINIF MEB YAYINLARI						
Kütüphane	X		X		X	
Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	X		X		X	
Canım Kitap	X		X		X	
Kitap	X		X		X	
Vitrindeki Masal Kitabı	X		X		X	
Mustafa Kemal Atatürk		X	X			X
Atatürk'ün Fikir Dünyası	X		X		X	
Atatürk'ten Anılar	X		X		X	
100. Yıl Atatürk Marşı	X		X		X	
Anadolu'nun Sesi	X		X		X	
Soylu Bilgi Ağacı	X		X		X	
Eskici	X		X		X	
Anadolu	X		X		X	
Bayrak	X		X		X	
Forsa	X		X		X	
Meşe ile Saz	X		X		X	
Dijon'dan Trabzon'a	X		X		X	
Nasrettin Hoca	X		X			X
Yaşamımızdaki Renkler	X		X		X	
Sahibini Unutmayan Köpek	X		X		X	

Anadolu'da Bahar	X		X		X	
Bayram Yeri	X		X		X	
Hoşgörüler Diyarı Mardin	X		X		X	
İnsanı Selçuklu Devrine Götüren Şehir: Kayseri	X		X		X	
Atasözü ve Deyimlerde Kalan Mahalleler	X		X		X	
Boş Arsa	X		X		X	
Kınalı Keklik	X		X			X
Orman Küstü Bize	X		X		X	
Hayven Olimpiyatları	X		X		X	
Yıldızlar, Evren ve Galileo	X		X		X	
6. SINIF GİZEM YAYINLARI						
Türkiye'm Türkiye'm	X		X		X	
Nilüfer Prenses	X		X		X	
Karamelli Akide Şekeri	X		X		X	
Martha'nın Sırrı	X		X		X	
Ben Öğretmenim	X		X		X	
Atatürk'ün Hayatı		X	X			X
Atatürk'ten Anılar	X		X		X	
Atatürk'ün Yeni Tarih Anlayışı	X		X		X	
Atatürk Gülümsedi	X		X		X	
Atatürk'ten Özdeyişler	X		X		X	
Komşuluk	X		X		X	
Dostluğun Değeri	X		X		X	
Erzurum'u Böyle Savunduk	X		X		X	
Konuğa İkram	X		X		X	
Maymunun Krallığı	X		X		X	
Pulsuz Dilekçe	X		X		X	

Kırmızı Pabuçlar	X		X		X	
Ah Şu Gençler	X		X		X	
İlk Adım	X		X		X	
Sonuncu Koşucu	X		X		X	
Mor Salkımlı Ev	X		X		X	
İstanbul	X		X		X	
Arjantin	X		X		X	
Okul	X		X		X	
Çocukluk	X		X		X	
Leylekler	X		X		X	
Rüzgâr	X		X		X	
Yer Çekimsiz Yaşam	X		X		X	
Dünya ve Zaman	X		X		X	
Odamda Ağustos Böceği	X		X		X	
7. SINIF MEB YAYINLARI						
Tatlı Dil	X		X		X	
Öyle Denmez	X		X		X	
Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür	X		X		X	
Yolcu Konmaz Oteli	X			X		X
Oya	X		X		X	
Unutulmayan Hafta		X	X			X
Atatürk ve Türk Dili	X		X		X	
Atatürk ve Türk Tiyatrosu	X		X		X	
Atatürk'ün Okuttuğu Mustafa	X		X		X	
Mustafa Kemal'i Düşünüyorum	X		X		X	
Bakardım Güneş Avuçlarımda	X		X		X	
Hayata Açılan Kapılar	X		X		X	

Pembe İncili Kaftan	X		X		X	
İyimserlik Kötümserlik	X		X		X	
Anadolu'da Renkler Üstüne	X		X		X	
Miras Keçe	X		X		X	
Oğuz Destanı	X		X			X
Mehmet Âkif Ersoy	X		X		X	
Tatlı Bir Gelenek Lokum	X		X		X	
Bol Deyimli Bir Yazı	X		X		X	
Sular	X		X		X	
Son Kuşlar	X		X		X	
Kutup Yıldızı	X		X		X	
Ormanda	X		X		X	
Yeşil Gözlü Kardan Adam	X		X		X	
Osmanlı Dürüstlüğü	X		X		X	
Odcu Haftası Şenlikleri	X		X		X	
Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir	X		X		X	
Komşusuzluk	X		X		X	
Bir Şekerli Bir Ispanaklı	X		X		X	
7. SINIF CEM VEB OFSET YAYINLARI						
Kitaplarla Kurulan Dostluk	X		X		X	
Kütüphaneler	X		X		X	
Okumak	X		X		X	
Kitabın Değeri	X		X		X	
Ahmet Mithat Efendi	X		X		X	
Atatürk'ün Düşünce Hayatı	X		X		X	
Elektronik Posta		X	X		X	
Atatürkün Kişiliği ve Özellikleri	X		X			X
50. Yıl Marşı	X		X		X	

Öğretmenimiz Atatürk	X		X		X	
Bir Fincan Kahve	X		X		X	
Zamana Vurulan Kilit	X		X		X	
Kırkpınar'a Adını Veren Yiğit	X		X		X	
Deyimlerin Öyküsü	X		X		X	
Nasrettin Hoca	X		X		X	
Bursa	X		X			X
Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek	X		X		X	
Odalar ve Sofalar	X		X		X	
Han Duvarları	X		X		X	
Verilen Sözü Tutmak ve Vaktinde İş Yapmak	X		X		X	
Bebek	X		X			X
Saadet Yolu	X		X		X	
İyimser Olmalı	X		X		X	
Çivi	X		X		X	
Korku	X		X		X	
Ali Rıza Bey ve Kırkambarı	X		X		X	
Rodin'den Aldığım Ders	X		X		X	
Turan Oflazoğlu ile Sohbet	X		X		X	
Kara Toprak	X		X		X	
Şiir Yazma Sanatı	X		X		X	
8. SINIF MEB YAYINLARI						
Kitaplarla Kurulan Dostluk	X		X		X	
Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?	X		X		X	
Sarı Traktör	X		X		X	
Okumak	X		X		X	
Sözlükle Muhabbet	X		X		X	

İşte Onun Evrensellik Anlayışı	X		X		X	
Onuncu Yıl Nutku	X		X		X	
Atatürk ve Bilim	X		X		X	
Atatürk'te Millet Sevgisi	X		X		X	
Gazi	X		X		X	
Türküler Dolusu	X		X		X	
Evliya Çelebi	X		X		X	
Orta Oyunu	X		X		X	
Yunus Emre	X		X		X	
Bağlamacıya	X		X		X	
Empati ile Yaşamak	X		X		X	
Karanfiller ve Domates Suyu	X		X		X	
Martı	X		X		X	
Hellen Keller	X		X		X	
Adam Olmak	X		X		X	
Ergenekon Destanı	X		X		X	
Misafirliklerimiz	X		X		X	
İmece	X		X		X	
Tasmalı Güvercin	X		X		X	
Seyfi Baba	X		X		X	
Güney İlleri	X		X		X	
Bir Göl Nasıl Bingöl Oldu?	X		X		X	
Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek	X		X		X	
Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi	X		X		X	
Dağın Şiiri	X		X		X	
8. SINIF YILDIRIM YAYINLARI						
Ergenekon Destanı	X		X		X	

Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir	X		X		X	
Kefil	X		X		X	
Anadolu'daki Ayak İzleri	X		X		X	
Halkın Ağzı Torba Değil Ki Büzesin	X		X		X	
Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri		X	X			X
Atatürk, Sanat ve Edebiyat	X		X		X	
Atatürk	X		X		X	
Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi	X		X		X	
Atatürk Nerede?	X		X		X	
Kaldırımlar	X		X		X	
Ülkemin Renkli Haritası	X		X		X	
Yaşadığımız Günlerin Hesabı	X		X		X	
Beyaz Ev	X		X		X	
Ankara	X		X		X	
Martı	X		X		X	
İnsanlığın Cesaret ve Onur Simgesi: Helen Keller	X		X		X	
Meşeyle Saz	X		X		X	
Satılık Kitap	X		X		X	
Güler Yüz	X		X		X	
İçimdeki Ben	X		X		X	
Öykülerin Sıcağında Cahit Sıtkı	X		X		X	
Kitaplarla Kurulan Dostluk	X		X		X	
Hava Yağacak Gibi Duruyor Bugün	X		X		X	
Bir Kitap Okudum Hayatım Değişti	X		X		X	

Dut Ağacının Korkusu	X		X		X	
Kirazlı Şapka	X		X		X	
Duygusal Dünyamız	X		X		X	
Soluk Resimler	X		X		X	
Ayrılmanın Böylesi	X		X		X	

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Ders kitapları hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin ortak kullandıkları, öğrencilere öğretim programının hedeflediği davranışları kazandırmada etkili güce sahip önemli materyallerdir. Özellikle Türkçe ders kitapları içinde barındırdıkları metinler ile bu rolü en iyi üstlenebilecek kaynaklardır. Ortaokul dönemi öğrencilerinin okumayı sevme ve okuma alışkanlığı kazanmasında çok önemli bir dönemdir. Bu dönemdeki ders kitaplarının hem öğretim programının hedeflerini iyi yansıtması hem de öğrencilerin temel becerileri de kazanarak okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak biçimde hazırlanması gerekmektedir.

Türkçe dersi diğer bütün derslerle bağlantılıdır. Öğrencilerin Türçe dersindeki başarısı diğer derslerindeki başarılarını da doğrudan etkilemektedir. Türkçe dersinin amaçlarında yapıcı, yaratıcı, eleştirel, sorgulayıcı, bilimsel düşünme önemli bir yer tutmaktadır. Çağdaş dünyanın gereklerine göre hazırlanan programla entelektüel düşünen bireylerin yetişmesi ve bu bireylerin hayatı daha iyi anlaması, insanlarla iyi iletişim kurabilmesi, olaylara-durumlara sorgulayıcı bakabilmesi, yorumlayıp değerlendirmelerde bulunması ve daha pek çok beceriye sahip olması amaçlanmaktadır. Bu amaçları barındıran öğretim programının en önemli yardımcısı ders kitaplarıdır. Ders kitaplarının modern, çağdaş düşünce ve dünya anlayışına uygun hazırlanması doğrudan öğrencilerin gelişimini etkileyecektir. Bu nedenle ders kitapları büyük bir titizlikle hazırlanmalıdır.

Ders kitaplarındaki metinler eğitim sürecinin öğretim basamağının en önemli ögelerindendir. Metinler hem öğrencinin okuma zevki ve alışkanlığı kazanmasını sağlamalı hem de Türkçe dersinin amaçlarına ulaşılabilecek nitelikte olmalıdır. Hem öğretmen için hem öğrenci için eğitim-öğretimde fayda sağlamalı, eğitim sürecinin kalitesini arttıracak nitelikte olmalıdır.

Çağımızın bilgi ve teknoloji çağı olması ve bilginin sürekli olarak üretilmekte ve hızlı bir şekilde değişebilmekte olması, toplumsal yaşamın birçok alanında da değişmeyi zorunlu hale getirmiştir. Oluşan tablo, insanlarda yaşam boyu öğrenmeyi beraberinde getirmiştir. İnsanların üzerinde duracağı en önemli kavramlar arasında kişisel ve mesleki gelişim kavramları yer edinmiştir. Bu durum eğitime de yansımış ve en son 1981 yılında hazırlanmış olan programın gözden geçirilmesine sebep olmuştur ve program 2005 yılında tematik yaklaşım ve yapılandırmacı anlayışa göre yeniden düzenlenmiştir.

Çalışmamızda tematik yaklaşım ve yapılandırmacı anlayışa göre hazırlanmış sekiz Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Araştırmada okullarda 2014-2015 yılında kullanılan Türkçe ders kitapları tercih edilmiştir. İnceleme önce Milli Eğitimin genel amaçlarına sonra da Türkçe dersinin genel amaçlarına uygun olup olmadığına bakılarak yapılmıştır.

Araştırmamızda her bir ders kitabındaki metinler Milli Eğitimin üç, Türkçe dersinin genel amaçlarının on bir maddesine göre ayrı ayrı incelenmiş ve gerekli yorumlar yapılmıştır.

İncelenen metinlerin genel olarak Milli Eğitimin ve Türkçe dersinin genel amaçlarına uygun olduğu görülmüştür.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlere bakıldığında Milli Eğitimin ilk maddesi olan "Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlâki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve

daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek" amacına uygun hazırlandığı görülmüştür. Metinlerin, özellikle birinci amaca yönelik pek çok ögeyi içinde bulundurmuş olduğu görülmektedir. Bu açıdan metinlerin Milli Eğitim genel amaçlarının ilk maddesine paralel özellikler gösterdiği söylenebilir.

Ancak aynı şeyi Milli Eğitimin ikinci ve üçüncü maddeleri olan "Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek." ,"İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak." amaçları için söylemek mümkün değildir. Halbuki, o dönemdeki öğrenciler için onların kabiliyetlerini geliştirmeleri, onların iş görme alışkanlığı kazanmaları, onların toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarına katkı sağlanması hem birey hem de toplum açısından oldukça önemlidir.Çalışmamızda bu bölümlerde eksikliklerin olduğu görülmüştür.

Araştırmamızda incelenen Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, genel olarak Türkçe dersinin genel amaçlarına uygun olduğu saptanmıştır. Metinlerde, "Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri", "Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları", "Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınışama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri", "Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları" maddelerinin birbirleriyle bağlantılı olduğu saptanmıştır. Örneğin; her metin en azından anlama becerilerini geliştirmeye yönelik unsurlar bulundurmakta,

her metin okunduğunda öğrencilerin doğrudan yahut dolaylı olarak konuşma ve yazma becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Her metinde mutlaka bir duygu, düşünce ya da hayalin ifade edildiği görülmektedir. Dolayısıyla da sonuçta, okunan her metin öğrencilerin okuma zevki ve anlayışı kazanmasında büyük bir model teşkil etmektedir.

Çalışmamızda , incelenen metinlerde "Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri" maddesinin de bulgular ve yorumlarda da görüldüğü üzere çok az yer aldığı görülmüştür. Yapılandırmacı anlayışa göre hazırlanan ders kitaplarında, düşünme becerilerinin daha fazla yer alması gerekirdi. Öğrencilerin farklı düşünme becerilerine yönelik unsurların çeşitli şekillerde metinlerde yer bulması gerekirdi.

Yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan programda öğrenci sadece ders kitabıyla yetinmez aynı zamanda pek çok görsel, işitsel kaynaklara da başvurur. Çağdaş eğitim sisteminde sadece materyaller ders kitapları değildir, olmamalıdır da. Araştırmamız sonucunda, Türkçe dersinin genel amaçlarından "Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları" maddesinin metinlerde pek fazla yer almadığı görülmüştür. Metinlerin, öğrencilerin bilgileri farklı kitle iletişim araçlarından da sağlayabilmeleri için bu konuda daha duyarlı hazırlanmaları gerektiğini düşünmekteyiz.

İncelenen sekiz Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin genel anlamda, hem Milli Eğitimin hem de Türkçe dersinin genel amaçlarına uygun olarak hazırlanmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yukarıda yer alan bilgilere de dikkat edildiğinde ders kitaplarının, ders içerisinde daha etkili materyaller olacağına inanıyoruz.

5.2. Öneriler

1. Milli eğitimin genel amaçlarının üçüncü maddesi olan " İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak." ders kitaplarında sadece pek yer almamaktadır. Çalışmamızda bu maddeyle ilgili büyük eksiklikler görülmüştür. O nedenle metinlerde Milli eğitimin amaçlarından olan bu maddenin daha fazla yer alması gereklidir.

2. Türkçe dersinin genel amaçlarından olan "Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri." maddesinde öğrencilerin kendilerini sadece sözlü ve yazılı ifade etmelerine yer verilmiştir. Halbuki sözsüz iletişim de bireylerin kendilerini ifade edebilmelerinde önemli bir iletişim türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Metinlerin bazıları (Oya, Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür) sözsüz iletişime yer vermekle beraber Türkçe dersinin genel amaçları içerisinde yer almaması tamamlanması gereken bir husustur.

3. Türkçe dersinin genel amaçlarından olan "Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri." maddesi gereği metinlerde öğrencilerin söz varlığını geliştiren unsurlara oldukça fazla rastlanmıştır. Bu durum Türkçe dersinin amaçlarına uygundur fakat bazı metinlerde (bulgular ve yorumlar bölümünde açıklanmıştır) ya öğrencilerin düzeyinin üstünde ya da hiç anlayamayacağı yahut gündelik hayatta kullanamayacağı yabancı sözcüklere yer verilmiştir. Öğrencilerin sözcük öğrenmeleri, Türkçe dersinin zenginliklerini öğrenmeleri önemlidir ancak öğrendikleri kelimeleri hafızalarında, hayatlarında yaşatmaları daha önemlidir. Bu nedenle bu maddeyle ilgili olan verilerin bulunduğu metinlerde düzeltmelerin yapılması gereklidir.

4. "Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık haline getirmeleri." maddesinin metinlerde çok az yer aldığı görülmektedir. Bu maddenin Türkçe dersinde, ders esnasında daha zenginleşeceğini ve uygulamada hayat bulacağı düşünülmekle beraber yapılandırmacı yaklaşımla oluşturulan metinlerin düşünme becerilerine daha fazla yer ayırması beklenmektedir.

5. "Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları" maddesine ders kitaplarında neredeyse hiç yer verilmediği saptanmıştır. Sadece birkaç metinde yer alan bu maddenin kitaplarda gerektiği gibi yer almaması büyük bir eksikliktir. Bilim ve teknoloji çağında, yeniliklerin at koşturduğu dönemde metinlerin bu duruma kayıtsız kaldığı görülmektedir. Pek çok kitle iletişim aracından sadece internet, televizyon, e-posta, gazete gibi sadece belli başlı olanlarına, birkaç metinde yer verilmiştir. Bu maddenin, metinler içerisinde daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Aksan, D. (2007). Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim. Ankara: TDK Yayınları.

Akyol, H. (2006). Türkçe Öğretim Yöntemleri. Ankara: Kök Yayıncılık.

Arhan, S., Başar, S. ve Demirel, T. (2014). İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı. Ankara: Devlet Kitapları.

Başar, S. ve Zeybek Köken, S. (2014). İlköğretim Türkçe 5 Ders Kitabı. Ankara: Devlet Kitapları.

Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. Milli EğitimDergisi. Sayı: 173.

Dane, A., Doğar, Ç. ve Balkı, N. (2004). İlköğretim Sekizinci Sınıf Matematik Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt: 6. Sayı: 2.

Doğan, V. G. (2003). Metin Bilgisi. İstanbul: Multilingual Yayıncılık.

Doğanay, A. (Ed.). (2007). Öğretimde Çağdaş Yaklaşımlar, Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Pegema Yayıncılık.

Durukan, E. (2008). İlköğretim İkinci Kademe (2005) Türkçe Dersi Öğretim Programında Genel Amaçlar - Hedef/Kazanımlar İlişkisi. Türkçe Öğretimi Kongresi. (18-20 Mayıs 2008). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.

EARGED. (2001). 21. Yüzyıla Girerken Türk Eğitim Sisteminin İhtiyaç Duyduğu Çağdaş Öğretmen Profili. Ankara: Milli EğitimBasımevi.

Ergin, M. (2007). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Basın Yayım Dağıtım.

Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet Dönemi (1929-1930, 1949,1981) Ortaokul Türkçe Öğretimi Programlarının İçerik, Genel ve Özel Amaçlarıyla Karşılaştırmalı Gelişim Düzeyi. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. Sayı: 2 (1). Sayfa: 11-26.

Gökdere, M. ve Keleş, E. (2004). Öğretmen ve Öğrencilerin Fen Bilgisi Ders Kitaplarını Kullanma Düzeyleri Üzerinde Müfredat Değişikliğinin Etkisi. Milli EğitimBakanlığı Dergisi. Sayı: 161.

Kaplan, Ş. ve Yıldırım Şen, G. (2014). İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı. Ankara: Gizem Yayıncılık.

Kaplan, Ş. ve Yıldırım Şen, G. (2014). İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı. Ankara: Yıldırım Yayınları.

Kaya, S. ve Güleç, İ. (2014). Almanya'daki Türk Çocukları İçin Hazırlanmış "Türkçe Hazırlık 1" Ders Kitabının Biçimsel Açıdan İncelenmesi. 3. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi. (12 Haziran 2014). Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Kızılkuş, F. (2009). İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Türü Öğretiminin 1981 ve 2005 Türkçe Öğretim Programları Açısından Değerlendirilmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Koç, G. ve Demirel,M. (2004). Davranışçılıktan Yapılandırmacılığa: Eğitimde Yeni Bir Paradigma. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı: 27. Sayfa: 174-180.

Korkmaz, C. (2013). İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Tür, Tema ve İçerik Açısından İncelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitsi Sosyal Bilimler Enstitüsü

MEB. (2006). İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.

MEB. (2009). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1- 5. Sınıflar). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.

MEB. (2014). İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı. Ankara: Devlet Kitapları.

MEB. (2014). İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı. Ankara: Devlet Kitapları.

Müftüoğlu, A. ve Bektaş, S. (2014). İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 5. Sınıf. İstanbul: FCM Yayınları Anonim Şirketi.

Onan, B. (2005). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Dil Yapılarının Anlama Becerilerini (Okuma/Dinleme) Geliştirmedeki Rolü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özden, Y. (1999). Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Pegem Yayınları.

Özden, Y. (2003). Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Saban, A. (2002). Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim. Ankara: Nobel Yayın- Dağıtım.

Sanlı, H. (2006). İlköğretim 6. ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Bilişsel Beceri ve Duyuşsal Özellikleri Kazandırma Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Saussure, F. ve Vardar, B. (Çev.). (2001). Genel Dilbilim Dersleri., İstanbul: Multilingual Yayınları.

Şahbaz Dağlıoğlu, E. (2014). İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı. Ankara: Cem Veb Ofset San.Tic.Ltd.Şti.

Ün Açıkgöz. K. (2005a). Aktif Öğrenme. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınevi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (1993). Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.